



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

40

Astr. P.

112.6

40

Astr. p. 117^b

Erast

<36607861710012

<36607861710012

Bayer. Staatsbibliothek

4 Astr. p. 117

DE ASTROLOGIA

DIVINATRICE EPISTOLAE
D. THOMAE ERASTI, IAM OLIM
ab eodem ad diuersos scriptæ, & in duos libros digestæ,
ac nunc demum in gratiam ueritatis studiosorum
in lucem æditæ, opera & studio
IOANNIS IACOBI GRYNÆI.



Origenes.

*Si quis uestrum Mathematicorum deliramēta sectatur, in terra Chaldeorum est.
Si quis natiuitatis diem supputat, et uarijs horarum momentorumq; rationibus credens
hoc dogma suscipit, quia stellæ taliter ac taliter figuratæ faciunt homines luxuriosos,
adulteros, castos, aut certè quodcunq; eorum, in terra Chaldeorum est.*

Iam quidam existimant ex astrorum cursibus Christianos fieri, &c. Hom. 3. in Ierem.

B A S I L E Æ,

PER PETRVM PERNAM,

M. D. LXXX.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

BIBLIOTHEQUE
MUSEUM

1003
1002

CANDIDO LECTORI,

S. P. D.

IOHAN. IACOBVS GRYNÆVS.



*Q*uemadmodum non solum Magistratus virum indicat, sed etiam magistratum vir, ut laudatissimus ille Thebanorum dux Epaminondas olim dicebat: ita non tantum Disputatio erudita virum eruditum ostendit, verum etiam Disputator subtilis, Disputationē, cuius finis est veri cognitio. Quod enim de Gubernatoris Politici animo cognoscendo, Sophocles in sua Antigone prudenter uereq; monuit:

ἀνδρα γὰρ ἀνδρὸς ἀνδρὸς ἐνμαθεῖν

ψυχῷ τε καὶ φρονίμῳ, καὶ γνώμῳ, περὶ αὐτῷ

ἀρχαῖς τε καὶ νόμοις περὶ εὐβίας φανῆναι:

id nos de homine, opinione nostra, sceleriore quadam & solida doctrina præstare, & ad eruditā placidāq; de utilibus rebus συμφιλοσοφίαν egregie instructo, quando calculi cognitionem prauertere non debet, prius testari nō possumus, quā multis & illustribus speciminibus exhibitis se εὖ διαλεγεσθαι, ut Plato dicere solebat, re ipsa cōprobaueris.

Tantisper enim, donec eius ordinis hominibus uisum est φανερῶς ὡπταῖν & ingenij vires & opes modeste dissimulare, cū ἡ λάβε βιώσας, à uita ratione ad studiorū institutum reuocent: de ea qua polleat differendi in utramq; partem facultate, deq; eorum σωῖσαι καὶ τὴ γνώμην in rerum dyūdicatione & æstimatione, spectatores non magis quā de abscondito thesauro, diuinando pronunciare possunt.

At ubi, propter rerum varietatem, hominumq; imperitorum καὶ αὐτολογικῶν turbam, veri falsiq; censurā, palestra & olei rem esse, ac disputatione, tanquā veritatis cribro (sententia nobilissimi genere & doctrina viri Ioan. Picī) sibi uētilandā, & ab opinionum commētitiarū quisquilijs purgandā persuasum habentes, in theatrū et phrōtisteriū, præsidjs erudite doctrina uelut armis instructi, progrediuntur, veritatisq; inuestiganda & tuenda studio, primas hastas argumentorum probabilium initio iactant, respondentis tentandi causa: sermonē interim tam ἡγετικὸν q̄ διωγητικὸν prudenter instituūt, sic ut oratio cum rebus ipsis crescat & cōsentiat, nihil habens ἐξαρώνιον καὶ ἀούσατον: deinde demonstrationum signis in medium agmen opinionū illatis, adhibitisq; κριτηρίοις minimè fallentibus, illas fundunt & in fugam uertunt, ut sola uētrici ueritati locus sit: deniq; cū, inx-

PRÆFATIO.

ta proverbiū, adsciscūt ad extremum scientiam & eas artes, ad quas confugiendum est, cū veritas periclitatur, eoq; extremis ingenij viri bus utendum, tum demum, quæ ipsorum in differendo virtus & dexteritas sit, res ipsa docet: secundum illud Pindari in Nemeis dictum: *ὅτ' δ' ἐπεὶ τὸ τέλος διαφαίνεται, ὅν τις ὀξυώτερος γήνηται*

In tanta autem seculi nostri licentia, opinionum confusione, & alterationū de rebus sacris & profanis turba, sapenumero animū meū subijt cogitatio, de Stentorum quorundā τοῖς παρὰ διατριβαῖς, risu ne illa nobis, an verò gemitu planctūq; prosequenda sint?

Cū enim ἰσχυρόγνώμονες isti verē τιμωμένοι τῇ δ' ὅλῃ, ut Arist. scribit, vel sint ἰδιόγνώμονες, uel τιμωταί, viriq; suam fabulam sic saltāt in prosenio publico, ut non possit non in mentem venire spectatorib. eruditis illud Horatianum:

Spectatum admissi risum teneatis amici.

Viriq; enim Moria fascino occacati, se solos sapere, ceteros autem oēs umbrarū mare circumuolitare opinantur. Priores illi, opinionū suarum παρὰ μαλακίαν, haud secus ac simia turpissimos suos catulos, mirantur, alijs ostentant & obtrudunt, ab omnibus velut è tripode prolata in pretio haberi volunt: eos qui ea πονηρῶς expendunt, tanquam ungues in ulcere auersantur: contradicentes, cane peius et angue oderūt. Posteriores, canina facundia & Sophistica armati, ut cū eruditis paria facere videātur, Logica quadā instrumenta adhibere conātur, ut, se Deo placet, disputatores subtiles & exercitati videantur. Viriq; paupia abusu, imperitia videlicet sua τεκμηρίω se se doctis deridēdos propinant. Ad disputandū enim perinde instructi accedunt, ut Therpsitem aliquem, armorū quæ ἡμωτήρια καὶ φυλακτήρια, Græci vocant, usum confundentem, parmam à tergo gestatē, thoracem capiti, ensē iugulo, cheirothecas tibijs adhibentem, & in lancea aduersus hostem tanquam in arundine longa equitantem, representēt, & ut μοῖς πολύτμη rerum imperitos videantur.

Iam verò cum Panico apparatus, uelitationum & pugna ratio respondet, lepidusq; Andabata, clausis quidem oculis, sed gladiatorio animo ad eum quem sibi oppugnandum duxit, viam affectat, & ut illud Homericum dicere videtur:

Δούρ' ἄγε παρθένω ἐπαμ' ἐχολάσσετε λίλυ,

ἢ ἐπύξ, ἢ πάλιν, ἢ ποσσὶν ὅτι μεγαίρω,

resq; ad summum venisse, & ut vulgò dicere solemus, in acie nouacula iam

P R A E F A T I O.

la, iā periclitari videtur, tum verò rationum & argumentorum per-
duelles, conuictorum spūto, exprobrationum sordibus, dirarum im-
precationum veneno s̄ velut æstro quodam perciti, sic debacchantur in
adversarium, ut etiam tyescos sua obliti, palmarium facinus esse pu-
tent, sic pingere, immò verius deformare hominem, ut putetur esse
monstrum, horrendū informe, ingens, cui lumen ademtū, quodi-
gnem spiret. Ex potestate tunc exisse illos non immeritò dicas, cum in-
terim ipsi omnium plausu se dignos censeant.

Fortassis minus mali (si scandalū publicū et quidē nocentissimū ex-
cipias.) in eo fuerit, si cum Bitho Bachijs congregiatur, habeantq̃
similes labra lactucas. Nam & Mandrabuli more res illis Mirmillo-
nibus inter se rixantibus succedit, ut multa huius atatis buouaxias
nō λογουμαχίας testantur, & bonis doctisq̃ viris, nonnihil respirādi,
& ea quæ ἐν ταῖς πόλιν in lucē producēdi, & exponēdi facultas interim
conceditur. Sed enim illud modis omnibus dolendum et deplorandum
est, Harinosi istos, secundum veterem versum:

κακὸς κακὸν γὰρ ὁρῶν τὸν διδόντα, ut diligenter sibi ipsis, hoc est, uē
tri & culina sua consulant, syncretismo iungi, & occupatis Midarum
quorundam auribus & animis, summa cum impudentia & conten-
tione bellum inferre viris doctis, quibus tamē hoc unum cordi est, ut
in omni genere doctrinæ veritas quaratur & illustretur. Quid autē
in hac illorum λογουμαχία καὶ ἀλαστοκροτία, istis qui pro tuenda verita-
te laborāt, oppressis futurum sit, cordati homines nō obscurē animad-
uertunt: ἵνα δὲ quæ nolum male ominari.

Verū omīssis ijs, qui pro Hierophantis Sycophantas agunt, nec mi-
si Cycloperum more omnia & facere et dicere consueverunt, suaq̃ intē-
perie non solum barbariem, sed etiam Religionis uera corruptelas, mi-
si Deus pro inmensa sua bonitate auertat ista mala, renocaturi sunt:
quantum ijs debeamus, qui collatis argumentis placide inquirunt ue-
ritatem, eamq̃, ut sunt candida Musarum ianua, publici boni ergo sic
profiteantur, ut sint ἀειδῶναι et duces boni, qui & comites reddunt bo-
nos, sic ut gratos memoresq̃, decet ingenuē fateamur.

Qui in disputationibus serijs, utilia & necessaria argumēta sic tra-
hāt, ut μεθόθεν τὸ λόγῳ perspicuē declaretur: nec quarūt uictoriam
multoq̃, minus applausum hominum, sed ut alicubi grauissimē mo-
net Augustinus, bonum rectum, & uerum duplici beneficio veritatis
studiosos afficiūt. Nam, & rerū pulcherrimarū & utilissimarū Metho-
dicus

P R A E F A T I O.

dicat expositiones subministrando, iudicium in multis studiosis hominibus informant, & eruditionē agent & confirmāt: & illustribus disputationum utilissimarum exemplis, usum Logices totius ostendūt, quāq; ratione & via alia res tractando velut ē tenebris in lucem producenda, quo ordine, quo etiam orationis genere nobis utendum sit, ostendunt.

Et etiā in tota virorum bonorum vita virū pulcerrimarum viua & expressa imagines, non liberali solum voluptati, sed etiā magno usui sunt q̄s, qui amabili donorum Spiritus sancti spectaculo delectantur: sic in bonorum & doctorum disputationibus iucundum & utile est φιλαλοβείας, candoris, modestia, diligētia & aliarū virtutum egregia documenta intueri, mirari, imitari.

Inter ceteras autem Disputatoris ingeniosi virtutes, ne utiquam postremo loco illa, qua, ut citra contumeliam ab alijs in parte aliqua doctrina communis dissentiamus, efficit, mihi numeranda videtur.

Etenim cum eius & διαφωνίας multe sint causae, eae partim genio & ingenio, partem institutioni, partem alijs causis accepta ferenda sint: aequissimum fuerit aeterni sapientissimiq; Numinis exemplo, τροποποιεῖν & hominum infirmitati nonnulla benignē tribuere. Is cuius ingenium σακισμοῦ est, non poterit per omnia paria facere cum eo, cuius οὐκ ἐστὶν ingenium est. Videmus quosdā minimo ferē negotio res apprehendere, adiudicare, ad usum transferre, memoria non item excellere. Alios contrā magno studio agrē paria, fideliter retinere. Et cum intelligamus res, perinde ut successionē temporis sunt, hoc est, non simul omneis, sed unam post aliā: ne mirum videatur, si proportionē quadam institutio nostra intelligentia respondeat.

Præceptorū ingenijs, sic quidam (occulta ingeniorum conspiratione moti) delectantur, ut nunquam non illis satisfaciat illud Pythagoricum: αὐτὸς ἴσῃ. Et hac quidem in re tanto minus est periculi, quo magis aliena fuit ab omni fūco, sophistica & impostura Praeceptoris illius institutio. Humanitatis etiā fuerit, uariē occupatis uiris, ut maxime præcipuis solida doctrina praesidijs instructi sint, non eandem, quā requirimus in ijs qui philosophico ocio abundant, ἀρετὴ Βεβαιά, in omnibus doctrina membris, exigere. Pracocia esse Melanchthonis scripta, M. Nilolium dicere solitum accepimus. Certum tamen est virum illū opt. & eruditissimum, in summa ocij penuria, ea doctrina tum sacra tum profana capita exposuisse, quae si hic uel attigisset, aequior forsan illius

PRAEFATIO.

illius studijs fuisset. Alias dissensionum causas, eo nomine non probo, quia culpa non vacant. Sunt qui praedictij, cuius fons est προσωποληψία, fascino ita dementati sunt, ut nullum planè locum dent aliorum fideli admonitioni & posterioribus curis, quae tamen meliores sunt. Horum placitis si λόγου καὶ πείρας, indubitata sanè κριτήρια, cū Galeno opponas, cum nullo modo de opinionis semel conceptae possessione sese deijci patiantur, ne iacturam faciant doctrina magno uti uideatur labore parata, non magis profeceris, quàm si hydropico aqua, si ebrioso vini usum potumq; dissuadeas. Alij natura ἐπισκοποι, Sectarum studio delectantur, de quibus admodum scitè Galenus dicit: ὅτως ἄρα δ' υἱαπότηρι πτόν τι κακὸν ἐσιμῇ περὶ τὰς αἰρέσεις φιλοτιμία, καὶ δ' υἱαπότηρι πτόν τοῖς μάλισα, καὶ ψώρας ἀπάτης δ' υἱαπότηρι. Idem in opere de facultatib. naturalibus verè adfirmat: ὅτω δ' μόνου δ' οὐ ὕγιες ἴσασιν οἱ τὰς τοιαύτας αἰρέσεις διελθόντες, ἔμ' ὅδε μαθεῖν ἰδέσθαι, καὶ δοιδ' ὁρᾶσι. προσέτι. Alij quasi iam ad eruditionis apicē peruenierint, doctrina, quam sibi parasse videntur, citra omnem delectum contenti, subsistunt, surdi caciq; ad ea omnia quae nō didicerunt. De his praclare idem Galenus scripsit: αἱ γὰρ ψυχαὶ εἰς δ' ὅσαι, προκαταλαμβάνουσαι τὰς ψυχὰς τῶν κτήρων, καὶ μόνου κωφῶς, ἀλλὰ καὶ τυφλῶς ἐργάζονται, τ. τοῖς ἄλλοις ὡς ἀργῶς δοκῶντων.

Ego ut ingenij fauendum, & de dissidijum sententijs mihi neuſi quam temere pronuntiandum, duco: sic viris praestantibus, etsi inter eos sit sententiarum aliqua discrepantia, venerationem & amorem me debere nunquā dubitavi. Et cum ut de religionis doctrina loquar cuiusq; hominis fidelis illuminationi ac huius gradibus, optimo providentia diuina consilio, certa temporis momenta praestituta esse nuperim, eam erga alios humanitatem & ἐπιεικείαν mihi pro virili declarandam arbitror, quae uelim alios erga me multiplici profecto infirmitate laborātem, viri. Delector sanè eam ob causam, patris mei magni, Simonis Grynai uersiculis.

Non eadem sentire bonis de rebus eisdem;

Incolumi licuit semper amicitia.

Habēt autem studiosi, in hisce de Astrologia diuinatrice Epistolis, multa virtutum pulcerrimarum, quibus ingeniosum disputatorem instructum esse oportet, exempla: quae monēt, nos quoq; τῆς μεθόδου, & σαφενείας καὶ φιλαληθείας in collatione erudita sententiarum & opinionum, amantes esse debere.

Non

P R A E F A T I O.

Non est autem mihi illud dissimulandum, quod res est, hasce vide licet Epistolas, meo quodam consilio editas esse, cum Epistolas, Viri clarissimi, & publicè de Re Medica, priuatim etiam de me praeclare meriti, D. THOMAE ERASTI, à magni nominis Viri, ac inprimis à Generoso & illustri viro ANDREADVDITHIO AB HOREHOVVIZA, Casarea Maiestatis Oratore et Consiliario; desudari, intellexissem. Etsi aut homini diligenti semper aliquid superest, auctore Ioanne Chrysostomo: eoq; credibile est & ἄτερος q̄ortidas, aliquid addere potuisse istis Epistolis iā olim scriptis: quas ante sedecim annos relegit, nec unquam postea inspexit D. Erastus, qui etiam cū absens de editione admonitus esset, quod nondum excusas iudicaret, editionem differendam censuit: tamē cum viderem opere iam absoluto, mira perspicuitate & euidentia argumentū hoc ab illo tractatū, & argumentis Antagonistarum satisfactum esse, ac futurum sperarem ut non solum nō moleste ferret, se absente Epistolas hasce editas esse, sed etiam Aduersariarum Epistolarum copiam nobis aliquando faceret, studio publica utilitatis ductus, Typographum, cui eas dederam, in lucem easdem proferre passus sum.

Scio nec nostrorum nec alienorum Scriptorum editionem precipitadam esse, sed tamē, nisi me fallit iudicium, nonnūquam è re est uidere etiā in summorum Artificum Libris, τὰς προέας & progressiones in rerum maximarum intelligentia & explicatione. Prima enim aetatis ἀφύια uq̄ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν δ' αὐαῖς, senilis prudentia & sapientia & eloquentia ubertatem & perfectionem mirificè commendat.

Est etiam humanitatis ea Scripta, quae mediocrium ingeniorum visibus seruire possunt, eo nomine nō suppressere, quod Dei dono celsa pietia & intelligentia ubertas et sublimitas alicui data sit, ut summis ingenijs satisfacere, immò etiam admirationi esse, captumq; inferiorum superare liceat. Dominus IESVS det ut

ista omnia ipsius gloria seruiant, Amen. Basileae Cal. Aprilis, M. D. LXXX.

THOMAS ERASTVS
M E D I C V S
Pio & candido lectori, S. D.



*V*M me Principes Illustrissimi Hennenbergen-
ses ex Italia Schlesvingam euocassent, atq;
apud eos Medicinam exercere incœpissẽm,
valde præter opinionem accidit mihi, quod,
siue pharmacum exhibere, siue venam seca-
re, siue aliud agris remedium afferrententa-
rem, in quo signo Zodiaci Luna tunc esset, & quem positum
ad alios Planetas haberet, pleriq; percunctarentur. Esi enim
non nescirem Germanos præ Italis vanitati Astrologica tribu-
ere, tamen quia Italicis medicationibus assueueram, insolens mi-
hi ea superstitio videbatur. Ante profectiõnem in Italiam sa-
pe Ephemerides seu Calendaria videram, in quibus notati es-
sent dies fausti & infausti ad stercoreandum agros, ad ablactân-
dum iufantes, ad præcidendum ungues & capillos, ad scarifi-
candum cucurbitulis, ad secandum venam, ad exhibendum
uel potum purgatorium uel Electuarium, vel catapotia. Et
quanquam scarificationes & vena sectiones iuxta Ephemeri-
dum notas institui scirem: non tamen ita superstitiosè obserua-
ri cum hac tum alia huius farina sciebam, ut Medico præscri-
benti non libenter parerent, tametsi non omni ex parte cum E-
phemeridum notis consentiret. Caterum cum ex tabella in ijs-
dem Ephemeridibus descripta cernerem, multos etiam dies fau-
stos uel infaustos eligere ad faciendum iter, ad induendum ue-
stes nouas, ad migrandum in alias ades, ad mercandum, ad ne-
gociandum cum viris principibus, ad uenandum, & denique
ad quiduis auspiciatõ inchoandum dies certos ut faustos eligere,
alios ut infaustos abijcere: non potui non imperitiã uulgi ad-
mirari, & infelicitatem miserari. Quis non grauiter ferat, ho-
mines Christianos contra pietatem & manifestum Dei præce-
ptum, dies hoc modo obseruare? Dico hoc modo, ut illas temporũ,
electiones discernam à superstitiosa Astrologorum electione,

quas rectè Agricola, Nauta, Medici, & alij quidā obseruāt, Sanè Agricola certat tempora serendi, metendi, ligna cadendi uites & arbores putandi, & reliqua opera rustica faciend eligunt: non quia cælum aut huius sidera felicitatem aut infelicitatem operi promittant, sed quia ab aeris temperie res ita mutata sunt, ut eo ipso tempore uel faciend, uel omittend sint, quæ faciunt omittuntq̃. Alia namq; hyeme, alia æstate, & alia alijs temporibus commodius sunt. Sic Medici & Nauta tempora obseruant, ac dies eligunt: non quia occultam certos dies habere maliciam bonitatemue possidere opinentur. Huc accedit, quòd persæpe contingit, occasionem rei alicuius bene gerendæ, propter expectationem felicitis diei, elabi. Quod quàm frequenter & facillè Medicis accidat, nemo ignorat. Equidem timidè aliquando id egi, quod ratio facere iuberet, quod nonnunquam culpā eorum, quæ uolentia morbi secus euenissent quàm sperabatur, in pharmacum intempestiuè exhibitum relatam audiuissem. Et cum ex sententia cuncta accidissent, non defuere tamen aliquando, qui periculosam curandi rationem opinarentur, quotiens non inspecto Calendario aliquid circa agrum Medici tentarent. Hinc factum uidi, ut ager quidam ualde periclitaretur, quòd non ausus fuisset Medicus sanguinem mittere, propterea quòd Luna fuisset in Scorpione. Ego certè uocatus & sanguinem misi, & uanas esse eas obseruationes, re & opere docens, persuadere tamen non potui, uanas esse. Quanquam verò adulari uetulis imperitijsq; hominibus nunquam uolui, sæpe tamen ab initio quadam, ubi certò scirem agro nihil inde mali accersitum iri, dissimulare ac inueterata superstitioni tribuere, seu potius concedere coactus sum. Postea maiore audacia deliria ista reprehendere, ac nullam in re cedere cæpi, valde absurdum pariter iniquum uidebatur, ut artem, quam per tot annos in Italia à præstantissimis, prouidentissimis, & experientissimis uiris, curationes eorum obseruando, & eosdem quantum ingenio & diligentia consequi potuissem, non sine optimo successu (Dei Opt. Max. ea laus esto.) imitando, magno labore ac studio didiceram, ad præscriptum Astrologorum & delirantium anuum aduersus rationem, certamq; experientiam exercere temperareq; iuberet.

herer. Hanc ob causam Hieronymi Savonarola viri sanctissimi & eruditissimi libellum, Italico sermone conscriptum, quem penes me habebam, in Germanicam linguam conuerti, atq; ad uulgi captum pro viribus attemperaui, quo uel aliquos ab ista uana superstitione retraherem. Hunc docti quidam valde approbarunt. Non pauciores, sed impense rudes & ineruditi, partim uoce partim uerò literis, nec non praefationibus in suas Ephemerides uel prognostica scriptis, eundem condemnarunt, & me unà cum eo diris deuouerunt. Conuicia & criminationes illorum, qui rationes sua opinionis nullas adferrent, ut canū latratus faciliè tunc contempsit, & nunc etiam contemno. Nolim enim, si qua maximè possim, hic victor euadere. Vinci hic prorsus malo, dum impietatem illi suam hoc pacto magis patefaciunt. Alij quidam argumentis ostendere conati, haud rectè me fecisse, qui Astrologiam oppugnare in animum induxissem responsione digni uisi sunt. Atq; hac occasione Epistolas in praesenti uolumine comprehensas conscripsi, & praeter has alias complures, in quibus tamen eadem propè tractantur.

Editionis suae publicationis occasio hac est. Cum Christophorus Stathmion Medicus, me ad scribendum prouocauisset, atq; ego me ad eum unum scribere putarem, exempla ternarum apud me literarum nulla retinui. Nihil tunc minus cogitabam, quàm in publicum tales dare. Post aliquod tempus, ubi cùm ex alijs, tum ex ipso met Stathmione cognouissem, ipsum eas ad doctissimos viros VVitebergam transmississe, & tantum non publicasse, non immeritò dolui. Non enim ea perscripta accuratiorne fuerant, qua elaborari decet, qua in conspectum doctorum hominum sunt uentura. Multa quoq; in iisdem erant ad rem, de qua disputabatur inter nos, nihil attinentia, utpote qua ad nos duos solos pertinerent, quaq; alios scire minimè utile erat. Attamen cùm primum opera amicorum exempla superiorum literarum recepissem, ne parum iudicaret me causa confidere, dixi, me eas editurum esse, ut non aliqui solum, sed plurimi legere possent. Pressi autem hucusq; quia grauioribus negocijs non occupatus modò, sed propemodum obrutus relegere, & quae ad rem & quaestionem nihil facerent, sed de alijs rebus scripta essent, refecare non potui. Ergo superiore hyeme, cum discie-

AD LECTOREM.

Et i propter pestem à schola & urbe exularemus, nec aliud face-
 re eo tempore propter librorum absentiam, & loci extremam
 angustiam incommoditatemq, possem, prædictas epistolas reco-
 gnoui, & inutilibus amputatis ea tantum suo manere loco siui
 qua ad rem controuersam aliquo modo pertinere iudicaui. His
 alias etiam quasdam ad alios de re fermè eadem conscriptas ad-
 didi, illas uidelicet, qua aliquid operapretij, hoc est, utilis ali-
 cuius rei quaestionisue decisionem vel explicationem contine-
 bant. Et horum quidem nomina non expressi ferè, propterea
 quòd parum constaret, an nominari hic vellent. Qui uolent,
 aut seipsos nominabunt, aut alio loco & tempore à me, si Deo nō
 secus uisū est, nominari poterunt. Intellexi etiam non multo post,
 unum ex his quorum in his literis mentio fit, abreptum peste fu-
 isse. Quocirca mox nomen expunxi, ne mortuos insectari uelle
 viderer. Ac de Stathmione quidem alios malo iudicare. De
 ceteris quorum hic litera confutantur, non vereor affirmare
 doctrina eos & ingenio omnino plurimis antecellere. Etsi enim
 hanc causam frigide egerunt, nihil tamen ex hoc laudi & exi-
 stimationi eorum detrahitur. Quis enim quantalibet doctrina
 praeclatus, malam, imò pessimam causam doctè & solide defen-
 dat? Quanquā iudico aliquos ex his, non tã oppugnare sēsen-
 tiam meam, quàm exercere me voluisse. Editionem verò lite-
 rarum mearum ad ipsos, i deo non agrè ferent spero, quod ve-
 ritatis studiosi hinc discere poterunt, quantum in utraq, cau-
 sa insis roboris & certitudinis. De hisce lectorem admonendum
 putaui, ne factum meum aliquis sinistrè interpretetur. Vale.
 Heidelbergæ, Calend. Nouemb. Anno 1564

EPISTOLARVM LIBER. 5
THOMAS ERASTVS D. CHRISTO-
phoro Stathmioni, Medico Coburgensi S. D.
Epistola I.



LITERAS tuas, vir clarissime, quas prid.
Calend. Augusti scripsisti, postridie acce-
pi. Ais te gaudere, te occasionem nactū
fuisse mecum conuersandi propter com-
munia studia. Puto te id voluisse, gaude-
re te opportunitatē tibi datam esse, me-
cum conferendi de rebus Astrologicis.

Non enim vnquam, dum istic essem, ad nos venire, tameris
vocatus fuisses, voluisti. In sententia me confirmat, quod
mox addis, te intellexisse, me Astrologicæ considerationi
infestum esse. Quod me præter rationem diuinatricem
Astrologiam ridere putas, in eo non leuiter falleris. Ratio
qua te cōmoueri ostendis, quia scilicet philosophus sum
atque medicus, euanida est. Hoc enim docuerit potius, me
si fidem Astrologiæ habeam, neque philosophum neque
medicum esse. Ego, mi Stathmion, hætenus cū in philo-
sophia tum medicina mediocriter sum versatus, nec in-
telligere videreque aliud potui, quā vestra illa deliramē-
ta & rationi & philosophiæ principijs aduersari.

Philosophi munus esse veritatem indagare & amplecti,
rectē à te dictum est. Si philosophus ego essem, (conten-
tum me esse in præsentī oportet, quod esse fierique cupio.)
maiore vtique industria & conatu contra philosophiæ ho-
stes, Astrologos, pugnem, cum præsertim multorum per
Germaniam animos infatuatos ab illis non sine dolore
perspiciam. A Galeni & Hippocratis placitis vt discedam
tantum abest, vt eos maximē leues existimem, qui vel non
obiustam, vel ob leuem causam viros tātos reprehendere
solent. Apud Hippocratem nihil reperi, quod Astrologiæ
patrocinetur. Galenus vix vnquam meminit, præterquam
in 3. de diebus decretorijs libro. Quid eum permouerit il-
la vt scriberet, ipsemet in 10. cap. satis declarauit. Deos aduo-
cat testes, se ea non nisi paucis quibusdam amicis cogen-

tibus scripsisse. Quod causæ quam ibidem tractauit parum confideret, ex eo potest intelligi, quod cum omnes propemodum commentarios suos amicorum hortatu scripserit ac ediderit, tali nunquam excusatione usus fuit. Sed non iam quid Galenus senserit quæritur. Illud in controuersiam potius venire arbitror, vtrum Galenus perficiente concludenteque ratione propositum confecerit.

Credo te non ignorare, Galenicum illum mensem, cuius gratia Astrologiæ ibi commemorat, fictitium esse, nullaque vel parum probabili ratione niti. Adde quod à Doctoribus medicis omnibus antiquis & recentioribus cōteutus ac neglectus est. Astrologorum nostræ ætatis decretis minimè consentaneus existit. Neque facile eum approbauerint. Si ocium mihi sit maius, non admodum difficile mihi fuerit ostendere, quæ Galenus in 3. decretorum de vi & efficientia siderum affert, vera & concessa philosophis esse, modò non perperam intelligantur. Nam si, vt Astrologi opinantur, interpretari aliquis velit, falsa pleraque sunt, & à philosophia maximè dissentanea. Quare non miraberis, si à Galeni sensu recedam in crassa illa philosophia, quam in suis scriptis alijs nec docuit nec probauit vnquam. Hoc loco (iam enim ita eum sensisse pono) ad probandum diem 20. non verò 21. decretorium esse. omnia talia proposuit. Quid hac de re alibi, post hos libros scripserit, tibi non incognitum arbitror.

Cum porrò Hippocratem etiam studiosum Astrologiæ diuinatricis fuisse scribis, per grauem seni optimo iniuriam facis. Nisi si per Astrologiæ nomen Astronomiam aut æris qualitates intelligis. Id si est ita, de nomine litigas. Quod antiqui non vno modò semper hoc nomen vsurparint, iam olim didici. Ergo si non diuinatricem intelligis, causa excidisti: & cū Astrologiam te defendere putas, eiuscemodi adfers, quæ ad rem propositam nihil faciunt. Ego me hercle iam pridem sciui, Hippocratem & Galenū (alios ratio) æris mutationes in prænoscentis, iudicandis & curandis morbis optima ratione obseruasse, nobisque obseruandas proposuisse. Noui illud etiam, Hippocratem anni

tem.

tempora per certorum siderum ortum & occasum inter-
stinguere solitum fuisse. At hæc nihil Astrologiam iuuant,
quod tute ipse nosti.

Quæ ex Galeno verba adfers, ea sunt clarissimis quibus-
que philosophis & astronomis concessa, vt rectè Galenus
monuit. Si ita interpretari voles, vt philosophi ea intellex-
erunt, perlibenter vera esse dabo. Quinetiam aliter non
posse rem habere, si sit opus, probabo. At inde sequi, vt tu
putas, Astrologiam certam esse, aut futura contingentia ex
cœlo præfagiri posse, id est quod pernego, falsumque
esse contendo. Hoc si tu probaueris, facies quod Astrolo-
giæ patronum decet.

Quod postremo loco Nautas & Agricolas de quibusdā
rebus ex astris iudicare scribis, nihilo magis ad rem perti-
net quàm superiora. Non enim ex siderum conuersioni-
bus, motibus & aspectibus vocatis tempestates futuras præ-
fagiunt, sed ex aëris affectionibus præsentiant, de quibus
proprium habes apud Ptolemæum caput. Hæc si tu ad
Astrologiam tuam refers, rursus de nominibus litigas. Ta-
lia namque ita ferè indicant aeris mutationes, sicut vrina
& alia excrementa facultatum naturalium actiones medi-
cis ostendunt.

Quoties Astrologiam falsam esse aio, eam intelligo,
quæ ex mutuis siderum aspectibus, conuersionibus, re-
trocessionibus, exhalationibus, mansionibus & similibus
futurorum præensionem pollicetur. Hinc si vel Nau-
tas vel Agricolas diuinare probaueris, aliquid certè dixis-
se videberis. Quod enim lunam interdum retusis corni-
bus, obscuram, rutilam, pallidam aliterue affectam vide-
re videntur, ex quo aut ventos aut pluuias secuturas conij-
ciunt, hoc tu nō ad stellarum mutuos intuitus, sed ad me-
teora referre debes. Etenim à vaporibus siue exhalationi-
bus in aëre talia perficiuntur. Habes ad omnia, quæ de
Astrologia scripsisti, responsum certum minimeque ambi-
guum, tale scilicet, quale in maximis occupationibus
scribere licuit.

Cæterum non præter rem fuerit, omnia summam

repetere, vt quid ego negē clarius perspicias. Sic ergo scribis. Quamuis audieris me Astrologiæ infestum esse, crede re tamen non potuisse, cum scias hominem Philosophum & Medicum damnare eam iure non posse. Me porro inter hos (vtinam rectē) numeras. Ex quo confectum tibi censes, rectē fuisse te, qui persuaderi tibi hoc de me ante non fueris passus, quàm ex illis cognoueris, qui mecum in arce fuerant pransi. Summa hæc est, Philosophi & Medici non contemnunt Astrologiam. Ad hoc respondeo, Platonem, Aristotelem, Alexādrū, Auerroē, Hippocratem, Galenum, Auicennam, summos Philosophos & Medicos extirpasse, & Astrologiam tamen vel despexisse vel improbasse. Certē pro eminentis fabulis plerique philosophorum habuerunt, quæ tanti æstimant Astrologi. De Medicis satis multa diximus.

Reliquum epistolæ tuæ ferē in eo probando consumitur, quod Hippocrates & Galenus in morborum curationibus Astrologiæ præcepta secuti sint, hoc est, quod more Astrologorum siderum oppositiones, coniunctiones, varios, multiplicesque rerum aspectus obseruarint. At falso te hoc illis attribuire iam dictum est. Quāquam enim Galenus causam adferre tentauit, cur 20. diem, non verò 21. Hippocrates decretorium statuerit, Medicis tamen eam obseruationem non iudicauit sequendam aut cognitu necessariam, quod partim ex 10. cap. partim ex peroratione, qua in hac materia vsus est, apparet. Sed hæc res longiorē postulat orationem, si pro dignitate explicari debeat, apud eos præsertim, quibus nihil satis est.

Hortaris me ad extremum, vt Hippocratem potius & Galenum quàm Manardum & Picum imitari velim. Manardum præstantem Medicum pariter & philosophum fuisse negare non audebis. Picum plurimis iisdemque clarissimis philosophis plurimum antecelluisse cuncti intelligunt, qui scripta ipsius cum iudicio perlegerunt. Hi ab Hippocratis & Galeni sententia nunquam discesserunt, nisi quod Astrologica Galeni, quæ in vnico illo 3. de diebus decret. libro propter commemoratam causam scripsit, probare

re non potuerunt. Quod si Astrologum fuisse Galenum constaret, ac præceptis Astrologicis omnes ipsius libri referti essent, & denique ipse decreta Astrologorum in curando obseruasse sciretur, hæc inquam si omnia certa forent: & extaret aliquis qui non bene Galenū talia scripsisse certis argumentis demonstraret: an tu Galenum falsa docentē sequi mallet, quàm alium quemuis veritatem profitentem? Apud me certè nullius hominis authoritas est tanta, vt non maior sit veritatis. Ergo cum & Picum & alios cōplures hoc effecisse constet, cur hac in re Galenum potius audiam, quàm illos? Picum facile est reprehendere, vt alios omnes doctos. At confutare eius sententiam & argumenta dissoluere, hoc verò est difficillimum, imò impossibile. Qui hucusque tentarunt, ita tentarunt, vt ne ipsi quidem Astrologi probare possint. Tu quidem hic errasse eos affirmas, quod etiam antea in libello tuo fecisti, sed nihil probas. Sine ratione quodlibet damnare quilibet quantumuis rudis potest. Accipio nihilominus tuam adhortationē in bonam partem, atque animum, non rem ad quam me hortaris, specto.

Proinde vt ne ingratum me putes, te vicissim hortor ac oro, vt anilibus istis nugis relictis veritatem complectaris. Quod vt facere aptius possis, argumento vnico falsitatem Astrologicæ diuinationis tibi declarabo. Vtar autem argumento tali, quod nemo Christianus (iam enim philosophiam sepono) falsum aut elumbe iudicabit. Nulla quantumuis pura spiritalis & intelligens creatura futura contingentia nouit, nisi si Deus peculiari inspiratione illis manifestarit, sed solus Deus hanc notitiam obtinuit. Atq; ita solus nouit quid futurum sit Deus, (loquor semper de contingentibus) vt suam hanc esse gloriam velit: vt sibi soli tribuat: vt hoc argumento probet se vnum Deum esse, præter se Deum non esse. Dæmones hoc argumento Deos non esse efficaciter probat per prophetam Esaiam, quia futura ignorent. Porro Astrologos non Deos, sed mortales homines esse non negabis opinor. Quinetiam non ex inspiratione diuina, sed ex arte futura præsentire

posse videri volunt. Hinc necessariò duo sequuntur. Horum primum est, Astrologos non posse arte industriae vlla futura præcognoscere. Alterum est, ipsos illud sibi arrogare, quod sibi soli seruare Deus voluit. Hoc si non est cum Deo pugnare, quid Deum oppugnare sit nescio. Astra de cœlo detrahare nos velle clamant Astrologi, quoties veritati contra figmenta ipsorum suffragamur. Multò sanè rectius de se ipsis hoc prædicauerint. Equidem Deus suum se honorem nolle alij tradere dixit. Quare cum scientia futurorum ad Deum pertineat, diligenter cauendū nobis erit, ne nobis hunc adscribamus honorem, & non astris duntaxat iniuriam faciamus, sed Deum quoque ipsum spoliare velle iudicemur.

Hæc ad tuas literas respondere volui, quas ob eam causam te scripsisse satis apparet, vt quid hac de re sentiam intelligeres. Quæ præterea hic de Medicis prædictionibus disputari solent, explicari hoc in loco non possunt. Neque est necesse apud te, quem nō ignorare arbitror, quantum inter Medicas & Astrologicas prædictiones sit discrimen.

Dabitur fortasse ocium ista copiose & cum me-

thodo tractandi, id quod facere statui, pro-

pterea quòd multos non satis per-

spicere video, quantum inter

ipsas intersit. Vale. Mas-

feldia, 4. Nonas

Augusti



Agna attentione tuas literas perlegi, quas 23. Augusti scripsisti, quod mihi persuasissem, te aliquid solidi scripturum fuisse. Verum pro argumentis, quibus Astrologica vanitas propugnari posse videretur, acruum conuiciorum legi. Vocas me ἀμέθοδον, indoctum, amentem, & nescio quid non mihi tribuis. Præterea λόγον te & λαλίαν in mea narratione requirere ais. Acerbè reprehendis, quod citra distinctionem prænotiones ex astris falsas, inanes, futes dixerim. At parum bene, vt ne quid tuo iudicio dicam acerbius, hic me accusas. Etenim pro causa proposita apud satis omnia distinxim. Non puto te nescire, aliam esse rationem scribendi, cum alicui respondemus, & intentata crimina depellimus: aliam cum ipsi aliquid tractare instituimus. Nihil mihi probandum tractandumq; hætenus præcipue summi, sed ad tuas tibi literas respondere tantum volui. Ad extremum, quia me adhortatus fueras ad complectendas nugas Astrologicas, admonendus mihi visus es, quanto cum periculo id esset coniunctum, quamq; pugnaret cum pietate Astrologica professio. Animum, non rem quam mihi laudabas, spectavi. Ideo officium officio compensare volui. Quam ergo Methodum hic aliam desiderabas? Species, ais, diuinationum non distinxisti. Cur hoc à me postules non video. Nam in tuis literis, quibus respondendum mihi erat, solius Astrologicae mentio facta fuit. Cuius cum esse partem credere videreris eam, qua Nautæ atque Agricolaæ futuras præsentiant aëris mutationes, quod inter eas discrimen esset, obiter solum indicaui.

An non apertis verbis, de qua Astrologia intelligi vellē, exposui? Non de genere, sed de specie vnā litem mihi monuisti. Ergo cum de sola diuinatrice Astrologia sermo nobis esset, non de alia loquendum mihi duxi. Quinetiam sidera vniuersali ratione terrena hæc exornare, immutare,

disponere, concedere me, licet obscurè, significauì. Tan-
tum futura contingentia ex cœlo præcognosci posse ne-
gauì. Idem hoc iam repeto, ne iterum querare me indistin-
ctè sententiam meam tibi proposuissè. Appello autem fu-
tura contingentia, quæ non magis fieri possunt, etiam quæ
rarò eueniunt, ac non euenire poterant. Horum ex astris
præsentionem, quo modo Astrologi se præuidere dictitāt,
vanam & futilem esse, nullisq; vel naturæ vel rationis prin-
cipijs niti dixi. Quare non est, vt naturalem esse hanc diui-
nationem me credere credas, quæ principijs naturalibus
caret, ac falsis tantum nititur nugacium Chaldæorum Aeg-
yptiorumq; opinionibus. Quod si non hoc modo in vnū
quasi fascē collecta reperisti, colligere debebas, non tam
acerbè reprehendere.

Cum nullius creaturæ, sed solius Dei esse dixi futura cō-
tingentia intelligere, debebas utiq; me non admonente,
hoc de talibus accipere, quorum causæ nondum agunt, vel
agere non sciuntur. Causas intelligo non remotas, vt
Astrologi solent, sed definitas, proprias, & proximas. Ete-
nim cum ita Deus per prophetam argumentatur, Dæmo-
nes in Idolis non sunt Dij, quoniam ignorant futura: nemo
tam est iners, qui de talibus cum loqui intelligat, quæ iam
fieri produciq; incœperunt. Non enim nesciunt Dæmo-
nes, plumbum quod in ignem iniectum est, nisi aut restin-
guatur ignis, aut rursus eximatur plumbum, mox esse dis-
soluendum. Norunt Medici, cum ex vrina alijsq; exere-
mentis, naturæ vires, actiones, opera perspiciunt, nihilq;
adesse quod eam impedire queat, intelligunt crism certo
quodam tempore futuram. Antea verò quàm à natura
morbi materiam superari, (& quæ alia huc pertinent) co-
gnouerint, de futura crisi percipere nihil possunt. Quis
enim medicum doceat, quò modo morbus, qui nondum
natus est, finiendus sit? Ex hisce haud difficulter intelli-
gitur, Medicos non ante futurum aliquid præuidere, quàm
esse iam incœperit, siue produci à propinquis & proprijs
caussis perspexerint. Hoc inter artificem & imperitum
interest, quòd ille exilia principia vider, quæ huic nondum
appa-

apparent. Itaq; cum artifex, quod iam esse fieriq; incœpit, at propter paruitatem cæteros adhuc latet, futurum prædicat, diuinasse ipsis putatur.

Iam igitur argumentum, spero, intelliges. Futura contingentia solus Deus, non vlla creatura, nouit. Astrologi non Dij sunt, sed mortales homines. Quare futura contingentia ignorant. Addamus iam reliqua. Astrologica prædictiones versantur penè omnes circa futura contingentia. Ea igitur profitentur & pollicentur Astrologi, quæ præstare nulla creatura potest, nisi Deus peculiari modo patefecerit. Vbi nam à Methodo & à proposita nobis causa aberrauit? Dicis alicubi ista perspicuè exposita esse vniuersa, vt non opus habeas τῆ θεολογίαν mecum. Ego verò cum nomen authoris taceas, non possum diuinare (neque enim Astrologus sum) quid, quando, quomodo scripserit. Hoc tibi affirmem, ante hæc nostra tempora nullum probatæ eruditionis & vitæ Theologum extitisse, qui non vestras rugas, ea distinctione, quam nuper exposui, adhibita, damnarit ac repudiarit. Dixerim hoc amplius, nullum philosophum insignem fuisse, qui easdem probaret. Omnes enim aut neglexerunt, aut palàm lacerarunt. Ficinus principio aliquid huic vanitati tribuere visus est. Sed in epistolis ad Picum & Politianum omnino deridet. Quinetiam commentario quodam in Plotinum, philosophum Platoniciū solidissimè vniuersam confutat: parum igitur rectè scripsisti, me pro mea sapientia præclarissimos Philosophos & Medicos, qui hæc studia coluerint, contēnere. Ego, Stathmion, si sapere est mendacijs Astrologorum non credere, plurimum hac in parte sapio. Etenim diuinationibus Astrologorum fidem nullam adhibeo, sed vt veritatis hostes vito. In cæteris rebus nemini me ipsum, non dicam prætulerim, sed temerè comparauerim.

Ad ea quæ de Pico scribis, nihil opus est respondere. Vnū hoc scio, neminē veris argumentis confutaturum esse, quæ contra Astrologos scripsit. Vt enim quædā reprehēdi possint, nō tamen non pleraq; sunt vera. Ptolemæum insignem fuisse philosophum, neque tu neq; alius quisquam

probabit, at Astronomum fuisse præstantissimum, facile ostenderis. Nolim hic mihi insultes, quasi Astronomiam à philosophia excludam. Ego namq; Ptolemæum naturalè philosophum fuisse alicuius nominis nego, Mathematicum existisse summum libenter concedo. In huius libris Astrologicis (quos tu me sine delectu damnare putas) si quid inest veri & boni, id perexiguum est, atque ita fabulis & mendacijs conspurcatum, vt nō omnino auarus homo facilius ex stercore aurum colligat, quàm veram ex illis libris sententiam is excerpatur, qui bonas horas non malè collocatas velit. Galenum me cum Pico nugatorem nominasse scribis. Quam verè non attinet dicere. Quod si nugari eum hac in parte, in qua Astrologica tractat, dixerim non grauitè, puto, peccauerim. Non sunt prorsus eadem, si aliquem nugas aliquot scripsisse dicam, & si absolutè nugatorem esse affirmem. Ego tamen ita me eum appellasse non recorder.

Tandem sic ratiocinaris, si in certam formam reducantur quæ confuse tu proponis. Quod manifesta probat experientia, id nullis potest eludi rationibus. Atqui principia naturalia secundum lunæ, & astorum circuitus motusque alterari, mutari, disponi, manifesta probat experientia. Nullis itaque rationibus refelli id poterit. Ego neque *ἀναδιδως*, neque truncus sum, neque cum Democrito niuem atram esse assero (Omnia ista pulchrius ac verius in Astrologos, quàm in me, quadrant, quibus à Ptolemæi Arabumq; Astrologorum mendacijs vel paulùm discedere maior est religio, quàm Pythagoreis fuit à sui magistri placitis dissentire) sed totam ratiocinationem vt veram admitto. Quinimò veram esse firmissimis me rationibus demonstrare posse confido. Astra certè horum sublunarium causæ sunt generales, ordinis & dispositionis effectrices causæ. Et præterea ita omnia hæc conseruant, vt si vim cœli nobis eripi, vel momento temporis cogitemus, omnia sint collapsura. Non enim causâ duntaxat cœlum est, vt apud nos hic omnia fiant, verum etiam actum dat singulis, vt vnumquodque id agere possit, ad quod agendum à natu-

natura factum est. Sicut corporis nostri pars nulla viuit aut viuere potest, si non à corde vitam recipiat: ita sublunarium rerum nulla sine salutari vi cœlitus infusa persistere, & pro sua natura agere valet. At hinc sequi, quod tu putas, illud est quod & nego, & falsum esse dico. Quis enim hanc putet ratiocinationem veram & efficacem esse? Cœlum & astra sunt generales horum inferiorum causæ, ergo ex ipsorum motus aspectuumque obseruatione possunt futuræ particulares mutationes præcognosci. Nemo certè præter Astrologos vitium siue falsitatem non videt. Si argumento illo Galenus fuit permotus, vt dierum decreta. causas in cœlo quæreret, nihil ipse habuit, quod non omnes docti ante & post ipsum habuerint. Et nihilominus hi causam eorū in cœlo non reperiri euidentibus & certis argumentis confecerunt. Exemplum quod ex Galeno adfers, ipse ex Aegyptiorum placitis se desumpsisse ostendit, quod tam est falsum, quàm tota Astrologica ariolatio falsa & ementita est. Si experientiā vrgeas, negabo tibi vllam de his rebus experiētiā haberi posse, scilicet quod à siderum positu hæc fiant alia quàm vniuersali ratione. Neque debes à me hic probationem expectare, qui ad ea tantum respondeo, quæ mihi tu proposuisti. Dabitur fortasse occasio ista probandi alio tempore.

Valde miror te, dum sic scribis. Adde quod Galenus ipsemet ingenuè fateatur, se in accommodando lunæ motu diebus Hippocratis, nullam discriminationem adferre, sed verisimilitudinem tantum. Hæc sunt tua. Primum illud consideratione dignum est, quod Galenum contendis nihil demonstrasse. Idem consuerunt in hoc negotio omnes docti, qui eum secuti sunt. At verò Galenus aliter sensisse iudicari potest. Sexto namq; cap. libri illius Sophistas illos appellat, qui lunæ tetragonas & diametras stationes non credunt in principiis bonis bonas facere alterationes, in malis malas. Affirmat etiam principio se vti omnibus confesso cap. 11. à sideribus terrena hæc exornari disponiq; afferens. Quod si ex vero principio rectè conclusionem deducit, non verisimilis ea ratio dicenda est, si necesse

ria. Cæterùm istud iam sinamus, & quod ex dictis inferri, secundo loco perpendamus. Galenica seu potius Astrológica non putas nugæ vocari posse, quia Galenus non necessaria, sed verisimili ratione pro illis asserendis vsus sit. Ex ista tua ratiocinatione sequetur, nihil pro nugis habendum esse, nisi is qui dixit, demonstrasse se affirmari putaretur.

Non multo post falli nos scribis, quod disputationem Galeni de causa dierum crismorum ad artis opera exercenda minimè necessariam esse diximus, & quod non alia de causa ipsum scripsisse vniuersa illa affirmauimus, quàm vt 20. diem probaret decretorium esse. Ego vtrumque ex Galeno probari posse existimo. Et quod ad primum attinet, ex 10. cap. cognoscere quilibet poterit. Satis namque explicatè ostendit tertium illum librum Medico non esse, necessarium. In 4. Aph. 36. tam clarè ab eo scriptum est, quæ in tertio libro de causis horum dierum disseruerit, nihil ad artis opera conferre, vt planius dici vix queat. Quibus addi potest, quod in nullo alio commentario horum mentionem facit, quàm in hoc loco. Et facere tamen sæpe debuerat, si vtilia iudicauerat. Quod verò præcipuè propter 20. diem opus illud scribere aggressus sit, argumento illud est, quod ex lunæ tetragona & diametra statione de die septima & in 14. probare aliquid conatus est. De reliquis diebus nihil propemodum dixit, quo pacto sci licet à lunæ motu efficiantur decretorij. Deinde in alijs com. vt in prognost. præcipuè 20. diei meminit. Quod si non placet, vt propter hunc diem præcipuè comm. illum scripsisse dicatur, non repugnabo. Facile namque cessero cuius, quoties non firmis argumentis sententiam tueri possum. Hac igitur in re viceris, & non magis propter 20. quàm omnes alios scripserit eum librum.

Iam tuam conclusunculam inspiciemus. Breuiter ergo, cum reuera planetarum consideratio hoc commodi præstet, quod in ea morborum & naturæ vires nec non mutationes eorundem, augmenta item & decrementa, antequam fiant perspiciantur, vnde commodius feliciusque
tum

tum dietæ tum pharmacorum modus & vsus, gubernari potest, nō video semel quo pacto astrorum obseruatio vel Philosopho vel Medico indigna sit, &c. Hastenus tua.

Vehementer scire velim, ex quibus ista sequeretur conclusio. Non poteris ex eo deducere, quod Galenus dierū decret. causas ad lunæ motum retulit. Ipse enim hanc notitiam nihil adferre commodi Medicinam exercenti affirmavit. Neque ex eo, quod sidera vniuersales causas horum inferiorum rectè ponit. Nam ex vniuersali & remota causa nihil certi de particularibus rebus cognosci potest. Sed & tu quoque ais, Galenum non motum lunæ diebus, sed dies motui accommodasse. Quibus hoc significare velle videris, non ex luna dies hoc habere, vt sint decretorij, vel non sint: sed Galenum in lunæ motum, vt potuerit reduxisse, quo causam aliquam reddidisse iudicaretur. Ego certè non video, quomodo non æquè debeat ac possit motus lunæ diebus aptari, atque dies motui, siquidē ille causa est, hi autem sunt effectus. Est enim mutua inter effectus atque causas relatio.

Tot ferè occurrerūt quæ rescriberem ad tuas literas. Quòd si præter institutum atque officium meum probasse tibi videbor, Galenum dissertationem de causis dierum decretoriorum neque vtilem neque necessariam existimasse ad artis opera rectè exercenda: id eo me fecisse cogitatione posthac necessitatem huius vanitatis autoritate Galeni prædices.

Ergo vbi paucula hæc adiecero, finem scribendi faciam. Mensis Galeni figmentum falsum est tuo etiam testimonio. Sed nec probat 20. diem decretorium esse potius quàm 21. Neque ex lunæ motu probari potest decretorium ipsum esse vel alium quemuis, vt Galenus credidisse videtur. Etenim si lunæ motus efficit, vt dies alij decernant, alij nō decernant, omnium erit causa decretoriorum, vt scilicet decretorij sint, non quorundam tantum. Erit ergo & 3. & 5. & 11. & 17. & tandem 20. Si verò aliquorum & non omnium causa existit, quæ erit excogitanda ratio aliorum? Aut

quid habebunt. 7. & 14. dies, quod non omnes alij dies habeant? Si de indicibus & in utilibus dubites, saltem decretiorum ratio erit eadem omnium. Ego multò rectius Galenum causas reddidisse passim in suis commentarijs, cur hi, non verò alij morbos iudicent, puto, quàm in præsentì loco. Et in hoc ipso libro falsis veras causas permiscuit. Non ex luna repetendæ videntur causæ, sed in ipsa agentis causæ natura, scilicet in humoris quantitate & qualitate, in corporis structura, in virtutis robore aut imbecillitate, in perpeffi loci conditione, & in alijs talibus querendam potius existimo, vbi etiam inueniri eam certò mihi persuadeo. Sed hæc quoque extra rem dixi. Feci verò obeam causam, vt neque Galenum vobis, nec vos. Galeno consentire cerneretis. Vale. Die 17. Augusti. Masfeldiæ.

THOM. ERASTVS D. CHRISTOPHORO STASHMIONI Medico Caburg. S. D.
Epistola III.



VM heri vesperi ex Thuringia domum reuertissem, tuæ mihi redditæ sunt literæ. Quas cum longiusculas esse viderem, non mediocri voluntate affectus sum. Nam fructum aliquem ex illis me percepturum confidebam. At cū legere incoepissem, antiquam te cantilenam canere deprehendi. Etsi verò nihil propè sit, cui non antè responderim, placuit nihilominus iterum tibi respondere, non quidem ad conuicia, sed ad ea quæ ad propositam nobis controuersiam propius accedere vidètur? Hoc modo in superioribus literis ratiocinatus fui: Solus Deus nouit futura contingentia. Astrologi non sunt dii, sed homines, vti nos sumus, mortales. Nō possunt igitur arte aut industria in horum præsensìonem peruenire. Dixi postea, ne qua relinqueretur in verbis obscuritas, me de illis loqui contingentibus, quorum causæ vel ignorarentur, vel nondum agerent: vel si agere incoepissent, nobis nondum innotuissent. Hæc si tu candidè interpretre-

interpretari voluisses, non tam absurda & aliena effutiuiſſes. Quamuis autem supra exemplo rem, breuiter licet, declarauim, non grauior tamen eandem exemplis tum Medicorum, tum Nautarum iterum exponere.

Medicus cum in vrinis videt naturam incœpiſſe iam morbi cauſſam euincere & concoquere, ac præterea quouſque progreſſa ſit perſpicit, artiſcioſa coniectura colligit hoc vel illo tempore totam ſuperatam iri, vt criſim expectare tum poſſit. Similiter etiam Nautæ ex motu vaporis aut nubeculæ in aëre futurum ventum tempeſtatemque cognoscunt. Vtrique non ante intelligunt, quàm effectus iam fieri, ſiue quam cauſſas proximas iam agere incœpiſſe perſpexerint. Iſta cauſſarum actio quia ab initio pertenuis & obſcura eſt, à peritis tantum & exercitatis in qualibet arte deprehenditur, vulgares & imperitos latet. Vt igitur nec Nautæ futuram tempeſtatem ſerenitatem uè præſcire, nec Medici morbi finem & euentum præuidere poſſunt, quam utrique propinque & propriæ cauſſæ actionem incœpiſſe cognouerint, ita omnes alij artiſces futura prædicunt, in ſua quilibet arte. Quod ſi proximam cauſſam ignorent, illud autē agere cœpiſſe videant, quod illam excitare commouereque poteſt; ratio eadem omnino exiſtit. Ex iſtis, niſi me proriſus fallit mea de te opinio, aperte perſpicias quid per contingentia intellexerim, id quod hætenus intellexiſſe non videris. Sic enim ad ſupradictum argumentum reſpōdes: *Maiorem tuam nego, falſamque eſſe pronuncio. Quid ita Stathmion? Quoniam, inquis, omnem præſcientiam, non eam tantum qua ex aſtris ſumitur, tollit.* Quàm erudita ſit reſponſio iſta tua videamus.

Nō ſequitur, ſi ſolus Deus norit futura cōtingētia, omniū propterea rerū præſcientiam è medio tolli, ſed contingentiam tantum, non autem neceſſariorum. Deinde non omnium contingentium, ſed eorum duntaxat, quorum cauſſæ vel non ſunt notæ nobis, vel nōdum agunt, vel ſi agunt, non ſciuntur à nobis agere. Sic quæ de Medicis & Nautis adfers, quibus te deleuiſſe argumentum, quod rectè indiſolubile vocaui, putabas, inefficacia & elumbia proſuſiſſe.

cernis. Vtrique enim non de contingentibus illis vari-
nantur, de quibus argumentum loquitur, sed de illis solis,
quæ iam fieri, produci quæ vel in causis vel aliter animad-
uerterunt. Equidem nullus reperietur Medicus, nisi idē
fortē sit etiam astrologus, qui se de certi alicuius hominis
morbo aliquid pronunciare ante posse credat, quàm natu-
ræ actionem in morbum, eiusdem quæ causam perdidice-
rit, quantā sit, quousque progressa sit, quando incœperit,
& quæ his similia sunt. Quare minimē probasti falsam es-
se meam propositionem, quæ immota adhuc suo consistit
loco, & ab omnibus omnium astrologorum machinis fa-
cile tuta permanebit.

Quæ de certorum dierum obseruatione, quos Germa-
ni Iolstag nominant, scribis, magnam mihi admirationē
attulerunt. Fieri potest, ut, cum tot sis iam annos natus,
nec dū perdidiceris, vix vnquam euenire (& si quandoque
ita eueniret, casu fuisse factum) ut annus illis diebus re-
spondeat. Non nescis, arbitror, multos etiam Astrologos
confiteri, nullam hanc dierum obseruationem in natura
causam habere. Alia est ratio temporis, quod in cædendis
lignis obseruatur. Hoc enim certam habet euidentem quæ
causam. Similiter aëris mutatio sub exortum Pleiadum,
Arcturi, & similium non sine ratione plerunque expecta-
tur similis, quemadmodum etiam æstas & hyēs, & ethesiē
& huius generis alia quædam. Hæc, inquam, partim ad ne-
cessariō euenientia (ut in natura necessitas consideratur)
partim verō ad ea, quorum causæ iam agere incœperunt,
referuntur. Quod si sol moueretur aliquando, mox non
moueretur, neque nobis motus ipsius natura & tempus
non tam foret, nec æstatem nec hyemē præuidere ante
possemus, quàm perciperemus, aut certe quàm solem vel
accedere ad nos, vel recedere a nobis incœpisse percogno-
uissemus.

Hinc vides nō tam esse me rudem & hebetem, ut propo-
sitioni distinctionem addere nesciuerim, quod parum ve-
rè de me scribis. Utinam tam rectè tu eam intellexisses, quā
bono ego consilio addidi, certè non tam absurdè fuisses in-
terpre-

terpretatus. Nō enim de contingentibus locutus sūm, quę causis carent. Quis enim hoc apud se cogitet? Nihil absque causa fieri à qua producat, notius est, quàm vt ignorare potuerim. De illis locutus sūm, de quibus me iam satis multa disputasse existimo. Non ideo contingentia aliqua carent causis, quia nos eas aut non nouimus, aut non antenouimus, quàm effectum suum producere incœperint. Quamobrem plumbea, imò herbacea tela sunt, quę in propositionem nostram contorquere tibi visus es.

Est quòd gaudeam, quòd causam mihi recitas, cur me amethodum in superioribus literis, stupidum & indoctū appellaueris, scilicet quia me Dialectices imperitum animaduertaris. Quantam tibi huius facultatis peritiam arroges, tuę declarant literę. Quàm turpiter te ipsum fallas, eadem docent. Vbi mox tua quędam examinare cœpero, tuam in disserendo peritiam obiter attingemus. De Ptolemæo hic nihil dicam, præsertim cum propter occupationes mihi festinandum sit. Si, quantus ille Philosophus fuerit, scire cupis, lege ipsius libros, non quidem vt Astrologus, (sic enim aurea esse omnia prædicabis) sed vt Philosophus, & rarus, quantus videri vis, Dialecticus. Specimen quoddam philosophiæ Ptolemæi in libello Hieronymi Sauonarolę, viri nunquam satis laudati, à me conuerso & edito reperies, non vno tantum in loco. Quòd si tu probabis, quę ibi rectè reprehenduntur, frustra sperem te de meis rebus rectè iudicaturum. Hactenus ad primam epistolę tuę partem responderim.

In secunda parte acerbè me reprehendis, mendacięque accusas, quòd Galenum in curandis morbis Astrologica decreta non obseruasse scripsi. Deinde quòd nihil vtilitatis Medico ad opera artis rectè exercenda conferre dixi. Vtrunque verum esse per se patet. Sanè si aliquo in loco Galenum in curationibus Astrologicos siderum aspectus obseruasse docueris, errorem libenter confitebor. Si ad 3. de diebus decret. prouoces, ne ibi quidem reperies, quibus tuā sententiam confirmes. Etenim Galenus ipse in eo libro apertè satis testificatur, disputationem illius libri nihil ad-

ferre commodi artem exercitanti. Quod hic obscurius dixisse videri potest, in 4 Aph. 36. explicatissime affirmat. Per ocium inquirere talia cum iussisset (idem alibi quoque fecit) tandem sic scripsit : τὸ μόνον τῆς χρείας τῆς τέχνης ἀσφύρον, ἐν ταῖς πρώταις ἐπομνήμασι δύο διελθόντες, τὰς δ' αἰτίας αὐτῶν ἐν τῷ τρίτῳ παρεθέμενος ζητῆσαι. Quomocunque interpretari ista coneris, semper tamen quod affirmavi verum esse comperies. Sed & ipsum libri propositum suis argumentum idem probat. Nihil enim de curationibus ibi docet, sed rationem duntaxat adferre studet, cur ex diebus alij quidem decernant, alij verò non decernant, & cur alij in iudicando alijs fortiores tutioresque existant. Has, inquit Galenus, rationes qui ignorauerit, (modò reliquorum nihil ignoret quæ ab eo in alijs commentarijs exposita fuerunt) rectè poterit ægrotos & cum gloria curare.

Sed quid opus est probatione cum tunc tuis in literis idem affirmes? Sic enim tu met scribis. Verum hoc dicit (Galenus) quod 3. liber, si cui videatur difficilior propter disputationis subtilitatem, quæ vulgo Medicorum non conuenit, sed eruditis & Arithmeticæ Astronomiæque peritis, bona ratione præteriri queat, cum causarum inquisitio, cur dies decretorij sint, nihil ad curationes iuvat Medicos. Hæc tua sunt. Quomodo ergo me, cum Galenum ista scripsisse affirmavi, mentitum esse ais, cū aliud in his scripserim, quàm quod tutemet Galego tribuisti? Si verò tu de Galeno dicere hoc potuisti, cur ego non potui? Sed hoc omnibus penè accidit, qui veritatem oppugnant, ut, quod ipsi faciunt, in alijs damnent. Ergo cum Galenus nullibi legatur in morborum curatione Astrologica decreta Medicinæ coniunxisse, & illam ipsam de astris dissertationem, quàm in 3. illo libro legimus, minimè utilem ac necessariam, ad artis opera rectè exercenda Galenus tuo etiam iudicio affirmet, liquet vtrumque à me rectè dictum fuisse.

Sed quid te deceiverit video. Quando cum Galeno inquisitionem ac notitiam causæ dierum decretoriorum,

ut

vt à Galeno traditur, inutilem esse Medicinam facturo scripsi, tu me idem dixisse putas, ac si ad Medicinam inutilem esse affirmassem. Verumtamen multa nos *ἐν τῇ θεωρίᾳ* sæpe inquirere constat, quæ inter agendum nobis non sunt vsui. Cum enim in scholis artem profiteamur, multorum causas peruestigare tentamus, quorum in operibus artis *τὸ ὄν* scire sufficit. Hinc Aristoteles rectè affirmavit, ibi elegantem ordiri Medicum, vbi Philosophus defierit. Ostendit etiam Galenus multas in arte nostra iam olim quoque logicas quæstiones omnem artis vsum excedentes agitas fuisse. Hæc tu tantus logicus quomodo non animaduertis & distinxeris non parum admiror. Sed iam tempus est vt ad eam *ratio*cinationem descendamus, qua te efficaciter probasse opinaris, Astrologiam Medico necessariam esse.

Si mihi concedas, inquit, Hippocratis ac Galeni doctrinam perfectissimam esse, & præcipuè Medico imitandam, ac vtrumque diligenter dies criticos obseruandos præcepisse, vt qui magnum medentibus vsum præstent. Et (præterea des) Galenum demonstrasse, causam horum dierum lunam existere, etiamsi te in omnes formas instar Prothei transmutas, tamen lunæ cursum Medico obseruandum esse fateri cogeris ad intelligendas crises videlicet menstruas. Hactenus tua recitauit. Si tibi dederò & concessero quidquid propones, probabis perfacile quicquid voles. Hippocratis ac Galeni doctrinam libenter summoque studio amplector. Dies criticos Medico rectè curaturo maximè obseruandos esse fateor. Sed non ideo non errasse Galenum, cum in luna veram eorum causam quærit, concedo. Sed vt tuam incogitantiam planius perspicias, ecce dabo tibi in præsentia Galenum rectè vereque demonstrasse causas dierum decret. ad lunæ motum pertinere. An hinc efficietur Astrologiam Medico necessariam esse ad exercendam artem? Dico Astrologiam, propterea quòd per motum lunæ te hanc intellexisse suspicor. Nisi enim hæc fuerit mens tua, nihil ad rem dicis. Deinde cum mox aliorum quoque errantium

siderum motus necessarios eidem esse scribas, facile quid senseris apparet. Ad rem redeo.

Etiamsi Galenus probasset lunæ motum veram & proximam criticorum dierum causam esse, non vniuersalem solum, non tamen necessaria futura fuisset illa motus lunæ consideratio artis opera exercenti, vt ex Galeno te ipso teste supra ostendi. Deinde si ad theoriam aliquid faceret, non necessariò in opus referretur. Multa namque exquiri in theoria, quæ in vsum non veniunt, imò vsum transeunt, ex supra dictis patet. Postremò constat illud etiam, Galenum talia inter curandum nunquam obseruasse. Hæc inquam si Galenus propositum validissimè probasset, cedere nihilominus cogereris. Atque ex his tuam logicam discere. Cæterum nihil probasse horum Galenum certum est. Quare multo minus obtinebis. Tu quidem, quia vocem *ἀναγκαῖον* usurpauit, demonstrasse ipsum omnia putare videris. At falleris plurimum si ita existimas. Non enim in proprio semper significato hac dictione vtitur.

Argumenti quod pro Galeno, ex ipso maiore desumpta struis, hæc est summa. Omne naturale principium iuxta lunæ & astrorum circuitus mutatur, alteratur, disponitur. Ad hoc probandum frustra tot verba quot sequuntur, fundis. Totum enim pro confesso tibi do, modo vniuersali ratione coelum ista facere intelligas. Aliter enim vera non fuerit sententia. Adijcis deinde assumptionem, principium illud à quo morbi magis vno quàm alio die commouentur & iudicantur, est naturale. Ergo à motu lunæ & astrorum afficitur, mutatur, disponitur. Omnia sunt vera, sed tibi nihil profunt. Quis nesciat aliter affici hominem à luna febre pituitosa laborantem, & aliter biliosa ægrotantem? Si igitur eodem tempore luna homines aut res diuersas, diuerso modo, quamlibet nimirum pro sua natura afficit, vniuersali ratione id, vel ob eam tantum rationem, fieri, à nemine sano dubitari negariùe potest. Ergo cum demonstratio per causam fiat proximam & propriam, Galenus autem remotissimam maximeque communem attulerit, necessa-

necessario sequitur ipsius probationem non esse veram demonstrationem. Sic vides nihil te probasse, & rectè à me dictum fuisse disceptationem Astrologicam in 3. de diebus criticis nihil præstare commodi ei qui ægros rectè curare studet. Equidem philosophus ille qui quadratum circulo æquale se demonstrare putabat, longè melius ex probabilibus ratiocinabatur, hoc modo: Vbi potest maius & minus inueniri, ibidem reperitur etiam æquale. At in circulo quadrato reperitur maius & minus. Ergo æquale etiā inueuiatur. Quid ad hæc Aristotelis? Ridet, ac nihil probatum esse affirmat non sine optima ratione, quia scilicet ex communibus conflata esset ratio. Quid ad argumentū Galeni dicturum fuisse censes?

Age breuiter repetatur. Mutationum naturalium omnium astra causæ sunt. Morborum permutationes siue motiones sunt naturales quædam mutationes. Astra igitur harum causæ sunt. Vides in ipsis expressam verbis, tacitè tamen, astra vniuersales causas esse. Etenim si sunt rerum omnium causæ, etiam hominis, leonis, brutorum omnium, & herbarum & cæterarum rerum vniuersarum atque earūdem motionum siue mutationum causæ sunt. At quis est tam iners, qui harum rerum ortum ad cælum potius referat, quàm ad veras & vniuocas earum causas? Dicendum igitur est, astra ita esse criticorum dierum siue motionum naturæ, quæ illis fiunt diebus, causas, vti sunt rerum iam enumeratarum omnium causæ. At non sunt harum causæ aliter quàm modo generali. Proinde nihil hac ratione probas aliud, quàm generales causas esse, quod ego nunquam, quod quidem meminisse queam, negavi. Addantur cætera.

Inter astra maximè agunt sol & luna. Sed critici dies nō ad solem reduci possunt. Ad lunam ergo referri debebūt. At hæc septimo ferè die est dichotomos siue quadrata, & decima quarta die plena. Ergo dies septimus & decimus quartus potentiores sunt cæteris. Tunc enim euidentius luna agit. Hac eadem ratione, si pro verissimis ambæ propositiones admittantur vtriusque, dico, syllogismi, aliud

nihil probabitur, quàm illos dies cæteris felicius & efficacius iudicare, qui in lunam vel quadratam vel plenam incidunt, propterea quòd tum lumen eius est efficacius, quàm antè. At hoc modo magis decernet 9. quàm septimus. Et ii. efficacior erit omnibus præcedentibus. Sed sufficiat indicasse, quomodo ista sint vera. Deinde quòd nihil patrocinentur Astrologis.

Inscitè etiam improbas, quòd naturam crises efficere dixi pro humorum qualitate & quantitate, ac alijs circumstantijs. An tu nunquam legisti, Naturas morborum indicatrices ac medicatrices esse? Post hæc qua in parte Galeni demonstratio peccet, ostendi tibi cupis. Si quæ dicta mihi sunt hæcenus recto iudicio examinare voles, abundè perspicies quid de argumento Galeni sentiam. Mox hæc addis.

Tu ne igitur effectus astrorum in sublunaribus deprehendi posse negas? Experientia enim nihil aliud est, quàm sensuum confirmatio. Hæc tua sunt. Vires astrorum vniuersales deprehendi posse, præcipuè solis ac lunæ sæpe dixi. Addidi ne momento quidem hunc inferiorem mundū, aut actiones ipsius consistere posse, nisi perpetuò à cœlo regatur. Exemplo cordis, quomodo intelligam, exposui. Hoc tu exemplum ieiunum esse scribis atque eiui' modi, quo memet ipse instar furiosi, proprio scilicet ense iugulẽ. Pro confirmatione addis: *Hæc enim (cordis videlicet similitudine) sentiri, & euidentes esse astrorum effectus clarè concedis, quos tamen eosdem rursus velut attonitus quispiam nunc negas.* Non ego Stathmion attonitus sum, sed tu potius, qui quod planè & apertè dico non aduertis. Nolo enim dicere non intelligis. Particulares illas astrorum actiones, de quibus Astrologi multa nugantur, esse ac deprehendi nego. Vniuersales sentiri non co inficias, solis præsertim atque lunæ. An falsi aliquid tibi dixisse videor, cum fictitias illas astrorum vires siue actiones percipi à nemine posse asserui?

Nescio quid in mentem tibi venerit, aut quid tibi velis cum experientiam nil aliud esse asseueras, quàm sensuum

confirmationem. Secus eam nobis Aristoteles, Galenus; alij auctores describunt. Velim cum diceres Aristotelem & Galenum astra non pro vniuersalibus tantum causis effectuum sublunarium (intelligo particularium) agnouisse, locum aliquem ex operibus eorum produxisses, quo sententiam tuam probasses. Ego certè, nullum inuenire hucusque potui. Tu quoque tamen si longo tempore quæras, nullum inuenies. Non enim aliter locuti sunt, quàm vniuersales causas esse cœlos horum inferiorum siue terrenorum.

Quæ iam sequuntur in tuis literis fateor me non intelligere. Si enim interpretari velim iuxta verba, tam est absurda eorum sententia, ut te quidvis potius, quàm quod illis verbis significatur, cogitasse ac sensisse opiner. Repetā proximè dicta, ut sententia fiat planior. Ea sic habent. Has enim (cordis similitudine) sentiri & euidentes esse astrorū effectus clarè concedis, quos tamen eosdem rursus, velut attonitus quispiam nunc negas. Nisi fortè per effectum alterationem intelligas, & dicas, alterationem dum afficimur ab astris, non sentiri aut deprehendi posse. At tute non si ἀλλόιωσιν ὥν ἔναι αἰσθησιν, si non ex Aristotele, saltem ex Galeno. Quapropter alteratio nisi sensibilis fiat, effectus dici non potest. Donec enim effectus sensu non iudicatur, effectus dici nequit, nec est. Hæc tua sunt verba, quorum libenter sensum ex te ipso didicerim.

Mox, inquis, nihil referre siue vniuersali ratione siue particulari agent in hæc inferiora cœli. Si tua non refert, quod equidem credo, mea multum refert, qui non defendere nugas, sed veritatem inuestigare enitor. Quantum referat ex illis quæ hætenus disputata nobis sunt, præclare cognosces, modò animum aduertas. Si nāque vniuersales duntaxat causæ sint astra, fluxa & inutilis est Galeni ratiocinatio, si id sensit, quod tu putas. Præterea est tota Astrologica vaticinatio nil aliud quàm merum figmentum & ludubrium Sathanæ. Si res aliter habet, non prorsus erraueris. Tantum interest hoc ne an illo modo cœli agent. Quæ te non ignorare decebat, si tantus es, quantum te esse

prædicas, logicus .

De mensē Medicinali nihil admodum dicam in præsentia, propterea quod cōmentum hoc ne peritioribus quidem Astrologis probare Galenus potuit . Nemo sanè doctus inde à Galeni vsque temporibus inuentus est, cui non hæc partitio displicuerit . Tu qui tantum tibi logices peritiam arrogas, rationem tecum Galeni studiose expende, vt me nihil temerè dicere perspicias . Et vt facere commodius possis, pro mea tenuitate te adiuuabo.

Mensis peragratiōis, si cum apparitorio coniungatur, & summa per medium diuidatur, atque medietas quadripartito rursus secetur, atq; ex partibus quatuor hisce, tres tantum coniunctim sumantur, orientur dies 20 . horæ 4 . cum aliquot minutis . Hoc fundamentum est . hæc ratiocinatio breuiter hæc sit . Proximè dicta summa propinquior est viginti, quàm viginti & vno diebus: ergo vigesimus, non autem vigesimus primus est decretorius . An tibi probabilis hæc ratiocinatio videtur? Mihi sanè non probatur, vt nec vllis alijs, qui non prorsus nihil hinc vident . Cur puerili isto tibi argumento vsus videtur? Respondes & quidem rectè, meo iudicio, & Hippocratem ostenderet benè 20 . diem, contra quàm alij quidam Clarissimi Medici fecissent, decretorium statuissè . Futura autem videbatur res credibilior, si alios etiam dies aliquot inde hoc accipere declararet . Hinc factum est, vt tertium illum librum sibi scribendum duxerit . Hoc tu suprà negabas verum esse . Neque ego quamuis probabile sit, de eo cum quoquam contenderim, vt antè etiam monui . Parum etenim refert siue hoc, siue alio quopiam consilio . eum librum conscripserit . Consecutionis gratia hæc dixi, iam pedem refero.

Hortaris me postremo loco, vt cauillari desinam, neque nugæ scripissè Galenum porrò dicā, ne ignominia illa in cuput meum redundet . Quicquid enim horum fecit Galenus, inquis, non fallendi aut decipiendi quempiam, sed Hippoc. tuendi causa fecit, nō nugaci, vt tu illi iniurius es, sed probabili sanè ratione . Quàm sit bona & verisimili hæc in parte vsus ratione, satis superque dictum & declara-

tura

tum est. Cæteris omnibus missis, tuam in differendo peritiam cōsiderare libet hoc etiam loco, cum ita argumentaris. *Galenus non fecit fallende causa, ergo non est nugatus.* Quid nugationem vocent logici, non est opus hic pluribus exponere. In præsentia sufficiat monere, non eadem esse nugari & fallere. Potest enim quis infirma & friuola uti ratione, cum se firma admodum uti putat, nec aliter persuasus est. Non enim nugæ ratio semper est sophistica siue captiosa, si animum eius, quæ ea utitur, spectes. Sed frequenter pro infirma & lubrica minimeque momentanea, atque adeò pro ridicula ratione sumitur. Nugator itaque potest non esse, potest etiam esse sophista.

Quod necessariam me rationem à probabili non posse distinguere scriptitas, parum me monet, dum video, quàm aptè sciteque, si Dijs placet, tu inter ipsas distinguas. Sophistam me immeritò appellas, cum fallere nunquam argumentis vel te vel alium quempiam propositum habuerim. Si quid tale in meis literis repereris, imprudenti utique excidit. admonitus non grauatè corrigam. At Galenus, inquires fortè, ita te appellat. Scio quid Galenus dicat. Nec ignoro pleraque posse commodè exponi. Vbi res postulet, non sit admodum difficile ostendere, non continuò sophistam esse qui non credat, quæ illo in libro Galenus Astrologica scripsit. Cæterum non cum Galeno,

qui se defendere nequit, sed tecum in

præsentiarum res mihi est. E-

pistolæ tuæ satisfactum est

se puto, quare finem

facio. Die 5. No.

Malseldia.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTO-
phoro Stathmioni, Medico Coburgensi S. D.

Epistola IIII.

ITERAE illæ tuæ, quas Cal. Ian. scripsisti, atq; ego ad septimum Id. accepi, paulò mihi æquiores visæ sunt quàm priores. Hoc præcipuè in te iam desidero, quòd non satis attentè mea lege-
re, tuaque scribere videris. Quod si facere voluisses, nihil erat cur has scriberem. Sic enim quæ de Galeno adfers declarata & confutata mihi sunt in superiorib. meis ad te literis, vt hæc omnia superuacanea censeripossint. Id vt dilucidius appareat, breuiter ea repetam. Dixi Astrologiam nihil artis opera exercētī commodare posse, etiamsi vera esse ponantur, quæ Gal. in 3. Decret. dierum proposuit. Hanc meam sententiam inde probari posse iudicaui, quòd Galenus in curando & prænoscendo ea nunquam vñs fuisse reperiatur, neque nos, vt ea vteremur, iussisse alicubi legatur. Clarissimos quoque omnium ætatū post Galenum Medicos, quorum nomē est illustre & monumenta per Galliam, Italiam, Germaniam, extant plurima, summa cum gloria & felicitate sine Astrologiæ auxilio, quam & despexerunt & repudiarunt, medicinam exercuisse affirmavi. Quia verò te protinus videbam testimonium Galeni ex 3. decret. contra me producturum, addidi suo loco, me non ignorare quòd illo in libro plus æquo huic ei fauisse videretur, atque adeò sophistas illos appellasset, qui nō fidem adhibere suæ ibi disputationi voluissent. Quam autem non alij modò, sed etiam Astrologorum aliqui Galeni studium illud probarint, te non ignorare iam quoque existimo. Monui etiam Galenum amicè exponi atque excusari posse, præsertim quòd ad ea probanda, quæ illo in loco proposita habebat, Astrologiæ aliquid tribuere coactus videretur. Nam quòd aliter senserit, neque necessaria illa ad rectè medendum existimarit, cū ex illo ipso libro, tum ex commentarijs in Aph. Hipp. patere posse docui. Etenim quæ vñsum aliquem conferre ad artis opera censuit,

cenſuit, ea ſe vniuerſa in prioribus duobus libris complexū fuiſſe ſcripſit, quæ verò in 3. docuit, ea per ocium legi poſſe putauit. Quòd ſi, ad artem exercendam vel neceſſaria vel vtilia exiſtimaret, nunquam id dixiſſet, præſertim cum indefeſſum vbique ſtudio in talibus requirat. Præterea in illo ipſo libro etiam indicia quædam inueniri ſcripſi, ex quibus intelligatur, eum ſibi neque ſatiſfeciffe, neque cauſæ ſatis cõfidere potuiſſe. Per Deos immortales iurat, quod alibi non ſolitus eſt facere, ſe inuitum & coactum ea planè paucis ſcripſiſſe amicis. Poſtea cum horum alibi meminit, non pro ſua conſuetudine confidenter aſſerit ſe ea demonſtraſſe, ſed ſe tentafſe ea probare aut inuenire tantum dicit. Locum ex Aph. produxi. Alter eſt in 3. Comment. in Prognof. Hippoc. Equidem quoties alibi hoc libros citat, quantum obſeruare haſtenus potui, propter priores duos citat, in quibus quæ docuit, vtiliſſima maximeque neceſſaria meritò cenſentur. Hæc ſi non ordine & deinceps, ſed ſparſim in prioribus poſui, factum ob eā eſt cauſam, quòd tibi reſpondendum mihi memini. Ideo paſſim ea tuis ſolum oppoſui, quæ ad propoſitam mihi in quouis loco ſententiam declarandam ſufficere viſa ſunt. Quòd ſi tibi colligenda & examinanda duxiſſes, ex alijs Galeni libris teſtimonia conquiſuiſſes, non ex hoc tertio citafſes, in quo ipſum Aſtologica non aſpernatum fuiſſe, iam antè conſeſſus fueram.

Vt autem non querare poſthac, age ex Galeno perſpicuè valideque probabo, eum in curando & præſagiendo Aſtologia nequaquam, ſed ſola arte Medica vſum fuiſſe. Conqueritur non vno in loco tantum Galenus, quòd pro uatè habitus ſit, & quòd, quæ prædixiſſet aliquando, diuinitatibus alicuius artis opè præcognouiſſe creditus fuerit. Ne ſim longior, vnicum ex tertio cap. libri de Præcognit. ad Poſthumum teſtimonium huc adſcribam, vbi de Martiano medico loquens ita ſcribit: *At adeò non ex medica facultate, verum ex diuinatricibus ſcientijs prædictiones meas fuiſſe mentiebar, interrogatusq; à quibuſdam, quaſnam diuinitates ſcientias diceret, interdum augurium, interdum extia*

spicium, nonnunquam coniectatricem, aliquando Mathematicam respondebat. At non explicatis hîc verbis audis Galenum accusare Martianum Medicum mendacij, quia dixerit ipsum vsum in prænotionibus mathematica siue Astrologia? Non puto pluribus opus esse, præsertim si addidero, Galenum multis in locis docere, quomodo futuri morborum euentus præuidendi sint, & in nullo tamen Astrologiæ mentionem vnquam fecisse. At si vtilem aut necessariam ad hæc prænoscentia cognouisset, nunquam omisisset. Etenim aliorum nihil omittit, quantumuis exiguum cōferant, vbi ista ex professo tractat.

Præterea quoties narrat quomodo in ægris aliquando futura siue crises præsenferit, omnia ex quibus intellexerit enumerat, Astrologiæ ne syllaba quidem vna comminuit. An non satis tibi hæc sint ad intelligendum, quòd nullibi ea sit in curationibus ipse vsus, nec vtendum ea nobis existimarit? Hæc si cū antè recensitis coniunxeris, haud difficulter videbis, quæ in 3. Decret. ex Astrologorum placitis protulit, minimè vel necessaria vel vtilia ipsi visa fuisse ad ægrorum curationes. Quibus illud etiam addi potest, quod in illo tertio ipsi non fuit propositum docere, quomodo crises essent prænoscentiæ, vel ægri percurandi. Illud solum inuestigabat, an ratio aliqua inueniri posset qua probaretur, naturam vno die facilius & felicius decernere quàm alijs. Hoc enim experientia notum erat, sed cur ita vsuueniret, eo in loco indagare, decreuerat. Ergo cum in prædictionibus Astrologia non sit vsus Galenus, vt probatum est, ne in curationibus quidem ea vsus credi ab homine sano poterit. Nam si vsus aliquis ipsius sit, in prænotione futurorum esse oportet, vel ipsis Astrologis testibus. Quod si vsus ipse non est, an nobis ea vtendum putauit? Nihil minus credibile est. Iam, opinor, intelligis prudentissimè fecisse, atque etiam nunc facere, præstantissimos per Italiam & Galliam Medicos, cum Galenum imitantes, ex Medica arte, non ex astris de euentu morborum coniectant ipsi, & coniectare nos præclare docent. Horum ego auctoritate, & præterea falsitate impietateque Astrologicarum
n ugarum

nugarum permotus, Astrologiam nihil ad curationes conferre bene, rectè, vereque dixi. Iam ad tuas literas redeo.

Locum, quem ex 4. Aph. 36. produxi, nihil ad res facere ais, imò iugulare me eundem illum scribis. Quid tibi velis nescio. Ego Galenum eo in loco affirmare asserui, quòd quæ ad opera artis vtilia censerì debeant, in prioribus duobus libris persecutus sit, causas verò in 3. reddere tentarit, quas per ocium legi posse dixerit. Hic tu quid reprehendere possis, equidem non video. At *experientiam*, inquis, *negas*. Nunquam ego negavi, imò ne dubitavi quidem aliquando, alios dies magis feliciusque decernere, quàm alios. Nihilominò improbo ex omnibus quæ in præsentì loco Galenus asseruerat. Sic sentio, Galenum, si, quæ in 3. de diebus Decret. disputavit vtilia ad exercendam Medicinam cognouisset, non fuisse permittendum, imò præcepturum, ut per ocium talia exquireremus. Non enim quæ necessarium in arte vsum habent obiter addisci debent, sed summo studio cognoscenda sunt. Quod experientiam me negare dicis, quomodo probaturus sis nequaquam intelligo. Quanquam si verè id de me dicere posses, non tamen hic rectè argueres. Negas experientiam, ergo hic te locus iugulat. Egregia verò ratiocinatio. Sed de tua logica postea. Fortasse arbitratus es me experientiæ aliquid detrahere, quia dixi particulares istas siderum effectiones, quas Astrologi somniant, nulla experientia ostendi atque cognosci posse. Etenim quod non est, cognosci nequit.

Proinde nihil habes, quo mihi hunc locum è manibus eripias, quo validè nervoseque probatur, Astrologicam Galeni dissertationem, quæ in 3. Decret. continetur, nihil iuuare Medicas curationes. Adde quod Galenus primum se fuisse scribit, qui Decret. dierum causas in lunæ motu quæsierit. Quod hinc etiam credibile fit, quia nullus est ex antiquioribus Galeno Medicis vel ab ipso, vel ab alio quopiam citatus, qui huc propriè pertineat. An tu ante Galenū neminem rectè curasse ægros iudicas? Certè si neminem alium extitisse contendas, ipsum saltem Hippocratem mihi relinques. Quid igitur pro te excogitabis, ut Galeni illā

Astrologiam vsui nobis esse doceas ex Galenisententia? Locum adfers ex 1. cap. libri ad Posthumum, quem si aliquid hic probare existimas, in doctiores multò quàm ego putem.

Quæ porrò ex libro peculiariter Astrologiæ dedicato (ita enim tu scribis) tanquam Galeni legitimo & genuino opere citas, responsione minimè digna sunt. Tres leuissimæ coniecturæ te impulerunt, vt contra omnium doctorum iudicium Galeni esse legitimum credas. Stilus est Galeni, ergo ipse autor est. Argumentum huius simile est ei quod in 3. Decret. tractatur, ergo idem vtriusque operis est autor. Galenus citat Dioclem. Hic autor citat eundem, ergo Galenus autor fuit. Hæ sunt grauissimæ illæ tres causæ, vt tu loqueris, quæ tibi persuaferunt Galenum ista composuisse. Quisquis autor fuerit, parum Medicæ artis peritus fuit, quod omnes ij affirmabunt qui cum iudicio perlegere volent. Ex ipso statim libri principio tum de eruditione, tum artis disserendi peritia coniecturam capere licet. Ita enim ferè arguit, vt tu in tertia tua coniectura. Oro te considera quantus sis logicus, vt cautius posthac agas. Si quia Dioclem citat autor, Galenus tibi autor est, multos certè Galenus libros scripsit, quos nunquam vidit. Ex duabus aientibus in secunda figura nihil efficitur, nisi vera causa aliquando inde exoriatur conclusio. Arte talis collectio prorsus caret. Stilum Galeni esse nemo præter te dicet facile. Quo fit vt laboris me hic merirò pigeat. Simile argumentum, hic & in 3. Decret. tractari quomodo sis probaturus, & quibus argumentis, libenter equidem videam. Ne prudentiores quidem Astrologi tibi hac in re assentiantur.

Ego quia petis, argumentis duobus hic longè firmissimè probabo non esse eum Galeni. Plura si quis cupiat, facile per se inueniet. Docti omnes Medici Galeno iudignû, & ab ipsius doctrina prorsus alienum iudicant. Negare nō poteris ita rem habere, nisi si quod testatum notumque est cunctis, audacter negare velis. Addo alterum. Galenus in Catalogo suorum librorum huius non meminit, ergo non est autor. Si ergo nec Galenus pro suo eum agno-

uit,

uit, nec viri clarissimi eruditione Galeno dignum censuerunt, miror quomodo plus tibi credas hac in parte, quàm vel Galeno vel summis ingenio, iudicio, eruditione viris. At Galeni catalogum, dices fortè, mutilum esse. Verum id est, sed in ea tamen parte, in qua recensendus fuisset (fuisse autem inter prògnosticos reponendus) mancus nō est.

Cum caussarum alias dico esse generales & remotas, alias verò particulares & propinquas, tu me nescio quid Erasistrati simile facere pronuncias. An ignoras non me ista excogitasse, sed caussarum istam distinctionem ab omnibus philosophis, qui vnquam extiterunt, agnitam, probatam, traditam fuisse? Si demonstrationem, vt tu opinaris, non intelligo, vix ex te discam. Illud mihi hoc loco satis est, quod nihil tu meorum falsum docere hucusque potuisti, cum ego penè omnia tua refutarim, falsaque esse, aut ad rem nihil pertinere docuerim. De experientia quam me iterum affirmas negare, & alijs huius generis pluribus nihil præterea dicam. Nam aut respondi ad ea, aut extra rem proposui tam dicuntur.

Illorum verborum expositionem, quæ nuper interpretari nolui, (ne, cum absurdam continerent sententiam, iniquè tecum agere dici credique possem) ita tu iam interpretaris, vt ego tum quoque intelligenda fueram suspicatus. Facile iam præterissem, si non tu repetiuissem. Nō enim me mineram amplius. Nunc perpendere examinareque libet, vt non sine errore te esse opineris. Dixeram particulares siderum vires & earundem actionis effectus, de quibus Astrologi loquuntur, sentiri non posse. (Quis enim quod non est in rerum natura percipiat sensu?) generales posse. Et qualem esse putarem generalem istam vim cœli, exemplo cordis exposui. Quod cum minus probè tu perpendisses, me, quod antè negassem, mox velut attonitum iterum affirmare scripsisti. Et cum suspicatus fuisses me responsurum, quod per effectus astrorum in hisce terrenis rebus alterationem intellexissem, omnem mihi elabendi occasionem præclusurus, nullam alterationem, qua alteratio est, effectum esse dicique posse scribis. Quid aliud volueris,

excogitari non facile queat. Etenim si aliud voluisse rogi-
 teris, nihil ad rem dicis, nec probas aduersus me quicquā.
 Verba tua hæc sunt: *Sic confirmauit (Galenus, astra in hac
 inferiora agere) ut nihil opus sit quicquam tua similitudine
 cordis ieiuna, ad hoc probandum amplius, qua tamen tu te ip-
 sum iugulas non secus quàm demens aliquis aut mentis impos-
 proprio se ense confodit. Hoc enim sentiri & euidentes esse astro-
 rum effectus clarè concedis, quos tamen eosdem rursus attoni-
 tus quispiam nunc negas. Nisi fortè per effectum alterationem
 intelligas, & dicas, alterationem dum afficimur ab astris, non
 sentiri aut deprehendi posse. At tute nosti ἀλλοίωσιν οὐκ ἔναι
 αἰσθητὸν si non ex Aristotele, saltē ex Galeno. Quapropter alte-
 ratio nisi sensibilis fiat, effectus dici nequit. Donec enim effectus
 sensu non iudicatur, effectus dici non potest nec est. Hactenus
 tua recitauī.*

Primūm non adduxi exemplum cordis ad probandum
 coelos inferiora ista permutare. Non sum enim tam rerū
 imperitus, ut nesciam exempla nihil probare. illud decla-
 rare exemplo eo volui, quomodo cœlestia in hæc terrena
 agere concederem. Quare non memet eo confutauī, aut
 mihi contradixi, multo minus me iugulaui. Aliud est cum
 dicitur, cœlum vniuersalem causam esse permutationum
 huius mundi inferioris, & cum negatur esse particularis &
 propinqua seu proxima causa eorum, quæ hic fiunt. Hanc
 posteriorem cœli vim cum esse nego, & experientia nulla
 astrui posse assero, tu me falli probaturus, duo tibi sumis
 non falsa modò, sed etiam ab omni tum philosophia tum
 eruditione aliena. Horum alterum est, Nullam alteratio-
 nem esse sensum. Alterum verò, Effectum non aut esse aut
 dici effectum posse, antequam sensibilis sit factus. Idem
 enim puto hæc duo (sensibilem fieri, & sensu iudicari) si-
 gnificare. Sed præstiterit fortasse in syllogismos redigere,
 ut clariora omnia fiant.

Cum probare statuisses alterationem nō esse effectum,
 sic ratiocinaris. Omnis effectus est sensibilis. Nulla altera-
 tio est sensus. Nulla igitur alteratio est sensibilis. Si in pri-
 ma figura videre mauis, reducetur per minoris transposi-
 tionem

tionem & conuerſionem hoc pacto. Nullus ſenſus eſt alteratio. At omnis effectus eſt ſenſibilis. Nullus ergo effectus eſt alteratio. Et per conuerſionem, Nulla ergo alteratio eſt effectus. Si libet formetur ſic: Quod non eſt ſenſibile, non eſt effectus: Atqui alteratio non eſt ſenſus, ergo alteratio non eſt effectus. Vel ſic, vt tu poſuiſti. Alteratio nō eſt ſenſus, ergo alteratio niſi percipiatur ſenſu, non eſt effectus. In iſtis te tanquam in ſpeculo contempleris licet. Et ſi feceris, rectē ſanē facies. Sic enim quantus ſis logicus pariter & philoſophus diſcere incipies. Quomodoq; rationem formare coneris, ſi tuas ſumtiones conſeruare voles, quatuor ſemper terminos reperiēs. Deinde non minus veram eſſe hanc argumentationem intelliges. Cor non eſt oculus, ergo non eſt corporis pars aut membrum, niſi videatur. Firmior certē hęc eſt quā tua.

Sed videamus quomodo probes omnē effectū eſſe ſenſibile (Alteram propoſitionē tam putas eſſe veram, vt ab Ariſtor. & Galeno probatam, & ab his diſci poſſe putes. Tam eſ felicitē in his autoribus verſatus) Donec effectus non percipitur ſenſu, non eſt effectus, ergo omnis effectus ſenſu percipitur. Hoc pacto quiduis probaueris. Donec intellectio non ſentitur, non eſt intellectio, ergo intellectus actio ſenſu iudicatur. Donec coctiones, diſtributiones, nutritiones, auctiones ſenſu nō iudicantur, non ſunt hoc ipſum quod eſſe perhibentur. Ergo ſenſu iudicantur. Sed & contra tuam poſitionem argumentabor, & probabo alterationem omnem ſenſibilem eſſe. Donec alteratio non percipitur ſenſu, non eſt alteratio, ergo omnis alteratio ſenſu comprehenditur. Vel ita, ergo omnis alteratio ſenſus eſt. Non ego repente tuam perdidici logicam? Docilem me eſſe ſateberis, ſcio, cum meam hanc in te imitando induſtriam perſpexeris. Nolo hīc logica examinare amplius. De ipſis aliquid rebus dicam.

Apud quem tu autorem legiſti, effectum non eſſe quod dicitur, tantisper dum ſenſu percipi nequit? Effectus non cum ſenſu, ſed cum efficiente ſui cauſa confertur. Ab hac quatenus producit, aut productus intelligitur, effectus.

est ac nominari effectus debet, siue in sensus cadat, siue nō cadat. Ratio docet, quod ab aliquo efficitur, id eiusdem illius rei effectum esse oportere. Suspisor te pro opere dixisse effectum. Verum hīc etiam te ipsum falleres. Etenim naturæ actiones docet Galenus naturæ opera etiam esse diciq̃ue. Quid præterea diceres motiones illas esse, post quas opus nullum relinquitur, qualis est saltatio, cantio, & huiusmodi alia penè infinita? An non istæ omnes motiones, tametsi nihil quod permaneat efficiant, earum facultatum à quibus producuntur effectus sunt, atque etiam opera? Non nescio talia opera ab illis plurimum differre, quæ actione abeunte relinquuntur. Post scriptas literas, incidit mihi suspicio, te per effectum intellexisse affectum. Verum quidem est, Galenum rectè affirmare affectum, *ἀσθένειαν*, antè non esse, quàm alteratio desierit in permanētem qualitatem, hoc est, qualitatem esse, quæ permanet: aut certè permanere, si naturam eius consideres, potest tū cum alteratio desijt. Sed hoc si dicere voluisti, neque contra me aliquid probasti (Nulla enim nobis hac de re lis est) neque verum est omnem affectum esse sensilem. Omnes etenim dispositiones siue affectus & habitus animi sensu nullo percipiuntur, vt de cæteris nihil dicam.

Porro ne alteram quidem tuam positionem veram esse declarabo. Tu Aristotelem & Galenum testes aduocas. At hi viri tam absurdæ & falsæ sententiæ testimonium nullum vnquam perhibebunt. At verò in proximis, inquires, probaui. Itaque videamus probationem æquum est. Ratio tua in hisce verbis consistit. Nemo enim vnquam se pinguescere aut macrescere, longum aut breuem fieri, aut in summa, augeri minuiq̃ue sentit, licet auctū, minutum, iam clarè deprehendat, &c. Argumentum hoc est. Nemo se sentit alterari, aut nemo alterationem percipit sensu, ergo alteratio non est sensus. Si antecedens verum sit, hoc sequeretur, alterationem non esse sensilem. At sensum non esse, quomodo ex positis consequatur, tu videris. Ego omnibus omiſſis cæteris, de tua positione duntaxat aliquid dicam.

Sensus

Sensus apud philosophos tria significat, licet nomine ad tria ista notanda abutantur aliquantum, scilicet actionem sensus, vt visionem, instrumentum, vt oculum, & postremò facultatem, vt aspiciendi virtutem. Sic propositio tua, qua alterationem sensum negas, vera concedi poterit, si pro instrumento, vel pro ipsa met facultate posita sit. Non enim alteratio potest alterutrum duorum esse. Falsum nihilominus erit, nullam alterationem esse sensum. Etenim ipsa sensio est alteratio quædam. At hæc aliquando sensus dicitur omnibus bonis autoribus. Sensus enim ex sententia Peripateticorum, quorum princeps est Aristot. atque Galenus (in eadem opinione Platonē fuisse vel ex ipso Galeno cognoscere promptum est) in quodam pati consistit. Et omnis sensio est passio, non quidem corrumpens, sed perficiens. Porro omnem passionem esse alterationem tumet, nisi planè nihil intelligas, confiteberis. Hinc sequitur, omnem sensationem esse alterationem: & per conuersionem, quandam alterationem esse sensum. Falsa igitur tua est oratio, quæ nullam alterationem sensum affirmat. Nunquid melius ipse tibi, quàm tu facias, quod volo perficere concludereque videor? Si propositionem maiorem conuerteris, quod volo in tertia figura aptissimè conficies.

Quòd si obijcias te non pro generali hanc posuisse orationem tuam, sed pro particulari, facilis est responsio. Tu eam simpliciter veram iudicasti, imò necessariam, quod ex tua probatione liquet. Quare pro generali posuisse videris. Deinde nisi ita tu senseris, nihil aduersus mea attulisti. Hoc enim propositum tibi fuerat probare, nullam alterationem effectum dici posse. Cæterum cum particulares effectus astrorum nulla experiētia cognosci posse dixi, quod scilicet vim habeant astra particulares effectus producendi, non de alterationibus solum id intellexi, sed de rebus cunctis quæ & nascuntur & intereunt non necessariò. Frustra igitur si quæ attulisti vera, maximè essent, illis me oppugnare tentasses. Sic ad interrogationem tibi responsum vides, qua quæris quid absurdi, & à philosophia alieni in tuis verbis deprehenderim. Cuncta namque cum à philo-

sophia, tum à logica discordare perspicis.

Rursus me trahis ad dissertationē de experientia. Succēses mihi propterea quòd me non probare sententiam tuā ostendi, qua nihil aliud quàm sensuum confirmationem esse asseuerabas. In hisce igitur idem illud pro tuo more eruditè hoc modo probas. *Cum enim sis rei eodem modo sapius euenientis obseruatio experientia, illud non tam de visu, quàm de gustu, olfactu, & tactu intelligi debet & solet. Vnde etiam addo illud, quod qui negat experientiam, eum etiam sensus ipsos negare. Quid ergo culpas hic quoque, nisi fortè nodum in scirpo quæris?* Hæc tua sunt. Quid culpem quæris? Omnia ferè culpanda sunt, sed ego hoc loco non extra propositum egrediar. Tu experientiam aliud nihil esse scribebas, quàm sensuum confirmationem. Iam scribis esse eiusdem rei eodem modo sapius factæ obseruationem, vt à me doctus es. Quod si ergo prior tua sententia vera est, & posterior negari nequit, oportebit concedere duas istas tuas orationes idem significare. At hoc falsum est. Culpo præterea ratiocinationem tuam, est obseruatio rei eodem modo sæpe factæ, ergo est sensuum cōfirmatio. Culpo etiā quod sensuum confirmationem dixisti. Aut enim instrumenta, aut facultates aut actiones sensuum confirmabit. At horum nullum confirmare potest. Culpo, quod nondū didicisse videris, ex sensationibus eiusdem in eodem modo euenientis, sæpè repetitis, gigni memoriam, ex quarum deinceps collectione seu obseruatione oriatur experientia. Culpo quod memoriam sensus confirmare putasti. Memoria est quasi quidam thesaurus simulachrorum per sensus ad animum ingressorum. Quæ licet à sensibus profecta sunt, ad sensus tamen non redeunt. Vnde patet memoriam per sensuum actiones fieri, & ab his tanquam à causâ, non tamen sine medio, procedere. Quomodo ergo sensus confirmabit, aut quomodo nil erit aliud, quàm confirmatio sensuum experientia, quæ ex multis memorijs, vt sic dicam, coalescit constat? Culpo quod non cōsiderasti obseruationem esse quandam veluti ratiocinationem, quæ neque est sensuum confirmatio, neque confirma-

firma-

firmationis eorum causa. Opiniones quas de certis rebus habemus, per tales observationes confirmari non nescimus. At sensus quomodo confirmant non intelligimus.

Suspicio te hoc dicere voluisse, experientia opiniones, quæ per actiones sensuum ortæ sunt, confirmari atque comprobari. Similiter ferè supra quoque cum diceres ἀλλοίωσιν οὐκ ἔστιν αἰσθησις, cogor cogitare te dicere voluisse, ἀλλοίωσις non esse sensum. Hoc enim probationes additæ significare posse videntur. Verumtamen siue hæc siue alia quædam utrobique intellexeris, aut te dicere putaris, non est cur diuinare velim, cum præsertim artem vaticinandi nullam (nulla enim extat) didicerim. Tua ita exposui, ut tu ipse ea intelligi voluisti. Cum tibi per imprudentiam excidisse cogitarem, atque ideo ut corrigeres monerem, non modò nihil impetraui, sed calumniari propterea à te creditus sum. Iam opinor perspicis, quo animo tecum hæc ausus egerim. Vale. 8. Id. Ianuarij. Massfeldiæ.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO Stathmioni, Medico Coburgensi S. D.
Epistola V.



Um heri domum reuertissim, tuas reperi literas, in quibus tui similis es. Miror te ne duplici quidem responsione contentum esse posse, sed eadē identidem odiose repetere. Excidisse ne tibi credam quæ de re controuersia inter nos sit? Hoc quærebat, An Galenus in curando Astrologia vsus fuisset. Ego nunquam ipsum adhibuisse multis ostendi, quæ tu certè non labefecisti. Cæterum quia te ad 3. Decret. prouocatarum præuidebam, firmis coniecturis & ipsiusmet Galeni testimonijs probaui, Galenum illo in loco præter suam & voluntatē & consuetudinem Astrologum fuisse. Non enim ignorabam te aliud nihil habiturum, si illum tibi locum extorsissem. Quod præterea neque confiderit satis causæ, id quoque est declaratum. Tandem copiosè demonstrauimus præceptis illis Astrologicis in curandis morbis nun-

quam vsum fuisse. Quæ cum ita habeant,libet iam videre, quo pacto refellere ea,quæ pro meæ sententiæ confirmationem attuli,tentaueris.

Ad locum de Martiano Medico Romano respondes,nō dixisse Galenum quòd falsò ab eo sit accusatus, aut quòd mentitus sit,cum ipsum dixit mathematica vsum.Ait, inquis,Martianum criminatum & cauillatum esse quasi mathematicus esset.Δι'Γαλε enim scribitur in textu,non ἐΨεύδω. Et hæc prima est responsio. Addis alteram hoc modo. *Potest hoc loco mathematica de non naturali diuinatione intelligi,quod species enumerata Augurij,Extispicij,&c.declarent.* Hic me contra meam voluntatem grammatica, quæ supra data opera aliquoties dissimulaui, tentare oportet. Cauillari Latinis duo ferè significat, scilicet σκώπτειν aut κερτομεῖν,iocari aliquis dixerit,& σφίζεσθαι,quam vocem cū Cicerone Latini omnes penè interpretantur verbo cauillari. Martianus ergo cum non luserit aut iocatus cum Galeno sit, quem propter inuidiam pessimè oderat, cuiq; odium apud omnes conflare studebat,ergo in posteriore significato intelligi accipi que vox ea debebit. Vnde sequitur tuam primam responsionem Astrologicam, hoc est, putridam, euanidam,falsam, ineptam,esse. Quid quæso aliud græcis Δι'Γάλλειν significat, quàm calumniari, seu falsa de aliquo spargere ei vt noceat? Siue igitur cauillari pro σφίζεσθαι positum velis, siue pro calumniari, perinde erit. Sic rectè interpretem conuertisse confitebere, cum Martianum mentitum fuisse posuit. Tu si, quid criminari significet, & quid Δι'Γάλλειν notet apud te considerasses, non hic sine ratione interpretem suggillasses.Constat hūc esse prædicti loci sensum, Martianum vt Galenum redderet inuisum,& prædictiones ipsius conuelleret per mendacia persuadere alijs conatum fuisse,ipsum non vt Medicū, sed diuinatricis artis ope futura prælagire solitum fuisse. At Galenus id constanter negat,ac solam Medicam artem ista docere contendit.

Veniamus ad secundam responsionem.Dicis Galenum de nō naturali Astrologia seu mathematica locutum esse.

Vbi

Vbi Galenus vel antiqui alij mathematicam diuinationē distribuerunt in naturalem ac non naturalem? Aut quid intellexit per non naturalem mathematicam Galenus? Certum est non naturalem eam esse, quæ nullis nitatur rationibus naturæ consentaneis. Talis illa est, quam tu profiteris, & de qua huc vsque contendimus inter nos. Aliam tu mihi nūquam probabis Galenum intellexisse. At, inquis, *Auguria, Extispicia, &c.* diuinationes sunt non naturales. Nego tibi Galenum minus naturales has diuinationis species quàm Astrologiam existimasse. Qui commentarios ipsius volat legere, facile intelliget, ipsum Augurium & Extispicium non minus credidisse naturales quasdam artes esse, quàm Astrologiam. Vtrobique enim abutuntur corporibus naturalibus, qui ex ipsis futura veniunt. Galenus hīc discrimen non facit, sed Martianum solitum dicere asserit, quod diuinatricis artis auxilio futura præcognosceret. Et cum interrogatus sepe fuisset, ait, qua nam arte vterer, modo vnam modo aliam respondit. Galenus in genere negat, se vlla diuinatrice arte adiutum fuisse ad prælagiendum, siue naturali siue nō naturali, sed ex arte medica se omnia percepisse quæ prædixerit euentura. Falsa igitur & puerilis & inepta est tua responsio.

Tantundem valet quod de abusu artis affers, de quo Galenus nihil dicit. Nec Martianus id voluit, Galenum mathematica abuti, sed hoc illi crimen seu vitium falso intētabat, ipsum non ex facultate medica, sed alius artis præsidio futuros morborum euentus præintelligere. Si potuisset crises Martianus, sicuti Galenum posse videbat, præuidere, nunquam eum ita fuisset calumniatus. Vbi Mathematica diuinatrix ars aliqua pro abusu Astrologiæ posita sit ab antiquis, ipse videris. Ego non magni facio quæ tu citra omnem probationem temerè & inconsideratè dicis, vel potius effutis. Cauillatio est, nihil aliud, quicquid hic adfers, & argumentum meum non modò non obscurant, sed maximè illustrent, ac firmamentum ipsius quale sit, declarant.

Videris credere, me negasse illum locum, quem ex cap

1. libri ad Posthumum protulisti de diuinatrice Astrologia intelligi debere. At ego nunquam negaui, sed nihil ad eam rem, de qua nos agimus, facere dixi. Iterum dico, si eum huc facere putes, te multò esse opinione mea imperitiorē, vt ne quid asperius dicam. Nec loquitur ibi de Medicis Galenus, vt tu perperam interpretaris: sed diuites, ait, artes utilitate metiri, ac quod in singulis inest pulchri & eruditi non vel minimum curare.

Tale illud etiam est, quod asseris, Galenum in 3. Decret. cap. 10. tantopere sese excusasse propter causam 20. diei. Verba ipsius probant eum de omnibus Astrologicis loqui. Qui iam disputationis huius, inquit, subtilitati succenset, ac difficilem eam existimat, hunc nemo ipsam addiscere cogit, verum primus huius operis liber ei sufficit. Quòd si non laboris fugitantiò sit, secundum quoque adiciat, à tertio autem abstineat. Nos siquidem hæc paucis planè, ijsque inuitò scripsisse affirmamus. Vos ô Dij immortales nouistis, vos in testimonium voco, hæc me amicorū quorundam precibus vehementer adactum scriptis mandasse. Ex his verbis tam clarè patet, eum de tertio libro toto, non de parte vna tantum loqui, vt cæcum esse oporteat qui videre nequit.

Ad locum ex Aphor. productum respòdes, Galenum ibi solum de causis dierum criticorum dicere inutiles eas esse ad exercitium artis Medicæ. At inde non efficitur, ais, Astrologiam inutilem esse. Age dabo tibi eum de solis criticorum dierum causis loqui. Quid inde habebis utilitatis? Ego enim hunc locum non ideo adduxi, vt Astrologiam inutilem docerem esse, sed vt Galenum in ea fuisse sententia demonstrarem, illa quæ in 3. Decretorum disputasset, non esse ei qui artem vellet exercere necessaria, modò aliorum nihil ignoraret, quæ passim aliàs necessaria dixit esse. At verò si non est utilis quatenus docet causas dierum decretorum, vt iam apparuit, ad quam rem confert? Ad præsciendas crises? Malè ergo Galenus omisit, cum quomodo prænoscedæ sint docere nos voluit. Docuit aut multis in locis, atq; ex professo quidem in lib. de Crisibus. Hoc
in loco

in loco omnia quæ ad hanc partem vtilia & necessaria indicauit tractauit, sicut debuit. At Astrologiæ facta mentio nulla ei fuit. Malè quoque Hippocrates, qui in suis Prognosticis nunquam rei tam necessariæ, si tibi credendum sit, meminit. Ne hîc quidem igitur elabi potes.

Si non tibi probaui librum Astrologicum de decubitu ægrorum ex mathematica scientia spurium esse, oblecta te in eo quantum voles. Similes habent labra lactucas, non ineptè hîc dixerim. Video te nihil gustare posse & admittere, quod non mendacia & lutum Astrologicum sapit oletque. Ego ad illius authoris testimonia tibi posthac nihil respondere statui.

De contingentibus tam absurda adfers, vt quid confirmem vix sciam. Ergo pauca quædam tantum attingam. Galenum risurum putas fuisse, si dicentes nos audiuiisset, Astrologiam circa contingentia solum versari. Tua si legisset, sine stomacho & fastidio nunquam, credo, facere potuisset. Contingentia sunt, quæcunque cum non extant, extare possunt: & cum extant, extare non etiam possunt, & contra necessaria distinguuntur. Huius quasi genera tria sunt. Aut enim in pluribus cernuntur, qualia ea sunt, quæ vel Natura vel Ars efficit. Aut æquè sunt ac non sunt, vt quorum voluntas est causa. Aut in paucioribus reperiuntur raroque eueniunt, quæ casu accidisse dicimus, fortuitaque nominamus. Omnium ne tu horum causas ignorari contendes? Non, respondebis, tantum posteriorum duorum generum causas ignorari dico. Hæc in literis tuis responsio videtur posita esse, non quidem his verbis, sed hac sententia. Ergo stulti & vani ac mendaces omnes fuerunt philosophi, qui secundi generis euentuum causam esse statuerunt optimo iure *προαισπειν* voluntatemque. Vides quam habeam occasionem hîc te exagitandi? Meminisse te saltem decebat, artes omnes circa contingentia versari, & earum effectus esse contingentes.

Crises præterea cum à corporum nostrorum natura tanquam proxima & propria causa perfici concedis, concedere te quoque oportebit, eas fieri quoque non posse. Si

negas, planè imperitè & inscitè facis. Si affirmas, ex contia gentium numero rerum erunt. Quid igitur Pius & Marnardus peccassent, (quos tu viros conuicijs & maledictis impudenter laceras immeritò) se Astrologiam circa sola contingentia versari affirmassent? Mendacem & fulem atque adco impiam esse demonstrarunt, tantum abest, vt aliquid ex ea de contingentibus rectè præsciri censuerint,

Fortuitorum causas à nobis ignorari quod dicis accipio, & quod arte comprehendì nulla posse concedis, similiter probo. Si iam addidero, pleraque eorum, quorum sibi præscientiam inscitè arrogant Astrologi, fortuita esse, rectè me inde conclusurum non puto negabis, ipsos tentare quæ fieri nequeant. Sed hæc extra rem. Ad vniuersale descendendo.

Cum cœlos vniuersales causas & generali modo in hæc tarrena agere dico, tu duobus id modis intelligi posse iudices. Sic enim scribis: *Aut enim illud vis, quod effectus astrorum qui in inferioribus cernuntur à solis astris pendeant, quoniam hac vniuersalia sunt tantum. Aut illud, quod astrorum facultates seu vires perpetuò inter se vniantur & coeant, &c.* Mox priorè partem confutaturus dicis, *In omni actione necessarium esse patiens, &c.* Dispeream si credere vquam potui, talia mihi ab homine, qui doctus videri cupiat, nec tamen deliret, obiectum iri. Tu ne contra libellum à me editum scribes, neque ex eo hætenus intelligere quiuisti, quomodo cum philosophis & doctis omnibus cœlestia vniuersales causas appellem, aut generali modo in hæc terrena agere intelligam? Si primo modo tuo, cœlos dicerè aut putarè causas vniuersales esse (hoc est, si eò stupiditatis deuenirem) tu tamen non posses me erroris conuincere tuis putidulis ratiunculis. Dicerem, frustra te patientium rerum mentionem iniicere, cum mihi de causis efficientibus sermo foret. Cum cœlestia generali ratione in hæc terrena agere dico, quis non me terrena pro patientibus ponere, præter vnum te, perspicit? Quæ igitur te causa impulit, multa vt de patiente inaniter disputares? Si aliquid vidisse videri volebas, hoc probare debebas, non solas

solas cœlestes causas hic efficere aliquid posse, sed alias præterea interuenire efficientes causas oportere. Hoc si fecisses, nihil quidem ad rem propositam protulisses, cum ego longè aliter cœlos generales causas & vniuersaliter huc agere docuerim, attamen: tuum propositum probasses, sicque venia minus indignus censeris potuisses. Sic autem clarè probas, te nec vera intelligere, nec quæ palam falsa sunt confutare scire. Hæc cum ita sint, nihilominus quæ verissima sunt te conuellere argumentis posse imprudenter equidem credis.

Pars altera, quam longissima oratione declaras, & quasi iam vicisses ex aggeras, te prorsus digna est. Si enim inter verum & falsum distinguere didicisses, aliter loquaris. Attingit hoc argumentum Sauonarola in edito libello, sed longè aliter eo vtitur ac tu putas. Ego, Stathmion, nec hoc nec illo modo cœlos vniuersaliter huc agere vnquam vel credidi vel somniaui, multò minus docui. Quare nihil huc faciunt ea vniuersa. Vnū in te demiror summopere, quòd non vides te tibi in paucissimis versibus manifestè contradicere. Etenim astra concedis causas esse vniuersales, remotas & communes rerum omnium, & nihilominus Astrologum ex vario eorum positu de particularibus euentibus horum inferiorum diuinare artificiose contendis.

Dixeram clarissimos per Galliam & Italiam Medicos omnibus floruisse ætatibus, & hodie quoque florere, qui Astrologiam exemplo antiquorum nunquam adhibuissent, & felicissimè tamen suos ægros percurassent. Ad hæc tu, multos te sine astrologia, plures etiam sine pulsu curasse scribis. Vt autem non sequitur, pulsum propterea inutilem esse: ita neque astrologiam sequi inutilem esse, quia multi multos sine astrologia curarint. Sic tibi argumentari licet, qui nouam excogitasti logicam, qua quiduis de quouis vel approbes vel improbes. Non habet eandem cum arte medica cognationem astrologia, quam cum eadem pulsus habent. Nec tu ex eorum es numero, de quibus ego loquebar. Hos enim monumenta quæ extant doctissimos & optimos Medicos fuisse & esse, quos eorum

nihil latet, quæ ad artem necessaria rectè iudicantur. Deinde non illi aliquando quidem vsi sunt astrologiæ beneficio, aliquando verò non sunt vsi, sicuti te non semper non obseruasse pulsus suspicor, si modò aliquid hîc intelligis, sed nunquam sunt vsi, nec vti voluerunt, quod falsam esse vanamque intellerent. Tam multa sunt in tuo simili dissimilia quæ ad rem pertinent. Tu tuos, si libet, vt fortè etiam aliquando facis, etiam sine alijs rebus necessarijs curato. Illi de quibus ego loquor, nihil talium omiserunt, quantum ingenio, studio, iudicio, eruditione, vsu, consilio, consequi potuerunt, quæ ad artem rectè exercendam vel necessaria vel vtilia esse cognouerunt. Astrologiam autem despectui habuerunt ac riserunt, quoniam inutilem & vanam esse perspexerunt, quod de pulsu dici nequit.

Tandem controuersia nostræ statum in hoc situm esse affirmas, vt doceam Galenum Astrologum non fuisse. Quæ bonus fuerit Astrologus, & quam benè de Astrologia in 3. Decret. disputarit, multi Astrologi iam antè docuerunt. Quæstio propriè non hæc est, sed, An Astrologiam in curando adhibuerit aliquando, nec ne. Si Astrologus est appellandus, quisquis Astrologicum aliquid quacunque de causa scribit, negare non possum quin fuerit Astrologus Galenus. At verò præter & contra suam voluntatem Astrologus, vt ipsemet Deos testes aduocans docuit, fuit. Necessitate quadam non voluntate, vt iam sæpe diximus, in 3. Decret. Astrologica quædam tractauit. Quod illa ipsa non probarit, supra quoque ostensum recordor. Sanè si causam sententiæ nullam haberemus aliam præter hanc vnâ, quòd in tam multis libris, quos ante & post illos scripsit, & in quibus non tantum occasionem habebat de ea disserendi, sed etiam cogebatur, si perfectam rei doctrinam, vt promittebat, tradere nobis volebat, nullam vnquâ ipsius mentionem fecit, quasi conferre medico aliquid posset non sine efficaci ratione ita sentiremus. Iam cum alias habeamus, & aperta ipsius proferre possimus testimonia, nō video quid desiderari queat amplius. Ex hoc illud etiam sequitur, in quo status controuersia nostræ existit, cum nō fuisse

fuisse astrologia in curando vsum. Nam si semel tantum, & contra suam volūtatē de ea disputauit, eademque omitti posse absque omni artis incommodo significauit, satis manifestum est, ipsum ea postea non fuisse vsum. Hæc prima sit ratio, cui validiores iam alias adijciam.

Ignominiam & iniuriam sibi fieri putauit, si quis eum Astrologia vsum dixisset, non igitur ab ea adiutus est. Constat quod dixi verum esse, cum calumniam appellat, quod Martianus id de ipso affirmasset.

Idem ferè testatur in eiusdem libri cap. 7. sic scribens. Hic ego vt pueri in brachio venam pulsantem attingi, sine febre quidem ipsum esse pronunciaui, me verò deludendi hisce, qui me Vatem appellare, ansam dare. Excipiēs Boëthus, & ego, inquit, in comparatione illorum soleo te reuera Vatem, vt scis, appellare, quoties aliquid prædicis, quod æmuli tui negant, præcognosci Medica facultate posse. Atqui hætenus, subiunxi, ea omnia te docui Medica arte inueniri, priscosque aliquot Medicos hisce de rebus conscripsisse.

Iterum in fine huius cap. affirmat Boëthus iterum, se nō mirari, quòd ipsum quouis modo alio, quàm Medica disciplina suas prædictiones facere diuulgent.

Item cap. 10. ait, se, quomodo quis diem criseos prænouisse debeat & possit, in libris de Crisibus docuisse. At nullam in his mentionem astrologiæ fecit, ergo sine ipsa prænouit futuras crises.

Paulo post addit, se suos idèd prædictiones non solere prædicare, ne delusorem & vatem se appellent, & huiusmodi alia de se obloquantur.

Mox hæc addit. Quanquam hæc prædictio nihil quod mireris continet, si eorum es memor, quæ tibi in commēt. quos in 1. Hipp. librum de Vulgar. morb. conscripsimus, & præterea quæ in libris de Crisibus docuimus, didicisti.

In 13. cap. cum riderent astantes, quòd sanguinem ex nare dextra fluxurum prædixisset, ait: At, inquam, vel utrūque eueniat oportet, vel alterutrum me decipiat. Nam & quod sanguis fluxurus est, & quod è dextra nare venturus, arte Medica præsciri potest.

Ex his testimonijs quæ ex vnico libro attuli, nec omnia tamen, satis arbitror patet, Galenum non ex coeli inspectione, sed ex arte Medica crises omnes præuidisse. Si cum hisce argumenta superiorum literarum, quæ te non dissoluisse non ignoras, modò nō prorsus cæcutiat animus tuus, coniunxeris, non ratione tantum, sed autoritate etiam propositum me abundè probasse intelliges. Plura in præsentia addere non libet. Postrema verba literarum tuarum hæc sunt: *Scito rem ad doctos arbitros peruenturam*. Idem hoc nuper cum in arce pranderem istic ex nobilissimo viro arcis præfecto intellexi. Literas à te sibi paulò ante missas legit, in quibus te Vuirebergā transmississe exempla scriptum erat. Ego ingenuè fateor, me putasse initio vni tibi à me scribi, quò factum est, vt priorum exempla mihi nulla seruari, quæ recepi tamen postea. Quod si publicandas cogitasset, accuratius quædam scripsissem. Nolim putes me doctorum hominum iudicium aspernari aut detrectare. Vnam veritatem omnium hominum autoritati, gratiæ & commodis omnibus antefereendam præclare intelligo. Neque vllum pro ea defendenda existimationis meæ periculum defugere certum est. Quamobrem licet ita non scripsi, vt qui pluribus scribere se cogitaret: faciliè tamen, spero, doctis & æquis hominib. causam meā probabo. Si igitur, quos tibi arbitros causæ nostræ elegisti, te tuāq. amicitiam, pluris quàm veritatem, (quod minimè spero), fecerint, me nec veritati, nec causæ meæ defuturum. Idem perspicient. Et quoniam te id cupere video, plures vt nostra hæc legant, cum primum ocium nactus à gra-

uioribus negocijs fuero, efficiam ipsemet,

tibi vt gratificer, vt omnino plurimi

peruidere possint, quàm sis egre-

gius Astrologiæ patronus.

Vale. 18. Febr. Mar.

feldiz.

Epistola

THOMAS ERASTVS D. CHRISTO-
phoro Stathmioni Medico Coburgensi, S. D.



Esi literæ quas Id. Martij accepi, nihil continet, cui non sit à me iam sæpe responsum: nihilominus tamen, quia te solam veritatem spectare in tota causa asseris, iterum respondere placuit, vt si sanabilis es, remedium tibi denegatum non queraris. Non in eo controuersia nostra amplius versatur, An Gal. in 3. Decret. Astrologis fauere visus sit, (Hoc enim tibi non semel affirmavi) sed, An in exercenda arte medica, Astrologorum more cœlorum positus obseruari, quærebatur. Ego ex nullo Galeni testimonio probari posse aio, nisi quæ in 3. Decret. dicta sunt, malè huc aliquis detorquere conetur. Etenim non vnum duntaxat extare locum in legitimis ipsius operibus, quibus diuersum ostendi valeat. Tales in libro ad Posthumum scripto inueniri plures monui, & ex ijs a'iquot produxi, quibus apertè testificatur Galenus, se non ex arte diuinatrice aliqua (Astrologiæ inter has nominatim sub nomine mathematicæ commemorat) sed ex sola Medica futuros morborum euentus præcognouisse, aliosque præcognoscere docuisse. Ex alijs libris nihil proferre volui, & ne nunc quidem volo, quod hæc abundè propositum demonstrent. Repetam ergo breuiter, vt me nihil temerè affirmare appareat.

Vbicunque Galenus narrat, quomodo & ex quibus aliquem futurum in morbis euentum præcognouerit, tametsi plurima recitet, Astrologiæ tamen nunquam meminit, sed ex arte Medica sola se præuidisse affirmat. Ergo nõ est in præsentiendo vnquam vsus Astrologia.

Vbicunque Galenus docet (siue obiter id faciat, siue ex professo eam rem tractet,) quomodo crises prænoscentiæ sint: itemque quales & quando futuræ sint cognoscere docet, omniaque se ad eam rem facientia persecutum asserit, Astrologiæ tamen non meminit. Ergo non necessariam aut vtilem iudicauit.

Galenus asseuerat, artem prænoscendorum euentuum in morbis ab Hippocrate perfectè doctam, vna doctrina de pulsibus excepta: neque Astrologiæ is vnquam meminit, ergo ad præfagiendum non iudicauit vtilem. Quare ne vsus quidem ea credi poterit.

Galenus Astrologiæ auxilio se aliquid præsensisse negat, atque adeò illum qui hoc de ipso affirmasset calumniatū mentitum uē ait, Ergo non est ea vsus.

Vides, opinor, non idè me negare quòd ea vsus fuerit, quia in curationibus nominatim eius non meminert (Quamquam non leue hoc etiam argumentum censerì debeat) Sed quòd ea se vsum disertè neget, quòd cum ea enumerat, per quæ præuiderit omnia, Astrologiæ non meminerit, quòd præensiones nos docens & necessaria atq; vtilia se omnia adferre asserens, nullam huius tamen vel vnico verbulo mentionem faciat. Equidem vbi diem atq; adeò horam futuræ criseos cognoscere docet, quòd tu Medica arte præsciri posse negas, & à Galeno eam rem doctos nos esse ignoras, huius vanitatis præcepta nulla enumerat. Quòd si faciendam ipsius mentionem illis in locis neges, quis sis, te apertissimè prodas. Si tam obliuiosum fuisse censes, vt rei tam necessariæ tamque vtilis tot in locis & libris ne semel quidem recordari potuerit, rursus quis sis ostendis. Non ignorabat Galenus, cum ex professo, non consequentię sermonis gratia, doctrinam de crisibus & prognosticis tractaret, nihil sibi omittendum esse illorum omnium, quæ ad rem propositam vel necessaria vel vtilia cognouisset. Iam quid ad hæc tu dicas consideremus. *Vt Arabes, inquis, nemo dixerit non vsos Astrologia, quia in suis doctrinis prognosticis & curatiuis non meminerunt ipsius, is a ne de Galeno quidem sequitur.*

Qui à simili argumentum vult ducere quomodo conuenit, cum similia non dissimilia adferre decet. Quòd cum hîc tu non facias, non mirum est, si argumentum sit elumbe, nugax & puerile. Si mihi Arabem ostenderis qui id faciat, quòd Galenus fecit, in historijs curationum & prædictionum particularium, & eūdem tamen Astrologia vsum fuisse:

fuisse ostenderis, tum quod debes perfeceris quidem : at nequaquam mea refutabis ideo. Quid aliud obtenturus sis, quā mendacem illum esse, nescio. Etenim Galenus enumerat ex quibus & per quæ cognouerit & curarit . Deinde Medica arte se præfensisse dicit. Postea se in libris ubi de Astrologia altissimum est silentium, docuisse monet omnia , ex quibus talia possint prælagiri. Postremò neque alia diuinatrice arte, neque Astrologia se adiutum asseuerat. Hæc si Arabem in particularibus suis curationibus & prædictionibus cōmemorantē ostenderis , cōcludā ego ipsum Astrologia non vsum. Si contrarium tu probaueris, mendacissimum esse hominem argues , quod de Galeno tibi nemo concedat. Vides ne quā ieiuna, inania & inconsiderata sint, quæ pro te & astrologia adfers ? Qui ex Arabibus Astrologiam cum Medicina coniunxerint, vt nunquam eius meminerint, aut coniunxisse eam negent, tu videris. Ego nescio nec scire cupio. Hoc de talib. affirmare ausim, eos non modò non tacuisse, sed frequentissimè prædicasse. Etenim maiorem in modum tales nugatores sibi in suis nugis placent, nec prædicare satis possunt.

Verum enimvero istos mittamus, & de Auienna, qui omnium Medicorum Arabum facilè princeps fuit, aliquid dicamus. Hunc si tecum facere ostendere posses, Deum immortalem, quā triumphares ? quā mihi insultares ? quā non dubiam tibi victoriam polliceri auderes ? At damnassee cum vanitatem hanc clarissimi iam pridem viri monuerunt. Contrariam philosophiæ, partes ipsius omnes esse falsas, fieri non posse vt vera prædicant astrologi, nisi casu quodam interdum ita eueniat, scripssisse eum declararunt. Et quidem quæ hîc dicis, Astrologica, hoc est, vana & falsa omnia esse, si quid omnino vides, cernis. Quòd si iterum ad 3. Decret. tanquam ad sacrum asylum confugas , non est vt à me aliā responsionem expectes. Coniecturis minimè leuib. docui, Galenum illa ipsa quæ partim ex Astrologorum sententia, partim verò ex sua ipsius opinione scripsit, non omnino probasse. Si voles tuum hoc argumentum vnicum cum meis conferre pluribus, & stu-

dio aliquo veritatis cognoscendæ teneris, perfacile tibi responsum esse cognosces.

Maiorem in modum miratus sum te, cum in tuis legi, nullum post 3. Decret. librum Galeni extare (de legitimis loquor) & quo certiora argumenta promi queant ad probandum Galenum Astrologiam adhibuisse ad curationes, quàm ex eo, quem ad Posthumum scripsit. Nullus est ferè, ex quo plura suppeditentur nobis argumenta eandem expugnandi. Certè si nullo alio in loco meliora, aut æquè bona habes, in hoc autem omnia habes aduersa, quid aliud de sperare præsidij poteris? Dicis eū ab initio statim queri, Astrologiam, vt & reliquas disciplinas, negligi. Debebas primum obseruasse, Galenum Astrologiæ nomen pro Astronomia vsurpasse. Deinde quod ait vsum artium duntaxat homines requirere, quod verò in singulis pulchrum est, ac demonstrationum certitudinem negligere. Hæc si obseruasses, Galeni hanc fuisse in præsentī loco mentem, percipisses etiam, scilicet Astrologiam diuinatricem propter vsum ab omnibus illis expeti, at Astronomiam quæ certis nitatur demonstrationibus, quia non vtilis æquè videatur, despici ac negligi. Quomodo ego sperem te desiderio aliquo veritatis teneri, qui aperta loca tam confidenter audes peruertere ad stabiliendas conceptas animo nugæ? Miror non minus, quòd ea pro te imprudenter adfers, quæ tibi oculos eruunt, aut certè ostendunt te instar cæci obuium quodlibet arripuisse, delectum habere non potuisse.

Quæ de sexto in eodē libro scribuntur, patrocinari tibi putasti, quia scilicet horā atq; diē crisis prædixit, quod tu ex arte Medica cognosci posse negas. sic enim scribis: Si tu vel quisquā alius mihi probauerit, vlla vel via vel ratiōe in Medicina, horā crīsum sciri posse alia, quàm ex astrorum, maximè autē lunæ, crīsum veluti reëctricis, motu, cum illud neque pulsus, neque vrina, neque morbi, neque accessionis natura vel singula vel omnia simul, nisi verisimiliter & cōiecturaliter, quomodo Gal. Sexto non prædixit, sed nominatim & certè secundam ei noctis horam diei 17. criticam præfinit, id Seuerō Consuli, &c. Si tam fuisses in Galeni scriptis

Scriptis versatus, quod te Medicum in primis decebat facere, quàm in mendacijs Astrologicis te exercuisti, nunquam hæc scripsisses. Vel sola ista declarant & probant, qualis Medicus sis. Etenim Galenus docet, quomodo sola Medica arte crisis præcognoscenda sit, & quomodo nō dies modo, verum etiam hora præsciri valeat. Nec docuit tantum paucis verbis, sed fusè explicauit, explicandoque probauit. Quare non est huius rei vt vel à me vel ab alio probationem expectes, quam apud Galenum inuenire iam olim potuisti comprobata & declarata. Galenus in illo ipso loco, negat, se ex Astrologia aut obseruatione motus lunæ præuidisse, sed ex illis quæ in 1. Epidem. & in lib. de Crisibus docuit. Quæ si quis norit, nihil admiraturum scribit. Rogo te caput illud iterum vt legas, quo tandem quàm inconsideratè pleraque scribas, perspicias. Vides iterum quā tuam socordiam prodas, nihil verò obtineas quocunque te veritas. Nolo iam singula examinare diligentius, ne occasionem captasse videri queam tuam negligentiam, ne dicam imperitiam, in lucem protrahendi. Vnum, certè hæc dicere cogor, si quod sentio dicere debeo, me vehementer vereri, ne nullo veritatis studio ad hæc scribenda impulsus fueris.

Cum dicis, Crises non esse ex numero illorum contingentium, quorum causæ incertæ vel nullæ habeantur, rursus te parum in Medicina iuxta ac philosophia exercitatum declaras. Etenim crises particulares ex numero contingentium esse, nemo sanus vnquam aut Medicus aut philosophus negauit. Deinde causas eas habere extra omnem controuersiam est. Nihil enim fit sine causâ ipsum efficiēte, nisi aliquid seipsum facere dicatur, atque tum cum nōdum est, se producere cogitetur, quæ fortasse faciliè ab Astrologis sententia admittatur. Concedunt enim & docent, figurationes coeli sæpe multis post mensibus agere, primum incipere, quàm esse in rerum natura desierunt. Hoc dixi, causas cresium varias multiplicēque esse, & tā inter se variè & diuersè concurrere, vt earum congressus antesciri nequeat, quàm conuenire iam effectumque

producere inchoarunt. Vnde sequitur, particularem crisim nullam præsciri posse & prædici, nisi cum iam fieri produciq; cœpta est, ac impedimentum accessisse nullum cernitur. Hinc illud etiam liquet, malè te credere, contingentia esse quæ causas nullas habeant. Habent res omnes causas certas quidem, aliter enim fieri nunquam possent, at nobis non sunt semper cognitæ etiam tum, cum effectû productum videmus. Multò minus nouimus eas, cum producturæ adhuc sunt, nec tamen producere adhuc incœperunt, imò cum ne determinatæ quidem adhuc sunt ad illum vel hunc effectum hoc vel illo modo producendam. Sed hæc spinosiora esse putabis fortè, quàm vt tibi conueniant.

Suprà dictis hæc addis. *Neque vniuersali tantum ratione vel causa sunt eadem, sed pro speciali & proprio solius Lunæ motu, naturam, quæ proxima crisim causa est, re vera certis interuallis ad sui exonerationem inuitante & iuuante.* Hic alijs missis, ne essem longior sine causa, illud considerabā, quæ nam tua esset in his verbis mens atque sententia. Ego sic intelligo, ac si dicere velis, Crises non à lunæ solum motu, hoc est, ab vniuersali causa fieri, sed oportere etiam particularem & propriam causam, Naturam scilicet, à Lunæ motu impulsam ad sui exonerationem accedere. Si igitur Lunam vt causam vniuersalem, Naturam, videlicet proximam causam, impellere censes, rectè quidem sentis mecumque facis. Neque hac de re vlla posthac nobis lis futura est, si in sententia persistere voles. Ego namque multis alibi ostendi, (& exemplis quomodo intelligi velim exposui,) non Lunam modò, sed & alia astra omnia vniuersales, communes, remotas, indefinitas omnium rerum terrenarû causas existere. Hoc autem omnem ex astris prædictionem funditus euertit, vt intelligere omnes poterunt, qui rerum consequentias videre queunt. Quare aut non intelligis hoc consequi, aut aliter tua explanari voles.

Quod si ita est, hunc esse sensum tuum suspicor, Lunam speciatim magis hoc tempore quàm alio, & hanc magis quàm aliam quamuis Naturam ad crisim mouere impellereque.

lereque. At hæc sententia rationi, sensui, euidentiæ, experientię, omnium doctorum hominum iudicio aduersaria est, quippe quæ Lunam non sinit vniuersalem causam, sed particularem & definitam aliquo pacto statuit. Etenim quæcunque causa vnum quàm aliud magis minusue afficit, mutat, mouet, nec omnia, quantum in se est, ex æquo alterat, eadem omnibus, hoc est, communis & generalis omnium similiter causa dici atque esse nunquam poterit. Lunæ verò motus & facultas omnibus eadem est, omnia ex æquo, quantum in ipsa est firum, commouet alteratq;. Quo fit, vt vnus rei non possit magis minusue causa dici, quàm alius cuiuslibet. Dico quantum in ipsa est, propterea quòd pro naturæ eorum, quæ motum eius recipiunt, diuersitate, nihil prohibet, imò necesse est, effectus diuersissimos, & planè dispares atque adeò contrarios enasci. Quod enim recipit non pro dantis seu mouentis natura, sed pro sua propria recipit agentis actionem cuiuslibet. Nisi ita esset, posset res quælibet in quodlibet transmutari. Quocirca diuersissima vno tempore efficit communis causa, modò non aliter in rem vnā, quàm in alias agit, sed vnum eundemque effectum in singulis per se exerceat. Quæ hoc modo agit, rectè communis & vniuersalis causa dicitur.

Sol quia ex æquo lutum atq; ceram calefacit, non hanc magis quàm illud, & parem vtrique calorem, quod in se est, impertit, rectè causa communis vtriusque effectus, qui in vtroque consecutus est calorem ab eo impressum, appellatur. Sed hæc satis hoc loco sunt. Non magnopere sollicitus sum, cur ad mea respondere nolueris: quinimò consilium laudo. Sic enim minus te cognoscendum nobis exhibes, minusque negocij facessis. Claris viris cum innotuisse controuersiam nostram per me scribis, quid dicas non intelligo. Te publicasse tua causa ex animo doleo. Mea tātum abest, vt ægrè feram, vt, quoniam te id velle video, publicaturus sim vltro, quòd vel sic plures habeas reconditæ & raræ tuæ doctrinæ laudatores, & Astrologi tibi multi pro frigida, (dicere volebam strenua) defensione

gratulentur. Quàm eruditè ac neruosè Astrologiam asserueris, & quàm rectè ac validè Sauonarolæ argumenta dissolueris, ex ea defensione, quam pro eo iam conscripsi, prope diem, Deo volente, perspicies. Vale. Maffeldiæ. 17. Mart.

Epistola VII.

THOMAS ERASTVS D. CHRISTOPHORO Stathmioni, Medico Coburgensi, S. D.



Erissimè Galenum alicubi dixisse re ipsa compertio, falsas opiniones eos quorum occupant animos, surdos ac cæcos reddere, vt nec audire nec videre possint, quæ alij omnes tum audiunt tum vident. Nam si, quæ pro me protuli, non vidisti, meritò te cæcum esse putem. Si vidisti, & à falsa opinione tua discedere noluisti tamen, haud persuadebis tu mihi, te veritatis indagendæ studio commoueri. Argumenta mea te refellere non posse, periculo facto, intelligis, nec tamen de sententia cedis. Quinetiam positiones, nescio quas, vltro citroque, vt audio, dimittis, scilicet, vt vel sic aliquibus probes, te bonam contra me causam defendere. Si ad me illas misisses, fortasse ad eas respondiissem, sicut ad omnes me literas tuas respondiissem expertus es. Iam vt non tu modo, sed etiam alij, qui hæc nostra legent, liquidò cernant, me rectè vereque scripsisse, Galenum in artis operibus ab Astrologia subsidium nunquam petiuisse, pluribus hanc rem mihi tractandam duxi. Non iam ad te solum, vt in præcedentibus, sed ad alios multos respicio. Quam ob rem ea quoque proponam, quæ tu fortasse minus commodè fueras percepturus. Ac si me non fallit animus, ita meam sententiam argumentis communiam, vt qui veritatem amat, nihil præterea sit desideraturus. Demonstrationes materia propofita, in qua quid Galenus fecerit, quæritur, nullas quidem admittit. Argumentis talibus nihilominus probabo, quæ in proposito demonstrationum verissimarum vim prorsus habere ratione putentur optima.

Antea verò quam ad ipsam rem accedam, scilicet vt omnia

nia magis dilucida apertaqué fiant, ostendere conabor, Hippocratem in medendo Astrologiam non adhibuisse vnquam. Vnde nam hoc probare incipiam? An inde, quòd in suis ille scriptis Astrologiæ (Loquor autem de sola diuinitate, quam iudiciariam nominant) nunquam meminit? Verùm falli me vociferabis, & logices me imperitum dicēs, si, quia illius non meminerit, nunquam ea vsum putē. At verò si rectè artentēq; consideres, vel hac ipsa ratione, quod propositum est, me commodè effecturum esse planè ac certè videbis. Etenim si in curando vsus ea esse putetur, credere cogemur ipsum ea in præsentiendo vsum fuisse. Siquidem dici facile non potest, in qua parte Medicinæ vsum habeat, si ei parti, quæ futura præcognoscere docet, nihil vtilitatis confert. Ipsimet Astrologi hætenus nullum ipsius vsum alium præcipuum indicare potuerunt. Quæ namque Bellantius atque alij omnes, quos ego vidi, de ipsius vtilitate commemorant, huc omnia referri aptissimè possunt. Ratio etiam futura eadem est, siue huc, siue aliò referre malis. Consentaneum quoque est rationi, vt diuinandi ars, non nisi ea in parte, in qua præsciētia futurorum tractatur, locum habere putetur. Dubitari ergo nō potest, quin Hippocrates, siquidem vsus Astrologia in curando concedatur, ad præfagiendos corporum motus morborumque euentus præuidendos eam adhibuerit. Hoc si falsum comprobetur, liquebit, Astrologiam eum cum Medicina non coniunxisse in ægrotorum curationibus. Sicigitur arguo.

Vbi Hippocrates methodum ac rationem præcognoscendi futuros in morbis euentus siue successus exponit, Astrologiæ ne vno quidem verbo meminit. Astrologia igitur non est ipse in præcognoscendo vsus. Non, arbitror, dubitabit quisquam, quin vniuersam & absolutam nobis Hippocrates præfagiendi artem, (vna de pulsibus doctrina excepta) præscripserit, qua instructus ipse tanta omnium doctorum admiratione futura præuidit. Equidem Galenus præter pulsuum tractationem doctrinæ Hippocratis nihil addidit, & in præfagiendo omnes omnium ætatum Me-

dicos post Hippocratem longo post se intervallo reliquit. Ex quo certè necessariò efficitur, eandem uobis artem integrè perfectèque ab Hippocrate, quanquam obscurè & breuiter, traditam fuisse, si pulsus demas, quos obseruasse eum non constat. Quod autem non meminerit Astrologia, manifestius multo est, quàm vt probari à me debeat. Cui satisfactum nondum est, is plura in sequentibus reperiet, quæ hoc ipsum comprobent. Sic habet igitur argumentum: Hippocrates totam eam artem, quam ipse ad præintelligendas corporum morborumque permutaciones adhibuit, scripto nobis tradidit, Astrologiæ verò nusquam mentionem fecit. Ergo Astrologia non est vsus. Ex indicijs atque signis quæ in corpore, non in cœlo, apparēt, additis circumstantijs alijs præsensit ipsemet omnia, & præsentire nos quoque eadem docuit.

Ad hanc rem cognoscendam, cui non hi libri sufficiunt, quos Galenus interpretatus est, alios etiam adiungat, ac quæ in 2. lib. Prædictionum narrat, expendat. Solus iste veritatem amanti abundè satisfecerit. Nec mouere quemquam debet, quod Hippoc. non legitimus esse creditur, in qua sententia Galenum quoque fuisse probè scimus. Siue Hipp. siue alium quempiam faciamus autorem, constat virum fuisse antiquissimum ac doctissimum, & Hippocratiæ doctrinæ sectatorem diligentissimum, nec parum in arte exercitatum.

Cui ne hoc quidem probatur, is ita secum cogitet, Hippocratem Astrologiam prorsus ignorasse, ideoque vti illa, si maximè voluisset, minimè potuisse. Non obscurè patet historias legentibus & considerantibus, post Hippocratis ætatem Astrologiam primum ex Aegypto in Græciā fuisse illatam. Equidem non Astrologiæ modò Græci Hippocratis seculo ignari fuerunt, verum etiam Astronomiæ vix elementa adhuc cognouerant. Tempore Platonis primum serè cœperunt aliquid certi, quodq; notatu sit dignum, in Astronomicis intelligere: id quod cum ex alijs, tum ex Aristotele eiusdemque interpretibus conijcere licet. Hippocratem ætate Democrati non vixisse modò, sed etiam

in to.

In tota Græcia celeberrimum fuisse propter incredibilem artis Medicæ peritiam, vel vna ista res probat, quod Abderas ad Democritum sanandum euocatus est, quemadmodum in suis ipsemet Hippocrates epistolis testificatur. Hoc tempore floruerunt etiam Heraclytus & Anaxagoras phyci.

Hic primus inter Græcos causam Lunæ luminis atque umbræ scriptis mandasse scribitur. Quam ob rem ab Atheniensibus est in vincula coniectus, & vix Periclis precibus seruatus. Non enim tutum erat illo tempore de coelestium motuum & affectionum causis disputare, propterea quod astra pro Dijs tum colerentur haberenturque, vt Plutarchus refert. *ὁ γὰρ ἠνείχοντο, ἵνα τὰς φυσικὰς καὶ μετεωρολογίας τῶν καλυμμένων, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπροσηγίας, καὶ κατὰ μαγικὰς μύθους πᾶσι διατρέποντας τὸ θῆον.* Qui plura requirit, & apud eundem, & alios quoque autores facile reperiet, si modò quæret.

Annis plus minus octoginta post Anaxagoram, ita fuit adhuc vulgo eclipsis lunæ causa incognita, vt Nicias dux Atheniensium vir clarissimus, propter huius rei ignorantiam non parum in Sicilia Atheniensium opes affligerit. Etenim ab eclipsi, cuius causam nesciebat naturalem esse, territus, classem ex portu educere cum deberet, nō est ausus. Si quis Hippocratis testimonium flagitet, ne hoc quidem destituimur. In principio nanque libri de Veteri Medicinæ, quem legitimum esse constat, aperte affirmat, Coelestium siue sublimium & subterraneorum rerum scientiam incertam esse, atque ad eò nihil in his esse, cui quis innixus progredi longius valeat. Facile hinc perspicitur, Græcos tum rerum Astronomicarum non admodum peritos fuisse. Quod si aliquos coelestium rerum studiosos tum quoque per Græciam fuisse contendas, nō repugnabo, sed vtrò concedam. Satis habeo in præsentia ostendisse, Hippocratem Astrologiæ ignarum fuisse, & qui ne Astronomiæ quidem valde peritus esse potuerit. Rectè ergo assue-raui suprâ, Hippocratem in curationibus ab Astrologia subleuari non potuisse.

Diceret hîc fortè Astrologus, quomodo verum esse possit, quod dico, cum ortus & occasus certorum siderum obseruare iusserit Hippocrates? Non nescio Astronomiam siderum ortus, occasus ac motus inquirere, ac docere. Hac de causâ ad perdiscendam eam hortatur Medicinæ candidatos Hippocrates. Sed illo tempore nihil ferè docebat hæc scientia aliud. Non ita erant cœlestium motus, vt hodie sunt, explorati. Vix inerrantium omnium motus, hoc est ortus & occasus tum sciebântur. Nec Hippocrates aliud præcepit, cum siderum certorum ortum & occasum inspicere cognoscereque imperat, quàm vt mutationes anni temporum, quæ ab illis sideribus orientibus occidentibus uè circumscribebantur & denominabantur, diligenter inter se distingueremus, & quæ cuiusque priuatim temperies esset, singulis annis & locis attentè obseruarem. Ac vt non me ista fingere putes, Galenium legito in commen. quos in Aphor. & Epidem. libros Hipp. maximè in 1. conscripsit, nihilque me dicere perspicies, quod non antè Galenus explicatissimis verbis asseruerit.

Hoc magis aliquem mouerit, quod Galenus in 3. Decret. cap. 12. in hunc modum scripsit: *A me itaque veritatem ipsam, quantum homini licet, inuentam asseputo, quam quidem & Hipp. prius cognouerat, sicut & præscriptis verbis nobis indicauit: vulgare autem Medicorum genus præsegnitie eam subiecit.* Item in 3. com. Prognost. com. 1. *Ceterum, inquit, cognouit non primus solum, sed etiam maximè admirandus Hippocrates, decretoriorum dierum naturam, atque etiam indicauit causam generationis eorum, quam nos quoque tractata de diebus criticis docuimus.* In duobus hisce locis apertè Galenus dicere videtur, Hippocratem cognouisse. Lunæ motum in causâ esse, cur alij dies magis ac melius iudicent quàm alij. Ego verò, etsi hæc omnia concedam Astrologis, non video quid contra dicta inde concludere possint. Nō enim sequitur, Hippocrates putauit Lunæ motum causam esse dierum Decretoriorum, ergo fuit Astrologiæ peritus. Sunt enim hodie permulti, qui hoc credunt, (perperam tamen) & sunt nihilominus Astronomiæ paritet & Astrologiæ im-

peri-

peritissimi. Quinimò certum est Hippocratis ætate Lunæ motum nequaquam cognitum fuisse. Iam enim monui, Anaxagoram sub illa tempora non sine suo periculo de ea re primum scripsisse. Constat multis post seculis, hanc rem demum peruestigatam inuentamque esse.

Sed istis omiſſis, illud potius, quod ad rem propius accedit, expendamus, an Hippocrates crediderit, Lunam esse horum dierum causſam. Profectò nisi aliud adferatur, non probabitur. Atqui Galenus, dices, affirmat. Ego non quid affirmet hîc ſpecto iam, sed quid sit verum conſidero. At probauit, respondebis. Hoc si sit, facile ceſſero. Videamus igitur quo argumento probauerit. Hippocrates neque annum neque meſes docuit integris diebus numerari. Ergo putauit dierum Decret. cauſſam Lunam eſſe. Vel hoc modo, Ergo Hippocr. putauit meſes ita miſcendos eſſe, & ego miſcui. Hæc aut ſimilis eſt Galeni ratiocinatio, vt videre quiſque poterit qui locum perpenderit. Præſcriptis, inquit, verbis indicauit. Ea in principio 9. capituli habentur. Non puto quenquam eſſe, qui aliquid à Galeno hîc probatum exiſtimet. Ego ne quidem voluiſſe hoc Galenum ſuſpicor. Vix enim credo ipſum tale quid de Hippocrate credidiſſe. Hoc fortasſe voluit oſtendere, ſe in eo nihil præter Hipp. mentem feciſſe, quod non integris diebus ſeptimanas numerari dixit. Verùm ſiue hoc ſiue aliud voluerit, nemo non videt, rectè à me dictum ac probatum fuiſſe, Hippocratem Aſtrologia non fuiſſe in curando uſum. Quinetiam monui ſuprà, non poſſe eo Aſtrologos iuuari, ſi Hippocratem Lunæ motum dies Decret. efficere concedam exiſtimasſe, quod tamen probari nullis vnquam poterit argumentis.

Quare cum Hippocrates Aſtrologiam prorsus ignorarit, vt quæ Græcis nondum eſſet cognita, vt illa inter curandum non potuit. Plato certè & diſcipulus ipſius Eudoxus Cnidius atque Callippus Cyzicenus primi ferè. Græcos Aſtronomica paulò fuſius, luculentius & verius docuerunt, cum ante illa tempora vix amplius quàm elementa deguſtauiſſe non ſine grauibus cauſſis credantur. Nō erat

necesse, cur Plato, Eudoxus atque alij in Aegyptum proprijs addiscendis nauigarent, siquidem domi aptos habere præceptores poterant. Hos secutus est Aristoteles, & eorū inuentionibus addere aliquid conatus est, quem tamen ipsum quoque non peritissimum harum rerum fuisse constat. Quodd si totius Græciæ lumina illo tempore tam parum adhuc profecerant, quid de antiquioribus dicere nos oportebit? Vixit Aristot. annis ferè 140. post Anaxagoram, cum quo Hippocratem floruisse clarissimumque fuisse suprà indicauimus. Et hæc de Hippocrate satis.

Iam verò quod & alij omnes post ætatem Hippocratis ad Galeni vsque tempora Astrologiam vel ignorarint, vel non vsurparint, haud difficulter ostendatur. Equidem inter Græcos neminem scimus Astrologica serio tractasse ante Ptolemæum, quem cum Galeno vixisse notissimum est, quantumvis hic illius libros nō legisse videatur. Quod Eudoxus, cuius suprà memini, apud Aegyptios Astrologica pariter cum Astronomicis hauserit, certum esse puto. Quomodo enim despectui habendam iudicasset, falsamq; affirmasset, si non gustum ipsius aliquem percepisset? Indicat Strabo locum in Agypto esse specularum Eudoxi nomen habens, quod huc, duce Platone profectus, res coelestes ex æditiori loco obseruasset. An aliquis alius inter Græcos ante Ptolemæum huic vanitati opera aliquam nauauit, mihi nondum innotuit. (hunc quia Græcè scripsit, quanquam Aegyptium fuisse natione minimè nesciam, inter Græcos pono.) Loquor de astrologia, vt in superioribus literis aliquoties ostendi, non aërea illa diuinandi facultate, qua Nautæ & Rustici rectè vtuntur, & de qua Aratus multa cruditiſſimè scripsit. Attigerunt eandem poetæ interdum. Rerum rusticarum quoque scriptores non raro præcepta quædam ipsius exposuerunt.

Porro, vt ad rem redeam, Ptolemæi libros Galenum nō vidisse, argumento esse videtur, quodd, cū de Lunæ motu & mensium interuallo differit, Hipparchum citat: vbi ad Astrologica delabitur, autorem Græcum habet neminem, sed Aegyptios testes aduocat. Valde verisimile est, si Græcum

cum habuisset autorem, non fuisse eum Aegyptios pro testibus adducturum, quos pro deliris alibi habuit, Græcis vero semper plurimum fuit. Fortè tum non erant Ptolemæi opera edita, aut ad ipsius manus non peruenerant, quod ij facile credent, qui norunt, quàm difficile esset ante inuentam artem typographicam exempla librorum ad multos peruenire. Quòd si legisse eum contendat aliquis, mea nõ multam refert, præsertim cum negare talis nequeat, quin sit indignus Galeno visus, vt à se citaretur. Certè Aegyptiorum potius testimonio vti eum voluisse fatendum erit.

Hæc in eum finem paulò exposui verbosius, vt facilius intelligatur, Medicos qui Galenum præcesserunt, Astrologia non fuisse adiutos. Nõ enim ita fuisset neglecta à Græcis omnibus, si tantum ipsius vsum percepissent. Ac quòd nullus ante Galenum Medicus Astrologica scripserit aut docuerit, illud primum probat, quòd nemo id de ipsis prodidit. Leue argumentum, dices, est hoc. Fateor & scio. At si quo pacto ego proponam peruideris, & cætera coniuxeris, locum ei fortasse hîc suum esse sines. Alterum est, quòd Galenus in omnibus penè artis nostræ dogmatibus priorum Medicorum sententias citare, opinionesque recensere solet, quòd vel suam illorum authoritate comprobet, vel qua in re aberrauerint, demonstraret, nusquam autè Astrologicarum rerum ipsos vel gnaros vel studiosos fuisse indicat. Sanè si quid illos tale vel scripssisse vel docuissse cognouisset, illorum potius quàm Aegyptiorum testimonio sua comprobasset. Huc addatur, quod affirmat, se primum fuisse, qui Decret. dierum causam inuestigare tentarit, atque in Lunæ motum deducere studuerit. Postremò nec Galenus nec alij eius ætatis Medici probri loco duxissent, si ex Astrologia præsentire morborum mutationes dicti fuissent, siquidem exemplo maiorum id facere se posse arbitrati fuissent. At Galenus, vt infra compluribus ipsius testimonijs apertissimis demonstrabo, ignominiam sibi fieri & contumeliam putauit, quoties ab Astrologia in suis prædictionibus adiutus diceretur. Deinde ne Romanenses quidem Medici Galeno, cui propter eruditionem

inuidebant, ac malè cupiebant, nunquam pro crimine ipsi obiecturi fuissent, si quid tale à superioris ætatis Medicis factum sciuisent. Equidem argumentum hinc quoq; minimè leue nobis sese offert ad probandum, quòd Hippocrates non adhibuerit Astrologiam in curationibus ex Galeni sententia. Non enim Galenus pro calumnia & re turpi reputaturus fuisset, si ea facere dictus fuisset, quæ antè Hippocrates absque omnium reprehensione fecisset.

Non vereor, ut boni doctique viri mihi hac in parte sint assensuri, & mecum confessuri, argumenta quæ proposui, satis efficaciter propositum probare, præsertim cum, qui contrarium sentit, pro sua sententia nihil æquè firmum sit allaturus. Nihil enim reperient, quòd vel minimam habeat probabilitatem, nisi fortasse illius libri autorem Galeno superiorem antiquioremque suspiceris, cui titulus est, Prognostica ex mathematica de infirmorum decubitu, quem pro patrono suprà quoque adducebas. Antiquior Galeno an fuerit, nec ne fuerit, in præsentia non possum certis vel argumentis vel scriptorum testimonijs affirmare. At Galenum non esse autorem, suprà satis ostendi. Argumento satis valido esse illud poterat, quòd præter aniles fabulas, & ineptissimas superstitiones atque nugas nihil continet. Deinde quòd arti nostræ maximè aduersatur: Demum quòd nugacis, & ineptis, homo fuisse præclare conspicitur ab omnibus, qui cum iudicio illum librum legerit. Ex hoc ipso, si autoritate illius uti me non pueret, facile probarem, Medicos ipsum nullos legisse, qui Astrologica tractarint aut probarint. Anxiè namque testimonia vndique conquirat, ut suas nugas Medicis utiles esse probet. Sed frustra sese fatigat. Hoc dici fortè non malè potest, eum si apud Medicos Hippocrate posteriores aliquid præsidij reperisset, nunquam ex Hipp. ad rem nihil facientia producturum potius fuisse, quàm certa ex alijs testimonia.

Hactenus Hippocratem Astrologia non usum fuisse, copiose valideque probatum à me est. Quinetiam plus præstiri, quàm initio pollicitus fui, quando ne alios quidem Hippo-

Hippo-

Hippocrate posteriores Medicos ipsam adhibuisse docui. Tempus iam esse videtur, vt, quod me in primis ostensurum recepi, Galenum scilicet in arte facienda nunquam Astrologicis obseruationibus siue præceptionibus vsum fuisse. Maiore hic mihi conatu opus fore video, propterea quòd in 3. Decret. non obscurè Astrologiæ patrocinari videri potest. Hinc illa in multis superstitione nata est, ipsa in medendo & prælagiando Astrologiæ opera vsum fuisse.

Præsens quæstio hæc est, vtrum in artis operibus exercendis Galenus solius artis Medicæ opera vsus sit, an potius Astrologicas obseruationes Medicis præceptis coniuxerit. Tu vtriusque beneficio ipsum futura præuidisse in agris affirmas, ego nego, sed ex sola Medica arte præcognouisse omnia aio. Ratio, qua te moueri ostendis, hæc est, quod in 3. Decret. Galenus Astrologiæ visus sit fuisse, dum sophistas illos appellat, qui talia non crederent, qualia ex Aegyptiorum placitis promississet. Ego verò hanc ratiunculam tuam imbellem, euandidam & lubricam esse probaui. Non enim rectè sequitur, Galenus opinatus est causam dierum Decret. esse Lunæ motum. Ergo in exercenda arte Medica vsus est etiam Astrologia. Suprà monui complures inueniri qui idem putant, non tamen Astrologia vnquam vti in medendo, vt quam nunquam didicerint. Imò ne hoc alitero quipem modò rectè colligas, Galenus causam dierum Decret. censuit esse motum Lunæ siue lumen Lunæ. Ergo ista notitia vtilitatem affert medenti talem, cuius causa Astrologiam addiscere debeat. Si, inquam, verum esset, pro mutatione luminis Lunæ mutationes istas in agris accidere, non tamen sine Astrologia non possemus optimè exercere Medicinam. Tam enim est ista res iam nota, vt omnes idiotæ norint, & ex ephemeridibus annuis perfacile videant. Sic hodie post exactam illam anni in duos menses distinctionem, quæ à C. Iulio Cæs. introducta fuit, facile nos carere Astronomia posse existimauit Galenus. Etenim quæ tum ex ea sciëntia nos discere oportebat, per nos ipsos iam scimus, & veluti cum lacte materno imbibimus. Sed hæc extra rem.

Naturam morborum medicatrices esse, corūque causas certis temporum periodis concoquere, mox noxia ab vtilibus separare, separata extra corpus propellere Medicum sanè conuenit. Vtrum autem sola temperatura corporis, an alia in corpore substantia, anima scilicet, per temperaturam hæc efficiat, nihil prodest Medico scire, si Galeno credimus. In causa est, quòd hæc substantia siue anima nostra hæc operationes bene aut malè, citò aut tardè, per temperaturā semper sine ea nunquam perficit. Ergo prout hæc est bene aut malè affecta, fiunt istæ operationes quoq; vel temporius vel tardius quomodocūque anima esse cogitet in corpore inesse. Eodem modo inutilis est in Medicina ista disceptatio de anima, quid sit & quomodo corpus moueat. Item hæc, an anima congenitis siue à Deo sibi insitis viribus corpus moueat, an potius à Lunæ motu impellatur. Quòd si ex ipsius animæ contemplatione, quæ sine medio corpus mouet, sicut mouere aptum est, intelligere non possumus quando sit concoctura, separatura, expulsura: quomodo quæso ex causæ externæ & præterea generalis siue communis consideratione horum aliquid intelligatur? Etenim cælum multò magis corpus nostrum, prout aptum est, magis minusque mouet, quam anima: Qui temperaturæ bonitatem nouit, & quomodo in morbum agat perspexit, crīsim futuram præintelligit; etiamsi de anima, quæ tamen principium est motuum omnium, nunquam cogitarit. Multò ergo magis qui hæc pernouerit, crīsim præuidebit, etiamsi cælum esse nesciat, aut saltem harum rerum causas non esse; quo modo nō sunt, sciat. Hæc pluribus ideo exposui, vt cernerent omnes, me non temerè argumenta tua despiciere & ridere, ac veluti inutilia & puerilia omni neruo carentia abijcere. Tu iam mea quæ asserre statui, considera, examina & pondera diligenter, & si quod vitium deprehenderis, similiter contemne & ride.

Ratio prima, & quæ minus fortasse neruosa alicui censeari possit, non contentioso tamen abundè satisfecerit, hæc est. Galenus in curando & præfagiendo solam Hippocraticam

cam artem, vt nihil ei addiderit præter doctrinam de pulsibus, est secutus. Ergo Astrologia non est vsus. Quippe Hippocrates nec vsus ea fuit, nec vti potuit. Ac si vsum etiã darem, Galenus imitari tamen non potuisset, cum ipsius partem nullam Hippocrates docuerit, imò nec docere potuerit. Quis enim tam sit temerarius, qui Hippocratem in aliquo suorum operum loco Astrologica docuisse asseueret? Equidem vbi prædictiones docet, nunquam Astrologicarum obseruationum meminit, quod tamen facere ipsum oportebat, si vtilem esse suspicabatur.

Sed quia hæc res est per se testata omnibus, nosque supra de ea plura differuimus, illud potius comprobemus, non ex alijs Galenum, ex alijs rursus Hippocratem futura præsensisse. In libro Galeni ad Posthumum, in primo statim capite affirmatur, Hippocratem sicuti aliorum bonorum omnium, ita etiam artis prælagendi autorem esse. Decimo deinde cap. hæc legimus: *Quanquam hac prædictio nil, quod mireris, continet, si eorum memor es, quæ tibi in com. in 1. Hipp. Epidem. librum conscripsimus, & præterea quæ in libris de Crisibus docuimus didicisti, &c.* Porro nihil docuit in illis libris Galenus, quod non ab Hippocrate se accepisse fateatur. Vnde cap. 13. eiusdem sic scribit: *Ego verò tibi mearum rerum studio, quo pacto id præsciuissem, idq; ex Hipp. monumentis exposui.* Et in 3. de Cris. cap. 8. Equidem hîc omnia quæ ad crisin attinent, vel futura prænoscere, vel iam præsentia dignoscere ex alijs principijs haud inuenio, quàm ex ijs quæ supposuit Hippocrates. Complures alij loci passim reperiuntur. Ego vnicum adhuc ex cap. 12. libri iam antè citari adscribam. *Tu verò, inquit Galenus, mi Posthume, scis omnia me ab Hippocrate dicta monstraße, quacunque hisce de rebus conscripsi, & te vidente prædixi, præter pulsum scientiam nihil adiciens, quam etiam solam Hippocrates non attigit.* Non puto apertius aliquid dici posse. Neque necesse iudico esse, vt pluribus confirmare coner, ex iisdem vtrunque prædixisse.

Sic igitur argumentum, si paucis complecti omnia velimus, habet. Galenus non ex alijs vllis indicijs aut signis prædixit, quàm ex illis, quæ Hippocrates nobis obseruanda.

præcipit in libris, quos hodie quoque habemus, nec qualemvis adiecit præter doctrinam de pulsibus. Atque Hippocrates Astrologiæ non meminit, nec discendam eam nobis putavit, quin ipsemet ignoravit. Ergo ne Galenus quidem ab ea adiutus fuisse in suis prædictionibus censeri poterit. Argumentum efficax & validum foret, quod ad conclusum attinet, etiam si concederem, Hippocratem Astrologia usum fuisse, nobisque eam commendasse. Non enim desunt, qui inscite locum supra expositum, & præterea quod in prognosticis *τὸ βίον* observandum imperavit, ad hoc probandum in medium adducere solent. De prior loco dixi, quomodo eum Galenus intellexerit, longè aliter nimirum quàm vellent Astrologi. Quod posteriorem quoque non de Astrologia intellexerit ac exposuerit, sed de aëris temperie accipi voluerit, ex ipsius commentario tam dilucidè patet, ut planius explicari à me non possit. Quare si Hippocratem aliquid Astrologici scripsisse concederem, quod falsum esse, atque adeò fieri ab eo non potuisse ostendi, nihilominus rectè conclusissem, Galenum ea non fuisse usum. Etenim Hippocratis principia tantum, nihil illis præter pulsus adiiciens, imitatus secutusque est, ut ipse intellexit. At quæ Astrologi suis fabulis stultè arbitrantur patrocinari, Galenus secus explanavit, atque intellexit. Quare perinde est, quod ad hanc rem attinet, siue usus Hippocrates fuisse putetur, siue non usus Astrologici figmentis sciatur. Ex his apparet quibus nitantur fundamentis Astrologi, falsis scilicet, quæque, si concedas, nihil tamen eos iuvent. Rarè etenim ex datis conclusio rectè ac necessarîo sequitur. Sed hæc alio in loco, iam ad institutum redeundum videtur.

Ratio altera hæc est. Galenus artem præcognoscendi omnes in morbis mutationes sæpe nos studiosè docuit, atque ita quidem docuit, sicut ipse eam per omnem vitam exercuit, Astrologiæ verò nullo in loco meminit. Ergo huius beneficio siue præsidio nihil unquam prævidit. Non arbitror quemquam ita distorto esse animo & iudicio, qui ipsum aliquid nos celare voluisse sibi persuadeat, atque ali-

quid

quid eorum omisisse credat, quibus adiutus ipse in præfagiendo fuerit. Non hanc modò partem, sed vniuersam artem absolutè integreque docuit, nihil aut neglexit, aut omisit, quod præcipuum aliquem vsum habeat. Id vel ex eo vnusquisque perspiciat, quod ne hodie quidem aliquis melius se eam perfectiusque docere posse sperat, quàm ipse docuerit. Porro passim affirmat, se solius artis Medicæ præsidio & curasse & prædixisse, nulla diuinandi facultate vsum fuisse. Ex quo certè efficitur, ipsum eadem illa præcepta in curando simul & præfagiendo obseruasse, quæ nobis obseruanda præscripsit. Testimonia huius rei qui apud ipsum cupit videre, legat cap. 5. 7. 10. libri ad Posthumum, ex positionem 17. sententiæ in 3. com. lib. 1. Epidem. Quanquã verò verba, quæ in fine 10. cap. ad Posthumum scripta sunt, homini moderato abundè probent perfectissimè ipsum nos præfagiendi artem docuisse, non grauabor tamen alijs quoque testimonijs idem illud plenius confirmare:

Præcognoscere nihil aliud esse, libro citato cap. 12. in fine scribitur, quàm exactam affectuū corporis notitiam obtinere. Quòd si hoc est verum, is nos optimè præcognoscere docet, qui nos affectus corporis perfectissimè cognoscere docet. Atqui nemo Galeno melius nos docuit quomodo affectus corporum cognoscamus. Quare omnium ipse optimè nos docuit futurorum præfensionem, nec aliquid neglexisse dici poterit. In cap. 9. eiusdem libri hæc habentur: Si per te ipsum discere voles, qua disciplina prædixerim ea, quæ in altero Quintilij filio prædixi, facile tibi & dilucidū erit, si libros de Crisi à me conscriptos leges. Porro in libris de Crisibus omnes morborum mutationes docere se affirmat, quomodo scilicet cùm præsentēs dignoscendæ, tum futuræ prænoscendæ sint. Huc illa etiam pertinent, quæ 18. cap. de const. artis Medicæ, & vlt. cap. libri primi ad Glauconem, & 4. de Præfag. ex pulsib. cap. 11. idem scripta reliquit. Non verò obijci nobis potest, illis nos libris, in quibus explicata hæc sint, carere. Extant enim nunc omnes, neque vllam Astrologiarum fabularum mentionem continent.

Confidera hoc loco, quantæ ignauitiæ & tarditatis Gale-

num infimulent, qui absque Astrologia non facile eum aliquid prædixisse, imprudenter affirmant. Quis quæso tã fuit vnquam iners & obliuiosus scriptor, qui artem aliquã ex professo docturus, eius partis, quæ in proposita dissertatione si non primas, at secundas partes obtinet, nunquam meminerit? Mirum profectò sit, Galenum eius rei, sine qua pauca ipse prælagire præuidereque solitus esset, recordari nunquam potuisse, cum præsertim tam crebrò illa ipsi repetenda fuerit disputatio. Si libri, quos de Crisibus composuit, postremi fuissent, non tamen ex animo excidisse potuissent, quæ tam necessaria vtiliaq; expertus ipse frequenter fuisset. Multò minus id nobis de eo nunc cogitare licet, cum tam multos post horum editionem conscripserit ipsum videmus. Quòd si in illis oblitus fuisset, in his saltẽ indicasset. Quamuis verò semper asseueret, se omnia quæ vtilia esse cognouerit docuisse, Astrologiæ tamen præcepta nulla vnquam tradidit, quæ obseruare nos iuberet. Quare ne hanc ignauix notam ei inurere velle putemur, (Quamquam non Galenum ignaum & obliuiosum, sed se ipsum stupidum, obstinatumque declarat, qui aliter sentit.) id quod res est fateamur potius, ipsum nihil omisisse, quibus est in prælagiendò vsus: sed summa nos fide cuncta docuisse, quæ ad futurorum in ægris præscientiam vel ratione perceperit vtilia, vel experientia didicerit. Quòd si in tota illa doctrinã nullam Astrologiæ mentionem fecit, ideo ab eo factum esse coniectarium est, quia nec ratione nec experientia vtilem esse inuenerit. Ex quibus omnibus apparet, ipsum non aliter tum affectus ipsos corporũ, tum eorundem permutationes præcognouisse, quàm in suis nos libris vtrunque cognoscere præclarissimè docuit.

Equidem qui mediocriter est in Galeni lectione versatus, non ignorat, ipsum, dum suas quasdam siue curationes siue prædictiones recitat, & ex quibus tum curarit tum prænouerit, percenset, illorum tantum meminisse, quæ suis in commentarijs antè exposuisset, Astrologiæ verò ne quidem vnico verbulo recordari. Exempla si quis videre ac legere cupit, cap. 2. & 3. ad Posthumum de Eudemo philosopho,

Iosopho, & cap. vltimum s. librij de Locis affect. de Medico Siculo inspiciat. In omnibus ferè commentarijs, ne in citatis tantum locis tibi quærendum opineris, aliquid inuenies, quo hæc nostra tum illustrentur tum confirmentur. Nos in re minimè dubia longiores esse nec volumus nec debemus, præsertim cum, quæ dicenda supersunt, præcedentia semper magis corroborarent. Sic enim inter se omnia connexa esse, meminisse te velim, vt non minus præcedentia sequentibus comprobari, quàm sequentia antecedentibus confirmari & illustrari queant. Quare si Galenus ex sola Medica arte, quam nos perfectè docuit, prælagiuit, si exactam corporis affectuum notitiam nobis tradidit, si denique, cum suas prædictiones enarrat, ex iisdem illis, nō alijs, se omnia præcognouisse asseueranter affirmat, ex quibus nos eadem præintelligere docuit: consecrarium prorsus est, eadem ipsum ratione prospexisse futuras in morbis permutationes, quas nos prospicere docuit. At sine Astrologia nos omnia talia docuit. Sine igitur ipsa præiudici eiuscemodi omnia.

Neque est cur aliquis argumenta hæc effugere se possesperet. si eodem modo Galenum futura prænouisse dicat, quo nos prænosse absque Astrologia docuit: multò tamen facilius ac melius hanc rem nos consecuturos esse, si ad Galeni præcepta Astrologiam adiungamus. Non enim id in hoc loco quærimus, an ars prælagiendi, quam Hippocrates primùm docuit, deinde Galenus illustrauit ac perfecit, ab Astrologia perfectior ac facilior reddi possit. Hoc quærebatur, an artem, qua ipse prælagiisset nos perfectè docuisset, id quod satis ostensum iam arbitror. Cæterum si rem accuratè examinemus, faciliè intelligemus nihil ei posse addi. Et quod ab Astrologia nihil ipsi commodi perfectionisque accedere queat, nemo ignorat, qui mendacium veritatem perficere non nescit. Sed hic Medicè, quod dixi, probandum est.

Hoc mihi ab omnibus concessum iri nihil dubito, Galenum, post Hippocratem, talem ac tantam curandi ac prælagiendi facultatem atque peritiam adeptum fuisse, qua

nemo ampliorem ac perfectiorem temerè expetat. Nemo certè post ipsum tanti ingenij tantæque eruditionis extitit, qui se in arte Medica ipsi parem, ne dicam superiorem esse profiteri auderet. Talis ac tantus præfagiendi artifex, cum solius Medicæ artis beneficio fuerit, frustra desideramus perfectionem hac quam nobis Medicina præstat ampliorem. Nam si eam ita didicerimus, vt in prædicendo nunquam offendamus, sed omnes omnium morborum mutationes, quæ arte præsciri possunt, præterea diem & horam in qua futuræ sunt, cum Galeno præuideamus, nihil puto amplius desiderabimus. Dixi quæ præsciri possunt. Non enim omnes mutationes, sed illas tantum, quæ ui morbi eueniunt, postquam causâ ipsius certo in loco constitit, præsciri posse Galenus atque ratio probant. Cæterum quod in re nulla prædicenda Galenus offenderit, ipse de seipso grauitèr testatur in exposit. 17. sententiæ in 3. comm. libri 1. Epidem. & in interpretatione 20. sententiæ com. 2. in lib. de humoribus Hippocr. Quod verò diem atq; horam prænouerit, notius est, quàm vt probationem eius hic à me aliquis expectet. Quod quomodo hæc omnia ipse cognorit, ac nos cognoscere possimus, planè copiosè apertè docuerit, contronersia iam carere existimo. Cui ergo hæc doctrina imperfecta videtur, ei quid perfectum sit non video. Quamobrem frustra & inaniter perfectionem reddere Astrologi tentauerint.

Sed præstat hanc rem exactius tractare. Exactam corporis affectuum notitiam, non ex astris, sed ex illis indicijs, quæ in corporibus apparent, & quæ ars Medica docet, petendâ & cognoscendam esse cuncti Medici intelligunt & concedunt. Quinimò non Medici tantum, sed omnes omnino homines sani verum esse vident. Atqui futurorum cognitio nil est aliud, teste Galeno in fine cap. 12. ad Poss. humum, quàm exacta corporis affectuum cognitio. Ergo ex indicijs istis, quæ ars Medica docet, non ex astris desumendum & cognoscendum est, quid sit in morbis futurum. Ex istis clare intelligitur, quòd nihil adfert còmodi notitiæ affectuum corporis, præsensuionem adiuuare, melioremque reddere nequa-

nequaquam posse. Quomodo verò aliquid hîc nos lunæ motus doceat, ne fingi quidem potest. Etenim in ipso corpore signa ista, non in cœlo, tum morbum tum causam eius consequentia apparent. De his Galenus in multis libris disputat, fontesque eorum omnes diligentissimè explicat. In i. comm. in librum Hipp. de humoribus, in declaratione ii. sententiæ inter alia sic scribit Galenus: *Vult enim ipse, (intellige, Hippocrates) è morbis sumi rationem præsagiendi quid futurum sit, quod nos prolixo sermone, cum in lib. de Crisibus, tum verò etiam in comment. in Aphorismos editis explicauimus.* Nolo ista pluribus exponere, ne quod nemo ignorare potest, probare velle videar.

Omnes certè in ægris euentus & mutationes morborū, aut vi morbi, aut naturæ aut vtriusq; efficiuntur, vt à causis proximis & proprijs. Nemo arbitror tam est imperitus, vt Lunā vel astra hæc efficere in nobis credat, non interuenientibus iam dictis causis. Nec moueri quidem has ab illis cogitabit aliter, quàm aptæ natæ sunt moueri. Quo fit, vt perfectionis nihil conferre notitia remotę istius causæ prorsus rectè credatur. Non cuiusque rei perfectissima cognitio tunc solum habetur, cum causa effectus cuiuslibet propinquissima & immediata est exploratè cognita? Equidem quanto causa minus est propinqua & propria, tanto notitia effectus est incertior. Atque hoc est, quod philosophi omnes affirmarunt, confusam esse notitiam, quæ ex remota & vniuersali causa orta sit. Confusissimam autem & ad nihil rectè intelligendum vtilem, eam esse, quam remotissima & maximè generalis parit causa, quisque per se intelligat, etiamsi ab illis non fuisset dictum. Doctrinam Hippoc. ac Galeni non alia de causa omnes omnibus ætatibus docti tantopere commendarunt, quàm quòd ex proprijs causis effectus quoslibet intelligere cognoscereque docet, non ad improprias communes remotas, quod Astrologia facit, lectorem dimittit. Quis negare poterit cœlestia corpora earum rerum, quæ hîc apud nos fiunt, remotissimas generalissimasque causas esse, ideoq; non nisi confusissimam earum notitiam in nobis gignere

posse? Quamobrem Galenus, cum nos præfagiendi artē distinctē docere constituisset, ac ex proximis eā proprijsq; causis, non remotis & indefinitis, petendam præclare intelligeret, ex affectibus & indicijs in corporibus apparentibus, tanquam certissimis & continuatis quasi causis, futuros euentus prospicere docuit. Vnde quodam in loco sic scriptum reliquit: *Nam futurorum præfagia ex præsentibus sumi, quamuis iam antè sepe demonstrauiamus, tamen omnia nunc etiam summam neceſse est ut percurramus, hinc induto exordio de euentis qui expectantur, dignoſcendis.* Sed hæc mox pluribus exponentur, magisque confirmabuntur.

Hoc in loco vnicum adhuc monebo, Galenum non putasse per Astrologiā aut aliam diuinandi quamlibet facultatem, veri aliquid de ægris prædici potuisse. Romæ Vates tale nihil potuisse dicere affirmat, de aliarum urbium Vatribus periculum se non fecisse dicens. Recitabuntur infra verba Galeni hac de re. Quo in loco illud etiam probabitur, ipsum ex hoc numero Astrologos non exemisse, sed non minus de ipsis, quàm alijs quibuslibet, locutum fuisse. Ex istis quæ hæcenus exposuimus liquidò patet, nihil addere Astrologiam perfectionis arti nostræ posse, ne ex Galeni quidem sententia. Ergo validè me conclusisse iam appareret, Quia Galenus per eandem methodum futura in ægris prædiuinari, quam nos perfectè, ut addi nihil possit, docuit, neque tamen Astrologiæ mentioem aliquam fecerit, ipsum Astrologia minimè vsum, vel in curando vel præfagiendo fuisse. Has neque tu, neque alius Astrologus, sciorationes dissoluet. Nihilominus tamen alias adhuc euidētiores etiam causas adijciam, ut argumentis nos destitui non posse perspicuius.

Tertia ratio principalis hæc sit, Galenus, quem in mendo optimi quique omnibus post ipsum sæculis secuti & imitati sunt, nihil vnquam circa ægros futurum prædixit, quod non iam præsens aliquo modo esse, ac fieri incœpisse cognouerit, hoc est, cuius non iam aliquid factum ex signis in corpore apparentibus perdidicerit. Quod quomodo intelligi debeat, accuratius exponere tentabo. Ita Gale-

nus futuras in ægrotis mutationes præuidit, vt Nautæ tempestates, Rustici fructuum copiam aut inopiam prospicere solent. Nautæ cum nubeculam, perpufillam licet, certo motu per aërem ferri cernunt, atque inde vnde illa mouetur ventum exortum perspiciunt, eam paulò post orituram tempestatem, quam ventus, qui spirare incoepit, secum trahere consuevit, pronunciant. Imperiti harum rerum, qui minimas & vix apparentes ipsis motiones non obseruant, nec obseruare possunt, talia admirantur, atque pro miraculo habent, ignorâtes scilicet illud ipsum, quòd futurum esse audierunt, iam tum cum euenturum diceretur fieri incoepisse, se autem id latuisse. Simili ratione & modo Agricolaë tempestates, ex alijs tamen indicijs, fructuum vbertatem, & huius generis alia præcognoscunt. Galenus exemplum arborum & plantarum proponit considerandum. Quod quia nō modò illustrat negotium propositum, sed etiam corroborat, adscribendum duxi. Sic igitur in principio comm. in lib. Prorrh. Hippocratis scribit: *Nempe in illis rationi consentaneum esse videtur, non postea venturam præcognoscere nos accessionem, sed incipientem iam dignoscere ex pulsuum permutatione. Quoniam verò nondum insignem acceperit magnitudinē, vt agro quidem tanquam dicenda conspicuē videatur, à nobis vero, vt tanquam iam facta cognoscatur. Hac res non aliter, quàm planta è terra orta dignoscitur. Quas Rusticus quidā, vel qui in herbis omnibus dignoscendis est peritus, confestim internoscit, ceteris verò incognita manēt. Agros siquidē herbas germinatione simillimas ferre cōspicimus, quas nos quidē non internoscimus, Rustici verò internouerunt, quid nā scilicet ex his herba sit, quid triticū nuper enatū, quid hordeū, quid zea, quid aliorū vnūquodque. Ad hunc modum quoque res habet in arboribus, nēpe & eas, cū sunt partibus suis omnibus absoluta vniuersi cognoscimus. Cū verò enasci incipiunt, omnino à paucis cognoscuntur. Sermonē igitur hunc tanquā admodū probabilē commendare oportet. Eodem ferè exēplo vtitur in 2. lib. de Crisibus, cap. 2. Item lib. 14. Meth. The-repeut. cap. 9.*

Ita, inquit Galenus: *Cognoscit Medicus futuras morborum*

mutationes, sicut Rusticus nouit ex qua planta nuper ex terra orta aut quercus, aut ficus, aut hordeum aut aliud tale quippiā sit nasciturum. At Rusticus hic quercum, & bī ficum nascituram ex eo nouit, quod iam natus conspiciatū est, atque propter experientiā usumq; nouit inter pullulātes plantas distinguere, quas imperitus aliquis non internoscit, sed eiusdem esse omnis generis opinatur. Ex quo efficitur, Medicum quoque ex Galeni sententia hoc aut illud quodlibet euenturum prædicere, quia exortum iam sit, at propter paruitatem imperitos adhuc lateat.

Et ne aut dubites hanc fuisse Galeni mentem atque sententiā, aut non de omnibus affectionibus mutationibusue intelligendam cogites, lege quæ in expol. 4. sententiæ in eodem comm. scripsit. *Dixi autem & antè*, ait Galenus, *exordientis affectionis notas, prognostica signa esse eius quæ iam cōpleta est.* Adhuc clarius mox in declaratione, s. dictionis ita scribit: *Primum quidem promtè assumunt illud, solos eos videlicet morbos, qui cum proprijs magnitudinibus absoluti sunt, proprijs nominibus appellari, confirmantes non parum eum sermonem, qui inter initia à nobis dictus est, nempe, quod nullum futurum pathema à Medicis præsentatur: verum eorum quæ iam principium quidem generationis habent, sed nondum propter paruitatem vulgò cognita sint, facta ab artificibus cognitio idiotisq; pronunciata, præsensio apud illos existit, ita ut & Phrenitici iam ab artificibus cognoscantur, affectione in cerebro nuper consistente, &c.* Idem ferè inuenies in 3. comm. in eundē librum in explanat. sententiæ 8.

Neq; in prædictis locis solū, quæ huc faciūt, sed sæpe aliàs in illis cōmētarijs, sed nec in isto libro tātū ita sensit. Quod ut intelligatur planius, vnū atq; alterū adhuc proferā. In fine 8. cap. libri 3. de difficultate respirationis hæc leguntur: *Est autē bonorū Medicorū opus, non quæ idiotis iam apparēt prælagire, sed quæ ipsos lætēt: & cum nihil ager malū habere putetur, apparent.* Præclare hanc rē illustrent & cōprobant quæ in interpret. 6. sententiæ in 3. Prognost. & cap. 18. de artis Medicæ constitutione scripsit, quæ huc transferre nimis longum foret. Hinc iam omnes intellecturos spero, quàm verè

re dixerim, Galenum nihil in ægris futurum antè prædixisse, quàm fieri iam atque produci à proxima causâ cognouisset, siue esse iam perspexisset, idque ex signis, quæ non in cœlo, sed corporibus ægrorum apparuissent. Hoc postremum suprà satis est ostensum, quando ab Astrologia nihil arti huic perfectionis accedere posse probaui. Qui plura desiderat expof. 5. sent. in 1. Prognost. & quæ ex fine 12. cap ad Posthumum suprà adduxi. Item cap. 18. de art. Med. constitutione. Clarissimè verò in 4. de prælagio ex pulsibus cap. 11. Hoc in loco tam apertè & disertè ostendit Galenus prælagia futurorum ex præsentibus in corpore affectibus sumi, vt qui præterea aliquid desideret, is meritò carere iudicatur atque communi sensu. Totum illud caput diligenter perlegat, cui nondum est satisfactum. Quinetiam qui rem per se ipsam cognoscere cupit, modò non prorsus iudicio priuatus sit, perfacile ita necessariò habere eam, vt dixi, oportere perspiciet. Hactenus liquet veritati, rationi, Galeni & Hippocr. doctrinæ, imprimis consonum esse, negarique non posse, quin rectè affirmauerim, Galenum nihil futurum prædixisse, nisi hoc ipsum quod iam aliquo modò esse fierique explorasset, quantumuis imperiti perspicere propter exilitatem & paruitatem nondum possent. Hoc enim artifex maximè ab idiotis differt, vt in Prognost. loco paulò antè citato pulchrè exemplo inter se pugnantium declarauit Galenus.

Hunc locum diligenter vnà cum alijs ponderare & examinare illos velim, qui quomodo sæpe triduum vel quatriiduum Galenus crism prænorit, secum dubitant. Nō enim tum incoepisse dici potest, & paulatim aucta esse donec cōpleretur. Est enim subita quædam mutatio crisis. Qui ita, inquam, hæsitat, hunc & similes locos perpendat, facileque ex difficultate, quæ reuera nō magna est, se extricabit. Qui hoc modo, quæ futura in ægris essent, præsensit, poterit is ex Astrologia præuidisse? Neminem quantumuis stupidū affirmaturum censeo. Ergo cum Galenum haud secus prædixisse iam constet, velis nolis concedere omnino cogris, cū Astrologia in exercēda arte Medica nō fuisse vsum.

Tribus huc vsque argumentis præcipuis (Nam qui nūmerum magis, quàm robur spectat, is in vno facile plura inueniet) Galenum in curando & præfagiendo nō fuisse ab Astrologia adiutum neruosisimè perfecti conclusiſque. Primum huiusmodi ferè est. Galenus exijsdem futuros morborū euentus præuidit, ex quibus Hippocrates eosdè præcognouit, ac præcognoscere alios docuit, nihil illis præter pulsuum notitiam adiecit. Atqui non vsum fuisse Hippocratem Astrologia, non ipsi tantum verè diximus, ac validis argumentis probauimus, sed ipse etiam Galenus credidit, vt est expositum. Galenus igitur nihil subsidij aut auxilij ad curandum ab Astrologia vel expectauit, vel percepit. Altera talis est ratio: Galenus artem ac methodum, qua instructus futura in morbis omnia præuidit, nos integrè perfectèque docuit, Astrologiæ verò non commemorat: Non est igitur ipsa vnquam vsus ipse, nec vti nos ea voluit. Equidem legimus aliquot narrationes, in quibus suas quasdam tum curationes tum præſensiones recitat, ac quibus & quomodo vel curarit, vel præuiderit, vniuersa perſciscet, nunquam tamen Astrologicis vsum sese affirmat. Vnde non rationibus tantum, sed etiam exemplis, (quibus causa nihilominus quam cæteris argumentis comprobeatur) nostra confirmari vndique omnes perſpiciunt. Tertiæ hæc est: Galenus nihil præſciri prædiciuè posse censuit, cuius non iam aliquid factum, & quasi principium appareret, aut cuius vera & propria causa non iam actu suū producere effectum incœpisset. Hinc nemo non videt, Astrologia cum vtī non potuisse. Non ex cœlo, sed ex indiſſiſ, quæ in corporibus extant, quorum dignotionē distinctionem, & ſignificationem sola Medicæ ars docet, affectiones cognosci & diſtingui poſſunt. Ex his præſentibus futura coniſciunt Medici, vt ſuprà verboſè ſatis declarauimus. Valde ſtultum eſſe oportet, imò prorsus inſanum, qui, cum iam aliquid fieri ac generari ante oculos ſuos videt, ex cœlo hoc ipſum cognoscere velit. Neque enim res vlla, vtrum ſit, an non ſit, melius ex alijs, quàm vel ſua ipſius præſentia, vel immediate cauſſæ actione cognosci poteſt.

Has

Has rationes tamen si certò scio neminem confutaturum esse, utut obscurare & inuoluere eas Astrologi conentur, non tamen scribendi finem antè mihi faciendum hìc duxi, quàm etiam quartam adderem, quæ iam dictis adhuc euidentius & clarius propositum demonstrat.

Galenus probri loco habuit, & pro calumnia atq; ignominia reputauit, si ope atque auxilio diuinatricis facultatis, inter quas Astrologiam etiam cõnumerari voluit, prædixisse aliquid dictus fuisset. Ergo solius Medicæ artis beneficio absque Astrologia omnia circa ægros præuidit. Primum, quod solius Medicæ artis ope prædixerit, frequenter ab eo dictum est. In 7. cap. libri ad Posthumum, sic ait. *Hic ego ut pueri venam pulsantem in brachio attigi, sine febre quidem esse pronunciaui, me verò deludendi hisce qui me vatem appellare consueuissent ansam dare. Excipiens Boërhuss, & ego, inquit, in comparationem illorum soleo te re uerà vatem, ut scis, appellare, quoties aliquid prædicis, quod amuli tui negant Medica præcognosci facultate posse. Atqui hætenus subiunxi, ea omnia te docui Medica arte inueniri, priscosq; aliquot Medicos de hisce conscripsisse. Et sub cap. finem. Hac simul atq; Boërhuss audiuit, per Deos, inquit, non miror, cum ita inuestiges, si nullus alius Medicus ista sciat? Perspicuum autem est eos nescire, cum ipsi quod tu facis nunquam efficiant; & te ista alio quouis modo potius quàm Medica arte facere diuulgant. In eodem lib. cap. 5. Mibiq; perinde atque omni ex parte superati detrabebāt, (Medici Romanenses) huc illuc per urbem ventitantes varia diuulgabant, Alius casu me quempiam sanasse, periculososq; admodum curationis genere viti, alius diuinatrice peritia, nō arte Medica, quid in morbis futurū esset prædicere. Eandem sententiam reperies cap. 10. eiusdem libri. De causis procatarct. cap. 1. Secūdo de febr. differ. cap. 7. Prognost. 3. in principio expositionis. 7. sententiæ. De Simpl. med. fac. 10. cap. de sanguine Crocodili, vbi sic scribit: *Et cauebā ne prestigiatura opinione merisò referre, cū iā etiā improbi quidā Medici, ex diuinandi quapiā arte, non ex speculatione Medica, me in morbis solere prædicare calumniarentur.**

Satis, nisi fallor, propositū demonstrauissem, nisi Astrolo-

gos mihi obiecturos suspicarer, Galenum nullam fecisse Astrologiæ nominatim mentionem, ideo non debere prædicta testimonia de ea intelligi. Hos iubeo, vt cum alijs huiusmodi locos, quorum capita notaui (omnes adscribere superuacaneum & longum nimis fuisset) tum postremū diligenter examinent. Id si fecerint, nullam excipi diuinatricem facultatem, qualiscunque tandem ea sit intelligēt, vna Medicina excepta. Ex sola arte Medica se prænouisse omnia asseuerat, artem diuinatricem nullam se adhibuisse asserens. Sanè qui de omnibus loquitur nihil eximit. Inanis igitur est hæc Astrologorum excusatio. Quinetiam Vatem se esse negauit constanter, vt ex dictis dicendisque intelligi poterit. At omnis Astrologus, quatenus talis, Vates (μαῦτις) rectè appellatur, atque etiam existit. Ars etenim quam proficitur, & à qua denominatus est, ex genere est τῶν μαυτικῶν. Malè ergò Galenus negasset, Vatem se esse, si Astrologica vaticinia coluisset vel cum vel sine Medicina. Futile ergo est hoc eorum effugium, & verè Astrologicū.

Hæc quanquam satis probant doctis ac moderatis veritatisque amantibus rem propositam, non tamen non firmiora & planiora subiiciam, atque ostendam Galenum nominatim etiā Astrologiæ fecisse mentionem, vt quo se recipiant, omnino non inueniant. Quo autem intelligatur res melius, ac verum simul perspiciatur, eum sub genere etiam speciem hanc complecti voluisse, duos locos de eodem casu atque ægro scriptos producam, in quorum altero generatim, in altero speciatim Astrologiæ cum alijs quibusdam Hariolandi modo dis commemorat. Prior est in 1. Epid. comm. 3. expositione 17. sententiæ. *Ego verò hanc speculationem etiam cum apud Eudemum philosophum predicarem, qui tribus tenebatur quartanis, primam de illis recessuram primum, quæ certis diebus inuadebat: & post eosdem circuitus ab hac depulsa alteram certo die: similique modo cum postea tertiam prænunciarem, ex diuinandi arte hæc predicere iactabant non ex Medica speculatione: tamen si Vates nunquam vidißent vera Roma de agris prædicentes. Nam illorum qui alijs in urbibus sunt, nullum feci periculum. Nos, quod Deo approbante dicam,*

cam, nullare vnquam predicenda offendimus. Atque si ea quæ de iudicijs sunt exposita mediteris, Hippocrate eris arteq; dignus. Hactenus Galenus. Eandem istam historiam reperies in 2.com. in lib.de humoribus expositione 20. sententiæ, vbi postremò hæc etiam verba leguntur: *Ac nos non modò in illo homine, sed etiam, quod Deo approbante dictum sit, in nulla vnquam predictione offendimus.* Hunc locum Astrologos diligenter examinare maximè velim, quo tandem intelligere inciperent diuinandi modos, vel Galeni experientia inutiles esse ad Medicas præfagitiones. *Nunquam,* (obserua quod ait, Nunquam) *Romæ Vates, quicumque tandem illi essent, aut per quemcumq; modum vaticinarentur, vera de agris prædixisse suo tempore visos.* (Nam quod sub his etiam comprehendendi Astrologos velit, partim ex iam dictis, partim ex dicendis patebit.) Ergo Astrologi nunquam Romæ visi sunt vera de ægrotis prædicere. An in alijs vrbibus vera prædixerint vnquam, ignorare se fatetur, quod nullum fecerit periculum.

An non hinc liquet, ipsum nec Romæ nec alibi Astrologia vsum, aut modum alium quemlibet diuinandi cum Medicina coniunxisse? Si nullum alijs in vrbibus Vatum periculum fecit, ac Romæ semper mendaces deprehendit, quomodo quis vtilem ab eo existimatam credat? Non ignauissimos Vates Romæ fuisse, ac in suo genere imperitissimos, sed omnino summos atque optimos nemo dubitat, qui vrbis illius statum, qualis tunc esset, vel ex Gal. vel ex alijs autoribus nouit, ac considerat. Hos tamen omnes, nunquam veri aliquid de ægtis ex artibus suis præscire potuisse asseuerat. Vnde facile apparet, ne aliarum quidem vrbium Horiolos aliquid hinc præstare valuisse. Se verò, ait, nunquam errasse, cum ex arte Medica præfagiret. Nec vno tantum loco id affirmat, sed totidem penè verbis repetit alibi, ne excidisse ipsi aliquis existimare posset. Hac de causa in postremis verbis hortatur, vt, qui velit Hippocrate arteque dignus videri, hoc est, perfectè & absque errore omnes in morbis mutationes præuidere, ea meditetur, nò quæ de astrorum conuersionibus & aspectibus commentan-

tur Astrologi, sed quæ in libris de Crisibz exposita ipse sint. Ex quibus nemo tam iners est, qui nō videat, nihil accedere perfectionis arti præfagiendi nostræ, à diuinatricibus modis accedere, quippe quos mentiri semper, cum de ægris vaticinantur, obseruatum sit. Et me hercle qui sincero & incorrupto iudicio intendere huc animum volet, is certo deprehendet, nunquam non Astrologos in suis de morborum mutationibus mentiri, nisi fortè casu aliquando quod dixerunt, aut simile quippiam, eueniat, quod ad suas prædictiones ipsi postea accommodare tentant. Negare ne ipsi quidem possunt, ex Medicis indicijs omnia rectius ac certius (loquor ex ipsorum mente) prædiuinari & præsentiri, quàm ex siderum motibus. Hactenus de prior loco.

Alter locus de eodem Eudemo tribus laborante quartanis, quo prædictus quasi exponitur in 3. capite libri ad Posthumum. scriptus est hoc modo: *Atque ideo non ex Medica facultate, verum ex diuinatricibus scientijs prædictiones meas fuisse mentiebatur*, (De Martiano Medico loquitur). *interrogatusq; à quibusdam, quasnam diuinatrices scientias diceret, interdum Augurium, interdum Extispicium, nonnunquam Coniectatricem, aliquando Mathematicam respondebat.* An non hîc Galenus explicatè negat se ab Astrologia adiutum fuisse in prædicendo? Quinetiam contumelia se effectum à Martiano iudicauit, quòd de ipso tale quid mentitus fuisset. Legat qui volet quæ in sequenti capite sequuntur, vbi Galenus ait, se vidisse quidem, quæ in 2. Prædictionum libro Hipp. scripserit (aut quisquis libri autor est) nō tamen vaticinari. Hîc vt multo plura Galenum respondisse perspicias, quàm verba obiter inspecta significare videntur, & hunc ipsum locum, & 2. librum Prædictionum attente vt legas moneo. Quæ si diligenter tecum considerabis, intelliges etiam, ipsum, in genere cum loquitur de Variis, Astrologos non excludere. Nemo arbitror ignorat, Mathematicos illo tempore vocatos etiam Genethliacos, siue Astrologos, vt hodie ferè loquimur, appellatos fuisse. Quo fit, vt negari nullo modo possit, quia per diuinationem

nem Mathematicam, vocatam à nobis Astrologiam intellexerit.

Ex istis manifestissimè liquet, ac necessaria consecutione concluditur, Galenum, vbi suprà diuinatricium ab ipso vocatarum seu facultatum, seu artium, seu scientiarum, meminisse generatim, Astrologiam quoque comprehendere voluisse. Cur verò sæpius in genere loquatur, quàm speciatim omnes enumeret, in causa fuit, quòd non de vna semper vaticinandi facultate aduersarij ipsius loquerentur, sed modò de vna, modò de alia, vt ex proximè citato loco pulchrè apparet. Quare cum sigillatim semper enumerare omnes nec posset nec deberet, summam eas complectitur, atque improbos Medicos mentitos de se fuisse calumniatosque asserit, quòd ex diuinatricibus artibus futuros morborum euentus prælagiret. Ita quod suprà quoque, cū perfici non posse prælagendi artem nostram ab Astrologia declararem, facturum me promisi, perspicuè ostendi, Galenum non minus Astrologiam, quàm vel Augurium vel Extispicium, vel alium quemuis vaticinandi modum intellexisse, quoties ait Romanenses Medicos falso (detrahendi scilicet causa) dixisse, ipsam ope, diuinatricium artium futura præsentire. Si quem hæc non permouent, vt falsam illam opinionem, videlicet Galenum in medendo Astrologia vsum esse, abijciat, huius ego morbum insanabilem esse verè ac certè affirmare possem. Neque enim certiora in præsentī dissertatione argumenta, quisquam sanæ mentis homo postulauerit. Quamobrem nihil iam restare videtur amplius, quàm vt totam hanc disputationem concludam, finemque faciam. Puto enim me quod ab initio recepi liberaliter præstitisse.

Verum enimvero, quia tecum aliud nihil habebis, ad sacrum tuum asylum, nimirum ad 3. Decret. nos relegaturum suspicor, non fuerit fortasse præter rem, aliquid de eo quoque loco hîc dixisse. Ergo totam illam disputationem ad artis opera faciendam inutilem esse dico. Etenim vsum omnem transcendit, & planè Logica disceptatio est, vt Galenus alicubi appellauit. Non enim vt Medicus, sed vt Phi-

Iosophus Decret. dierum causas ibidem inuestigare tentauit Galenus. Quod tam est consideranti apertum, vt dubitare nemo possit. Duos eundem ægrotum Medicos curare cogita, quorum alter quidem dies decretorios optime norit, causam eorum ignoret tamen: alter non hoc modo sciat, sed etiã Lunæ motum causam eorum esse arbitretur. An hunc tu melius cogniturum putas, quãdo morbus sit soluendus, altero illo, qui in omnibus alijs æquè sit tum peritus tum exercitatus? Ego sanè non credo. In causa quid sit quæris? Quia vterque ex iisdem indicijs cogitur de futura solutione morbi coniecturam capere, ex signis, inquam, quæ ars Medica docet in corpore & excrementis ac similibus obseruare. Deinde quia ex Astrologia aut motu Lunæ de ægris nihil prædici potest, vt iam ex Galeno probatum est. Sed quoniam res hæc nota est doctis omnibus, paucissimis hic me expediam, & rationes aliquot digitis quasi monstrabo solum, quibus tractatio illa probetur Logica & ad artem exercendam inutilis esse.

Prima ratio hæc sit, quod Hippocrates, & qui ipsum secuti sunt illustres Medici omnes, hanc dierum decretoriorum causam, quam Galenus confinxit, nesciuerunt, & suos nihilominus ægros rectissimè optimeque percûrauerunt. Galenus primum se hoc tentasse scribit, alios ante se omnes ne dicere quidem aggressos vnquam fuisse. Huc & illud facit, quod clarissimi præstantissimique nostræ ætatis Medici per Galliam atque Italiam in suis curationibus nõ obseruant. Calendarijs istis nugacibus carent, nec venam secaturi in scorpio aut piscibus Luna moueatur inspiciendum vnquam iubent. Qui horum aliquid obseruât, quod tamen Astrologicum esse negari posset, operam dant, ne in coniunctione aut oppositione Solis & Lunæ corpus aut venæ sectione aut purgatione vacuent. Et ne hoc quidem facerent, nisi à vulgo quasi cogerentur interdum. Hisce terminis continetur omnis eorum Astrologia.

Deinde nemo est Medicus bonus, qui crism bonam non sciat in statu aut declinationis initio, hoc est, post conjunctionem expectandam demum esse. Quæ ante illud tempus

pus accidunt crifes, nec laudabiles ſunt ac fidæ, nec arte à Medico præintelligi ſicut veræ & bonæ poſſunt. In malis autem, quæ mortem exitiumque afferunt, contraria ratio locū habet. At verò ex Lunæ motu nō poſſe intelligi certiffimum eſt, quando & quomodo Natura morbi cauſam cōcoquat, quando ſtatus futurus ſit. Ad quod probandum non eſt cur hīc aliquid adferam, cum per ſe notum ſit, atq; iſſis etiam prudentioribus minusque pertinacibus Aſtrogis conſeſſum. Nihil igitur Lunæ motus ad præſciendā particularem criſim adiuuat.

Tertiò notum illud eſt etiam, Auicennam artem Medicam methodo tractauiffe, & ex omnibus veteribus quicquid vtile cognouit in ſuum canonem collegiſſe. At hanc quæſtionem tanquam inutilem & falſam reiecit, locumq; in opere ſuo habere non eſt paſſus. Ex quo ſatis perſpicitur, nihil eā nobis conducere. Non enim tam imbecillo iudicio vir ille fuit, vt aut non videre vſum eius poſſet: aut tam imprudens, vt omittendam ſibi putaret: aut tam obliuiouſus, vt non recordaretur: aut tam tardus, vt non intelligeret. Aſtrogos certè longo poſt ſe interuallo omnes reliquit.

Quartò putauit Galenus, & rectè quidem, Lunam quælibet morbum ita mouere, vt moueri aptus eſt, pro natura corporis ægrotantis, morbi huius cauſæ, facultatis & ſimilium. Talem verò notitiā qui inutilem ad artis opera nō intelligit, is morbos curare cum ratione nondum didicit.

Poſſum hoc loco illud etiam addere, Aſtrogiam Galeni falſam eſſe, atque ab eo ignoratam vel iſſis Aſtrogis teſtibus. Certiſſima ratione ſuprà mihi conſeſſum memini, Aſtrogiam perfectiſſimam, qualem hodie ipſam eſſe dictitant, arti præſagiendi nihil commodare poſſe, multò ergo minus Galenica illa falſa conferre ei poſſit.

Huc & illud tanquam auctarium accedit, quod Galenus ſuæ illius diſputationis vſum nullū indicare potuit, cū maximè cupere videretur. Qui non mihi fidē habet, vltimum illius libri 3. caput legat, ac conſequentiā orationis & argumentorū diligēter obſeruet, quo me non decipi perſpiciat.

Postremò Galeni testimonijs probari potest, ipsummet in ea fuisse sententia, vt totam illam disputationem inutilem ad vsum artis censeret. Primum quidem in ipso libri principio id ostendit: Deinde cap. 10. multò apertius. Quo in loco tali vtitur excusatione, quali nullo in loco alio vsus legitur. (Tantum non Deos testatur, se, quæ ibi disputarit, minimè omnium credere.) Longè autem explicatissimè & apertissimè hoc fatetur in 4 Aph. 36. ad quem locum legendum & perpendendum mittendus est, qui quis nondum persuasus est.

Iam, nisi me fallunt cogitationes meæ omnes, occasionem ac materiam vberem habes te exercendi, & argumentum quod obiectare vnum soles ac potes Galenum in 3. Decret. Astrologis fauisse, cum hisce meis conferendi occasionem nactus es amplissimam. Satis ostensum esse arbitror, quicquid pro te adfers, planè Astrologicum esse, hoc est, euanidum, inutile, falsum, puerile, nugax. Quod verò ipse produco firmum, solidum, cōstans, verumque esse, quod me rectè negare, nec interpretando lenire, aut contemnendo effugere queas. Vnusquisque quantum potest antiquos imitari studeat.

Si ætatis nostræ Medicos clarissimos consideres, omnes aut imperitos huius vanitatis esse, aut non adhibere eam comperies, atque his, vt antiquis omnia felicissimè succedere perspicias. Contrà verò, qui Astrologica auidistimè consecretantur, ineptissimos esse ad prælagiendum & curandum inuenies. Hoc ego cum multis annis studiose obseruasssem, & dogmatis incredibilem absurditatem, & manifestam falsitatem percognouisssem, mirari desij, cur anti-

qui illi Medici cum Galeno magna se affici in-

iuria putarent, si Astrologia in me-

dcndo vsi existimarentur. Vale.

Heidelbergæ.

Epistola

Epistola VIII.

THOMAS ERASTVS D. H. M. ORB.
dico, amico & D. suo plurimum colendo. S. P. D.



Vdiciſum tuum de poſtremis literis meis ad D. Stathmionē Medicum, uir præſtantiffime, per libenter vidi ac legi. Neque grauatè tibi petenti reſpondebo, vt, quemadmodum cupere te oſtendis, hac etiam in parte meam ſententiam perſpicias. Et ne ſim longior, tuarum literarum ſumma hæc eſſe videtur. Primum præclarè me demonſtraſſe putas, neque Hippocratem neque Galenum in prædicendo Astrologiam uſurpaſſe. Inde tamen non ſequi, quin vel alter vel vterque ea fuerit ad præuidendas tempeſtates uſus. Et de Hippocrate quidem minus, quàm de Galeno dubitare videris, propterea quòd ex Hippocrate certiora videaris tibi teſtimonia producere poſſe, quàm ex Galeno. Etenim Hippocratem cum alibi, tum in libro de aëre, aquis & locis non ſemel præcipere, vt ſiderum exortus, occaſusque intueamur, vt ſic qualia tempora anni futura, & per conſequentiam, qui morbi in quolibet loco regnaturi ſint, prænoſcamus. Neque verò poſſunt, ais, hæc de Aſtronomia propriè dicta intelligi. Nam hæc ſcientia non conſiderat, quid in hæc terrena ſidera efficiant. At in citato loco de ſiderum actione Hippocrates loquitur. Ex Galeno ſola verba illa, quæ in principio vltimi cap. libri 3. de dieb. decretorijs leguntur, profers. Et hæc in prima tuarum literarum parte habentur.

In altera parteratione probare tentas, ex aſtrorum noſtitia temperiem aëris præuideri poſſe, etiam ſi neque Hippocrates neque Galenus hoc intellexerint. Et particulares quidem euentus alios ex ſitu aſtrorum non præſciri poſſe concedis, ad tempeſtates autem præintelligendas horum conſiderationem vtilem cenſes. Cum enim aſtra, inquis, in aërem ante, velut viciniorem agant, quàm in compoſita ex elementis, haud abſurde verò eſt, ea ſuas vires in elementa præſer- tim verò in aërem efficacius inſundere, quàm in compoſita.

M

Quamobrem siderum mixtiones recte videntur dici aërem pro
 sua natura permixtum esse, ita ex omnibus elementis compo-
 sita non aequè visò & facile permixtare conueniunt. Sol enim co-
 tius aërem quàm terram aut homines calefacit, ac facilius pro-
 tum quàm inopitum aërem illustrat. Quae de te tempestates
 producere sidera poterunt, etiam si animalia non tam subito alte-
 rare possint. Non verò soli Astrologi hoc senserunt, sed prae-
 ter hos multi philosophi doctissimi superioris temporis idem dixe-
 runt. Quid igitur prohibet, ex sideribus tempestates ex his futu-
 ras morbos praedivinare? Sic ad victur rationem rectè insti-
 dam non parum utilis iudicanda erit. Hæc tua sunt, longio-
 re à te oratione exposita. Nihil me puto omisisse, quod huc
 pertinere possit.

Ego scio ne ista scripseris, an ve me tentares siuo exerce-
 res potius. & quàm aptè rēspōnsurus, si exoriaris, non
 facile dixerō. Nisi te delectatum istis rebus aliquādo scire,
 non possem iudicare aliter, quàm te iocari nobiscum vel
 exercere nos hoc pacto voluisse. Non enim quæ tua est
 ruditio, hæc non optimè intelligis, ut mea tibi hæc in re con-
 pera minimè sit opus. Huius rei causa vulgaria te addu-
 cere noluisse scribis, quod quomodo aptissimè ad verissimè
 me talia refelli queant, minimè ignores. Quoquo modo
 hæc habeant, ad proposita breuiter rēspōdere, cum ut mi-
 himet, tum verò etiam ut tibi gratificet, constitui.

Hippocratem ex astrorum inspectione, quo Astrologi
 modo solent, futuras praedixisse tempestates. Hoc si pro-
 basset, rem mihi non parum gratam, & tua doctrina dignā
 fecisses. Ego in illis meis literis ad Stathmionem mihi vi-
 deor non inconcinne nec etiam inualide, si rei qualitas
 consideretur, probasse, Hippocratem ne scire quidem Astro-
 logiam potuisse. Deinde nullus erat locus vel apud ipsum
 Hippocratem, vel aliquem autorem alium antiquum, qui
 affirmet, eum ex motu siderum acris temperiem præco-
 gnoscere studuisse. Huc Galeni testimonium accedit, qui
 cum, quomodo future cognoscantur pluviae, docet, simul-
 que rationes aliquot ex Hippocrate producit, nullam hu-
 ius rei mentionem inquam fecit. At nihil Hippocrates di-

Ad artem Medicam vtile, quod non in tam multis in ipsius libros comment. commendarit, confirmarit, laudarit. Quinetiam quod probare nequiuit, aut ab Hippocrate profectum ac legitimum negauit, aut certè interpretando leniuit, & quatenus probari posset indicauit. Quàm sæpe de aëris mutationibus locutus sit Hippocrates, notum est. Quàm multos locos tales, & quàm diligenter Galenus interpretatus fuerit, nesciri non potest. At neque illum tale quippiam, quod huc detorqueri commodè queat, dixisse, neque hunc dictorum aliquid secus, quàm in literis meis declaratum est, intellexisse, nullo labore probari poterit.

In præsentia vnum illum adscribam locum, quem in 3. com. in lib. Hippocr. de Humoribus nuper edito, ante biduum opportunè admodum legi, in 20 sententiæ enarratione. *Pluuia autem futura, inquit, multis modis cognoscuntur, ut à Luna velut Aratus cecinisse videtur his verbis.* 2

Cum verò incedit sublimi Cynthia cornu,

Tum segnes Borea campi spirante rigeunt:

Sin prono, terris pluuium denunciat Ausstrum.

Hippocrates verò ait, *Arcturo exoriente pluuiam cum ventis frigidis plerumq; decidisse.* Scribit verò etiam hæc, *Pluuia, inquit, multa, continua, lenes, ut cum fiat Ausser.* Hæc Galenus.

Tres hic modos Galenus recitat, p quos futuras pluuias nouisse possumus. Primum ex Arato mutuatus est, duos reliquos ex Hippocrate sumsit. Ac primum non pertinere ad Astrologos confessum omnibus puto, qui vel Aratum legerunt, vel Galenum non obiter solum inspexerunt. Etenim eadem, hæc in duobus alijs imò tribus locis, in Galeno legimus, ex Arati libro, de illis quæ in aëre cōspiciuntur, citata, nempe in 3. Decret. cap. 5. In princip. comm. i. in librum Hipp. prorrheticorum, & demum in 1. com. in Prognost. in longa enarratione illa. In omnibus istis tribus locis docet per hunc modum, Nautas & Rusticos pluuias præfagire solere. Porro non esse hos Astrologiæ peritos, frustra probare coner. Præsentiant igitur ex Lunæ variata luce & imagine, non vt ex causa, sed vt ex signo, quod à va-

poribus in aërem eleuatis philosophi euenire præclare intelligunt ac docent. Simili ferè modo ex auium atq; animalium quorundam gestibus, aëris mutationes, quas nōdum persentiunt homines, animalia verò illa sentiunt, prædicimus, non vt ex causis, sed vt ex signis, atq; adeò ex iam factæ mutationis effectibus. Huc pertinent omnes aëris affectiones reliquæ, quas enumerare hoc loco non est necessè. Neque probare me ista oportet, cum ipsa libri inscriptio id nobis indicet, atque rei natura ita sentire nos prorsus cogat. Non esse hæc ad Astrologiam referenda alibi diximus. Sed & ex iam dictis patet..

Alter modus, nempe, tertius in loco supra citato, sumitur à natura ventorum. Austro namque spirante nemo idiota non expectat pluuiam. At cum Boreas spirat, serenitatem futuram prædicimus. Et ne hunc quidem ad Astrologos pertinere certum est..

Tertius sumitur à natura quatuor anni temporum. Etenim ab ortu Arcturi autumnus incipit, ac desinit æstas, quo tempore sol ad Virginis medium, & ultra pertransiit. Hinc & frigus & pluuiæ in aëre sese rursus exerunt. Neque alia de causâ nos Hippocrates iussit siderum quorundam ortus occasusque obseruare, vt ex ipso tu citasti. Hoc enim tantum docere voluit, in quolibet loco Medicum obseruare debere, quomodo Arcturus oriatur, Pleiades occidant atque orientur: Quomodo solstitium vtrunq; habeat, hoc est, quomodo aër in loco quouis in Autunno, Hyeme, Vere, Aestate temperatus affectusue sit. His enim sideribus, siue horum occasu & ortu anni tempora antiqui describebant, & circumscribebant. Porro vt non aliam ob causam Hippocratem nobis imperasse perspicias, quæ in productis à te locis iubet, diligenter lege: quæ Galenus hac de re scripsit in I. Epid. com. i. exposit. intentionis primæ.

Atque hæc mihi, inquit, semel iam dicta sint quæ ad omnia, quæ sub hac docemus, memoria velim teneri, quo promissus ad omnium nationum menses, qui alijs alijs sunt transire queas. Nam si ydem sint apud omnes, nullam Hippocrates faceret neque Arcturi, neque Vergiliarum, neque Canis: nullam etiam

aut:

aut æquinoctiorum aut solstitiorum mentionem, sed tantum de
ceres, In Macedonia, verbi gratia, initio Mensis: quem Macedo-
nes Dion appellant, eiusmodi fuisse statum in temperamento
aëris. Nunc quia Dion solis est Macedonibus clarum, contra ob-
scurum Atheniensibus ceterisque mortalibus (volebas autē omni-
bus nationibus iuxta prodesse Hippocrates) non potuit melius,
quàm neglectis mensibus, solum scribere æquinoctium. Est enim
æquinoctium vniuersale, at menses singulis gentibus sui. Qui
ergo Astronomia imperitus est, hunc calatum nolim ipsum haud
quaquam obsequi Hippocrati, ad illam ob prædictorum usum
cohortanti, Hæc Galenus, & quæ antecedunt ac sequuntur
plura.

Non poterat apertius dicere Galenus, quàm dixit, Hip-
pocratem scilicet ideo tempora per siderum ortus & occa-
sus describere, quia menses non omnibus iidem sint, ipse
autem omnibus prodesse cupiuerit. Neque aliam ob causam
Astronomiam discere Medicos iussit, quàm vt horum
siderum ortu & occasu obseruato, tempora anni interstin-
guere, & qualia in loco quolibet sint, inspicere valeant.
Addit postea Galenus, si ita sint menses, vt apud Romanos,
constitutii, vt dies æquinoctiorum & solstitiorum certus
nominari possit, non est opus obseruatione ista Hippocra-
tica. Neque Hippocrates, ait, mentionem fecisset, si omnes
Nationes menses habuissent rectè similiterque constitu-
tos. Hinc luce meridiana clarius patet, nihil ista Hippocra-
tis testimonia Astrologis ad vaticiniorum suorum asser-
tionem prodesse. Quod si Galeni iudicio standum nobis
censes, obiecta iam planè dissoluimus. Sin aliter sentis, de-
siderari fortasse aliquid adhuc poterit. Quanquam non vi-
deo, cur quisquam se melius mentem ac sententiam Hip-
pocratis videre, quàm viderit Galenus, existimet. Vt enim
concedam esse aliquem hodie, qui neque iudicio, neque
studio & diligentia, neque doctrina Galeno cedat, id quod
mihî non temerè persuadebit Astrologus, non tamen ille
æquè commodè Hippocratis sententiam perspexerit atq;
Galenus. Etenim si alia in re nulla, in hac saltem meliore
est conditione vsus, quod plurimos & præstantissimos

Hippocratis interpretes legere potuit, quorum vir nomina sola ad nos peruenerunt. Ab his quoties dissentit in re alicuius momenti, libenter commemorat. Facit quoque horum & similium tam frequenter mentionem, ut credi non possit, alios secus istos Hippocratis locos intellexisse, quam interpretatos ab eo paulo ante audiuimus. Qui sapit, Galeno hac in re assentietur potius, naturæ & sententiæ Hippocratis consentanea afferenti, quam nugacibus Astrologis diuersum affirmantibus. Longiore enim intervallo Galenum subsequuntur, quam ut comparatio inter eos aliqua iniri tentarique debeat ac possit.

Quod si verò contentus esse nolis ista Galeni expositione, ipsos locos diligenter ut introspicias horror, & alterum locum per alterum (Bis enim in eodem libro aperte, sæpius obscure & implicite, ut vocant, idem dixit) exponas moneo. Sic enim ipse peruidebis, non aliam ipsius fuisse mentem, quam eam, quæ dicta est. Equidem non dicit Hippocrates, ex siderum orru & occasu & ad cætera aspectu vario præciri aeris futuram temperiem posse. Hoc ait. Obseruare Medicum debere, quomodo sidera iam sæpe nominata oriantur & occidant, ut sic temperiem omnium temporum notet. Qua cognita, facile ei fore, adhibitis cæteris coniecturis, de futuris morbis in qualibet vrbe recti aliquid præscire præsentireque. Quocirca cum eo ipso ostendat se de Astrologia vaticinatrice ex sideribus non loqui, quod neque omnibus annis similiter, neque vno in omnibus locis modo sidera ista oriantur & occidant, satis esse hoc diligenti poterit lectori.

Deinde est, quod ab eo dicitur, ac si hoc modo pronunciasset ea verba: Studiosè obseruare in qualibet vrbe Medicus debet (si peregrinus sit) quæ sit autumnus, hyemis, veris, æstatis, eo in loco temperies. Hoc intellecto, facilius de morbis, qui nascituri videantur præsentiet. Non enim ratio eadem est horum temporum in locis omnibus. Sæpe nanque vicinas duas vrbes, propter situs diuersitatem, ut cum altera in montibus, altera in planitie posita ædificataque est, reperias plurimum habere discriminis hac in parte.

parte. In altera frequenter pluet, ac frigus aërem occupabit multo maius longioreque tempore, quam in altera. Ventorum quæque alios omnibus communes, alios certæ regioni proprios & peculiare esse præter experientiam ipsam Hippocrati in principio libri de te citati affirmant, ut Aristotelem & Theophrastum ornittam.

Ex istis, nisi fallor, manifestè liquet, non aliud Hippocrati cum ad certorum siderum observationem nos adhortatur, voluisse, quam quod Galenus, cum voluisse censuit. Confirmat eandem sententiam illud etiam, quod non nisi paucorum semper siderum meminit, scilicet illorum quibus anni tempora antiqui circumscribere ac denominare soliti erant. Quid contra hæc dici excogitarique possit non video, si modo qui contradicere volet, non indiligenter Hippocratis tempora consideret, & quam tunc istæ Astrologorum ineptiæ non multis per Græciam notæ fuerint non ignoret. Qui indissimulante est malus & rixosus, (qualem esse neminem aliquando stultè putavi,) is sententiæ & incerta ex æquo despiciet, ridebitque. Sed dum ineptè sidera non stupidis quis sit facilius agnoscitur. Tibi me in præsentia satisfacisse, nihil prorsus ambigo.

Restat ut de Galeni loco aliquid attingam solum. Non enim alia refutatione indiget, quam ut cum antegressis ac mox sequentibus conferatur. Hoc qui fecerit, ingenuè fatebitur, nihil eo probari posse. Deinde nullis extat in tantis multis Galeni commentis locis, qui ipsum ex cælo de futura aëris temperie iudicasse vel indirectè solum. Quinimo in 3. Decret. ubi maxime conatus est Astrologus esse, nihil tale dixit. Quod de tempestatum prænotione in eo libro protulit, ex Arato desumpsit. Et quidem ex eo libro, in quo quid metecora in aëre apparentia significant, descripsit. Super præteriam docui, quomodo ex ventura pluuiæ prænotandæ cognitos habuerit. Certè si plures notat, tacere illo in loco, & alijs compluribus, ubi de aëris temperie & qualitatibus loquitur, minime debebat. Hic satis est declarasse, neque Hippocratem neque Galenum ex cæli sideribus more Astrologice de futura aëris temperie unquam diui-

maſſe, atque locos illos, quibus nituntur ad deliria ſua comprobanda Aſtologi, nec prodeſſe ipsis poſſe, nec à Gale-
no ita intellectos & expoſitos eſſe, ut perperam ipſi intelli-
gunt. Poſſem hoc loco diſputationem abrumpere, & plu-
ra me in illis literis non quaerere voluiſſe, dicere. Sed ne ita
quaſtiones argumentaque tua ſolvere videat voluiſſe, ut
Gordonis nodum Alexander Magnus, cum ſolvere nequi-
ret aliter, nec inſolutum ſinere vellet tamen, ſecuiſſe dogi-
tur illa quoque perpendemus breuiter, quæ in altera tua-
rum literarum parte mihi propoſita à te ſunt.

Quòd ſiderum coitiones variasque radiorum miſtio-
nes non iudicas veras & propinquas cauſas euentuum,
qui circa hominem accidunt particularium, libenter acci-
pio & agnoſco pro vero. Quod deinde Solis atque Lunæ
(arbitrorre de alijs quoque ſideribus idem hoc dictum
velle,) facultates primum & magis in aëre cerni ac depre-
hendi affirmas, quàm in conſtatis ex omnibus elemen-
tis corporibus, id quoque rationi conſonum eſt. Etenim
quoties cauſa aliqua vna in duo agere apta eſt, ſemper in
id, quod propinquius eſt, tum citius tum efficacius poten-
tiusue agit. Aërem eſſe ſideribus viciniorem nobis, aper-
tum eſt. Ariſtoteles ſententiam in Analyſticis hanc poſuit:
Propter quod res qualibet talis, id magis tale eſt. Hæc ſem-
piternæ veritatis exiſtit, cum rectè intelligitur. Intelligi au-
tem eo pacto debet, ſicut præclari in philoſophia viri rectè
docuerunt, ac ipſum, quod adfert, exemplum probat. Nem-
pe cum affectio vna in duobus reperitur, atque in altero
propter alterum ineſt, tum ſequitur ſemper, magis illud ta-
le eſſe, propter quod alterum tale factum eſt, quatenus ni-
mirum tale exiſtit propter aliud. Niſi hoc adiſciatur, faller
interdum regula.

In noſtro propoſito conſeſſum eſt, elementis pariter ac
ex his coalitis rebus hoc a deſſe, ut à cœlo mutari, alterari,
perpetuè, poſſint. At hiſce id a deſt propter illa. Quicquid
enim non ex elementis natum eſt, effectumque eſt, id muta-
tioni ſiderum minimè ſubiicitur. Vnde Aſtologi quoque
ſatentur, animos noſtros verè ab actione ſiderum non pa-
ti

ti aliquid posse, nisi quatenus mutata corporis temperatura ipsi consentiant. Ex quo patere potest, elementa tum celerius tum amplius & facilius ab omnium siderum actionibus permutari, quam ex his conflata corpora. Est tamen in illis quoque discrimen. Facilius enim rarefit atque incalcescit aer quam aqua, & hac difficilius etiam rarefit terra. Haftenus ergo, cum nihil dictum à te videam, quod ab ipsa rerum natura alienum dissensaneumque putem, nihil etiam reprehendo.

Cæterum quod cum hisce mox connectis, id mihi neque verum, neque ex dictis consequi videtur. Sidera citius, facilius, potentius, in aerem agunt, quam in composita ex elementis corpora. Ergo ex notitia coitionum & positus siderum, futura tempestates aeris prædicti queunt. Non requies à me hic, puto, verbose, ut probem argumentum nihil concludere. Solem ego potentius ac facilius aerem calefacere quam aquas, terras, corpora animalium, facile concedo. At hinc non sequitur aeris propterea qualitates me prædicturum hinc esse. Non enim iam calefacit, mox humectat Sol per se aerem: attamen iam siccitatis, mox pluuiarum causa existit, alia tamen ratione, interuenientibus scilicet alijs multis. Ratio eadem est Lunæ & siderum aliorum. Non semper eodem modo agunt, siue idem efficiunt in aere, vti neque Sol eundem æqualiter semper calefacit. In ipsis certè diebus canicularibus sæpe admodum frigidum aerem experimur, in ipsa etiam meridie. Quod cum dico, non id intelligo, Solem, quod ad ipsum attinet, non simili semper modo agere. Causa & corpus naturale est, ideoque semper eodem modo agit, & quantum omnino potest, præsertim cum mutationi nulli subijciatur. Quare semper aerem pro suis viribus calefacit. At non similiter hic semper calefit. In causa est, quòd modò purior, modò impurior per administrationem vaporum de terra eleuatorum existit. Idem de cæteris mihi dictum puta. Si igitur ne de Solis quidem viribus aliud prædicti potest, quam calefacturum ipsum aerem ac terram, quantum pro affectione eorum possit, quomodo de alijs certi quip-

piam prædixeris, quorum actiones sunt exiles valdè, & impediri facilius multo possunt? Sed redeamus ad argumētū.

Sidera magis mutant aërem quàm cætera, ergo pluuiæ ex eorum motibus prædici poterunt. Hoc tantum ad antecedens sequitur. Ergo aërem permutabunt tunc etiam, cum composita non sensibilibiter permutata conspiciemus. At verò hoc ipsum volui, respondebis fortè, inferre. Rectè hoc sequi dixeris. At ne sic quidem propositum concluseris, nempe Tempestates indicari à cælo. sic existimo, (vt nihil dissimulem) te voluisse argumentari. Sidera quædam naturali vi prædita sunt, pluuias aut ventos aut alia similia efficiendi. Nec frustrantur sua actione, sed in aëre facile quod possunt perficiunt: ergo qui congressus eorum tales obseruare didicerit, futuras aëris mutationes præintellectet.

At hîc percunctari me oportet, quæ sit ista in sideribus vis suscitandi ventos, aut procreandi pluuias, scilicet, an hoc per se efficiant sidera, eo quòd aërem permutant, an verò vapores quos in aëre cogunt? Si prius affirmetur, necessarium est nil aliud esse pluuias & ventos, quàm aëris affectiones & qualitates, non autem substantias. Sic rectè antiqui aliqui, quos Aristoteles primùm, deinde etiam Galenus confutauit ac reprehendit, Ventum nihil aliud esse, quàm aërem motum dixerunt. Nisi, inquam, hæc sententia vera sit, vera esse ista opinio de generatione Ventorum nequit. Et vt de ventis id rectè dici contendat aliquis, de pluuiâ, niue, grandine, nubibus, defendi sententia tamen, nequaquam poterit. Etenim iam enumerata, substantiæ sunt, non simplices ac nudæ qualitates. Ergo per coactionem vaporum ex aqua & terra in aërem elatorum pluuias generabunt, ac ventos sidera. Hoc posito, frustra illud positum est, sidera facilius aërem permutare. Non enim aëris, sed aquæ ac terræ permutatio necessaria erit, si generari pluuiæ debent.

Sed hîc quoque tuam sententiam de omnibus elementis accipio & concedo. Non quidem quasi veram esse nihil dubitem, sed vt quid hinc effici queat animaduertam. Sic igitur

igitur argumentum instituendum est, si rectè colligere velis: Sidera, quæ vim habent insitam pluuias creandi, facilius vapores ex terra & aqua extrahunt, quàm composita ex elementis corpora sensibilibus permulent. Ergo cum ex talibus generentur pluuiæ, niues, grandines, &c. rectius ac certius tempestates ex sideribus prænoscentur, quàm corporum permutationes, alijsque particulares effectus. Vt totum argumentum concedatur, inaniter tamen gloriatur Astrologi. Nam si paulò etiam certius prænosci pluuiæ & tempestates queant, quàm aliarum rerum permutationes, quid inde concludetur? Hæ nullo modo prævideri possunt, illæ ergo paulò minus non cognoscuntur. Nihil hinc aliud concluderis, quàm incertam esse totam hanc prædicendi rationem, paucula quædam tamen, eaque perobscure posse conijci, quæ tamen nullum habeat momentum notitia.

Sed exactius perpèdenda sunt. Qui siderum effectiones siue actiones facilius ab elementis recipi hoc modo, vt certus ex ea re consequatur effectus, concedunt, non illud etiã concedere coguntur, ex siderum inspectione futuras tempestates prævideri posse. Etenim non ita agunt in hæc terrena sidera, vt statim euincant, sic dico euincant, vt particulares isti effectus consequantur. Actum dare eâ omnibus, vt pro sua natura res singulæ id agant, ad quod peragendū factæ sunt, non negamus. At similes hinc in omnibus operationes & effectus prodire, id est quod negamus. Sol certè omnia, quod in se est, ex æquo calefacit, & calefaciendo etiam rarefacit, quæ rarefieri possunt. Sed neque æquabiliter omnia calefiunt ac rarefiunt à Sole, nec duobus etiam diebus deinceps res eadem similiter à sole semper afficitur, aut similiter semper patitur. At huius facultas longè manifestissima & efficacissima est, si cum aliorum omnium astrorum viribus compareretur. Multò ergo minus alia sidera eisdem semper producent effectus.

Quare vt verum sit, esse quædam sidera quæ peculiari vi ex terra excitare vapores valeant, non tamen eodem semper modo poterunt. Nam terra aliàs magis, aliàs mi-

nus apta erit ad excipiendas astrorum vires. Reddet vno tempore vapores inuitata à coelo plures,quàm alio. Quod dum ignoratur,neceſſe eſt illud etiam ignorari,an ſidera terram præparatam ad reddendos vapores repertura ſint. Et quòd non ſemper ſimiliter ſit idonea, vel iſſis demonſtrem aſtologis teſtibus. Princeps eorum Ptolemæus hinc plurimum variari præſenſiones ipſemet conſitetur,& explicando docet. Cæteros libenter non nomino, quòd ineptiores multò ſint. Fruſtra igitur ſciat Aſtologus, ſiderum quandam coitionem futuram, quæ aërem vaporibus refercire poſſit, niſi hoc ſimul non ignoret, aptam eſſe futuram eo tempore terram, vt radijs illorum percuiſſo vaporum copiam effundat.

Si ſemper paratam eſſe dicas, & ſola attractione opus eſſe in ſublime, nugari videberis. Etenim hoc modo omnia ſidera talia ſemper pluuiã producent. At non ſemper, imò rarò pluit, cum prædicunt aſtologi pluuias, id quod negare nec poſſunt nec etiam ſolent, cum ſerio argumentis premiuntur hoc in parte. Certum eſt, Solem, Lunam, aliaq; omnia aſtra, facultatem habere attrahēdi vapores ſurſum de terra. Si ergo latis magna ſemper eorum præparata eſt copia, ſemper tot attrahentur, quot ſuſcitrando vento ac pluuijs ſuffecerint. Quòd ſi non tã multos ſuppeterere cogitemus, educi eos ex terra oportebit & aqua. Sed hoc nō fit, niſi calore rareſiant. At frigus reſiſtit calori. Facile, ergo imbecillus & non ſenſilis aſtorum calor eludetur irrituſ, quæ fiet, in frigidiorem incidens terram. Etenim ne Sol quidem calefacere eam ſemper poteſt. Hyme, exempli gratia, tamenſi Sol ſit infirmus apud nos, potentior tamen eſt alijs ſideribus quæcunque tandem proponere libeat. At non poſſe tunc ab eo terræ frigus ita ſuperari, vt in vaporem aut ſumum ſoluta, in aërem aſcendat, notiùs eſt quàm vt probationis ogeat. Quanto ergo minus reliqua id ſidera tum perficient? Taceo iam quod primo loco dictum oportuit, impoſſibile eſſe vt tam breui tempore, quã Aſtologici aſpectus perdurant, mutatio aliqua notabilis vel in aqua vel in terra, effici poſſit. Vix momento oculi
tals

tales permanent. At Sol sæpe magna vi aquas calefacit, neque multis tamen horis in vapores conuertit. Quo pacto igitur de alijs hoc credere poterimus, quorum actio à nobis distinctè nunquam deprehensa est?

Breuius sic habet res: Astorum figurationes Astrologica vix sunt momentaneæ. Et si longissimo etiam tempore perdurent, nullo prorsus modo Solis atque Lunæ vires æquare possunt. Quinimò nulla est eorum virtutis ad potentiam Solis comparatio. Cum igitur pluuias & ventos non nisi per vaporum suscitationem gignere queant, hi verò non nisi à calore rarefaciente suscitentur, manifestum est, vix vnquam quod debebant effecturas. Etenim vt omnem repugnantiam sua potentia Sol hætenus superet, vt quatuor anni tempora producat, non tamen eiusdem hæc semper sunt temperamenti. Simili modo, vt aliquid agere ista concedantur sidera, non tamen eodem modo perficiunt perpetuo. Atque tanto consequetur minus effectus certus, quanto Sole imbecilliores obtinent vires. Quare aut rarissimè aut nunquam desideratum sibi finem consequuntur. Luna menstrua facit temporum discrimina. At non similiter hæc etiam eadem facit, cum cætera omnia astra similiter habent. Quid in causa est? Non aliud quàm quod actio non pro natura agentis causæ, sed pro affectione varia & dissimili patientum variè dissimiliterque recipitur. Deinde quia sidera ista efficiunt vt vniuersales causas. Postremò quia per accidens ab ipsis talia efficiuntur. Interueniunt enim valde multæ alie causæ, quæ vel promouent atque adiuuant, vel impediunt siderum actionem generalem. Difficilius calefit à Sole terra perfrigerata & humectata, quàm si aliter affecta sit. Minus illustratur aër crassis nebulis refertus, quàm purus. Interdum à densioribus nubibus tantum non prorsus nobis lumen Solis eripitur. Idem aër crassior calefit tardius à Sole, at calefactus refrigeratur quoque difficilior. Exhalant sæpe plurimi ex loco aliquo terræ vapores siue spiritus, qui multis antè temporibus inde nunquam exire visi sunt. Qui sub terra metallis effodiendis operam dant, mirabilia narrant de

subterraneis mutationib. quas inclusus in terra calor efficit tunc, cū in aëre nostro omnia æquabiliter fiunt. Sic etiā sæpe in corporibus nostris non omnia omni tempore eodē modo habent, tamen si exterius nihil admodum sit mutatum. Non factum est nunquam, ut vapores in nubem coacti pluuiam nobis minitarentur, ac vento repente exorto ex loco aliquo, disijcerentur sine guttulæ casu. Ista exempli gratia tantum recensui, ut quàm nihil hīc certi sit cernas.

Iam verò sic cogita: Nihil certi est, ubi admittuntur pro veris quæ incertissima & prorsus controuersa sunt. Quid igitur efficere nos posse sperandum fuerit, si probare principia cogamur? De veritate huius sententiæ quæritur, scilicet, an certa sidera vel ex insita vi, vel propter positum & aspectum ad alia, peculiarem vim nanciscantur pluuias potius quàm aliud quippiam producendi. Hoc tu pro vero & certo ponebas, quod aliud nihil est, quàm principium perere, hoc est, quod probandum fuerat, tanquam probatum ponere. Ego concessi ea de causa, ut nihil tamen inde inuari Astrologorum causam perspiceres. Iam si, ut probent ita rem habere, iubeantur, quo id sint facturum modo ipsi viderint. Certè ratio nulla ab ipsis hæcenus excogitata productaue est, quæ vel leuiter institutum defendat.

Quas Ptolemæus in principio suorum de Astrologia librorum adfert, admodum sunt ridiculæ. Et vehementer miror quomodo inuenire potuerit, qui ei fidem in illa parte habere potuerint. Nō iam ut veras esse ei concedamus, nihil tamen de nostra causa nobis decedere poterit. Etenim calefaciendo, frigefaciendo, humectando, exiccando, omnia ab ipsis effici sideribus affirmat. Sic Solem hæc permutare notum est. Ipse quoque plerūque planetarū à Solis vicinia calorem, ab eiusdem distantia frigus, à terræ humore humectandi vires mutatos asserit. Idem tu quoque hæcenus sensisse videris in his tuis iteris. Quod si ita res habet, plura prædici ex congressibus astrorum nō poterunt, quàm calefactura terram atque aërem magis minusque prout plura paucioraue ta acioerint. Eadem de humiditate & cæteris qualitatibus ratio est. Quanquam de

de humiditate quæstio esse minimè leuis potest. Nō enim videtur aliquid humectari, sine humidi corporis accessione. Frigus & caliditas se ipsas propagant, generando scilicet similem sibi qualitatem in vicinis sibi corporibus. Hoc in caliditate ignis apertissimum est. Etenim quæ in igne caliditas est, dum calefit aqua ab eo, per generationem caliditatis in aqua, calefacit aquam, non verò per trāsitionem seu transmigrationem eiusdem illius caliditatis ex igne in aquam. Hoc modo vt exiccari corpora posse concedamus, quod tamen tardè admodum fiet, de humiditate quomodo dici queat, non video. Nisi enim aqua aut humidum aliud corpus arido permisceatur, humectari nunquam videbimus. Sed præstat breuitatis caussa te remittere ad lib. 4. Meteororum Arist. vbi hæc diligenter exposita sunt. Ergo si astra quædam humectant aërem, aut ita humectant, vt ignis ceram euocādo & soluendo concretam humiditatem, aut substantiam in aërem demittunt humidam, aut denique ex terra & aqua excitant vapores, & in sublime ad se attrahentes aërem humectum reddunt. Priores duo modi inepti sunt. Postremus ipse quoque valde lubricus est & dubius. Etenim non tam humectare ex Ptolemæi sententia aërem tales Planetæ videntur, quàm humectari. Siue igitur ab illis met stellis humidi vapores de terra eleuentur, per quos ipsæ humiditatem cōcipiunt, siue ab alijs, caloris opus esse semper videbitur. Sed hæc libenter sino, de quibus multa non malè dici præterea possent, & ad propositum redeo. Nihil, inquam, aliud prædici posset, quàm terram vel calefaciendam (siue aërem) frigefaciendam, humectandamque esse. Verùm hīc quoque addere oportebit, modò apta sit, vt vapores tam multos tam facile, tam leuiter inuitata, tam breui tempusculo irritata, de sese spargat. Qua ratione rursus spe sua frustrari se vident, qui hinc aliquid certi sibi pollicebantur.

Verùm enim vt luculentè videas quàm sint falsæ & faciles Astrologorum de tempestatibus prædictiones, sic experiaris rem velim. Nota in libello aliquo, vel ephemeride ad marginem, vel vt aliter libet ac pores, qui singulis

totius anni diebus venti spirarint, & quæ ceciderint plu-
uiæ, niues, grandines, & huius generis omnes æris tempe-
ries bonas pariter ac malas. Anno confecto cura vt habeas
prognostica omnium aut plurium, qui scripserunt in tuo
horizonte aut vicino. Vbi ~~animum~~ ^{negocijs} defessum re-
laxare & recreare voles, primum considera quos illi Anni
Dominos statuerint siue gubernatores, in qua re nunquã
aut perrarò duos concordēs reperies. Taceo cætera, quæ
non facere quilibet potest. Deinde vide quam tempesta-
tem illi diebus singulis, quorum mentionem fecerunt, esse
debuisse scripserint, & cum tuis annotatis conser. Si fece-
ris, rarissimè eos scopum attigisse deprehendes. Sanè vel
hinc eos nō ex arte, sed casu aliquando verum dixisse re ip-
sa comperies. Discrimen porrò tantum reperies, quantũ
nemo fuisset credere ausus. In plerisque omnibus, neque
iplos inter se, nec cum veritate conuenire perspicies. Nisi
tum fortè consonantia dicant, cum frigus circa brumam
& niues, calorem verò & siccitatem sub Canis tempus de-
nunciant. Quidam prudentiores non dies nominant, sed
iuxta quartas Lunæ vocatas vaticinantur de hisce, & ita
quidem temperant, vt difficilior errorem hîc redarguas.
Dum enim generalia quædam dicunt, & pro ratione anni
temporum aut ventos aut aliud simile futurum asserunt,
vix accusari mendacij possunt. Rarò enim non aut ventus
aliquis toto illo octiduo, præsertim Vere & Autumno spi-
rat, aut pluit semel iterumque. Habebis tamen & hîc nō
nunquam illustres occasiones perspicendi falsitatem præ-
dictionum. Possẽ, siquidem res postulare, quid expertus
ego sim narrare. Et facerem etiam, nisi aliquos ita inter-
pretaturos vererer, quasi perstringere ipsos in animo ha-
buissẽ. Proinde finem faciam, vbi vnũ præterea supra
dictis addidero. Id huiusmodi est.

Et si Astrologiam vtilem esse ad prænoscentas tempesta-
tes concedam, non tamen aut vtilem aut necessariam pro-
pterea Medico fateri me oportebit. Nam cui rei in Medi-
cina hæc notitia sit vsui, non faciliè dixeris, nisi vel ad præ-
uidendos futuros morbos, vel ad instruendam victus ra-
tionem

tionem prodesse, contendas. At neutri admodum prodesse, facile consideranti apparebit. Quod ad victus rationē attinet, sanè nihil prodest, quod vel hinc intelligas, quod neque Galenus neque Hippocrates cum de instituendo victu agunt, nos temporum istam præscientiam docēt. Loquor hinc de ægris. (Nam in sanis nemo victum iubeat mutare propter suspicionem temporis futuri, quod quale futurum sit certò nequeat sciri. Non enim negant, puto, Astrologi, probabilem tantum esse hanc præfensionem, minimè verò necessariam.) Nam tempus futurum status cōsiderandū & prænosceudū docent, non vtrū pluuiæ, an nebulae, an grādo casura sit spectare nos iubēt. Quod si aut vtile hoc aut necessariū iudicassent, præterituri nō fuerant.

Præterea non mutauerit vnquam rationem victus præsentibus conuenientem prudens Medicus, quia vel speret vel metuat aëris aliquam mutationem. Primum quidem, quia neque obesse neque prodesse nouit, quod non est, sed futurum expectatur. Victus autem iuuare, & quatenus ratio fert, opponi lædentibus caussis, etiam aëris intemperiei noxiæ solet. Quare ei quæ adest, si noceat, opponetur, quādiu adest: vbi adesse desierit, ipse quoque oppugnare eam Medicus desinit. Quis non iudicaturus sit fatuum Ducem, qui ab hoste oppugnatus non se strenuè velit defendere, aut etiam hostem profligare, cum possit propter incertam spem auxilij aduenturi? Quo quisque dux melior est, tanto superat hostem libentius præsentibus copijs, quàm vt incertus expectet auxilios, atque interea cum suis periclitetur. At similis imperito huic Duci Medicus est, qui cum præsentis aëris statui opponere se possit victus ratione id facere nolit, quia mutandam post dies aliquot suspicetur aëris temperiem præsentem. Deinde hac etiam de causa non mouebitur futura spe Medicus, quia nouit certum non esse quod astra promittunt. Nolet igitur propter incertam spem præsentem & certa occasione nō vti. Vbi aduenerit expectata tempestas, non antè, victus rationem, re ita postulante mutabit.

Esto febricit aliquis tempore calido & sicco. Promittat

Astrologus frigidum pluuiumque coelum in diem craſſum, aut inde ad biduum. An hîc minus frigidum ac humidum cibum offeret ægro Medicus, quàm ratio morbi flagitat, quia frigus expectat? Infaniam, ſi id fecerit. Primum non pugnat aut defendit ægrum contra morbum quantum debet. Deinde cum incertum ſit tempus ita mutandum ægroto interim plurimum obſuerit. Ex quibus apertè vides, nihil habere hanc rem, cuius cauſa laborare Medicus prudens & doctus velit vel vnicum diem, vt addiſcat.

Sed neque ad præſciendos morbos vtilis eſt. Nam aëris temperies non ipſa per ſe parit morbos, niſi malis ſuccis repleat corpora, aut repleta excipiat. Prius non niſi longo tempore ſit, ac facile tum cum incidit mutatio, occurrere tum cibo ac potu, tum alijs poteſt. Cum enim longo tempore intemperiem perſeuerare videt, ſatis tempeſtiuè remedia adhibere poterit. Equidem non aliter antiqui omnes morbos prædiſſe leguntur, quàm ex præſente vel præterita aëris temperie, non ex futura, quæ & dubia eſt, nec quàm diu duratura ſit ſciri poteſt. Decet autem artifices bonos, non niſi comperta præſagire, ne in contemptum artem trahant falſis prædictionibus. In poſteriore caſu vtilis certè eſſe poſſet tempeſtatum certa prænotio, vt facilius corpora ad perferendam ipſam præpararentur. Sed hîc quoque brevis mutatio non magnum adfert periculum. Vt autem hîc vtilis eſſe poſſet, ita in plerisque nihil commodi adferret, imò potius incommodaret. Fruſtra verò de hac re dicam plura, quum falſam, vanam & impoſſibilem eſſe conſtet, ab Astrologis traditam ex aſtris prædicendi rationē.

Quod qui non credit, per facile ex experientia certiſſima diſcet verum eſſe, ſiquidem ita, ſicut monui, rem tentare & experiri non grauetur.

Vale. Heidelbergæ,

Anno 1560.

Purimum gaudeo, & non immeritò, metibi viro præstanti doctrina aliqua ex parte, (maluissimè omni ex parte) satisfecisse. Nosti quàm varijs disparibusq; negocijs distrahatur animus, quæ res in primis fecit, vt quæ cogitarem minus commodè explicarem. Hanc ob rem prorsus tibi credo, ideo quædam à te in superioribus literis negligentius scripsisse, quia neque meditandi neque scribendi ocij satis habueris. Est quod gaudeam, quòd me tua rectè intellexisse affirmas. Quæ nunc desideras, tunc scribenti mihi in mentem sanè non venerunt. Sed bene habet, cum adjicere nunc potero, quæ antè omissa putas. Tantum certè abest, vt graue mihi hoc futurum sit, vt vehementer tibi pro eo gratificari cupiã. Quatuor sunt quæ declarari tibi planius petis. Primum, vt Hippocratis mentem non aliam fuisse doceam. Deinde an coelos siue sidera causas tempestatum arbitrer. Tertio quomodo eas à sideribus effici putem. Postremò quid ad argumenta auctoris illius responderi posse existimè, qui librum conscripsit, cui titulus est, Prognostica de ægrorum decubitu ex mathematica sciëntia. Ad hæc, (siue tria ex his siue quatuor capita facias, nihil refert) tentabo ita tibi respondere, vt nihil te præterea desideratum confidam.

Quod ad primum caput attinet, minimè erit difficile ostendere, Hippocratem nihil minus aut cogitasse aut docuisse, in lib. de Locis. aëre & aquis, quàm ex astris tempestates aëris esse præcognoscendas, præsertim eo modo, quo Astrologi prægnosci volunt. Ostendam ex ipsis Hippocratis verbis tam planè quàm potero. Ergo in primo capite sic statim proponit: *Quicumque Medicam artem integrè assequi velit, hæc illi omnino sunt agenda.* Mox quæ agenda sint percenset, quæ in 3. capita dispartiri possunt. Primum est, vt norit quam vim & quantam habeat aëris quælibet siue temperies siue intemperies in corpora nostra, & quomodo anni tempora sint distinguenda. Alterum vt quæ

sit ventorum omnium natura & facultas tum communis tum priorum, non ignoret. Tertium est, ut non nesciat aquarum in quolibet loco qualitates, substantiam, & vires. Quartum ut loci situm ad ventos, ad Solis ortum & occasum exploratum habeat, ac terræ siue Soli naturam perspexerit. Postremum est, ut hominum in eo loco victus rationem perceperit ac obseruauerit vniuersam. Qui hæc quinque probe norit, inquit, quantum scilicet fieri potest, is duo præcipue cominoda maxima inde percipiet. Primum enim non nesciet quibus morbis locus aut vrbs quælibet tum priuatis siue proprijs subiecta sit, tum etiam quinam ex communibus eam inuadere plerunque soleant, ac præterea communium morborum naturam peruidebit. Et hic primus fructus est qui ad dignoscendum maximè pertinet. Alter fructus qui ex prædictorum notitia oritur, hic est; quod vniuscuiusque temporis anni atque adeo anni futuri constitutionem prædicere poterit.

Hic iam somniant Astrologi, ipsum de prædictione tempestatis temporum siue aëris loqui. At non hoc dicit ac sentit Hippocrates. Hæc est ipsius mens atque sententia, illum qui commemorata cognita habeat, prædicere posse, qui morbi quolibet tempore, scilicet qui æstate, qui hyeme, qui vere & qui autumno, inuasuri sint eam urbem, non vero, an præter naturam suam vel humidiora vel aridiora tempora anni sint futura. Et ut verissimum esse videas, quod dico, verba quibus semetipsum explicat considera. Sic enim habent: Vniuscuiusque præterea temporis ac anni futuri constitutionem prædicere poterit, qui videlicet morbi communj affectione ciuitatem sint inuasuri tum æstate tum hyeme, &c. Non poterat planius se ipsum exponere quid per constitutionem anni atque temporum vellet intelligi, scilicet non pluuiosam aut squalidam, calidam aut frigidam, sed vel salubrem vel morbosam. Et si non ipse tam disertè se interpretatus fuisset, tamen aliter exponi ista non poterant. Nihil enim aliud ex prædictis consequitur. Astrologi certe pro se facere nunquam fuissent ostensuri.

Etenim.

Etenim ne verbum quidem vnū de astris ac cœlo in quinque illis capitibus reperiās dictum.

Hæc nisi planè fallor, satis esse poterant ad ostendendū, quod propositum est. Non enim dicit, qui obseruet quando Mars cum Ioue, Sole, Luna aut Venere hoc vel illo modo congregiatur, is pluuia ne sit futura præintelliget. Hoc ait, qui suprâ enumerata capita perdidicerit, is, qui morbi quolibet anni tempore regnaturi præcipuè sint, & à quo sibi quisque metuere meritò debeat, præfagire poterit. Quomodo autem ex istis capitibus connumeratis morbi tum communes tum priuati præuideri queant, in progressu libri exponitur, vt mox indicabimus.

Planius adhuc seipsum exponit in verbis quæ mox sequuntur, quorum sensus hic est. Nam quæ anni tempora obseruauerit, & ortus occasusque siderum, (quibus quædam circumscribuntur ex anni temporibus & denominantur) aduerterit quomodo fiant, an scilicet cum pluuia vel siccitate, cum frigore vel calore; cum vêtis aut sine his oriantur & occidant, is quid futurum sit postea præsciet, hoc est, qui nam morbi exoriturus sint præintelliget. Per anni tempora, tempus solstitiorum & æquinoctiorum intelligit, at per sidera ortum Arcturi & Canis & Pleiadum simulque harum occasum. Nam horum siderum ortu & occasu describebant antiqui initia æstatis, hyemis, autūni, atque calidissimam æstatis partem. Et hanc esse mentem Hippocratis ex 6. capitis fine perspicui potest. Hic tantum proponit, quæ in processu operis exponit. Suprà dixerat, Medico necessarium esse, vt quam vim aëris mutatio quolibet obtineret corpora nostra permutandi: differre verò tempora inter se atque à se ipsis etiam plurimum, propter factas in ipsis mutationes. Quare hîc ait, eum qui diligenter ipsa inter se distinguat, & qualia singula sint obseruet, eum de morbis nascituris faciliè iudicaturum esse.

Profectò non aliud hîc dicere voluit, quàm quod antè dixerat: Quin nec debuit. Non enim aliud probare debet ratio, quàm quod propositum est. Propositum autem erat docere illum Medicum rectè præcogniturum morbos, qui

cùm alia recensita, tum tempora anni & horum mutationes quales fierent considerasset, non quales futuræ essent. Non ait, Medicum obseruare debere quomodo sidera ori tura sint, & ex eo aëris temperiem prædiuinare: sed iubet eum obseruare qua temperie sit autumnus, hyems, ver, æstas, & ex horum temperie iam obseruata, visa, cognita, conijcere de futuris morbis. Perinde est ac si ita dixisset: Medicus qui cùm alia, tum verò anni tempora quomodo ea habeant, scilicet an autūnus, hyems, æstas frigida, pluuio sa fuerit, ad aliter affecta apparuerit, is qui morbi quouis in loco regnaturi sint peruidebit.

Atque hunc esse genuinū Hippocratis sensum, sequentia verba planissimè demonstrant. Quomodo autem singula, inquit, quæ diximus, scrutari ac explorare oporteat, deinceps dicam. Si totum opus hoc perlegeris, videbis omnia quæ promissit diligentissimè explanata ab ipso esse. At nullo in loco vel vnico verbulo docet ex astris iudicare de temperie aëris futura. Quinimò nullo in loco dicit præcognoscendam esse, sed hoc tantum docet, quomodo ex prægressa & visa, aut etiam præsentē adhuc aëris temperie sint præuidendi morbi futuri sequentibus temporibus. Hic tantum, sicut paulò antè quoque monui, proponit capita, quæ in sequentibus edisserit. Quamobrem non aliter verba ipsius hoc loco posita intelligi exponique poterunt, quàm ipsemet tum hic, tum in sequentibus declarauit. At verò sic declarauit, vt ego exposui & probaui. Astrologicū nihil interseruit.

Quod vt perspiciatur planius, particulatim capitum argumenta inspiciemus. Secundo capite declarat, quomodo ex cuiuslibet loci situ ad ventos, de morbis conijciendum sit, quod vnum erat ex suprà propositis. Capite tertio, quarto & quinto de aquarum natura & effectibus diuersis pro earum diuersitate disputat. Sexto demum de morbis, qui ex mutatione temporum anni proueniunt, disserit, vbi sic rem orditur: *Ceterum de annis hoc modo consideratione facta quis cognoscere possit, qualis nam annus futurus sit, salubris an morbosus.* Suprà cum dixisset, illum, qui anni temporum vires

vires pernouiſſet, ac mutationes eorundem obſeruaffet, de toto anno & ſingulis temporibus, qualis eorū conſtitutio futura eſſet, rectè iudicaturum: hoc eſt, quinam morbi naſciturum eſſent, intellecturum, ac deinde qua ratione hoc foret cognoscendum, ſe indicaturum promiſiſſet, id iam præſtare incipit. Et quod ſuprà propoſuerat, planiſſimè exponit, videlicet, ſe per conſtitutionem, non aëris temperiem, ſed morboſitate, n, vt ſic dicam, & ſalubritatem intellexiſſe. Quare cum nihil hîc aliud doceat, quàm quod in 3. Aph. libro quoque docuit, ſatis, imò plus quàm ſatis, patet, ipſum aliud nihil hîc velle, quàm quod ſuprà expoſui, nempe ſi hyemem hoc modo temperatam ſubſequatur ver ita temperatum, æſtate ſequente naſciturum morbos tales. Statim enim poſt ſuprà citata verba, anni ſalubris naturalemque conſtitutionem qualis ea eſſe debeat deſcribit. Deinde inſalubrium aliquot temporum combinationes, quaſi exempla, vt alicubi Galenus monuit, nobis proponit, vt ex illis cætera nos addiſceremus. *Si verò hyems quidem ſicca ſit & borealis*, inquit Hippocrates, *ver autem pluuiolum & australe, neceſſe eſt, æſtatem febriculolaſam fieri & lippitudines inducere, &c.* *Si verò hyems australis fiat & pluuiola & clemens, ver autem boreale & ſiccum & tempeſtuoſum, primū quidē mulieres, &c.* Quiſquis nō videt hoc agere Hippocratē, vt ex intēperie duorū ſiue pluriū anni temporū, ſiue vnius etiam doceat prænoſcere morbos, qui ſequenti tempore naſciturum ſint, is parum videt. Qui verò videt, ac nihilominus Astrologiæ hiſce patrocinari Hippocratem voluiſſe contendit, is rixoſus eſt ac obſtinatus. Non enim vnica extat litera, quæ vel ſuſpicionem aliquam faciat, quaſi ex aſtris docere voluerit aëris mutationes præſagire, aut hinc præſciri poſſe crediderit. Illud ſolum & maximè docet ac vrget, quomodo ex præcedente vel præſente anni temporum temperie ſiue natura, morbi futuri temporis ſint prædiſcendi. Cui hæc non ſatiſfacient, ei aut nihil ſatiſfaciet, aut ſententiam diſſimulat. Tibi me confido præclare hac in re ſatiſfeciffe.

Iam ad ſequentes duas quæſtiones, an putem cœlos

causas esse tempestatum, & quomodo ab ipsis sciscitari res arbitrer, descendam. Ad priorem responsio facilis est, ad alteram non æquè. Conabor nihilominus ad vtranque perspicuè simul & quàm fieri poterit breuissimè respondere. Sentio cum Aristotele, cunctisque rectè philosophantibus cœlestia totius generationis & corruptionis (Illius per se, huius verò per accidens) in hoc inferiore mundo causas esse iudicarique debere. Per generationem intelligo etiam conseruationem ac gubernationem. Hoc posito, ambigi nequit, quin & aëris constitutionum siue mutationum causas existimē ac ponam. Etenim ab his & per has vniuersa hæc nostratia, vt sic vocem, potissimum generantur, corrumpunturque. Nihil hîc excipio illorum omnium, quæ ex elementis constant, quatenus scilicet ex his constât. Omnia nanque talia à Sideribus alterari, disponi, regi, persuasissimum habeo. Animos autem nostros, quorum origo non elementaris, sed cœlestis, imò diuinus est, cœlorum viribus minimè subijcio subiectosue credo. Sed nec Astrologos nostros, quidquid Arabes quidam sensisse putentur, hoc à me postulatueros confido.

Porro causas esse aio, non particulares, sed dictorum omnium communes & generales. Non enim vllum per se, sine ope aliarum propinquiorum causarum, effectum, producant sidera hîc in terris, sed cum secundis causis omnibus omnia efficiunt. Si paucioribus me, quod sentio, dicere iubeas, actum & potestatem omnibus rebus cœlitus dari dixerim, per quam singulæ pro sua insita propriaque natura mox agere possint. Est hoc in Sole manifestissimum, in cæteris astris obscurius. Et Luna quidem minus, in reliquis intelligitur potius quàm sēsu percipiatur. In causâ fortasse est, quòd Luna nobis vicina admodū est, vel quòd non tam suis proprijs viribus, quàm facultate à Sole accepta huc agit. Etenim lumine ipsius, (quod ex se non habet, sed à Sole mutuatur) augescēte, omnia ferè naturali succo abundant: decrescēte verò eodem, tantum succi natiui omnibus decedit, quantum ipsa luminis amittit. Equidem quando cum Sole descendit sub horizontē,

ncc

nec reflexum Solis lumen terris largitur, imbecilliora omnia propemodum videntur. Pleraque certè minus natiui succi obtinent, quantumuis excrementis persæpe redundent. Hæc sententia Galeno minimè displicuit, ne in illo quidem 3. Decre. libro, in quo permulta Astrologica probare visus est. Ipsi quoque Astrologi negare non aut volunt aut possunt rem ita habere, vt dictum est.

Toto isto tempore quo cum Sole occidit Luna, destituitur terra viuifico Solis lumine caloreque totis noctibus, donec ab eo digressa lumen à Sole acceptum terris communicet iterum. Quæcunque hoc tempore animalia nascuntur, aut non viuunt, aut imbecillia permanent. Huius rei causa, quia ex iam dictis intelligi potest, pluribus hîc non explicabitur. Hoc sufficiat monuisse in præsentî loco, quantum Solis calor interdiu exiccat, tantum restituere natiui humoris noctu per Lunam. Etenim plurima tantum calorem, quantum Sol terris impertit, ferre nequeunt, tepidiore plurimum iuuantur. Quo fit, vt flosculi ferè noctu dehiscant ante ortum Solis. Diurnus enim calor exiccat magis, nocturnus humectat felicius. Ille calorem & spiritus euocat ac dissipat, hic diffundit augetque magis, nutritionemque plurimum promouet. Quod enim à diurno calore excitatus plantarum calor attraxit ex terra nutrimenti, id dispergit ac distribuit beneficio lunaris caloris. Sunt tamen hic etiam quibus nimia sit Lunæ potētia. Vnde cum alia quædam, tum cepe felicius germinant, cum Luna lumen suum amittit, quàm cum idem recipit & plena est. Sic alijs hyberni solis potētia talis est, æstiuæ noxiæ, plerisque hæc salutaris existit, illa causa interitus euadit.

Quæ ideo tam breuibus & tam multis exemplis declaro, vt rectè me dixisse liqueat, causas generales & communes esse sidera. Dum enim omnia ex æquo afficiunt fit, vt alia commodum, alia incommodum inde percipiant, pro vt vnūquodque aptum à natura factum est ad patiendum ab ipsis. Neque puto tam esse aliquem vel contentiosum vel imperitum, qui concedere nolit, aut non intelligat, eandem esse Solis ac cæterorum siderum rationem, quod ad

hoc nostrum institutum pertinet. Etenim quibuscunque viribus astr a singula prædita existimentur, res omnes pro suis viribus immutare student. Quòd si non eundem in omnibus effectum pariunt, non ipsorum viribus, sed rerū, quas afficiunt, varietati tribuendum est. Quod quomodo eueniat, duobus illustrare exemplis breuiter conabor.

Cogita omnis generis animalia pedes habere vinculis compedibusue ligatos aliquo in loco vno, vt nullum incedere queat. Accedat aliquis, qui similiter vincula soluat, quocunque modo id faciat. Hoc facto continuo expedite omnia ingredientur, tardè, celeriter, cursim, saltim, vnumquodque pro sua natura & consuetudine. Qui hoc modo vincula, quibus pedes eorum constricti tenebantur, dissoluit, gressum dedisse, aut reddidisse omnibus rectè vereque dicitur. Non tamen is aut pedes aut gradiendi currendiue facultatem contribuit. Nec, quia ab vno eodemque homine similiter soluta sunt, omnia similiter etiam incedunt curruntque, sed vnumquodque illum seruat incessum, qui suæ naturæ conuenit. Hoc ferè modo Sol cunctis rebus, aut plantis saltem penè vniuersis, cum post hyemē ad nos reuertitur, hoc largitur, vt pro suæ naturæ viribus singulæ nutriātur, crescant, augeantur, generent. Frigore nanque impeditæ, quasi vinculis constrictæ forent, nihil agebant, & pleræque emortuæ videbantur. Eo per Solis calorem depulso, insitus ipsarum calor alacriter resurgit, humorem sibi conuenientem ac familiarem attrahit, attractum concoquit, & in omnes partes distribuit, ac folia, flores, fructus, pro sua natura producit, demumque reliqua officia exercet, ad quæ peragenda singulæ creatæ sunt.

Non dat tum Sol plantis naturas suas & admirabiles illas, quas obtinent singulæ, dotes. Hæc enim omnia iam antè habebant, atque ita habebant, vt vti eam per propagationem ab illis acceperūt, quas Deus ab initio talibus esse, non alijs, viribus iussit. Hæc nanque quomodo agere ac se in omne tempus propagare iussæ sunt, ita hodie etiam agunt ac se multiplicant. Ergo sicut qui pedum vincula soluit, nec pedes nec progrediendi facultatem dedit, sed im-

pedi-

pedimentum duntaxat abstulit: ita Sol quoque non vim & potestatem rebus inserit singulis, sed impediens frigus, à quo actiones omnium præpeditæ fuerant, pellit.

Si quid hîc est in similitudine discriminis aut dissimilitudinis, hoc ferè est, quòd qui vincula soluit, impedimentũ incessus solum abstulit, facultati nihil contulit. Astra autẽ non impedimenta solum actionum tollere, sed insitum calorem etiam fouere, confirmare, augere, alacrioremq; reddere videntur. Hinc est, quòd non modò absentia sua Solis calor plurima corrumpit, sed præsentia quoque nonnulla (vtrunque per accidens) perdit. Etenim, vt qui vincula dissecare volens, penitus nonnunquam penetrans pedes vulnerat: ita Solis calor insitum quarundam rerum calorem non erigit tantum ac recreat initio, sed tandem quoque euocat ac dissipat, præsertim si imbecillior existat. Sic idem calor multis est beneficus, aliquibus verò noxius, vt suprà quoque monui.

Quare duplici ratione actum largiri videntur sidera terrenis istis rebus, impedimentorum scilicet remotione, & insiti natiuique caloris corroboratione. Posterior hic modus ex prædicta similitudine intelligi minus fortasse commodè potest. Quanquam si quis accuratè perpendat, vtrunque in ea appareat. Vix enim aliter calor confirmatur à Solis calore, quàm frigoris à quò frenabatur cohibebaturque ablatione. Quantum enim contrarij frigoris habet res quælibet, tantò est calor ipsius in agendo imbecillior. Frigore pulso, nutrimentum attrahit, concoquit, assimilat, spiritus copiosè procreat, seque ipsum hoc pacto auget. Attamen vt res minus habeat obscuritatis, sed prorsus fiat plana, exemplo vtar alio, rudi quidem illo, sed aperto & valde appposito.

Imaginare tibi gallinam ouis diuersi generis, anatum scilicet, anserum, gallinarum, & aliorum animalium incubantem. Non hîc propono, quæ non aut videris sæpe, aut certè audieris euenisse. Ex Galeno desumpsi, ex primo videlicet libro de Vsu part. cap. 3. vbi pulcherrimè hanc rem explanat, quemadmodum videre ipse poteris. Hæc oua di-

uerſa; non vnum prorsus calorem, sed diuerſos, quælibet nimirum suum, hoc est, suæ tantum naturæ conuenientem in se continent. Qui in anserino ouo inest, nec gallinaceis nec anatum ouis conuenit. Et qui in gallinaceo reperitur, haud commodus fuerit anserinis. Ratio eadem est in cæteris. In hoc conueniunt, quòd tam est in singulis calor imbecillus, vt nisi ab externo & moderato calore adiuuentur, nullum vnquam sint animal procreaturi. Ergo cum vnus idemque gallinæ calor omnia hæc oua fouens, frigus quod in singulis inest superauerit, & hoc modo de potentia ad actum perduxerit, temperieque sua confirmauerit, singuli iam agere pro sua natura incipiunt. Sic anserini oui calor, non pro natura recepti à gallina incubante caloris, sed pro sua propria, non gallinam, sed anserem fingit ac format: gallinaceus verò, non anserem, sed gallum gallinamue creat. Ab vnico igitur incubantis & oua fouentis gallinæ calore, multi ac natura viribusque diuerſi colores actum accepere, hoc est, impedimento demto hætenus confirmati sunt, vt iam quisque animal pro suo ingenio ex subiecta sibi materia efformare quiuert. Non enim aliter gallina anserina oua calefecit, quàm reliqua. Neque diuerſis caloribus, sed prorsus vno cuncta fouit. Et hic quamuis vnus & idem esset, ac diuerſa genere oua similiter calefaceret, diuerſa tamen animalia generauit, nõ quidem per se, sed auxilio diuerſorum calorum. Diuerſos voco, quia non eadem est omnium temperies, nec idem omnes operantur.

Sic idem hypocausti calor, in quo diuerſas genere plantas aliqui seruant, diuerſissimarum actionum causa communis existit. Dum enim calefaciendo insitum in singulis calorem fouet ac conseruat, omnes pro sua natura operantur perinde ac si Soli æstiuo expositæ forent. Proferunt enim folia, flores, fructus, paulò infelicius quàm æstate, quæ in temperato loco dicto modo fouentur plantæ.

Simili ratione ac modo recipiunt hæc terrena actum ab astris, præcipue vero à Sole, deinde à Luna. Quo accepto

pro, vniuersa iam, non pro natura à sideribus recepti caloris, sed pro insitis sibi à Creatore viribus agunt. Quare tametsi iuxta rutam posita lactuca, ab eodem Solis calore & eodem modo, quo ruta, calefiat: non tamen, vt ruta, amarescit vnquam, nec vel folia vel semina similia illis profert. Quæ causa est? Hæc est, quòd Solaris calor frigus, quod inlitum harum plantarum calorem quasi strangulabat, dissipauit, & cognata vi auxit. Quo facto, vnusquisque ita incœpit agere, vt à Creatore agere iussus est. Iussus verò est sibi simile generare. Quare non aliud lactuca generat, quàm lactucam, si nihil interueniat quo actio impediatur, aut quasi adulteretur. Hucusque cœlos docui vniuersales causas me credere rerum sub-lunarium, atque etiam quomodo intelligi id debeat explanauit.

Iam ad tempestatum generationes ista vtcunque aptare conabimur. Exactè me hîc omnia dicere posse neque polliceor, nec expectare te iubeo. Nolim quisquam hoc sibi de me persuaderet. Pluias, niues, grandines, ventos, ex vaporibus exhalationibusue de terra & aqua sursum elatis generari, confessum est omnibus. Easdem non secus fieri gigniue posse, quàm ex aqua & terra attenuatis, similiter notum testatumque est. Nec minus illud verum est ac certum, à calore attenuari hæc elementa prius oportere, quàm hos de se vapores emittant. Ineptissimè fecerim, ista si pluribus probare velim. Nam argumentis demonstrare id velle, cuius contrarium fieri non potest, infania potius est, quàm sapientia.

Porro calor extenuans & rarefaciens duplex est, subterraneus & æreus siue cœlestis. Hic à sideribus omnibus, præsertim verò à Sole & Luna promanat. Ille in terræ visceribus hæret, vndecunq; eum profectum putes. Nec est in omnibus locis æquè vel potēs vel copiosus, sed in alijs parcius, in alijs copiosior inuenitur. Nonnullis in locis igneus reperitur. Tanta ipsius vis cū sit, nō mirū est, quod & admirabiliū opus est effector, & spiritus siue halitus infinitā penè copiam

generat. Hic maximus & potentissimus est, cum aëris calor est minimus, & contrà etiam cum Solis calor imperiū aëris obtinet, exilis admodum imbecillusque existit, si secum, qualis in hyeme esse solet, conferatur.

Huius similitudo quædam in corporum nostrorum calore cernitur, qui & ipse hyeme copiosissimus, æstate parcissimus est. In causa est, quod vterque æstate propter cognitionem euocatur ac dispergitur, hyeme verò vnitur ac cogitur in profundo, propter circumstantes aëris frigus. Quæ huc vsque dixi, tam planè tamque solerter & solidè ab Aristotele in lib. Meteororum exposita reperiuntur, vt meritò ab vberiore vel declaratione, vel probatione abstinere debuerim. Inspecere vel solam disputationem te velim de Ventorum generatione, quæ in 2. libro ab eo perscripta est. Quanta verò sit vis frigoris æstate in terræ cavitatè cōclusi, & rursus caloris à frigore hyemali in profundū repulsi, ibidemque coacti, illustri exemplo breuiter exponam.

In ditione illustrissimorum principum Hennenbergensium, prope pagum Northeim (cui ab ista re, quam narrare incipio, nomē à frigiditate additū videtur, *Kalt Northeim*) locus est in accliuū montis parte, qua meridiem spectat, amplius admodum, qui media æstate densissimam habet glaciē, media verò hyeme, cum omnia sunt altissimis tectis niuibus, & frigore omnia ferè pereunt, neque nix neque glacies vlla cernitur in toto eo spacio. Et quāto æstas est calidior, tanto glacies est crassior. Contrà quanto hyems est frigidior, tanto caret magis niue & glaciē. In cæteris temporibus mediocribus, mediocria omnia visuntur.

Causa huius miraculi minimè obscura est. Etenim terra illo in loco poris meatibusque plena est & caua. Operta est multis lapidibus, inter quos terra quædam rara, porosa & muscosa cernitur. Inter eundem si inter duos lapides pedem aliquis ponat, cedit sub pedibus terra. Ex quibus haud difficulter perspicitur, calorem hyeme ibi potentissimum esse, qui uiues decedentes facile dissoluat, colligique ibidem non patiatur. Contrà verò æstate frigus eò repulsum cogi vniri que hætenus, vt vapores incidentes terræ atque

atq; pluuias in glaciē cogat, quā neq; Syrii neq; Solis radii soluere queant. Argumento certissimo sit, quòd, cum æstas frigida est, glacies aut nulla aut pertenuis & perexigua reperitur. Non potest circumstans calor frigus tunc cogere satis vnireque, sicut cum vehementior est, potest.

Ex hac narratione satis patet, quanta sit vis caloris subterranei, cuius infiniti alij effectus indices existunt. Generat hic magnam, imò incredibilem sub terrā spirituum copiam, ex quibus metalla & metallica omnia, si Aristoteli credendum est, fontes, lapides, &c. oriuntur. Ab iisdem collectis, exitumque non inuenientibus terræ motus excitantur, quibus non ædificia modò, verum etiam montes aliquando euulsos legimus. Non malè mihi videntur sentire, qui Gigantum fabulam ad hæc significanda confictam ab antiquis iudicant. Eruçant enim sæpe terram, & quasi mōtes montib. imponunt. Ergo à duplici isto calore vapores siue exhalationes suscitātur, ex quibus meteora omnis generis nascuntur. Et solis quidē calor, tametsi lōgè potentissimus est aliquando, vix tamē solus, imò ne vix quidem, tantam exhalationum copiam generet, quanta tot nubibus, pluuijs, niuib. ventis, generandis sufficiat. Nam sæpe nimis est vehemens, consumens potius vapores quā cogens, nonnunquam imbecillior est, quā vt tantum opus solus perficiat. Hinc æstate pauciores ventis ac pluuiæ generari putantur, quia plus discutiat vaporum Solis calor, quam ferè generet. At hyeme inefficaciorem esse, quā vt excitare satis multos possit.

Hæc vt vera sint, non tamen omnia explicant. Quippe æstate calor subterraneus ab æreo calore euocatus, terram ferè deseruit, paucioresque multò quā in vere & autūno spiritus halitusue suscitatur. Vnde cum & pauciores colligantur, & à calore collecti iam magna ex parte dissipantur, non immeritò pauci venti tunc regnant, rarioresque pluuiæ decidunt. Hyeme autem etsi calor subterraneus efficacissimus est, & halitus omnino plurimos generat, nec exire tamen facilè, nec à sideribus attrahi aptè possunt. Clausa nāque vndique est terræ superficies, & altissimis

præterea contexta niuibus, vt per pauci ex ea effluant, præter eos, qui ex fontibus, fluminibus, specubus, & terræ hiatusibus siue rimis exhalant.

Non obstat nostræ sententiæ, quòd hyeme plerumque àër est crassus, nebulosus, turbidus, obscurus. Non enim hoc fit, quia plures aut æquè multi ascendant ex aqua & terra nostra vapores, ac æstate alijsque anni temporibus eleuari probabile est. In causa hoc est, quòd pauca etiam illæ exhalationes, quas in àère colligi diximus, propter imbecillam Solis actionem non discutiuntur. Quapropter in eo permanent, nisi Boreæ flatibus dispellantur, alioque propellantur. Tunc enim redditur purior multò àër, vt nemo non videt.

Similiter illud mouere neminem debet, quòd crebriores pluuiæ videntur hyeme cadere, quàm alijs anni temporibus. Primum quidem, quia non hîc necesse est materiâ pluuiarum collectam esse, sed aliunde adduci potuit. Ego certè cum vltimam pueritiæ meæ ætatem memoria mecum repeto, non recordor vllam me pluuiam vidisse, quâ non præcessisset ventus, qui nubes secum, quibus cœlum obtegeret, aliunde adduxisset. Nebulas crassas in aquam solui aliquando tam multam vidi, vt depluere putarem, & terram madefieri cernerem. At pluuiam sine accessu nubium ex regionibus alijs alioque ex cœlo, decidisse non memini.

Atque haud scio, an ex vaporibus siccis, qui apud nos in àërem ascendunt, ventum hic frequenter generatum, dicere auserim. Quanquam in ea sum sententia, vt putem facilius probabiliusque defendi posse, ventos aliquando etiam hic generari, qui longius progrediantur. Etenim negari nequit, quin certa loca peculiare habeant ventos, quibus alia loca remotiora careant. Experientia probat, atque præter alios autores Hippocrates & Galenus obseruandos Medico tales optimo iure docuerunt. Non rarò ventos in montibus obseruaui, quos in planicie nemo percipere potuit. Hippocr. etiam non sine causa dixit, ventos nunquam discedere à montibus. Hic enim spirituum

ruum maxima generatur copia. plerique cauitates multas habent, in quas se cōdit calor, cum frigus aëris fugit. Hinc ferè metalla & metallica in montanis locis foelicius, quā in planis proueniunt. Certè nubes, nebulæ, & omnis generis vapores circa montes plurimi semper colliguntur. Quòd si non generari ex his constet pluuias, quod an defendi possit, nescio: certum tamen est, ventos hinc nasci, & pluuias inde augeri plurimum posse. Nihilominus verum erit, plerunque ex alijs locis nubes adduci, ex quibus hyeme pluuiæ niuesque ferè nascuntur. Hæc prima est responsio.

Altera est, quòd non hyeme semper tam crebræ decidunt pluuiæ niuesque, sed autumnno potius & veris initio. Quòd si hyeme accadat, ex alijs locis aduenire materiam oportet, & expositum est. Vere autem & autumnno etiam hic generari facile possint, certè plurimū augeri necessarium prorsus videtur. Hisce nanque temporibus vaporibus omnino plurimis aër repletur. Etenim subterraneus calor vere, frigore iam mitescente, prodire, terramque aperire incipit. Quo facto, spiritus, qui per hyemem sub terra collecti sunt, erumpunt, aërique se permiscunt, Solis verò calor tepidus consumere eos nequit. Quare in nubes coguntur, ex quibus resolutis in aquam terra madescit. Simili ferè ratione autumnno calor sese rursus in terræ caua insinuans, præcal factas ab æstiuo calore humidiores terræ partes facile in spiritum conuertit, aërique miscet.

Ex cōmemoratis liquet, cur nec æstate media, nec hyeme ad summum frigiditatis perducta, tanta exhalationum copia referciatur aër, quanta alijs temporibus impletur. Patet illud etiam, vtrunque calorem necessarium esse ad tēpestatum generationem. Quinimò subterraneus calor, si quis rem exactè ponderet, primas in opere isto partes obtinent, aut saltem non ociosus est, parumque res istas promouet. Quæ quanquam ita habent (Non flagitabis argumenta plura hoc loco, cum sensus te docere queant vera esse omnia) non tamen accusandus erit, qui ab astris omnia hæc solis fieri affirmet, modò quod rectè dicitur, rectè

Q

intelligatur Etenim astra huius quoque caloris, qui sub terram hyeme colligitur, causæ sunt effectrices, per accidens tamen. Nam à calore aëris augetur, minuitur, cogitur, dispergitur, licet per accidens fiat.

Nec mirum id videri alicui debet, cum multa per accidens coelestia tum generent tum interimant animalia quoque, nedum plantas & inanimata. Suprà exemplis tota hæc res est declarata copiosius. Equidem Solis ad nos accessu frigus ad profundum terræ pelli, caloremque ibi existentem euocari certum est, quocunque id modo eueniat. Contrà cum à nobis abit, frigori que aëris imperium permittit, in causâ est, cur calor magno impetu ad profundum refugiat, & frigus inde exire cogat. Neque difficulter hoc aduenienti calore cedit, præsertim cum suo se expectat simili coniungere. Quare vt non malè dicimus, Solem ortus atque interitus omnium rerum causam esse (Quod de Sole exempli gratia dicimus, de omnibus sideribus intelligi volumus) tamen si diuersorum, imò contrariorum istorum effectuum non eodem modo causâ fiat: ita rectè etiam asserimus, Solem causam esse, cur subterraneus calor modò augeatur, modò minuatur. Quo fit vt serenitatis etiam atque tempestatum causâ rectè affirmetur esse, quocunque tandem modo vtraque ista perficiat. Astra ergo aëris tempestates omnes pariunt, partim per accidens, partim verò per se, terram scilicet atque aquam calefaciendo, extenuando, & in vapores ac spiritus conuertendo.

Iam verò cum manifestum sit, tempestates aliter generari non posse, illud etiam patet, Solem atque Lunam præcipuè tēpestates excitare, minus alia sidera. Illorum enim actio sensibilis est ac manifesta, horum nullo percipitur sensu, sed mente duntaxat percipitur. Quocircà si quid illa hîc possunt, attrahere potius fursum genitos iam vapores à Sole atque Luna possunt, quàm eosdem generare. Hinc est, quòd Aristoteles Solis atque Lunæ tantum ferè meminit, præsertim verò Solis, cum de meteororum istorum ortu differit. Quòd si à subterraneo calore solo omni tempore satis suppeditari spirituum putes, sideribus, vt
necesse

neceſſe non habeant excitare, ſed ſatis habeant, ſi attrahe-
re eos queant, non parum hic falleris. Quippe hallucina-
tus plurimum fuiſſet Ariſtoteles cum præſtantiffimis om-
nibus omnium ætatum Philoſophis, in reddenda cauſſa
cur vno tempore pluuiæ ac venti naſcantur plures, quàm
alijs temporibus. Deinde ſi ſatis magna ſuppeteret horū
ſemper copia, neceſſariò ſemper plueret aut ningeret, quo-
ties ſidus aliquod oriretur, quod attrahere eos poſſet. At
poſſunt omnia, aut certè plurima, eaquæ ſingulis 24. horis
ſuper horizontem feruntur. Semper igitur aut nocte aut
die plueret ningeretue. Idem de grandine, ventis ac ſimi-
libus intelligi volo.]

Neque effugiat Aſtrologus, ſi aſſerat ſidera per ſe vim
hanc non obtinere, ſed ex certo cum alijs congreſſu vel a-
ſpectu adipiſci. Nam vt alia argumenta omnia hic mittā,
neceſſariò pluuiæ fieret, quoties huiuſmodi ſtellarum aſpe-
ctus contingeret. At hoc non minus manifeſtè falſum eſt,
quàm prius, id quod ne Aſtrologos quidem prudentiores
negaturos certò ſcio. Falſum ergo illud eſt, ex quo iſta ſe-
quebantur, quòd copia ſemper exhalationum ſatis magna
præſens ſit, vt non niſi attractione opus habeant. Aut cer-
tè cauſſa eſt adferenda, cur non ſemper attractioni paratos
halitus rapere ad ſe poſſint. Quod quia multo difficiljus
iſtis erit oſtendere, quàm veritati cedere, libentius qui ſa-
piunt cum Ariſtotele & cunctis rectè philoſophantibus fa-
tentur: ita ſidera tum aquas tum terras ſemper attenua-
re, inque halitus vertere, vt apta ſit vtræque. Quo poſito, ni-
hil erit inter nos discriminis aut controuerſiæ amplius. Iā
pridem enim declarauimus, cœleſtia ſidera terrena hæc
vniuerſa ita permutare, vt permutari omni tempore apta
ſunt ſingula, quod exemplis ſuprà propoſitis copioſe ſatis
declaratum fuit. Et hæc ad ſecundam & tertiam interro-
gationem dicta ſint,

Ad poſtremam tuam quæſtionem haud difficile eſt re-
ſpondere. Nam certum eſt, vel te ipſo affirmante, librum
illum ſuperſtitioſis & anilibus fabulis ita eſſe refertum, vt
vix aliud contineat. Nec minus illud etiam conſtat, quod

Medicorum verissimis placitis autor contradicat. Ipsemet autor vno in loco dissimulare nō est ausus, cum sic scribit: *Licet hoc dictis Medicorum nonnihil repugnare videatur*. Postremò argumētis ipsum vti futilib. & falsis, hoc est, verè Astrologicis, facillè ex dicēdis apparebit, cui per se id nō patet.

Mathematicam scientiam exactæ veritatis esse, quāuis vel ex Stoicorum sententia constare possit, tamē se id probaturum propter duas causas scribit. Prima est, vt ab omnibus Mathematica cognoscatur. Altera, vt plurimi Medici, non tamen omnes, intelligant, se artem præfagiēdi Mathematicæ scientiæ debere. Atque hic cum, quod fuerat pollicitus, præstare debuisset, propositi sui oblitus, transit ad probandum, Astrologiam Medico vtilem esse. Quare falsò dixit se Mathematicæ veritatem velle probare.

Quod si per scientiam Mathematicam dicatur Astrologiam intellexisse, longè errauit crassius. Primùm quidem, quia non probat, hanc exactæ veritatis esse, quod receperat. Deinde, quia nullum existimo Astrologum eò demētiæ peruenisse, vt prædictiones ex astris exactè veras cēseat. Ptolemæus certè aliter scriptum reliquit. Si quis hactenus insanit, cum eo frustra egero. Præterea si exactæ veritatis eam esse ostensurus fuerat, non tamen inde consectarium erat, vt Medici præfagiendi artem huic acceptam referrēt. Et si referre eos oportebat huic acceptam, omnes boni Medici id facturi fuissent. Ipse verò, ait, non tamen omnes.

Quæro quos intelligat per istos, quos hīc excipit. Si Hippocratem, Galenum, & qui inter hoc duos floruerunt, intellexit: illud quod verum est fatetur, hos non debere peritiam præfagiendi Astrologiæ. At hi artem præfagiendi inuenerunt & excoluerunt, vt addi nihil præterea posse videatur: hisce igitur, non Astrologis, artem omnem præfagiendi debebimus.

Postremò quomodo non veritus est Astrologiam Mathematicam facere scientiam? Mathematica veratur circa lineas, superficies, magnitudines, & vt semel dicam, circa ea quæ *ἐκ ἀφαιρέσεως ὄντα* vocarunt Græci. Quamquam enim in subiecto aliquo hæc sunt, attamen vt Mathemati-

ca ca

ca ea considerat, immutabilia & in mente artificis tantum existunt. At verò Astrologia circa operationes & effectus astrorū versatur, quos naturalis examinat inquiriq; philosophus. Ille certa & immobilia spectat, Astrologus autē contingentia & dubia tractat. Taceo hīc, quòd nihil aliud quàm mendacia confarcinat. Si non plus haberent Mathematicæ scientiæ veritatis, quàm habet Astrologia, tardè ac ferò probare hic autor nobis poterat, Mathematicā scientiam exactæ veritatis esse. Iam vt hoc libenter credimus, ita mentiri Astrologos pleraque non nescimus.

Neque ad rem est, quod à nonnullis obijci contra prædicta solet, Astrologiam ad Mathematicas scientias pertinere ideo, quia Astronomiam præsupponat, vt loquuntur. Nam si hoc sit satis, licebit vnicuique præstantissimis artibus pro libidine aliquid affingere, & sub eiusdem nomine venditare & nobilitare. Constat Astronomiam non astrorum vires & actiones considerare, sed motum atque magnitudinem eorum inuestigare ac metiri. Quare non erit illa vanitas præstantis huius scientiæ pars aliqua existimanda. Sed ad rem redeo.

Nunquam iste autor suis argumentis probabit Medicos bonos artem præfagiendi Astrologiæ debere. Etenim si memineris eorum, quæ in superioribus meis literis à te perlectis, scripsi, faciliè recordaberis Galenum affirmasse, nunquam Astrologos aut alios Vates vera de agris prædixisse. At ipse ex arte præfagiendi Medica nūquam errauit. Quomodo ergo quod verum est, mendacio id, quod est, debebit? Et non pertinere ad Medicam artem Astrologiā planum testatumque omnibus est non stupidis omnino. Hic certè autor, licet obscurè, confitetur. Quo fit, vt magis mirer quomodo non puduerit eum asseuerare, præfagiendi artem nos Astrologiæ debere, cui non plus est cum ea familiaritatis, quàm cum Extrispicio vel Augurio vel alia quauis vaticinandi vanitate. Sed argumenta ipsius examinare iam tempestiuum est.

Duobus vtitur argumentis, vel vnico potius, quod duobus comprobatur medijs, ad probandum Astrologiam Me-

dicinæ vtilem esse. Præclarissimi, inquit, Medici ita censuerunt, ergo verum est. Antecedens probat autoritate Hippocratis & Dioclis. Primum hoc modo. Hippocrates ait illos decipi, qui physiognomoniam ignorant, ergo Astrologiam approbavit. Consecutionem sic ostendit. Hippocrates laudauit partem philosophiæ diuinatoriæ, ergo laudauit totam. Porro maxima Astrologiæ pars pertinet ad hanc philosophiæ partem, ergo Astrologiam cominendauit. Altera confirmatio primæ propositionis argumenti primi, talis est: Diocles non hoc tantum dixit cum Hippocrate, sed præterea affirmavit, veteres Medicos præcognitiones, quæ in morbis fiunt, ex diuersitate luminis & cursus Lunæ, conficere solitos fuisse. Hæc sunt præclara præclari illius autoris firmamenta, quæ quomodo refellenda putē audire cupis?

Valde miror, cum conquisiuisse omnia, corrasisseque videatur, quæ aliquo pacto huc inflecteret ac intorqueret, Galeni ipsum non meminisse, & ex 3. Decretorum nihil protulisse. Aut non legit illos, aut Galenum nō satis æquū Astrologiæ perspexit. Vt enim post Galeni ætatem vixisse ipsum credam, non prorsus nulla coniectura est. Et certè cum non omnes Medicos artem præfagiendi Mathematicæ acceptam relaturos scribit, in eam suspensionem venio, ipsum non ignorasse quàm nullum inueniret apud Galenum patrociniū aut subsidium.

Sed neque Hippocratis, neque Dioclis autoritas ei suffragantur. De hoc vt credam id facit, quod Galenus non demissè de hoc homine sensit, huiusque testimonio libenter vsus est. Quod si in 3. Decretor. potuisset suam sententiam tanti viri autoritate ornare, non prætermisurus fuisse videtur. Adde quod Galenum mentitum fuisse oporteret, si verum esset, quod hîc dicit. Etenim Galenus apertè asseuerat, se primum tētassee causam motus illius in morbis per quaternarium & septenarium, in Lunæ motum reducere, Medicos omnes qui ante se fuerint, ne conatos quidem ali quid simile fuisse. Locus in i. com. Progn. habetur. Quare nec crisis, nec aliū in morbis prædictionem mutationis,

cx

ex Lunæ cursu veteres reddidisse liquet.

Si quid tale dixit Diocles, proculdubio non de Medicis, sed de Astrologis asseruit. Tentasse nanque Vates morborum euentus præfagire, vt hodie, ita olim quoque, ex Galeno colligi potest, cum Romæ nunquam Vates vera de ægris prædixisse asseueranter affirmat. Nisi hoc intelligere velis, veteres Medicos in cōsideratione temporum, etiam Lunæ statum ac lumen considerasse. Omnia nanque cum plena est, tutiora sibi promittere æger potest, quàm cum lumine aut prorsus, aut magna ex parte priuata est. Verū ego pro certo mihi persuadeo, Dioclem tale nihil aut sensisse aut scripsisse. Probabilius esse, quòd dico, tūc videbis, cum quomodo Hippocratis testimonium citet, perspexeris, de quo iam dicendum erit.

Non sine causa iterum hīc me mirari dixero, quòd non alia ex Hippocrate testimonia protulerit in medium. Sane nostri temporis Astrologi vix ita inepti sunt, vt hæc profec adducant, cum verisimiliora se habere putent. Nec potest negari, locū de quo supra ad te, & in literis Stathmionis disserui, facilius & aptius huc trahi posse, quàm quæ hic autor huc inducit: Suspicio hīc etiam Galeni ipsum interpretationem sibi obstare vidisse. Sed vt vt ista habeant, nihil efficit eorum quæ volebat. *Hippocrates, ait, tribuit plurimum physiognomonie, & decipi Medicum, qui non sit in ea exercitatus, affirmat.* Hic nullam ei moueo litem. Neque superstitiosè percunctari volo, quid per physiognomoniā intellexerit, & quousque credendum ei censuerit. Nemo, puto, Medicus ambigit, quin ex corporis habitu, colore, lineamentis, figura, & similibus, rectè quædam conijciamus. Certè talia cum in sanis tum in ægris vtiliter obseruari constat, imò sæpe necessarium est.

Quod mox addit, maximam Astrologiæ partem ad hanc iudicatoriam philosophiam, hoc est, ad physiognomoniā pertinere, vehementer ab eo ostensum velim. Quid, quæso te, simile habent vaticinium ex astrorum coitionibus, digressionibus, quadratis, trigonis alijsque aspectibus vocatis, & ex corporis lineamentis, figura, forma, habitu,

incessu, locutione, aspectu, & similibus de causis, à quibus ista orta sunt, conijcere? Hæc omnia, qui, quomodo à tem peratura & fornatrice facultate fiant, percepit, non nihil ex ipsis vt ex effectibus de causis efficientibus colligit. At verò quam habent cœlestes aspectus connexionem cum particularibus morborum mutationibus, aut moribus ho minum? Semel dicam omnia, ineptum esse qui Astrologiam partem physiognomoniam fecit, ineptiorem qui credit, ineptissimum qui defendere studet. Sic enim sapientes iudicant, per imprudentiam ei, qui primus inuenire aliquid tentat, falsi aliquid excidere posse, nec tantopere dānandum hunc esse, quàm qui postea legit & secum perpendit, nec falsitatem perspicit. Maxime verò reprehensione dignum videri, qui, quod falsum esse perspexit, tanquam verum defendere nititur. Neque verò opus esse iudico, vt falsitatem sententiæ istius pluribus coarguam. Ambigitur enim à multis, vter stultior sit dicendus is, qui absurda cogitauit, an qui eadem longiore oratione impugnat.

Quamobrem pessimè iam concludere ipsum liquet, quia partem probavit Hippocrates, totam probasse videri. Non enim aut partem aut particulam vllam huius vanitatis probauit vnquam vir eruditissimus & prudentissimus. Quis non iam cernit Astrologica esse, quæ adduxit argumenta huius libri autor, hoc est, euanida, falsa, & mentita? Iam me tibi præstasse opinor, quod à me petiuiisti. In primis tribus capitibus explicandis longior paulò fui, quod non indigna opera illa viderentur. Postremum

vix dignum est, de quo tot dicantur, quot

tibi vt gratificarer, dixi. Si quid præ-

terea desiderabis, meq; ad-

monueris, pro virili parte

exponam. Vale.

Heidelbergæ.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

EPISTOLA X.

Thomas Erastus viro clarissimo, Domino N. N.

Mathematico, amico optimo S. D.



I X dici potest quā grata mihi litera tua fuerint, quas nuper nobilis ille mihi reddidit, cum propter alias quasdam causas, tum quod te cum coniuge rectè valere, meiq; memoriam te retinere demonstrarēt. In presentia omnibus alijs omisis, quæ de Astrologia scribis examinanda putaui. Scribis te opinari, quæ contra Astrologos disputasse me audieris, non tam contra Astrologiam, quàm contra abusum, qui magnus ubiq; sit, dicta scriptaq; mihi fuisse. Ac non alia de causa Romanos aliquot Imperatores Chaldaïs imperasse, uti malam artem relinquerent (sic enim appellas) ac si non paruissent, poenas penderent, arbitraris. Quinetiam vrbe aliquoties ob hanc rem pulsos iudicas. Veram Astrologiam, quæ ex crebra naturaliū causarum obseruatione orta sit, magnum Dei donum te reputare addis. Eam & naturalem esse & ab homine sciri posse, aliquot argumentis te in opere, quod in manibus habere te scribis, probaturum asseueras. Præterea ad calumnias quorundam ex Patribus & historijs respondere te statuisse asseris.

Hęc tua cum legerem, maximè cum Astrologiam quandam verā esse naturalemq; credere videreris, substiti paulisper, & quid tibi velles, diligentius cogitare mecum cœpi. Nec videre tamen potui te de alia loqui, quàm de iudicaria siue diuinatrice, quam *αεγρωστικὴν ἢ ἀστρονομίαν* appellant. Quo pacto naturalem hanc vocares, multò minus intelligebam. Nam si ita naturalem esse putares, ut diuinationum Cicero aliquas naturales facit, atq; artificiosis opponit, constare sententiā minimè posse præclare videbam. Quoniam de tali Astrologia nemo vnquā, quod scire potuerim, aut scripsit aut differuit vnquam. Deinde non fuerit ars hæc Astrologia, tu autem de arte mihi loqui vide-

baris, de qua me concertationem suscepisse nō ignorabas.

Quòd si propterea naturalē dicere velles, quia insitam nobis vaticinandi facultatem fingeret, exornaret, perficeret, ne sic quidem defensurus opinionem videbaris. Non dubito quidem, quin artibus quibusdam insitas nobis facultates plurimum augere, perpolire, melioresq; reddere valeamus. Vis est hominibus orandi ac differendi ingēnita, qua nonnulli sine arte, multò differunt ac orant elegantius meliusq; alijs quibusdam, qui hasce artes perdidicerunt. Hanc nihilominus illustriorem perfectioremq; effici posse, si ars accedat, nemo arbitror negat. Ptolemæū quoq; minimè nesciebam alicubi scripsisse, illū solū optimum Vatem Astrologumū fore, qui ad futurorum præsensio- nem natus, & quasi numine quodam afflatus esset. Attamen persuadere mihi nō potui, te hoc pacto Astrologiam con- nasci nobis existimare. Nullus enim vnquam extitit Astrologiæ ignarus, qui pro astrologo haberetur. Nullus etiam ex astris futura præuidere creditus est, qui motum eorum obseruare nunquam didicisset.

Potest præterea illa doctrina, quæ cœlorum & astrorum, (naturalium scilicet corporum,) naturas, causas, facultates, proprias operationes perscrutatur, naturalis Astrologia rectè nominari. At hæc non docet ex astrorum viribus, quasq; huc demittunt qualitatibus hariolari, nec ad vatem vllum pertinet, sed tota philosophiæ naturali subiecta est. Hanc Aristoteles nō exorsus modò est in sua philosophia, sed propemodum perfecit, diuinatricem nusquam approbavit. Quinimò futurorum præscientiam, quam Astrologi sibi arrogat, supra vires captumq; hominis esse demonstravit. Astra sanè ab ipso non vt particulares & propinquæ siue definitæ causæ (ex quibus tamē solis distincta rerū cognitio oritur) horū inferiorū cōsiderantur, sed maximè tū vniuersales communesq; tū remotas & interminatas omniū, quæ hic sūt, causas docuit. Iā verò constat inter has & particulares effectus, qui hic sunt, infinitas & homini in- cōprehensibiles causas alias interuenire. Quomodo igitur ex illarū inspectione aliquid prædiuinare homines queant?

Quæ

Quæ à sideribus hic fiunt, non nisi opera secundarum causarum producuntur. Quamobrem nō minus per accidens ab ipsis particulares euentus efficiuntur, quàm vnum idemq; vinum perficere per accidens dicitur, vt inebriatorum hic quidem ploret, ille rideat, alius irascatur, alius obmutescat, atq; pro suæ quisq; naturæ propensione aliud ac aliud agat. Ceterum Aristoteles in hac de cœlo & sideribus tractatione non fortuitas accidentalesq; causas, sed proprias & per se appellatas tum causas tum facultates inuestigat. Ex quo liquidò cernitur, Astrologiā *μαθημ* sub hac doctrina minimè cōtineri. Quod si per Astrologiam hanc de sideribus & astris scientiam intelligis, tuæ me sententiæ laudatorem approbatoremq; habebis. Quippe donū Dei esse ac sciri ab homine posse libenter confiteor. At diuinatricem, quam ego solam vitupero, sciri posse, naturalemq; esse haud probabis. Ne hoc quidē igitur modo naturalem te Astrologiam vocasse facile cognoscebam.

Quare in hanc non nihil inclinabat sententiam animus, te doctrinam operationum exercitationumq; Astronomicarum accipere me voluisse, præsertim cum non nescirem Aristotelem cū veteribus per Astrologiæ nomē aut astronomiā, aut eā, de qua nuper dixi, scientiā intellexisse. In hac sentētia me cōfirmabant, primū quidē, quod nullus alius modus, quo Astrologia rectè naturalis dici posset, restare videretur. (Non enim tā iudicare ineptū te possim, vt naturalem te nūcupare ita crederē, quomodo Ioannes Indagine quandā confinxit nouā, naturalemq; vocauit.) Deinde quod supradictas significationes tanquā à tuo proposito alienas minimè amplexus putareris. Iā enim annos aliquot non sine laude Mathesin te profiteri scio, & in explicatione vsus astrolabij versatum felicissimè compertum habeo.

Per astrolabiū concinnè fabricatū, siderū ortus, occasus, cōuersiones, progressus, occursum, cōgressum, retrocessionem, (hæ obseruationes astronomicæ quædā sunt exercitationes) deprehēdi posse notissimū est. At ex illo siderū positu, quē astrolabij auxilio cōprehēdimus, de futuris effectibus, quos nō sine multiplici vndiq; cōfluētiū rerū atq; causarū astra

hîc pariunt, vaticinari velle, quomodo Astrologi solent, id iam non Astronomicū porrò, sed Astrologicum fuerit negotium. In hac opinione propterea libens perstitisē, quòd te Astrologicis fabulis addictum esse non libenter credidi.

Cæterum duo me aliter sentire propemodum coegerunt. Alterum est, quòd te in explicatione vsus astrolabij ad quorundam calumnias ex Patribus & historijs respondurum scribis. Alterum, quòd Imperatores, Picum, Manardum, Theologos, non astrologiam damnare, sed abusum duntaxat reprehendere opinaris. Prius interpretabar mollius, ac si eos refutaturus videri velles, qui sententias theologorum, quibus diuinatricem vituperant, ad astronomiæ accusationem malè transferre ausi fuissent. Nam etsi neminem scirem hoc fecisse, malebam tamen hoc credere, quàm te astrologiæ fidē adhibere, cogitare. Posterius cum quomodo excusarem non reperirem, diuinatoriam te naturalem putare conieci.

Picus & Manardus, vt præstantes Philosophi, futurorum præfensionem, quam Astrologi pessimè profitentur, damnarunt, & naturalibus viribus eiusmodi præsciri nō posse demonstrarunt. Theologi non abusum tantum, quod tu te credere simulās, potius quàm verè credas, sed totā Astrologiam detestantur. Equidē si rectè examines, nil tibi aliud tota videbitur esse, quàm abusus & *ψευδολογία*, pestis animorum, veritati & sacrosanctæ religioni ex diametro opposita superstitio. Imperatores quoq; idem iudicasse, ex eo potest intelligi, quòd explicatis minimeq; ambiguis verbis, non abusum duntaxat (vt tu ais) sed ipsammet artem reiecerunt, eamq; nec disci nec exerceri permiserunt. Sic in Cod. 9. tit. de Maleficis & Mathematicis, in l. 2. habetur. *Artem Geometria discere atque exercere publicè interest: ars autem Mathematica damnabilis tota est & interdicta omnino.* Hîc certè totā interdictam & omnino interdictam lex dicit, nō abusum duntaxat prohibendum esse, cuius ne mentio quidem facta cernitur. Scire causā cupis? Quia diuinatrix est. Etenim paulo post multis diuinandi modis enumeratis, inter quos Astrologia quoq; nominatim recensetur,

tur, addit lex. *Sileat omnis in perpetuum diuinandi curiositas.* Et hanc veram esse causam, non aliam, hinc perspicitur, quòd parem poenam omnibus statuit diuinatoribus.

Nec reperies magis damnatum auguriũ & extispiciũ, quàm Astrologiam. Quinimò de his nullibi dicitur in lege nominatim, omnino interdictas esse has artes, quod de astrologia expresse dictum audisti. Quamobrem cū nemo ausit vel dicere vel cogitare nō Augurium & Extispiciũ, sed abusus horum duntaxat vetare legē, ne de Astrologia quidem rectē affirmari hoc poterit. Imò multò minus dici de hac poterit, quia magis est expresse in lege dānata. Lex non aliter Astrologum, si in comitatu Cæsaris deprehendatur, gladio puniri iubet, atq; aruspiciem. Pro causā ponitur, nō hoc, quia perperam vñs arte putetur: sed quia diuinator sit. Ideo somniorum quoq; interpretem, si artem occultare diuinandi videatur, lex eadē punire præcipit. Taceo quòd Constantinus simpliciter mandauit, vt capite plecteretur, quisquis aruspiciem aut Mathematicum cōsuluisset.

Ex cōmemoratis intelligis ac vides, apertē Astrologiam, Aruspiciam, Extispiciũ, Somniorum interpretationē, si arte nitatur, ex æquo damnari nō aliam ob causam, quàm quòd diuinatrices sint. Sic igitur Imperatores statuerunt: *Omnis diuinandi modus ex cœtu hominum Christianorum exterminandus est.* Ergo astrologia quoq;. Quippe diuinandi curiositas hæc quoq; existit. Falleris ergo tu plurimum, qui ex vrbe Chaldæos eiectos arbitraris propter artis abusum. Non enim ideo pellebantur, quòd Astrologia abuterentur: sed quòd Astrologi, hoc est, diuinatores essent.

Igitur cum Imperatores multi Astrologiam sub graui poena prohibeant, elegantiores omnes philosophi futilem esse affirmant ac probent, præstantiores omnes theologi execrentur, sacra Scriptura, hoc est, ipsemet Deus detestetur: non video ego, quomodo tu vel partium ipsius aliquā, vel totam sis probaturus naturalem veramq; esse. Et quæ ad Theologos & Sacras literas pertinet, cū alibi tum in libello Sauonafolæ, atq; in eiusdem apologia contra Christophorum Stathmionem Medicum Coburgensem repe-

ries. Hic philosophica quædam attingere placet, ne dicere nos tantum multa, nihil verò probare, cogitare nobisque obijcere possis.

Astrologorum Vaticinia omnia, nec de rebus necessario euenientibus, nec de rebus naturalibus in genere, sed de particularibus tantum euentibus expetuntur. Ex quo perspicue sequitur, omnia arte carere. Nemo etenim in bonis artibus mediocriter versatus non videt, illiusmodi omnia incertam & dubiam habere originem, & non magis fieri, quàm non fieri posse, siue ex eorum esse genere, quæ usitata in scholis voce contingentia nominantur. Hæc autem arte ratione prædici antè non possunt, quàm vel esse iam, vel certè fieri aliquo modo incœperint. Quare necesse est talium præsentiones inartificiosas & fortuitas esse. Præterea notum est, nihil nos futurorum præintelligere, quod non in suis causis præuideamus. Nam cum, quæ futura sunt, intellectum mouere ipsa per se nequeant, (quippe non sunt in rerum natura,) consuetudinem profectò est, talia ne percipi quidem in se ipsis posse. Etenim intellectus noster, in se illa tantum apprehendit, quæ præsentia habet. Hæc verò præsentia non sunt, quatenus nimirum futura sunt. Si ergo ea tanquam futura percipit, in suis causis, ex quibus consecutura peruiderit, ipsa percipere eum prorsus oportet. Nullus est modus reliquus futura prænoscenti arte & ratione, qualem Astrologiam Astrologi esse dicunt quidem, at non probant.

Quamquam verò in suis causis futuri quidam effectus contingentes (de talibus semper loquimur in præsentia) præuideantur: non tamen in quibuslibet causis cerni possunt, sed tantum in propinquissimis, definitis & proprijs. Nam in remotis, indefinitis, & communibus, nihil cognosci potest, quod sit commemoratione dignum. In causa est, quod non ab his, sed ab illis res omnes primo & sine medio oriuntur: nec ut sint tantum, sed ut tales sint, non alius modi & naturæ, omnino obtinent. Canis non à coelo, ut tale sit animal natum ad latratum, sed à cane generante accipit. Quis dubitet, hominem suam naturam, quatenus homo est,

mo est, à suis parentibus adeptum esse? Pronunciatum hoc in tota est philosophia probatissimum, rebus omnibus hoc à natura siue Deo insitum esse, vt se propagare, hoc est, simile sibi generare velint, ac, nisi per accidens aliquod impediatur, possint. De illis loquor, quæ generare possunt ac debent. Hac de caussa pulchrè simul ac verè à philosophis dictum est, generans & generatum in omni vniuoca appellata generatione eadem specie existere.

Quare si non in alijs præuideri caussis nascituri effectus possunt, quàm in illis à quibus effici generariq; per se, non verò per accidens solent, frustra aliæ considerentur. Equidem vix puto quenquam tam esse inertem, qui se canis generationem in illius caussæ actione præuisurum speret, quæ canis naturæ nihil habeat, ideoque nulli eam materiæ communicare possit. Nulla enim res, quod vulgò dicitur, alteri dare poterit, quod ipsa nunquam possedit. Vnde non ex cœlo, aut apris, aut ouibus, expectamus canes, sed ex canibus tantum. Illa enim non habent in se aliquid naturæ canis, quam communicare alteri materiæ valeant. Quæ cum in omnibus caussis remotis, interminatis, comunibus, & non proprijs, locum habeat ratio: efficitur omnino imperitè facere illos, qui ex talibus futurorum effectuum particularium præensionem venantur. Vt hoc planiùs perspiciatur verum esse, de singulis paulo pluribus agam.

Et primum quidem, quod ex remotæ caussæ notitia nō possimus euentus particulares, quos multis alijs interuenientibus caussis producant, præagire, non est difficile cognitu. Aut enim mediæ illæ caussæ, quæ inter effectum & causam remotam intercidunt, immutabiles & perpetuæ sunt, necessarioque mouentur, cum primum remotior moueri incœperit, veluti in miraculis illis spontinis & horologijs affabrè compositis cernere licet: aut mutabiles sunt, nec statim prima mota ipsæ quoq; perpetuo ordine vnoque semper modo mouentur. Primum asseuerare nullus, puto, volet Astrologus. Etenim fatalis ista

causarū connexio, siue Stoica necessitas veritati pariter & Aristoteleæ philosophiæ, quæ hac in re magno ab omnibus doctis consensu recepta est, repugnat. Sed & Astrologorum placitis plurimum aduersatur. Putant enim & docent, prudentes homines multa cauere illorum posse, quæ ex cœlo sibi impendere præuiderint. Ac nisi ita res haberet, tunc etiam, cum vera probata fuisset, scire eam nemo sapiens vellet. Duplicaretur namq; malum & infinitè maius redderetur, si futurum intelligeretur, declinari autem non posset.

Deinde tantum abest, vt hoc pacto res omnes necessario accidant, vt ne tum quidem prædictio firma sit, cum effectus iam effici produciq; visus est, vt cum Philosophia docet, tum Medicina quotidie comprobat. Non enim, vt, cum posterius est, prius præfuisse oportet: ita cum prius est, posterius quoq; fore oportet. Inter factum atq; factum motus intercedit, habitum non necessario, sed contingenter producens. Quo fit, vt habitus ac finis non semper ad præcedentem motum consequatur. Impediri enim, nō potest, antequam ad finē præfinitum opus perduxerit. Quæ res in causa est, vt plurima incipiant fieri ac nasci, non tamen perficiantur omnino, sed semiperfecta, aut vix etiam inchoata relinquantur. Qui in arte nostra versatus est, nō habet opus longiore expositione.

Quamobrem alteram partem approbare, & medias illas causas mutabiles statuere cogimur. Quo posito, necessarium prorsus est, vt operationes earum variè mutari impediriq; concedamus. Ergo qui ex remotæ causæ actione prælagire effectum particularem ex arte volet, cum quot inter hanc & effectum mediæ causæ interuenire possint, necesse est scire. Nec hoc solum modo, sed illud præterea scire debet, quomodo vnaquæq; moueri ab alijs possit. Demum ignorare eum nō oportebit nihil interuenturum esse, quod alicuius harum actionē mutet, impediat, aliterue determinet. Cæterum cœlū esse remotā causam, quod nō nisi beneficio aliarum propinquiorum causarum hæc terrena producat, non debet à me probari hoc loco.

Pona-

Ponatur igitur certa aliqua cœli figura, puerum, qui nasciturus mox fuerat, aut nascebatur, ingeniosum reddidisse. Neceſſe eſt vt opera aliarum cauſſarum hoc perfecerit. Ipſa enim cū ingenium non habeat, non poteſt iudicij atq; ingenij cauſſa immediata cenſeri. Nec poteſt instrumenta animæ, cerebri ſcilicet ſpirituumq; ſubſtantiam repente permutare, nulla propin quarum, ope cauſſarum. Cum igitur ſciri nequeat, quas, quales, quōt numero, interuenire cauſſas alias neceſſe ſit, nec quo pacto inter ſe coire, conſentire, temperariq; eas neceſſe ſit, ad hoc, vt naſcens reddatur ingenioſus, cū inquā iſta ſcire nemo queat, nec in cœlo deſcriptum reperiāt, quomodo queſo poterit aliquis inſpecto cœlo, & cauſſa remotiſſima, de effectu ipſius aliquid coniectare? Cerebrum & ſpiritus ſuam tunc, cum naſcitur puer, temperaturam obtinent, non à cœlo accipiunt. Quare mutari temperiem oportet, ſi mutatur ingenium. At nō repente hoc fieri poteſt, ſed tempore admodū eſt ad eam rē longo opus. Neſcitur à quibus id cauſſis efficiatur. Neq; an præſentes vel omnes ſint, vel aliquæ earum, dicere licet. Poſtremo quæ impedimenta ſint apparitura incertum eſt. Ex quibus omnibus apparet, non indoctum modò eſſe, ſed omnino dementem qui ex remotæ cauſſæ notiſſimæ velit talia præcognoscere. Loquor de illis duntaxat, qui rem & intelligunt, & ad trutinam expenderunt, nec perſuaderi tamē potuerunt. Plurimi ne cogitarūt quidem, an fieri talia poſſint nec ne poſſint, quos ego non vitupero, ſed vt conſiderent moneo.

Iam quòd neque indefinitæ cauſſæ cognitio ad futurorum præſcientiam vtilis ſit, non minus promptum eſt videre. Etenim tales paribus viribus vtrumq; contrariorum efficere poſſunt ex æquo, niſi acceſſione ſecundarum cauſſarum determinentur in vnam partem potius, quàm in alteram. Quare non vnum magis contrariorum quàm alterum effecturam talem cauſſam, ex ipſius naturæ actionisq; notiſſimæ colligi poteſt, niſi à ſecundis, cauſſis circumſcripta determinataq; ad certum effectum producendum cogni-

ta sit. Quoties hoc scitur, tunc iam fieri effectum oportet. Præuidetur igitur non ex indefinita causa, sed ex definita, & determinata. Exemplum rem illustrans tale sit: Potest homo exire domo, & non exire. Nec poterit quicumque ex natura hominis intelligere, vtrum tali die & hora domi sit mansurus an exiturus è domo. Quòd si voluntatem, quæ libera est, à certis accidentibus ad exeundum flecti coniecerit, vt quod pecuniam se accepturum speret, probabiliter exiturum ad recipiendam pecuniam præuidet, non vt ex indefinita, sed vt ex definita causa. Nouit enim iam in vtram partem inclinauerit voluntas, quæ sua natura non huc magis quàm aliò inclinabat. Et quæ determinant voluntatem, ferè sunt obiecta sensuum & intellectus. Hæc vix aliter quàm casu offeruntur. Vnde perspicuè patet, arte nulla præscire nos ex huiusmodi causa cognitione, quæ ab infinitis & prorsus fortuito occurrentibus accidentibus in vnam magis quàm alteram partem inclinatur, particulares effectus vltos posse, de quibus aliquid scire homines desiderent.

Eadem atque adeò maior est difficultas in communi causa. Voco autem communem causam, quæcunque vnica & eadem facultate res multas variè, vnamquamque scilicet pro sua natura, substantia, proprietate, aptitudine, potest ac solet afficere, alterare, immutare. Exemplo ignis declarabo breuiter. Hic vnica potestate, scilicet caliditate, vno eodemque tempore alia liquefacit, alia cogit induræ, quædam dealbat, nonnulla denigrat, aliqua corrumpit, plurima recreat & confirmat, res certas dulciores, alias amaras, acidas, ingratas, efficit. Hæc omnia vt alia infinita præterea, quia calefaciendo tantum perficere potest, pro naturarum diuersitate illarum rerum, quas calefacit, communis omnium horum effectuum causa est ac dicitur.

Iam verò quis tam sit rerum imperitus, qui se ex considera-

sideratione naturæ ignis solius certum effectum prædicere posse cogitet aut speret ? Igne conspecto, si plumbum iniici videam, atque ab igne plumbum solui non nesciam, plumbi liquefactionem præuideo. Si verò nulum adijciatur siue apponatur propè ad eum corpus quod liqueferi aptum sit, aut tale admoueatur, quod ab igne solui ego non sciam, ex ignis consideratione nunquam præscire potero, an aliquid tale sit dissoluendum ab eo. Ex quibus patet, præter naturæ ignis notitiam duo me præterea explorata habere oportere, si certi aliquid tale præuidere cupiam. Primum est, vt quid admouendum igni sit perspexerim. Alterum vt, quid ab igne pati queat, quod admouendū præintellexi, compertum habeam. Istis ignoratis, nihil præsentire futurum, quod quidem ab igne efficiendum sit, vnquam potero ex inspectione ignis. Loquor non de effectū ignis primo, videlicet caliditate, sed de particularibus alijs, quos per caliditatem in diuersis natura rebus efficit longè diuersissimos. Hoc enim Rustici quoque omnes intelligunt de igne, nimirum ita ipsum omnia per calorem immutaturum, vt mutari natura possint, quod communis multorum effectuum causæ proprium munus esse præmonuimus.

Quod ignis exemplo valde apposito expositum est, de communi qualibet causâ, quatenus talis existit, intelligendum est. Non enim ex ipsius noticia particularis aliquis effectus præuideri poterit, nisi in quæ actura sit præcognitum sit, & quomodo singula illorum affecta aptaq; sint perspectum, & quidem certò præcognitum sit. Nam cum, quæ hoc modo à communi causâ patiuntur, mutabilia plerunquæ sint, & pro varia naturæ suæ permutatione, accidentibusque causis alijs, non vno semper modo patiantur, prædici arte ne tum quidem aliquid rectè poterit, cum prædicta non ignoramus, nisi talia permanfura non inanibus coniecturis deprehenderimus.

Summa est, quia & infinita sunt quæ à communi causa ex æquo omnia mutantur mutariue possunt, & quia eadem res pro diuersa affectione & aptitudine, quam per accidens adipiscuntur, diuerso modo mutantur, non mutari ea hoc modo potius quàm alio quouis, nisi per accidens. At horum nulla est ars aut ratio. Quare ex communi causa nihil artificiose præsciri aliud potest, nisi hoc, ipsam in rebus singulis, in quas aget, perfecturam, quod pati ipsæ queant, siue ad quod patiendum aptæ tum sint. Mutata verò aptitudine effectum quoq; mutatum iri.

Ergo si neque ex actione causæ remotæ, neque indefinitæ, neque communis, futurum aliquid arte præcognosci potest, quis quæso ex illis causis se futura, quæ hîc fiunt, peruidere confidat, quæ maximè sunt à talibus effectibus remotæ, & omnium communissimæ? Minus sperabit, opinor, vbi præterea maximè indefinitas perspexerit esse, vt non nisi ab infinitis accidentibus determinatæ aliquid tale producere vnquam valeant. Rectè ergo suprâ affirmaui, particulares istos euentus, non nisi in propinquissimis & prorsus proprijs causis cerni. Qui in alijs quærit huiusmodi præensionem, credere hoc etiam videtur, intercedentes causas immutabili lege atque nexu inter sese cohærere, vt aliter concurrere mutariq; nequeant, sed prima mota, posteriores omnes certa & inuitabili necessitate similiter semper moueri. Deinde ne sic quidem proderit ei communissimæ istius causæ noticia, nisi illa etiam duo præsciat, videlicet per quot & quas medias causas effectus sit producendus, & an, quod actionem recepturum est, adsit, idoneumq; pro tali receptione existat. Quæ cum sint omnia impossibilia, & caput hominis superent, necessariò sequitur, ex consideratione & inspectione talium causarum, nihil prædictorum arte præsciri prælagiriq; posse.

Porro sidera nemo sanæ mentis homo vnquam negabit, causas horum terrenorum maximè esse remotas interminatas & communes generalesq;. Quare necesse est
verum

verum esse, ex inspectione cœli nihil horum prænunciari posse. Omnia à sideribus per accidens, non per se, fiunt, sicut ignis per accidens alia nigra, alia alba, dulcia, amara, facit. Quod ut fiat planius, exponam hoc quoque pluribus, ut quid per se cœli efficiant, cernas, & quid per accidens ab ipsidem perficiatur, videas.

Ignem calefaciendo diuersissima opera efficere supra indicaui. Non potest autem vlla causa naturalis vnica vi & facultate, (nisi diuersis fortè vtatur instrumentis,) diuersa producere opera. Vnum etenim vnum solum agit ac gignit per se, non autem multa genere naturaq; diuersa seu disparata, multò minus contraria. Ignis ergo per se calefacit, accidit autem ei, ut, dum plurima calefacit ex æquo, alia quidem nigriora, alia verò candidiora reddantur. Simili ferè modo Sol calorem in aërem spargit viuificum, qui innumerabilium operum longèque diuersissimorum causa existit, quæ certum est ab eo per se non effici. alijs vitam, alijs verò interitum vno eodemq; adfert calore. Alia liquefacit, alia indurat eodem tempore eademque potentia seu virtute. Quæ si Solis per se opera aliquis existimat esse, is plurimum fallitur. Vnum ergo per se, ut ignis, facit, scilicet calorem nobis salutarem largitur. Ab hoc alia bene, alia verò pessimè affici cum videmus, non in Solem referenda culpa est, quasi per se vtrumque efficcret, sed in naturam earum earum, quas calor attingit.

Quascunque iam imaginetur aliquis in sideribus singulis inesse vires, (de quo non statui hîc disputare,) cum oporteat eas rebus cunctis communes esse, necesse est, ut in omnibus rebus vnum aliquid gignant, (ut Sol & ignis calorem,) à quo mox singulæ res, pro sua quælibet natura, ita afficiantur, ut affici apta est illarum quæuis. Hoc quod vniuersis ex æquo infunditur, per se à sideribus manat. Quas autem communis iste effectus in singulis mutationes discrepantes & dispares parit, eæ per accidens à sideribus generatæ sunt.

Quibus expositis perfacile est videre, quid ex inspectione coelestium artificiose prædici possit, & quid non possit. Etenim quæcunque sidera per se absque adminiculo secundarum caussarum efficiunt, ex eorum motu prædici arte possunt. Quæ secundarum caussarum naturam magis, quàm coeli virtutem sequuntur, talia ex coelo præintelligi nullo modo possunt. Res exemplis patefiet melius.

Sol proprijs viribus generat diem, noctem, æstatem, hyemem aliasque anni consuetas & statas mutationes. Perficit hæc sine ope vllius sublunaris causssæ, sed beneficio obliqui circuli, in quo mouetur, radios in terram demittit magis minusque rectos, pro loco quem in suo circulo obtinet. Hanc Solis actionem nec adiuuare & promouere, nec impedire tardareque res aliqua sublunaris potest. Quæ ergo sol hoc modo efficit, ex motu ipsius præuideri & prædici possunt, multò ante quàm fiant. At hæc non ad Astrologiam, sed Astronomiam pertinent. Ergo quo tempore nec incipiat, quo æstas futura sit, præsciri potest ex Solis motus cognitione. At an salutaria hæc tempora futura sint an morbosa, an calidiora vel frigidiora, humidiora, sicciora solito, an fructus paritura sint plures an pauciores, item suauiores ne an minus suauēs atque maturos productura sint, & quæ his similia sunt, ad diuinationem pertinet quidem, sed ex Solis astrorumq; motu cognosci non amplius hæc talia queunt. In causa est, quòd neque per se neque solus hæc efficit sol, sed vnà cum alijs caussis propè infinitis, aut certè homini non comprehensibilibus. Intelligo per alias caussas, caussas propinquiore & proprias.

Per se igitur sol calefacit. At cum ei salubres causssæ coniunguntur vel insalubres, non calefacit tantum, sed salubriter vel insalubriter calefacit. Exempli gratia: Si cum solis ca-

lis calore coniungatur ventus salubris tempore aliquo anni, non simpliciter sed cum salubritate calefaciet. Si is vel non sit talis, vel frigidus, vel humidus, non tantum calefaciet, tempusque anni certum pariet, sed vel insalubre, vel solito frigidius vel humidius simul ut sit, non per se quidem, sed per accidens efficiet. Accidit enim ut talis ipsi ventus coniungeretur. Cum per se calefacere dico, id volo, calidiorum fieri semper, ceteris paribus, aerem, cum ad nos accedit sol propius. Non nescio quæ inter se philosophi de modo, quo sol calefacit aerem, disputant. At hæc concertatio huc non pertinet. Hic satis est scire, solem calefacere tantum & semper per se. Quod si iam aliter, quam aliàs eodem hoc tempore aerem calefacit, certum est ideo fieri, quia secundas causas aliter sibi habet consociatas, quam aliàs haberet. Quare cum calefaciat per se tantum, cum alijs atque alijs causis sublunaribus, inter quas subiectorum aptitudinem in præsentia connumerare placet, coniunctus aliter atque aliter calefaciat, ex ipsius motu nullus supra dictorum & similium effectuum præcognosci potest. Ratio eadem est prorsus astrorum omnium, quod ad hanc rem attinet. Omnia namque vniuersaliter siue communiter agunt, hoc est, generales causæ sunt eorum, quæ hic oriuntur & intereunt. Etenim omnia & singula siue coniunctim siue separatim agere putes, omnia hæc nostratia ita mouent, afficiunt, coniungunt, distrahunt, ut pro sua natura varietateque accidentium quibus subiiciuntur, moueri, affici, coniungi, distrahi, possunt.

Si quod dico obscurius adhuc est, quam ut planè intelligatur, apertissimo exemplo planissimum faciam, generatione videlicet hominis. Ut enim homo hominem per se generat, pulchrum aut deformem non nisi propter adiunctionem aliarum causarum, qua ipsi per accidens & casu coniunguntur: ita ferè sol æstatem, ver, autumnum

per se facit, salubre aut insalubre vnumquodque horum temporum non aliter efficit, quàm per accessionem aliarum caussarum, quæ casu ipsi coniunguntur hoc magis tempore, quàm alio quouis. Quare sicut prædicere possumus, hominem cum generat, hominem generaturum esse, at pulchër ne an deformis futurus sit, qui nascetur, non possumus præuidere: ita hîc quoque res habet. Vt non eadem omnino sunt, hominis generatio, &, huius certi talisque generatio: ita non idem dicit, qui à Solis motu æstatem fieri absolutè ait, & qui talem, salubrem scilicet aut insalubrem, sterilem aut fœcundam asseuerat ab eodem fieri. Illa enim per se ab vtrisque fiunt, hæc verò per accidens, hoc est propter coniunctionem aliarum caussarum accidentalium. Ex dictis huc vsque manifestè patet, quid astra per se efficiant, & quid per accidens hic generent. Pater illud etiam, astra non esse ex illarum caussarum genere, in quibus effectus certus & particularis cognosci queat. Quibus omnibus efficitur, inanem esse & ridiculam Astrologiam, quæ ex inspectione talium caussarum futura prælagire docet, ex quibus præcognosci nullo modo possunt. Non video quid ad hæc sis responsurus, cum præsertim ipsis sensibus comprobentur.

Nec minus certum est prius argumentum, cuius hæc summa est: Astrologorum Vaticinia circa particularia contingentia solum versantur. At talia arte futura præcognosci nequeunt, antequam fieri iam aliquo pacto visa sunt. Ergo inania sunt & futilia. Futilis igitur ars quæ talia docet. Ac quòd particulares euentus contingentes præsciri ab homine per artem nullam possint per se notum est. Concessum etenim testatumque est doctis omnibus, ea quæ per accidens fiunt aut futura sunt, quatenus nimirum ita futura sunt, nullam sub artem cadere. Sed omnes particulares effectus non nisi per accidens fiunt, seu futuri cognoscuntur, vt indissolubilibus
argu.

argumentis demonstrare facile poterit. Quid dico argumentis confirmandum esse? Tam est res per se nota & clara, vt si declaretur alicui, probationem præterea nullam expectet. Duo igitur hæc probanda mihi intelligo, scilicet, Astrologos versari circa particulares effectus, & tales per accidens euenire. His comprobatis, necessariò perficitur, Astrologorum conatus atque studia vanissima & falsissima esse.

Astrologorum conatus circa particularia solum versari, non longa eget probatione. Etenim artifices & ex arte quadam futura præuidere videri desiderant. Iam constat artifices omnes non circa necessaria, sed circa contingentia, & particularia occupatos duntaxat esse. Etenim ars omnis habitus esse dicitur cum ratione actiuus aut factiuus. Quo fit, vt artifex omnis (tametsi artes habitus sunt vniuersalium) circa particulare versetur. Nam circa vniuersale neque actio neque factio, vt hoc loco de ipsis differimus, versatur. Sic videmus omnem Medici actionem non circa hominem, sed circa hunc hominem, Petrum videlicet, versari. Astrologus quoque non hominem, sed hunc certum hominem hoc loco & tali tempore natum, felicem aut infelicem fore pronunciat. Qui consulunt eos, non quid homini, sed quid sibi aut suis euenturum sit scire cupiunt. Quæ cum sint non vera modò, verum etiam ipsismet Astrologis confessæ, satis ostensum est, quod primo loco ostensurum me receperam, Astrologorum prædictiones circa particulares hominum aut urbium aut rerum euentus occupari.

Ex dictis alterum quoque perspicui poterit, videlicet, per accidens talia euenire omnia. Vnde consuetarium est, nec arte nec ratione præfagiri posse. Nemo negare potest, quin particularia artium sint ex genere contingentium. Et vt quarundam artium effecta seu obiecta, talia non essent, quod falsum esse constat: Astrologiæ tamen effecta, seu ea, quæ prædicere conantur Astrologi, talia negare nequirêt. Ipsimet affirmant, non semper, quæ cœlestia efficere cœperint, euenire, sed multis modis impediri posse, vt supra

quoque monui. At verò particularia contingentia per accidens fieri quis negabit? Etenim res quælibet talis fit necessàriò, qualem ipsam propria proxima & per se causâ efficit ac producit. Non enim ipsi sibi ipse dare aliquid potest, cum non sit. Ab effectrice sui causâ proxima & vera, non id tantum habet ut fiat, sed illud etiam ut talis fiat.

Hoc quoque suprà ostensum est, res omnes, quòd tales sint, proximæ & propinquissimæ suæ causæ debere. Ita nanque hæ causæ suos effectus producant, ut quasi se ipsas in illos transfundant, & se totas illis communicent, quantum omnino possunt. Non alia ratione se ipsas perpetuare immortalesque reddere queunt, quod facere à creatore, cui fideliter obtemperant, iussæ fuerunt. Quare nò multum intersit in proposita nostra causâ, siue per effectus causas, siue per causas effectus contingentes & fortuitos esse, probare studeamus. Ut enim causâ necessaria non potest producere per se & sola effectum contingentem, ita nec contingens causâ vnquam produxerit effectum necessarium. Manifestissima & verissima hæc esse tunc intelliges, cum me hîc non aliter de hisce loqui cogitaueris, quàm quatenus hi tales futuri, illæ verò tales effecturæ sint.

Non me latet aliam esse rerum quatenus sunt, & aliam rursus quatenus futuræ sunt rationem. Quæ distinctio in causis etiam locum habet. Alia earum ratio est, cum quatenus sunt: & alia rursus, cum quatenus effecturæ tale aliquid sunt, considerantur. Quæcunque igitur causâ necessariò agit, determinatione nulla indiget, effectumque necessariò pro suis viribus producet. Quæ autem ab accidentibus & fortuitò concurrentibus causis determinatur, antequam agere certi aliquid possit, ab ea effectus contingenter & per accidens talis proficiscitur.

Sed in præsentia satis est monuisse, particulares effectus, si, ut futuri sunt, considerentur, contingentes esse, atque adeò à causis produci talibus, nempe contingenter sic agentibus. Quare cum tales non nisi per accidens suos effectus producant, certo certius est, eos ut tales futuros non antè præcognosci posse, quàm visi sint fieri. Porro ut nihil de-

fideres

fideres, aut obscura hæc nimis esse conquerare, tentabo planissimè alio modo ostendere, particulares omnes effectus, quatenus tales sunt, per accidens tales produci, id eoque præsciri arte nulla posse. Loquar autem de illis præcipuè, de quibus Astrologi vaticinari solent, ex inspectione cœli.

Quæcunque hîc in terris particulatim fiunt, eorum causas sunt vel Fortuna & Casus, vel Hominis voluntas, vel Natura aliqua particularis. Cœlum vt vniuersalis & remota causa cum omnibus concurrat ad actionem. De cœlestibus. postea, iam de prioribus agendum est. Hæ omnes causæ suos effectus solum per accidens efficiunt. Ergo nihil horum præsciri futurum potest. Ac de primis duabus causis nullam mihi tecum controuersiam fore non temerè spero. Equidem Fortunam cæcam hodie quoque omnes fatemur, & ab hac facta dicimus, quorum causam veram nullam inuenimus. Vt Fortuna nil aliud ferè sit, quàm veræ causæ ignoratio.

Hominis etiam voluntatem per accidens vnum magis quàm aliud facere, minimè ambiguū est. Aristoteles causas ratione præditas, vtriusque contrariorum æquè effectrices esse rectè docuit. Nos ex euidentibus & à nobis mercedo cti sumus vt verum crederemus. Quis etenim nescit, voluntatem nostram indefinitam indeterminatamque esse, nec in hanc magis quàm alteram partem inclinare, priusquam ab obiectis quomodocunque occurrentibus in alteram partem flectatur impellaturque? Hoc qui negat, nihil videt, præsertim cum omnes homines in se ipsis, omnibus horis ita rem habere experiantur. Quis enim neget, se & domi manere & non manere æquè & posse & velle, si nulla ei causa occurrat, quæ indicet quòd vel exire ex ædibus, vel non exire præstet? Has autem causas & cogitationes innumerabiles esse, & per accidens incidere, nemo sanus mente dubitare vnquam potuerit.

Quòd verò Naturales etiam causæ suos effectus per accidens & contingenter producant, in philosophorum scholis mediocriter versatis non est obscurum. Qui ex di-

dis percipere non potuit, ex dicendis perspiciet. Primum constat, quæcunque hîc oriuntur & occidunt, hoc est sînt, singularia esse. Deinde causas quoque earum singulares esse. Impossibile nanque est, causam vniuersalem, quatenus talis permanet, nec adiunctione aliarum contrahitur ad hoc, non aliud agendum, effectum particularem gignere. Præterea certum est, accidentia ab accidentibus nasci. Ad hæc oculi nobis nostri testes sunt certissimi, indiuidua omnia non modo ab alijs, sed etiam à sui generis aut speciei indiuiduis distincta esse. Postremò concedunt omnes, indiuidua, præsertim vnius speciei, accidentibus inter se, non verò substantijs, differre.

Ex recensitis liquidò apparet, nullam causam inueniri, quæ eodem prorsus modo affecta bis agere, seu duos effectus producere possit. Si nanque nullis in ipsa qualitatibus siue accidentibus mutatis vtrunque pariat effectum, proferet eos prorsus similes. Iam enim à causa, cui aliquid acciderit, indiuiduum aliter affectum produci diximus, vt mox copiosius exponetur.

Non refert hoc loco siue causas immutatas dicas, siue obiectum in quod illa agit. Satis est accessisse aliquid in hac secunda actione, quod in priore non fuerat. Differt enim quod factum est iam, ab eo quod prius factum fuit. At hoc est accidens, quo inter se duo effectus isti differunt. Sequitur ergo aliter actionem nunc, quàm prius, fuisse affectam. Et nunquam similiter prorsus agere causam vllâ posse hinc perspicuè apparet. At verò causa, quæ non potest agere, vt non aliter atque aliter ab accidentibus quasi informetur & circumscribatur, per accidens effectus suos tales generat. Quod qui ignorat, is quæ dicta iam sunt, præ ruditate non intelligit. Nam si eadem permanens generaret, hoc est, si actio ipsius non aliter ab accidentibus causis & qualitatibus terminaretur, dirigeretur, impediretur, adiuuaretur, & tandem circumscriberetur & coherceretur, effectus suos omnes omnino similes necessariò gigneret. At hoc est impossibile, falsumque, & manifestæ experientiæ quotidianæ, vt rationem sileam, repugnat Qua-

Quare dum varios & dissimiles effectus produxit, variè ab accidentibus mutatam, effectam, cohibitam, terminatam fuisse oportuit. Exemplo pulchrè explicabitur propositum negocium.

Hominē per se hominis causam esse omnino cōstat. Huius aut hominis, videlicet Petri, nō homo absolutè, sed certus homo, Paulus, exēpli gratia, genitor siue effectrix causa est. Sicut iā Paulus generat non solum quatenus homo est, verū etiā quatenus talis homo est, nimirū crassus, robustus ingeniosus, callidus, iuuenis, sanus, &c. ita non absolutè hominē, sed certis qualitatibus pręditum vestitumq; hominē generat, vt marem, aut foeminam, pulchrum, aut deformē, diuitem, aut pauperem, claudum, aut integrum, industriū, aut ignauum. Dico igitur in Petro considerata, primū quidem, quod est homo, deinde quod est mas, quod sanus, quod pulcher, quod ingeniosus, &c. Hæc quia toto genere & natura inter se differunt, non potuerunt ab vna eademque causa, quatenus vna, per se facta esse.

At habet omnia hæc à Paulo. Quod homo est, ab ipso tanquam ab homine per se habet, quia ratione ab alijs hominibus non differt. Siquidem neque Paulus generans, quatenus homo est, ab alijs distinctus est hominibus. Quia ergo homo, quia homo est, nunquam mutatur, similem sibi semper effectum producit, scilicet hominem. At quod pulcher est Petrus, quod ingeniosus, &c. à plerisque, imò ab omnibus alijs differt. Quæ cum à generante similiter acciperit, constat generantem illis tunc qualitatibus fuisse circumscriptum, quibus talem, non alium, generaret. Atqui per accidens inerant hæc qualitates Paulo. Accidit enim ei, vt, cum generaret Petrum, tales omnes qualitates & circumstantiæ concurrerēt, per quas posset generare talem hominem, non alium, siue talibus affectum qualitatibus, nō alijs, quibus videlicet differret à cunctis alijs hominibus. Nam si per se ipsi adfuissent, perpetuò adfuissent. Semper ergo aut certè plerunque talem præcisè generasset. Hoc autem falsum. Per accidens igitur generauit Petrum, hoc est, talem hominem qualis est Petrus, non alium. Equidē.

pulchritudo, deformitas, robur, imbecillitas, &c. accidunt hominibus, non per se insunt cuiquam. Quæ cum non sine causa orta sint, necesse est ab simili, hoc est, accidentali causa effecta esse. Quare accidisse necesse est Paulo generanti talia quædam, propter quæ, qui natus est, hisce potius quàm alijs insigneretur qualitatibus.

Quòd si iam Paulum iterum generare cogites, non generabit hominem in omnibus priori similem. (De tempore non loquor, sed alijs accidētibus tum corporis tum animi, quatenus ratione caret. Nam de ratione prædita anima hæc vera non sunt, nisi quatenus pro natura temperaturæ & instrumentorum hoc magis modo quàm alio operatur.) Necessarium igitur est, non iisdem omnino accidentibus vallatum seu circumscriptum ad generandum accessisse, aut certè non eisdem comites habuisse. Suprà nanque monui, nostra non referre siue in generante, siue in foemina matre, siue in vtrisque mutatum aliquid existimetur. Eundem sæpius generare si cogitaueris, dissimiles semper filios generare cernes. Non potest hoc in causam quæ per se ipsi adsit, referri. Nā quod tale est, semper adest. Semper igitur agat, & eodem modo agat. Ergo accidisse aliud atque aliud, quoties ad generandum processit, omnino confiteri nos oportet, cuius causa ista in effectibus dissimilitudo siue disparitas nata sit. Quia non per accidens, sed per se homo est, semper hominem generat. Quia autem per accidens talis fuit, cum primò generaret, secundo non similiter omnino generauit. Facile nanque & frequenter mutantur huiusmodi accidentia, quibus foetus dispareres gignantur.

Ergo cum à tali, non alia, quapiam affectione causarūq; coitione vnusquisq; generetur talis, qualis est, perspicue apparet, quēlibet, quatenus talis est, per accidens generatū esse. Accidit nāq; generanti, dū generaret, vt illo modo non aliter affectus ad generandū progredieretur. Non est satis ut vir foecūdus mulieri foecūdę congregiatur, sed certo modo & tēpore cōiungi ipsos oportet. Præterea sanguinē, semina, matricē, animos atq; mores, aëris tēperiem, aliaq; innumerabilia

merabilia, quæ ne intelligi quidem, nedum verbis exponi possunt, certa quadam ratione, mēsurā & proportione inter se concurrere oportet. Nisi enim ita, non aliter, concurrant, aut non generabunt, aut non talē foetum generabūt. Nam pro diuerso talium concursu, variari in foetu accidentia nemo ignorat non rerum naturalium imperitus. Quid vel vnica faciat aëris temperies dilucidè Hippocr. exposuit in lib. de Aëre, aquis & locis, capitib. 10. & 12. Qui de ceteris similiter cogitabit, nihil frustra hīc dictum comperiet.

Ergo sicut infinitè omnia hæc mutari possunt, ita infinita & incomprehensibilia cernimus indiuiduorū discrimina. Qui de his dubitat, is parum se iudicio valere probat. Nam vt cætera mittam, quis dubitet, eundem hominē aliter affectos gignere liberos, cum est ebrius, valetudinarius, tristis, iratus, quàm cū est contrā affectus? Certè, vt ab initio dixi, tā sunt ista cunctis testata & nota hominib. vt non sine reprehensione pluribus probare me posse arbitrer.

Dicebamus suprā, causas naturales & particulares non producere suos effectus particulares aliter posse, quàm per accidens. Causam afferebamus, quia non nisi indiuiduas, hoc est, accidētib. inter se differentes res gignerent. Etenim reperire non est duo vnus eiusdēq; speciei prorsus similia indiuidua. multò minus diuersis in speciebus similia esse aliqua possunt. At verò si non accidētibus differrent, similia esse oporteret vnus speciei omnia singularia. Et accidentium diuersitas cum ipsis nascitur. Quocirca necessarium est, vt vel ipsæ causæ mutatae sint, vel alias atque alias qualitates inter agendum comites habeant, hoc est, in materiam aliter atque aliter affectam agant, vel vtrunque variatum sit. Hæc enim sunt omnis contingentiae principia. At hæc accidisse ipsis certum est. Quare accidit ipsis vt dispares effectus generarent, sicut exemplo hominis dilucidè declarauī. Generantur igitur talia omnia per accidens. At de talibus solis Astrologi diuinant, de effectibus scilicet per accidens euenturis. Cæterum hæc arte nulla possunt doceri aut comprehendī, vt omnes omnium ætatum docti homines

summo consensu semper censuerunt. Quamobrem sapientissimè præceperunt, ne talium præsentionem affectemus aut speremus arte nos consecuturos. Qui enim artem se inuenturum speret, per quam, quæ rebus accidens possunt, præsentiat?

Cæterum quærat hîc fortè aliquis, si particularia tantû fiant, & præter hæc nihil, hæc autem per accidens omnia fiant, vt expositum est, quomodo non sequuntur omnia per accidens nasci, & nullius rei cognitionem ab homine haberi posse? Ego mehercle non vereor cum optimis quibusque philosophis, & ipsa rerum euidencia affirmare, particularia omnia, qua sunt eiusmodi, per accidens fieri, vt est declaratum. Verùm hinc non sequi aio, per accidens omnia fieri, multo minus nullius rei nos scientiam aut cognitionem habere. Nam, vt quæ hîc aptè dici possent omit tam omnia, in particularibus communem quandam esse naturam, quæ non per accidens, sed per se fit, suprà satis clare exposui. Homo enim non fit per accidens, sed talis homo. videlicet longus, brevis, pulcher, deformis, robustus, crassus, infirmus, gracilis, pauper, diues per accidens generatur. Siquidem parentibus nostris accidit, vt vel diuites vel pauperes essent, deformes & pulchri, ruffi, pallidi, &c. dum nos generarent. Homo autem ab homine per se generatus est, quia qui generauit nos, non per accidens homo erat. Vnde fit, vt quatenus homines sumus, nullum inter nos discrimen inueniatur. Quare homo per se generatur, talis autem homo per accidens nascitur.

Quæ tamen ita intelligi oportet, si ad nostram cognitionem, non ad Dei max. optimique consilium referantur. Is enim causas illas, quæ fortuito & casu nobis conuenisse cum causis per se vocatis videntur, suo arbitrato & modo nobis ineffabili imperceptibiliq; sic cogit, aptat, iungit, idoneas reddit, vt talem quempiam, non alium, effectum simul pariant. Si rem ipsam spectemus, non ad nostrum captum referamus, non dubium est, quin pulcher & ingeniosus homo ex causis certo modo inter se iunctis per se, non autem per accidens, producat. Et si semper eo modo,

do, non aliter, omnes coirent, certum est semper pulchros & ingeniosos producturas esse, nosq; tales nascituros omnino prædicere possemus. Quia verò ista non pertinent ad hominis substantiam, sed iam accedunt, mox recedunt, neq; naturali aliqua lege colligata sunt, fortuita ratione conuenire nobis dicuntur. Nobis ergo per accidens eueniunt, vt qui nulla vi mentis præintelligere quimus, quæ aut quot & quomodo inter se concursura sint, quæ hoc modo accidunt. Quæ facta iam sunt, cognoscere sæpe possumus, cognitis causis ex quibus & à quibus facta sunt. Non enim quatenus sunt iam, per accidens sunt. At eadem, dum futura erant, & ita, quatenus scilicet futura adhuc essent, considerarentur, per accidens utique nobis futura esse verè ac rectè dicebantur tunc, cum fieri nondum incepissent, aut incepisse fieri nos ignoraremus.

Summa igitur est, naturalia, si vt verè particularia, hoc est, suis peculiaribus accidentibus distincta ab alijs, & vt futura considerentur, per accidens omnia fieri ac nasci. Nam vt à certo aliquo causarum cōcursu effectus quispiam per se efficiatur, per accidens tamē nobis ortum hoc esse, quia syndrome ista causarum quolibet ferè temporis momento permutetur. Quòd si per se omnia sic in principali generante fuissent, semper in eo permansura etiam fuissent. Sin autem vt communem in se naturā habent siue essentiam, quæ accidentibus priuatis substernitur, aut quatenus iam facta sunt, cōsiderentur, nihil prohibere, quin & per se facta dicamus, & notitiam plurimarum omnino rerum euidentem ac certam habeamus. Præterea quæ nobis fortuita sint ac dicantur, si ad nostram imbecillem intelligentiam referantur, ea certa ratione omnia & per se euenire, si ad immensam & inscrutabilem Dei sapientiam reducantur. In quam sententiam scitissimè & planè diuinè Hippocrates scribit, ἡμῶν μὲν αὐτόματον, τῷ δὲ θεῷ μὴ δὲν αὐτόματον. Sic philosophi elegantiores omnes docuerunt. Tales autem appello, qui nec imperiti, nec ἄγνοι fuerunt.

Vtrunq; igitur probatum à me iā vides, Astrologos circa particularia præuidenda versari, & eiusmodi, si nostræ

cognitioni comparentur, nō nisi per accidens euenire. An non hinc perficitur concluditurq; necessaria ratione, illa omnia præsciri arte nulla posse, antequam fieri iam & esse aliquo pacto incipiant? Dico autem hoc propter Medicos, Nautas, Agricolas, Prudentes viros. Hi enim omnes prælagire futura contingentia rectè dicuntur, quantumuis Vates seu diuinatores propriè nec sint, nec nominari possint. Non enim quæ prædicunt, antè futura enunciant, quàm fieri iam obseruarint, vt alibi expositum mihi memini.

Et si quis Astrologum non prorsus imperitum interroget, qua ratione horum prædictiones præcipuè differât ab Astrologorū vaticinijs, aliud nō poterit respondere, quàm paulo antè enumeratos viros ex actiōe & inspectiōe proximarum causarū de illis rebus duntaxat coniectare, quas iam fieri aliquo modo cognouerint, Astrologos autē multò ante quàm fieri incoeperint, ex motu siderum prædiuinare solere. Miror certè eos ne tum quidem sententiæ suæ pudere, cum philosophos audiunt dicentes, harum rerum præfensionem antequam fiant, captum nostrum excedere, omnemq; diuinationem (*μαντιλή* vocant Græci) inspiratione Deorum (ita illi Dæmones, quos colebat Gentilitas, appellabant) fieri. Ac sunt interim, qui se diuinatores siue *μαυρες* esse negent, propterea nimirū, quia prædictam vocem ita vsurpatam bonis autoribus perspexerunt, vt iam monebam. Verū enim verò si diuinator est, qui futura contingentia, non cognitis proximis eorū causis, præscire se posse ex communibus remotis, indefinitis & per accidēs causis, dictitat opinaturq;, non possunt non veri diuinatores esse Astrologi. Nam ex coelorum siderumq; motu, situ, viribus hariolātur, causas proximas, à quibus singulæ res naturam, formā, operationes, proprietates, & deniq; totū hoc qd' sunt, accipiūt, neq; cognoscūt neq; cognoscere studēt.

Satis iam euidenter ostensum explanatumq; est, etiam proprias & definitas rerum causas hīc nihil generare, nisi variè accidentibus formētur & vestiuntur, seu circumscribantur ad talem aliquem effectum producēdum. Quanto magis hoc in remotissimis & generalissimis causis fieri
opor-

oportet: Falsum ergo est, quod se ex veris causis futura prædicere gloriatur. Qui namq; causas rerū per accidēs intuetur, & in illis se, quæ lōgo pōst tēpore euentura sunt, prospicere inuenireq; credit, is perinde facit, ac si causæ rerū essent, quas ipse esse credidisset, vel esse voluisset. Sed ad rē redeo. Quia Astrologorum omnes prædictiones inuestigant siue præagiunt de rebus per accidēs futuris, (horū autē ars nulla est) patet Astrologiā nō esse artē, quæ, quod illi sperāt ac optant, præstare queat. Frustra igitur naturalis dicitur, & donū Dei putatur. Nō à Deo, sed aliunde deliramēta & superstitiones istæ profectæ sunt, à curiosis & vanis hominibus. Tamen si nāq; à Dæmonibus excogitatas nō negemus, opera tamen talium vti pro sua consuetudine voluerunt.

Haftenus duobus argumentis præcipuis vanū & falsū ostendi Astrologorū conatū. Primū quia eiusmodi scire, antequā fiant, laboriose studēt, quæ per accidēs fiunt. Deinde quia non in suis veris causis futura quærunt. Summam vtriusq; breuiter iterum repetere libet, quo vel sic dilucida sint omnia, & facilius adhæcant. Ac quod ad prius attinet, tam perspicuè ostendi, tam apertis exēplis declarauī, & tam copiosè exposui, omnia quæ hīc fiūt particularia, quatenus talia sunt, per accidens fieri, vt non ausim aliquid repetere. Explanaui illud etiā, quomodo nihilominus quædam, imò plurima per se fiant cognosciq; possint. Et de talibus nihil hīc amplius. Quēadmodū ne de eo quidē, quomodo Nautæ, Rustici, Medici, Prudētia præstātes viri, plurima cōtingētia particularia rectē tū præuideant, tū prædicāt. Præudent enim in suis causis veris. Nec hoc modo, sed tūc solum, cū iam fieri quodammodo, aut certē esse perspexerunt.

Illud certum est, futura nō esse præsentia intellectui, quatenus futura sunt. Nō enim sine tempore homo intelligit, nec semel omnia comprehendit mēs humana, sed aliud ex alio, vel post aliud intelligit, sicut aliud ex alio fit, aut aliud post aliud consequētia quadā nota cōsequitur. Quamobrē si quid, cum non est, videt intellectus futurum esse: necesse est, vt ex eo quod videt tanquā effectum ex causā nasciturum, aut certē necessaria cohæsiōne secuturum peruiderit.

Si causſam neceſſariò ſuum effectum producere nouerit, certò futurum prædixerit vtiq; Si in vtranq; partem æquè inclinet, hoc tantum cognouerit, fieri poſſe vt ſequatur effectus, fieri etiam poſſe vt non ſequatur. Quòd ſi cauſſam, quæ præſens intellectui eſt, ſciat nō niſi per accidens effectū ſuum certum proferre, nihil præſciat aliud, quàm varios effectus conſequi poſſe huius cauſſæ actionem, pro vario ſecondarum cauſſarum ſiue accidentium confluxu. Talis namq; ſemper eſt præſcientia, qualis eſt cauſſa cum produ-cens. At contingentia à contingētibus manare cauſſis controuerſia caret. Quo fit vt prædicti artifices ne ex cauſſis quidem illarum rerum, quarum præſenſionem inueſtigāt, antè concludere aliquid poſſint ac velint, quàm producere iam incepiſſe eas obſeruauerint ſuos effectus. Aliàs inepta eſſet omnis ipſorū præſagitio, ſicut Astrologorum inepta eſt & inartificioſa.

Sed quoniam ipſos amplis efflare buccis ſemper audio, cauſſas ſe obſeruare, illud oſtendere voluī, ipſos cauſſas illorum, quorum præſcientiam ſibi falſò arrogāt, & quorum cauſſa prædictiones à parum cautis expetuntur, omnino ignorare. Nam ſi proximæ indiuiduarum rerum cauſſæ, quatenus vtiq; talem aliquem certum producturæ ſunt effectum, homini ſunt incognitæ, nec vi vlla naturali percipi poſſunt, antequam vel produxerint vel iam producāt ſuos effectus, quis Astrologos arte cognouiſſe ipſas credat? Sūt enim homines, nec vlla in re cæteris feliciores, imò plerūq; minus ſunt in bonis literis multis alijs verſati & exercitati. Niſi enim ita eſſet, non tanto conatu tantas defendere nugæ tentarent. Quare falſum eſt, quod perpetuò iactitare ſolent, ſe ex cœlo prædiſcere futura poſſe arte Astrologiæ.

Nō nego hīc, quod ſuprà declarauī, cauſſas per ſe & proximas plurimarum in natura rerum, vt canis, hominis, pyri, mali, & ſimilium cognosci. Hoc dico, non cognosci quibus accidentibus circumſcriptæ generent, vt talem quempiam, non alium, effectum conſecuturum ſuſpicari conijcereq; valeamus. At talia præſcire prædicereque ſe poſſe dicitant Astrologi, beneficio Astrologiæ ſuæ. Hominem
ab ho-

ab homine, canem à cane, & quidem venaticum à venatico, pira à piris generari omnes norunt. Nemo certè talia sciscitetur ab Astrologo, vti nec an mēspilus mēspila producat. Hoc desideret aliquis præuidere, & Astrologum percunctetur fortasse, vtrum pirus multa sui generis pira hoc anno sit productura an non, magna an parua, bene matura sint futura an nō, an grando illis sit incommodum allatura vel non, & quæ huius generis alia dici possunt. At per accidens à piro fieri constat, quod vno anno paucos, bonos, coctos: alio autē multos, malos crudos, &c. fructus producit. Quippe accidit ei causā talis (aut ipsi aut materiæ) propter quā multa vel pauca, magna vel parua, &c. profert. Sed hæc suprà sunt declarata. Ad rem igitur. Concedo, inquires, futura, quæ sunt talia, non posse aliter quàm in suis causis prospici. At Astrologos causas nescire nego. Norunt enim siderum varios congressus, à quibus talia efficiuntur. Respondeo, sidera vniuersalissimas cunctarum rerum communes esse causas, ideoque non vnam rem magis quàm aliā quamuis, quod ad ipsa attinet, producere. Vt enim per se sola nihil horum efficiunt, de quibus sermo & disceptatio nobis fuit instituta, ita cum secūdis causis quibuscumque, perficiunt ac generant quælibet. Si in illis causis, quæ sunt rei producendæ quasi continuatæ & proximæ, & ad certum determinatumque effectum producendum à natura factæ, præuidere futura nequimus, quomodo quæso in illis perspiciemus, quæ omnia cum omnibus efficere debent, per se solas nihil talium generant?

Res omnes verè ab illis causis profectæ generatæque dicuntur, quæ suam cuique essentiam, speciem siue naturam contribuerunt, & se ipsas rebus generatis communicarunt. Quæ autem omnia æquè mouent, omnibus eadem sunt, & omnia talia efficiūt, quales intermediæ sunt causæ, quæ in agendo concurrunt, illæ inquam prorsus per accidens particulatium causæ existimandæ sunt. Equidem inter actionem siderum, & effectus, qui hîc in terra fiunt, causas alias innumerabiles, hominibusque incomprehensibiles per accidens interuenire nemo ignorat. At hæc omnes vt effectus

vel fiant, vel non fiant, aut certè tales, non alij, fiant, perficiunt. Si inter hominem generantem & eum qui generatur tam multæ intercidunt causæ actionem generâti adiuuantes, impedièntes, terminantes, & huc non aliò dirigentes, quot putabimus inter hanc generantem atq; cœlum interuenire? Multò sanè plures quàm quisquam nostrum aut intelligere possit, aut cogitet. Tales igitur cum lege nulla certa naturalì inter sese cohæreant, sed fortuito concurrant, si nostram intelligentiam consulas, sapienter philosophi proximas & per se causas intuendas proposuerunt. Quod si natura cohærerent, nec temerè ita conuenirent, vel semper vel plerunque sic coirent. Quo posito, effectus semper aut plerunq; omni ex parte similes producerentur. Quod hoc testimonio mentis, atq; omnium quoq; sensuum iudicio falsum sit, ac nunquam aut omnino rarissimè eueniat, nemo nescit.

Rectè ergo iidem sapientes philosophi, diuinationem suis Dijs, cum verum Deum ignorarent, adscripserunt. Facile illi perspexerunt, ab eo tantum præuideri talia posse, qui cōcursum illum causarum accidentalem perspiceret, imò qui hoc non alio modo cogere eas posset. Quod verò non vlla creatura aut videat, aut cogere possit, certum est. Quare reliquum est, vt Deo opt. max. soli hoc tribuamus, cui etiam soli conuenit. Huius ergo gloriæ & honori tantum detrahunt tum Astrologi tum alij Diuinatores, quantum præscientiæ futurorum sibi arrogant. Ex quibus euidenti & necessaria prorsus ratione concluditur, tam non esse Astrologiam aut Naturalem aut Donum Dei, vt Deo maximè aduerfetur. Vale felicissimè.

Anno 58. prid. Palmarum, Frac-
forto ex Nundinis.

AD

Epistola XI.

LITERAS tuas Non. Augusti scriptas, ego hîc
 18. Calend. Septembris accepi, attenteq; perle-
 gi. Sic enim sentio, quod de Astrologia tu aliter
 sentis atq; ego, id amicitîæ nostræ, quæ mutua
 multorum annorum beneuolentia plurimum
 creuit, rationes perturbare non debere. Non enim possu-
 mus eadem omnes aut videre aut sentire, sed alijs aliud
 pulchrum iucundumque videtur. Spero te eodem in me,
 quo ego in te, animo affectum esse. Id vt crederem, vel hoc
 mihi persuasit, quod te apud cōuictores tuos, magna con-
 tentione defendere, librum à me editum, conatum fuisse
 scribis. Pro quo tibi officio gratias meritò ago.

Scribis deinde, posse te vltra tres significationes huius
 vocis, Naturalis, à me positas, septem aut octo alias apud
 viros doctos, imò apud Hippocratem atq; Galenum osten-
 dere. Hîc sanè attentionem atq; diligentiam in te requiro.
 Neq; enim mihi propositum fuit, si non me fallit memo-
 ria, in literis illis meis ostendere, quomodo hanc vocem
 authores vsurparint, sed quot modis de Astrologia diuina-
 trice rectè dici quiret. In Hippocr. & Galeni lectiōe aliquot
 iam annos versor, nec obiter solum obseruaui, quàm mul-
 tiplex esset horum nominum, Naturæ, & Naturalis, vsus.
 Illo autem tempore hoc tantum quærebam, quot modis
 posset Astrologiæ rectè adhiberi. Cumq; ex tribus modis,
 quibus naturalis appellari posse videretur, nullus ei conue-
 nire posset, nec alius tunc mihi modus occurreret, sicut ne
 nunc quidem occurrit, ignorare me scripsi, quid aut quam
 artem tu naturalem Astrologiam appellares. Et iam quoq;
 me non posse (tu malè suspicaris me nolle) intelligere,
 quid per naturalem Astrologiam tu intèlligas, si non sub
 aliquo enumeratorum modorum continetur, libenter fa-
 teor. De quarto namque ne cogitare quidem debui, quasi
 de eo tu loquereris. Quæ motus obseruat, coniunctiones,

oppositiones siderum notat, magnitudines metitur, & huius generis alia considerat, eam nemo cum τῇ μαθηματικῇ eandem esse putauit. Rogo igitur te pro nostra amicitia proq; tua humanitate & eruditione absq; omni simulatione, à qua me semper alienum fuisse nosti, vt si alium tu modum nouisti, eum vt mihi indices.

Scribis post hæc, quæ mihi de Ente per accidens, contingebus, & causis propinquis ac remotis scripta sint, à nullo Astrologo, quod quidē tu scias, negata fuisse, nec Astrologiam ea infirmare iudicas. Quī hoc quæso? An non est vera hæc ratiocinatio?

Quæ Astrologi se præscire & prædicere ex arte sua posse credunt, antequam eueniant, per accidens omnia futura sunt.

At quæ per accidens futura sunt, arte nulla præsciri possunt. Eorum etenim quæ per accidens fiunt, ars nulla, & ratio nulla esse potest. Ergo,

Nihil eorum omnium, de quibus Astrologi diuinant, ex arte futurum præsciri potest.

Non ex his consequetur, Astrologiam vanam & inutilem esse? Quid hic reprehendis, maiorem ne, vt Logici appellant? At ne Scepticus quidem negauerit ipsam. Minorem negare similiter non potes, cum in superioribus literis à me probata sit, ac tu veram illā esse confessus, hic sis. Quo pacto ergo suum Astrologia retinet vsum, si tota inutilis, vana & falsa existit? Breuius colligam.

Per accidens futura, nec arte nec ratione præsciri possunt. Astrologicæ omnes prædictiones circa effectus per accidens euenientes versantur. Ergo,

Astrologicarum prædictionum ars nulla est, sed inartificialis omnes sunt & falsæ.

Conuerte iam rationem & à causis sumito, hoc vel simili modo.

Cœlestia omnes effectus, de quibus Astrologi diuinare solent, per accidens efficiunt siue generant. Per accidens dico, non vt cū dicimus, obstructionem febrem interdum generare per accidens, quia per interuenientem putredinem

nem mediam eam generet, sed ita, vt cum vulneratum aliquem dicimus, vel quia manè de lecto surrexerit, vel quia domo exierit.

At ex talis causæ notitia, nulla eiusmodi effectuum præscientia artificiosa haberi potest. Quinimò ne cognosci quidem tales causæ, quatenus scilicet certum iam producere aptæ sunt effectum.

Nulla ergo potest ex astris haberi artificiosa præsentio illarum rerū quas ab astris fieri Astrologi fabulātur, Astrologia ergo ars non est. Vana itaq; & putida fabula est.

In superioribus literis, si rectè memoria teneo, effectus quosdam à coelestibus per se nasci, non per accidens, ostendi, quos hīc excipere non fuit necesse. Tales enim suo semper tempore eoq; statuto & necessario, non autem per accidens eueniunt. Siue hāc siue illam rationem magis probes, parum interest. Vtraq; certè quod propositum est, perficit, & in superioribus ambæ sunt perspicuè euidenterq; comprobata. Astrologicas fabulas ita euertunt, vt vix alijs sit opus argumētis apud non ignaros veritatisq; amantes. Ex Aristotelis principijs desumptæ sunt, & nullum tu philosophum Astrologiam damnare dicere non es veritus. Sic vides te mea vel non attentè perlegisse, vel non satis quid vellem percepisse.

Quòd me Astrologos scribis hæreticos, diabolicos, condemnatos appellasse, in eo parum amicè mecū agis. Nam in parte libri, quam ego addidi, nusquam, opinor, hæc reperies. In huius fine, vbi de origine Astrologiæ quædā scripsi, auxilio Dæmonum inuentam, promotam, auctam, confirmatam aio, & eosdem Astrologis inspirare interdum futuri aliquid, (opinione hominum, non simpliciter futurum, nisi ipsi hoc facere decrerum habeāt, perficereq; possint) ex autoritate D. Augustini affirmo. Idem hoc si ex propria dixissem autoritate, conuicium tu nominasses? Sic arbitror, at non rectè tamen. Etenim quotidie omnes experimur, callidissimos hostes nostris sensibus se miscere, multa insinuare, ad scelera nos mouere, sæpe etiam permouere, & quod maximè est miserandum, diuini verbi semen

ex animis interdum eripere teste grauiſſimo ipſomet Chriſto. Attamen ex his nō conficiatur rectē, nos hereticos, diabolicos, cōdemnatos ſtatim eſſe. Inanis ergo eſt hęc ratio-
cinatio. Eraſtus ex Auguſtino ait, Dæmones nonnunquam
Aſtologis futura inſpirare: ergo habet eos pro condemna-
tis, hæreticis, & diabolo deditis hominibus. In priore libri
parte, Sauonarolæ ſenſum expono & verba interpretor.

Parem négligentiam arguit, quòd parum habere erudi-
tionis librum aſſeueras. Si de ea parte intelligi vis, quæ ad-
iecta à me eſt, facile tibi aſſentiar. Nō enim præcipuam mi-
hi eruditionem vnquam arrogauī. Hoc verè de me affir-
mare poſſum, me veritatis amantiſſimū & ſtudioſiſſimum
ſemper fuiſſe. Hac in parte nemini facile ceſſero, in alijs cū
nemine temerè certauero. Si verò de Sauonarolæ libello
ita ſentis, vide ne ſtadium tuendæ Aſtologiæ, vt hoc dice-
res ac ſentires, impulerit. Vtinam hominis eruditionem
non dico ſuperare, ſed exæquare nos valeamus. Cogitare
etiā debebas, vtrumq; idiotis & vulgaribus ſcripſiſſe, quos
ne illa quidem, quæ ruditer explicata ſunt, intelligere ſatis
poſſe ex eo perſpicio, quòd ex illis quoq;, qui operam ali-
quam bonis literis nauarunt, non omnes firmamenta il-
lius libri percipiunt. Cur igitur tantam in ipſo eruditi-
onem deſideras, in quo nimia potius diligentia reprehendi
queat? Vulgaribus ſcriptus eſt, non doctis, præſertim cum
Picum hi legere poſſint, quem de præſenti controuerſia
doctiſſimè ſcripſiſſe, tu quoq;, cum aliter facere non poſſis,
concedis. Hunc ſi tu aliquando attentè legiſſes, vt argu-
mentorū quæ in eo leuiſſima videri poſſint, firmitatem
intellexiſſes, non te patronum abſurdiſſimæ cauſæ conſti-
tuere voluiſſes. Si viri doctiſſimi ſcripta, qua oportet dili-
gentia non expendiſti, imprudenter ſanè aliquid in Aſto-
logiæ patrocinium ſcribes, priuſquam an ruinoſa ſint ip-
ſius fundamenta nec ne, diligentius exploraueris. Quan-
quam ſi vel hunc ipſum libellum, vt Picum ſeponam, dili-
genter perpendere voles, videbis talia in ipſo argumenta
contineri, quæ arte nulla labefactari ab Aſtologis poſſint,
ſiue doctum putes ſiue indoctum.

Maio-

Maïorem modestiam decere Christianos homines in quæstione dubia, nescio cur dicas. Nam nec immodestius quàm hominem Christianum & pium decet, quicquam scripsi, nec dubiam quæstionem tractavi. Nisi dubium id voces, quod non omnes magno animorum cōsensu comprobant. Hoc pacto vix aliquid in rerum natura non dubium reperias. An tu incertum esse ais, vtrum Astrologia falsa sit & impia? At Deus max. opt. damnauit. Prophetæ impiam esse docuerunt. Sacræ scripturæ interpretes à Religione alienam iudicauerūt. Philosophi futilem comprobauerunt. Imperatores ex hominū societate exterminandam censuerunt. Ratio inanem & putidam demonstrat. Sensus falsam esse ostendunt. Quid dici potest amplius? Patet te libellum & meas literas parum diligenter legisse & considerasse. Partem huius, quod dixi, aliquam certè vidisses, si totum peruidere nequiuisses.

Quod mox viros quosdam doctos & claros, imò meum Principem me condemnare addis, te non sine perturbato animo hæc scripsisse ostendit. Quem ego Principem condemnem ipse videris. Ego librum in vtriusque principis mei nomine prodire volui in publicum, ipsis ita volentibus. Perlectus illis est antea, quàm in publicum veniret. Quare quid tibi velis non video, nisi de hoc Principe, sub quo nunc ago & viuo, intelligi velis. At cum illum librum ederem, hic mihi Princeps planè erat incognitus, & ne nunc quidem scio quid hac de re sentiat. Quomodo ergo me condemnare scribis, de quorum sensu nihil conijcere potui. ¹ Vtilitatem & vsum vulgi, non in condemnationem editus est. Vnum hoc spectauī, vt idiotas à vanitate superstitiosa abstraherem & præmonerem, ne tam facilè sibi ab Astrologis imponi paterentur. Certè plurimum impediunt istæ fabulæ Medicorum consilia & studia, cum rectè mederi volunt.

De doctis quos me condemnare similiter scribis, nihil affirmare certi possum. Si aliqua in re, & in hac ipsa quoque, errent, nihil mirum. Homines enim sunt, quos in

omnino multis errare omnes constat. Errauit Aristoteles, Augustinus, alij. Erro & ego in plurimis, & admonitus quotidie non erubescō errata corrigere. Vtinam verò sint, qui multos mihi meos errores cōmonstrent. In hac me caus̃sa non errare certò scio. Nihil est ab omni parte, vt Horatius rectè scripsit, beatum. Ideo autem veritas explicanda non est, quia clarissimi viri eam alicubi non vident, aut nō probant, quamcunq; ob caus̃sam id faciāt? Statim ne, qui eam patefacere tentarit, damnare illos existimetur? Quid si errare eos nesciat? Sic potius cogitandum est, nullius quantumuis clarissimi hominis auctoritatem veritati præiudicare debere. Certum est illos, qui non argumentis, sed hominum præstantium auctoritate aduersarios premere student, aut non satis intelligere concertationem, aut malam defendere caus̃sam. Quid opus erat tibi ista mihi obijcere, dum intacta relinquis argumenta quæ produx̃? Vbi ad illa responderis, non deerit, quod obijciamus præterea.

Huius generis illud etiam est, quod statim addis: *Habes aduersarios, scribes ipsis, vt relinquunt artem diabolicam, &c.* Neminem aduersarium, quod sciam, habeo, qui non & veritatis, (quam defendendam contra ineptos quosdam, prouocatus, sumsi,) quoq; sit hac in parte aduersarius. Intellego ergo aduersarium in hac caus̃sa esse, qui aduersum me sentit, meaq; oppugnat, quæ vera esse reputo, quantumuis in cæteris sit amicus. Ex horum numero tu quoq; vnus es tandem factus, idq; præter meam opinionem. Inter primos est Christophorus Stathmion, qui publicè priuatimq; nostra oppugnare parum feliciter & scitè tentauit. Literas Deo volēte cum occasione nactus fuēro edam, quo multi videant, quales habeat Astrologia patronos. Ad publicum eiusdem scriptum iam pridem respondi, at propter certas caus̃sas nondum edidi. Tunc edam, cum quorundam refutatio apparuerit. Nam Princeps meus nuper mihi Schleusinga scripsit, aliquot Doctores siue doctos quodam in loco conuenisse, deq; refutando libello deliberauisse. Scriptū hoc magno sanè desiderio expecto, vt vno labore vtrisque satisfaciam. Qui sint ignoro, nec scire laboro: sed hoc illis

ex animo opto, & meliora, quàm Stathmion, promāt, quibus vel doceri vel certè exerceri possim.

Quod nullū philosophum Astrologiam damnasse opinaris, in eo plurimum deciperis. Nullus etenim clarus extitit philosophus, quod quidem scire haftenus quiuerim, qui ipsam probarit, præter paucos Platonicos, qui & supersticiosissimi & summi præterea dæmonum cultores fuere. Inter hos Porphyrius numeratur, qui sæpe tamen in diuersam abiit sententiam, & prædictiones ex cœlo mendaces esse affirmauit. Ex Parisiensibus vix vnus atq; alter patrociniū ipsius suscepit. Patres hanc *μαντικὴν* nunquam probarunt, Astronomiam verò meritò plurimi commendarunt. Quo fit vt mirer, quòd tu rem cōtrā habere affirmes. Quanquam negare ita non potuisti, quin asserueris, multos ex patribus asseuerare à Dæmonibus excogitatam traditamue esse. Non abusum, vt tu malè iudicas, damnarunt hi omnes cum Imperatoribus, vt nuper exposui, rationibusq; confirmaui. Non enim temerè aliquid absq; ratione, quod Astrologorum penè proprium est, asseueranter affirmo. Librum me indignum ais esse, propter cōuicia, & quædam in eo malè collecta, & quòd parum sit eruditus. Si vera sunt, quæ in eo docentur, me dignus est, tametsi ineruditus sit. De conuicijs iam satis multa.

Docti quidam, inquis, *agerrimè tulerunt argumentationes & conuicia*. Qui ægrè ferunt tales argumentationes, hanc nauent operam Reipub. vt falsas esse ostendant. Magnam sanè apud omnes bonos, pios & doctos laudem merebuntur hoc facto, meq; immortalī sibi deuincient beneficio, quòd me ab errore liberauerint. Si id facere non possunt, me certè non mouere aut ab instituto retrahere debebir, quòd aliqui veritatem publicè proponi grauius ferunt. Si Astrologos alicubi ineptos & imperitos appellauī, optimo iure fecisse censi possim. Etenim dum dogmata eorum & præterea argumenta, quibus ea defendere frustra laborant, inepta esse doceo, nō video quomodo nō ipsos quoq; ineptos verè dicam. Qui me mendacium docuisse probauerit, is me illa in parte mentitum aut mendacem fuisse si

dicat, non magnopere iniuriam mihi fecisse cēseri poterit.

Ad extremum iterum te hortor, ne temerè Astrologiam publico præsertim scripto defendere coneris. Illi, de quibus suprà memini, arma iam, copias, omnisq; generis *παραμυαται*, communicatis inter se consilijs, studijs, operibus, expedire dicuntur. Horum apparatus, vires, animos, pugnandi peritiam, & demum ipsius pugnae euentum obseruare securo tibi licebit. Cumque operam eos nauare utilem & bonam conspexeris, prodire, & profligatas iam nostras copias ad internecionem delere poteris. Si autem frustra eos tentasse pugnam, infelicerq; manus conseruisse cognoueris, illorum periculo cautior factus, id consilij, quod esse optimum atq; saluberrimum iudiciaueris, capies. Non scio an candidè magis tecum agere, tibiq; consulere quisquam aut velit, aut possit. Vale feliciter. Anno 58. Heidelbergæ.

AD EVNDEM.

Epistola XII.



D diem Cal. Octobris literas tuas 20. Septembris istic à te scriptas, recepi. Quas cū longiusculas cernerem, maiore voluptate simul atq; attentione perlegi. Sperabam me explicationem aliquam illarum rerum, de quibus ad te iam antè verbosius scripsissem, in ipsis inuenturum. Cum nō semel perlegissem, nihil aliud inde percepi, quàm quòd vidi, te mea minus diligenter legisse, nec tua quoq;, qua soles, industria elaborasse. Rescribā ea tantum, quæ rectè præterire nō potero. Sequar verò tuam narrationem, nisi cum diuulsa reperero cognata membra, vt singula singulis conferre promptius sit.

Ex priuatione & negatione cum me argumentari scribis, non te intelligo, nisi id velis, quod postea dicis, me, quia tres significationes vocis, Naturalis, Astrologiæ conuenire nequeant, concludere, nullam ei conuenire. Sed de hoc postea suo loco. Excusare quoquo modo cupis quod scripsi, te immeritò me reprehendisse, quia tria tantum significata dictio-

ditionis, Naturalis, enumarauī, sed frustra. Quocūq; enim modo tu de Astrologia scripseris, verū semper hoc est, me non habuisse in illis literis propositum docere, quomodo ea vox bonis authoribus vsurpata sit, sed quot modis Astrologiæ tribui posset, inuestigare voluisse. Vides iam, puto, me non torquere tua in alienā sententiam, duriusq; tua interpretari. Hoc nisi dixisses, præteriturus hæc fueram.

Putas me in primis meis literis probare voluisse, Astrologiam non esse naturalem, hoc modo: Tres significationes vocis huius, Naturalis, non conueniunt Astrologiæ, ergo non est naturalis. Mihi tum id nō venit in mentem, quī hoc solum inquirere volebam, quid per naturalem Astrologiam intellexisses. Nō enim certò sciebam, an iudicalem illam totam, vel aliquam ipsius partem ita vocares. Nondum persuasum mihi erat, te Astrologicis fabulis fidē habere. Diuinatricem Astrologiam, non vt tu putas, sed his rationibus non naturalem esse probaui, nempe quia sacræ literæ vt falsam, impiam & impossibilem damnent, & ratio futurorum præscientiam, qualem ipsa pollicetur, supra caput humanæ mentis esse conuincat. Rationibus, quas tu refellere nunquam poteris, & veras esse iam antè fassus es, demonstraui. Principia & fundamenta, super quæ extructa est, & ex quibus suas deducit conclusiones, ruinosā, falsā & inania esse docui.

Iam ad ratiocinationis meæ refutationem descendo, quæ his verbis à me proposita fuit, vt rectè eam tu hīc repetis.

Quæ Astrologi se præscire & prædicere posse ex arte sua credunt, antequam fiant, per accidens omnia futura sunt.

At quæ per accidens futura sunt, nulla præsciri possunt arte.

Nihil ergo eorum omnium, de quibus diuinant Astrologi, præsciri ex arte futurum potest, antequam fiat. Ad hæc tu ita, in nulla esse dispositione hanc ratiocinationem, ad quod cōsectariū sit, vitiosam esse. Probas autē in nulla esse figura, quia medium neq; subijciatur in propositione & in

assumptione fiat attributum, neq; sit attributum in propositionibus ambabus, neq; in vtraq; subiiciatur.

Quid si Medium subiici in propositione & in assumptione attributum fieri tibi commonstrem? Nō negabis arbitrator tunc, in prima dispositione rectē me collegisse. Hęc mea est conclusio.

Nulla prædictio Astrologica est artificiosa, siue ex arte procedit, vel quomodocunq; loqui libet, modò sensus permaneat idem. Voco prædictiones Astrologicas, Astrologorum ex siderum obseruationibus desumptas hariolationes. In hac conclusione Minor terminus est, Prædictio Astrologica. Maior, Non est artificiosa. Semper enim conclusionis subiectum Minoris termini in omni syllogismo: Prædicatū verò eiusdem, Maioris rationē obtinet. Iam Medium quæramus, qui est, per accidens fieri aut futurum esse. Vbi ergo dico, Quæ per accidens futura sunt, arte nulla præsciri possunt, Medium subiici Maiori termino vides. Erit ergo hęc propositio siue Maior. Deinde in primo loco posita propositione, hac scilicet, Quæ Astrologi se credūt ex arte prædicere posse, omnia per accidens futura sunt: hīc inquam idem medium attributum factum vides Minoris termini. Erit igitur hęc Minor propositio siue assumptio, quantumuis primum locum occupet in meis literis. Quid igitur reprehendis?

Ego non ad locum propositionum, cum autores lego, sed ad conclusiones respiciendum mihi didici, vt quo in loco Maior, & quo rursus loco Minor posita sit intelligam. Vbicunq; enim Medius terminus cum Minore, siue conclusionis subiecto reperitur, ibi assumptio est seu Minor propositio. At vbi idem Medium cum Maiore termino, siue cōclusionis prædicato ponitur, ibi propositio siue Maior posita est, siue primo siue medio siue vltimo loco reperiatur collocata. Nec refert siue prædicetur Medius, siue subiiciatur cæteris duobus terminis. Semper enim hoc verum inuenies quod dixi. Cum iam præterea scire volumus, in qua dispositione seu figura syllogismus collocari debeat, considerare oportet, quomodo vel attribuatur vel subiiciatur duobus

duobus in conclusione inuentis terminis. Perspicias iā, opinor, non fuisse tibi opus vt admoneres me, ne in argumentando Dialecticorum & Philosophorum rationes negligā.

Quæ hîc interferis vt Astrologiam naturalem esse probes, postea examinabuntur, vbi quæ de eadem hac mea ratiocinatione respondes expendero. Melius enim est diuulfas istas partes coniungere, vt res liquidior sic fiat. Sic ergo scribis: *Si maiorem ex parte intelligis, vt verba significant, totam ratiocinationem nego, quòd modus iste sit fallax in argumentando. Sin ex toto intelligis, vt saepe authores solent, nimium tribuis Astrologis, quasi nequeant errare. Afferis enim ea omnia futura esse, quæ ipsi credunt se præscire posse, tanquam semper fiant quæ ipsi prædicunt, aut prædicere posse credunt.* Hæc tua sunt. Non ego hîc attentionē & diligentiam à te requiram? Quam tu Maiorem siue propositionem iudicas, assumptio est siue Minor. Contrà verò quæ tibi assumptio videtur, propositio est.

Quod ad primam attinet, quæ tibi Maior esse perperam visâ est, quæris, an ex toto intelligam. Quid hîc dicam? Ita habet propositio ea: Quæ Astrologi præscire se credūt, omnia per accidens eueniunt. Potest ne dubitari, quin vniuersaliter hæc siue ex toto, vt tu loqueris, intelligenda sit? Sensus est, Omnia quæ Astrologi prædicunt, per accidens sunt futura. Certè nomen, Omnia, antecedens est, vt grammatici dicunt, ad quod refertur relatiuum, Quæ. Ita ne Astrologia tibi oculos animi simul & corporis, perstrinxit, vt ista non cernereres, quæ tam sunt trita? Quod deinde addis, si ex toto intelligam, nimium me tribuere Astrologis, quasi in prædicendo errare nequirent, simile est iam dictis. Non disertis aio verbis, talia omnia quæ præscire se Astrologi putent, per accidens euenire? Non ergo euenire ea semper dico, sed eius esse naturæ assero, vt per accidens fiant, si fiant. Ideo falli ipsos, quòd talium sibi præscientiam stultè arrogant. Qui per accidens aliquid futurum esse ait, is ostendit apertè, non etiā fieri tale posse, imò planè incertū esse, præsciriq; nullo modo posse, vtrum futurū sit, an nō futurū sit.

Addis postea, te propter artis certitudinem admittere,

omnia futura esse, quæ futura prænuncient Astrologi: at quatuor esse in ratiocinatione terminos, minoremq; cum maiori pugnare. Quod dū probare studes, in eodē semper errore volueris, imò inuoluis te magis magisq;. Spero te ex prædictis perspexisse, quantū vbiq; sis hallucinatus. Tandē verò opinari te rectē scribis, me hoc velle, Omnia Astrologica, hoc est, quæ Astrologi futura prænunciare solēt, non nisi per accidens euenire. Coniectasse id te ex assumptione sequentis argumenti ais, cuius propositio de parte tantum asserat. Est autem hæc illa ratiocinatio.

Per accidens futura, nec arte nec ratione aliqua præcognosci possunt.

Astrologicę prædictiōes oēs cōtinēt tātū p accidēs futura.

Astrologiæ ergo prædictiones nec ex arte nec ratione proficiuntur.

Hæc ratiocinatio eadē est cū superiore. Contraxeram in pauca ista, vt clarior esset. Rectē ergo hīc ex assumptione collegisti, qd suprà voluerim. Hoc meritò mirari cogor, quòd, cum hīc ordine suo propositiones positas videre potueris, non animaduuerteris eam, quę hīc est assumptio, suprà quoq; assumptionem fuisse.

Maiorē siue propositionē tu in hac ratione de parte asserere, nō de toto cur dicas nescio. Certē eadē est cum ista: Nulla res per accidēs futura, arte præcognosci, antequā fiat, poterit. Nescis indefinitas propositiones in necessaria materia vniuersales esse? An non principij vniuersalis rationē obtinet? Quinimò tu idē sentire ac dicere paulo pòst videris, cū ita scribis, cōtingentia nō sunt artis nec scientiæ: proculdubio id voluisti, Nulla cōtingētia arte cōtineri. At quæ per accidēs sūt, Contingēter sūt, seu cōtingētia sunt. Quomodo ergo negare eā potes. Suprà namq; negabas. Hāc, respōdebis, nego, Astrologica omnia per accidēs euenire seu futura esse. At hæc nō est Maior. Ergo Minorē negare voluisti fortasse. Atq; in primis eā literis Frācofordia ad te scriptis pbui. Et vera esse q̄ attuli tu cōfessus es. Quare nullā à me aliā probationē tantisper perere debes, dū aut nō refutaues illa, aut non hoc efficere, quod volo, demonstraues.

Equi-

Equidem cum Astrologos de solis cōtingentibus, vt futura sunt, vaticinari negas, qd neges nescis. Quis enim res necessariò euenturas prædici sibi velit? Si, quæ nuper Francofordia ad te scripti, perlegisti attentè, nō potuisti ignorare. Cur igitur tā acerbè me accusas ignorantiæ? Sed quæ huius generis scribis vniuersa, facillè tibi cōdono, præsertim cū perturbatum & commotū te fuisse inter scribendū ostendant. In secūda ista ratiocinatione si Maiorē vniuersim accipiam (ita accipiendā indicaui) minorē te negare inquis, statimq; addis: *Nihil video hic te probare contra Astrologiam, nisi argumentis per accidens longè magis quàm ipsa Astrologia probet.* An tibi argumentum prædictum per accidens videtur probare, Astrologorum conatus euanidos esse & inartificiosos? Refelle, siquidem potes, nec nihil te fecisse dicā.

Nullus euentus per accidens futurus, potest arte, antequam fiat, futurus præcognosci.

Quæ Astrologi futura prædiuinant, omnia per accidens eueniunt, siue futura sunt.

Ergo quæ Astrologi se præscire & prædicere posse arbitrantur, præsciri futura nequeunt. Frustra igitur laborant. Falsum etiā est Astrologiam, cuius ope se præuidere dictitant talia, artem esse.

Quid hic negabis? Maiorem ne? Atqui concessisti eam paulo antè Minorem ne? Minimè gentium. Dicis enim neminem Astrologum, quod quidem tu scias, illa negasse, quibus eam probaui. Et certè nullus negare poterit, ita inquā, vt falsa esse probet, aut non firmiter efficaciterq; propositum probare ostendat. At conclusio rectè ex præmissis infertur. Necessariò ergo sequitur, Astrologiam fabulam esse, deliramentum & superstitionē ociosorum & credulorum hominum. Si æquè firmis argumentis, quod tibi facillè esse asseris, Medicinam vanam, falsam, futilem probaueris, eris mihi magnus Apollo, imò nouus Apollo, & in discerēdo ipso etiā magistro Aristotele peritior. Nō enim ex astris Medicina prælagit, nec omnino prædicere præsentireq; futura, quatenus futura sunt: sed quatenus iam fieri & esse inceperunt, docet. Sed de hisce in prioribus meis ad te literis plura.

Astra non particulares & proprias horum inferiorum causas, sed maximè tum generales tum remotas esse dixi, & verè quidem dixi. Harum autem nullam cognitionem & scientiam haberi neq; dixi, neq; cogitavi vnquam, multò minus Aristotelem ita scripsisse alicubi affirmavi. Falso igitur me id dixisse censes, quod ne in mētem quidem mihi aliquando venit. Hoc dixi, tales causas nesciri, aut non cognosci, quatenus effectum certū sint producturæ. Cum enim per se nequeant, aliæ autem causæ ipsis accidunt, cognosci vt tales nequeunt, nisi accidētes omnes cognoscantur. At hoc impossibile. Ergo & illud. Hominem cognoscere possum, tametsi huius hominis, Petri scilicet, notitiam nullam habeam, imò ne natum quidē sciam. Eodem modo cœlestium notitiam habere nos nihil vetat, quantumuis hoc aliquid effectura ignoremus. Hæc quoq; iam antea in literis meis tibi transmissis, licet breuiter, exposita sunt. Non hoc quæritur, an vniuersalium causarum cognitio aliqua habeatur, vel, an cœlestium vires percipiamus: sed hoc quæritur, vtrum particulares inferiorum causarum sidera censerī debeant. De priore nulla est quæstio, si cūm quæ antè scripsi, tum quæ nuper dixi considerentur. Sidera particulares causas esse horū effectuum, vel te quoq; teste, falsum est. Quæ de Dæmonibus & cōiicijs affuis, libens prætereo, etsi non parum multa hīc quoq; haberem, quæ tuis rectè opponerem. Quòd libellum à Sciolo scriptū tibi videri addis, nihil detrahit eruditioni Sauonarolæ.

Picum te legisse & intellexisse, atq; adeò solutiones argumentorum te inuenisse, demum Bellantium & Raphaelem (arbitror te Gabrielem voluisse dicere) quendā, qui ipsius argumenta omnia doctissimè refutent, ipsi te opposuisse, scribis quidem: an verè autem scribas, suspicari non immerito mihi licet. An te, qui mea & Sauonarolę leuicula argumenta, (si cum Pici argumentis conferantur,) vt quæ propter vulgum scripta sint, intelligere non potuisti, (nisi fortasse nolueris intelligere, quod certè libentius credo) Pici viri doctissimi doctissima argumenta peruidisse verisimile sit? Si nō videre potuisti quā inscitè nulloq; iudicio Bellantius

lantius argumenta ipsius reprehendat, quàm imperitè & temerariè damnet, quàm absurdè erret, cum se dissoluere ea putat, quàm astutè & malignè eleuet ac dissimulet, nunquam mihi persuadebis illius te sensum, affecutū fuisse. In præsentiarum satis sit monuisse, doctiores Astrologos Bellantium nō facilè producere. Putas me Bellantium, & quidem maiore multò diligentia, quàm tu meas literas perlegeris, non perlegisse? Falleris plurimum, si credis.

Fallacibus me & captiosis argumentis vti non rectè sentis, dum ita scribis: *Nec patronum Astrologiam me constituo*. Vnde hoc sumis argumentum? Ex eodem sophismatis genere, quo & prius. Iste non sequitur Picum, ergo non legit, nec intellexit. Mox aliud adducis meum sophisma, his verbis: *Iste vult obiter in explicatione vsus astrolabij ad aliquorum calumnias respondere, ergo constituit se absurdissima causa patronum*. Facilis est ad vtrunq; respōsio. Nullo enim sophismate vsus sum vel hīc, vel ibi. Prius argumentum tale est: Qui Picum Astrologiam rectè vereq; confutantem legit ac intellexit, is aut non probabit vanitatem dogmatis, aut pertinacia quadam in cōcepta opinione vult persistere. Postremum hoc ideo non addidi, quia de te credere nō potui, & ne nunc quidem credo. Hac de causa iam quoq; nō apposuissem, nisi ita me vt facerem coegisses. Vides nullum hīc esse sophisma. Non enim dubitari potest, quin rectè & solidè Picus confutarit. Omnes fassi haftenus sunt, & fatebuntur in posterum, qui argumētorum vim perspiciunt. Quòd Astrologi non multi cedūt, hinc euenire arbitror, quòd nō intelligunt, aut non legunt. Quosdā studiosè in errore permanere velle, non probabile solum, sed omnino verum est.

Alterū tale erat: Hic conabitur hoc anno aliquot argumentis probare Astrologiam esse naturalem, & ab homine posse sciri, Deumq; velle hanc ad nominis sui gloriā disci. Item, Si Deus ei concesserit vitam, bonam, Deiq; donum esse, certissimis & euidentibus argumentis se probaturum promittit: ergo constituit se patronum Astrologiæ. At hæc absurda est, si modò talia sunt, quæ falsa & mētita sunt. Falsam esse ratio, sensus, philosophia, sacræ literæ, huius inter-

pretes probarūt. Si nō credis, Sauonarolā, (vt Picū taceam) lege, & vel vnū ipsius argumentū dissoluere tētrato, minimeq; ignauū Astrologiæ expugnatorē esse perspicies. Idem hoc magis intelliges, si plura vel omnia cū ratiōe refellere conari audebis. Sic nullo me sophismate vsum clarē docui.

An verum sit, quod de Pico Bellātius scribit, Sauonarolæ precibus impulsū diuinū illud opus cōtra Astrologos cōscripsisse, ad causā nihil facit, dū quę scripsit vera sunt, vt rationi, philosophiæ, sanctæq; Religioni consona. Bellantius nō asseueranter, vt hoc etiam obiter dicam, scribit, Picum Sauonarolæ precibus adductū opus illud composuisse: sed verisimile putat, vt ex epist. dedicatoria ad Catharinā Sfortiam, & illis quæ post Præfationē in suas responsiones posuit, videre licet. Quæ ideo dico, vt ne Bellantium quidē satis diligenter te legisse videas.

Tu nō Italo illi seni, à quo te accepisse scribis, magis quā ipsimet Bellātio credere debuisti. Is in principio libri s. suarū respons. sic scribit: *Nec vnū tacendū videtur, cōplures sunt autē Florētia testes fide dignissimi, quibus, inspecta Hieron. Sauonarolæ genitura, quinq; ante eius iacturā menses, dū florebat, & ipsum Hieron. ad hæresim inclinatū, & vitā laqueo terminaturū prædixi.* Hęc Bellātij sunt, ex quibus perspicis, te vnā cum Italo, cui imprudēter credidisti, decipi. Nō Pisis ille Sauonarolæ hoc prædixit. Nō Sauonarolæ, sed quibusdā Florētinis dixit. Nō comburendū aut Florētia aut alibi affirmauit, sed laqueo vitā finiturū scribit se de eo prænūciasse, quinto ante ipsius mortē mēse. Quomodo me vis credere, te cū iudicio Bellantiū Pico opposuisse, qui nihil eorū, quæ maximè scire te cōueniebat, in ipso animaduertisti? Si minus facile crederes, ne Astrologiæ quidem fidem adhiberes.

Valde exultat in hoc loco Bellātius, & Astrologos supra vulgarē hominū sortē extolli, ac diuinā vocat Astrologiā. Cur faciat quæris? Quia, inquit, ex magna Iouis & Saturni cōiunctione Astrologi quidā, falsi prophetæ aduentū prædixerūt: quæ res minimè, vt Picus sensit, vana fuit. Sauonarolā namq; sidera significabāt. Bellātius Sauonarolā sæpe, tametsi nō vbiq; tā explicatè, vt hūc facit, falsum prophetā
appel-

appellat. Quam verè, pij omnes & docti viri intelligunt. Sane cum à suæ ætatis theologis discedit, ita ferè sentit, vt hodie pleriq; omnes boni, & tu quoq; sentis. Et propter hæc falsus propheta dictus est Bellario. Libelli, quos pij omnes per Germaniam probant, suisq; legēdos proponunt, pietatem hominis testatam nobis faciūt. Quare si hæreticus ille fuit, nos quoq; omnes, qui à Pontificis dogmatibus discessimus, hæreticos esse oportebit. Ob eandem causam Cardanus Lutherum quoq; à sideribus ad hæresim impulsus opinatus est. Si ætatem nostram ille vidisset, Magnam illam coniunctionem nostri temporis viros sanctos significasse absq; dubio assueuerant affirmauisset.

Sed fac verum esse, quod hæreticus fuerit: an ideo cœli hoc indicarunt? Ponamus ita credidisse Bellantinum, quem ex alijs coniecturis ista coniecisse plus satis constat, an propterea Astrologia vera dicenda putandaue sit? Ego nō ita iudico, & cur non ita iudicem declarabo. Quis neget longè plura, & his multò admirabilia, Augures, Extispices, Geomantes, aliosq; diuinatores olim ac hodie etiam diuinare consueuisse? Quod si propter a, quod euentus aliqui vaticinijs respondent, (siue casu quopiam, siue Dæmonū inspiratione eueniat,) ars illa vera iudicanda est, oportebit prædictas omnes non veras modò, sed verissimas ponere. At sunt impiæ, futes, & ex æquo cum Astrologia damnatæ.

Si quo in loco Deus opt. max. Astrologiā damnarit, vbi Prophetæ impiā docuerint, quomodo ratio & philosophia inanem & putidā demonstrent, scire cupis, lege Picū, Saonarolam, Philosophos & Theologos omnes, maximè antiquos (de Theologis ipse non negas) lege sacras literas, & abundè quod quæris inuenies. Reperies in meis etiā literis non nihil, quod certè hætenus refutare nō potuisti. Formā argumēti vitiosam malè credidisti. Assumptionem perperā negasti, quam ego validissimis rationibus, vel te ipso teste, cōfirmaui. Horum cū nihil neges, neq; nō conficere propositum ostēdas, immeritò plures à me probationes flagitas.

Nō vno tantū argumēto in primis meis literis ad te vsus sū, sed plurib⁹, p̄cipuè verò duob⁹. Quā infelicitè cofutare

prius tētaris vidimus. Ad alterū ne verbo quidē sigillatim respondisti. Habet aut, si in forma cupis videre, hoc modo:

Quæcunq; caussa non potest suos effectus absq; ope & auxilio aliarum caussarum, quæ ipsi pro generatione illorū effectuum per accidens coniunguntur, producere, huius causæ solius accuratissima etiam cognitio nihil nos iuuat ad præfensionem talium effectuum.

Sidera à natura ita facta sunt, vt hos effectus, de quibus Astrologi se diuinare posse opinantur, producere nequeant absq; coniunctione aliarum caussarum, quæ sideribus per accidens variè coniunguntur. Exempli gratia: Sidera non possunt generare hominem, nisi vir mulieri iungatur, multò minus pulchrum aut deformem, robustum aut valetudinarium, diuitem aut pauperem poterunt generare, nisi robustus cum robusta, diues, pulcher, &c. congregiatur. At hæc omnia sideribus accidere vel cæci peruideant.

Ergo ex perfectissima etiam siderū notitia intelligi non potest, an effectus tales futuri sint nec ne sint. Non enim quales ipsi causæ coniungendæ sint hominis mens comprehendere valet.

Iam aliud argumentum tuum recito. *Astrologia operam dantes, fidemq; habentes Diabolicos censet. At viri quidā docti id faciunt. Ergo, &c.* Ad hoc quia in superioribus respondi, paucis me expediam in præfenti loco. Propositionē tuam falsam esse aio, neq; ex scriptis meis, quod tamen tu putas, probari vnquam poterit, si candidè interpretari voles. Hoc modo si ponas, veram esse cōcedam. Qui Astrologiam colunt, nec eam repudiant, tametsi impiam & Deo aduersariam cognouerint, impij sunt. Hoc pacto si mea intelliges, aio cætera rectè sequi, quamdiu non resipiscunt. Scriptura ebrios nō possessuros regnū Dei pronunciat. Nemo est, qui non ita intelligat, si nō eos facti sui poeniteat. Hoc modo omnes loqui solemus. Si ergo impij non sunt absolutè, qui scientes peccant, nisi resipiscere scribō nolint, multò minus impij mihi iudicati sunt vnquam, qui nescientes offendunt. Vides quàm facilè me ex laqueo, quo me cōstrictum teneri arbitratus es, explicauerim. Veritate, acutissimo sci-

licet

licet gladio, semel totum dissecui. Frustra me iubes de quorundam sententia exquirere. Non enim censor constitutus sum, ut in aliorum mores inquiram superstitiosius. Ocioforum hoc est, & curiosorum hominum, à quorum ingenio mei mores mea quoque vita semper fuit alienissima. Sed hisce & similibus alijs relictis, ad ea redeundum iam est quæ suprà in hunc locum reieci, ne disputatio de mea ratiocinatione discerperetur.

Postulaui à te, ut, si modum aliud nosset, quo Astrologiam naturalem dici posse constaret, eum mihi indicares. Huic meæ petitioni satisfactorius, naturalem dici scribis, quia sit consideratio de corporibus naturalibus, & eorundem operationibus. Verum ego hunc modum non ignorabam. Inter alios recensui, & diuinatrici non rectè adhiberi docui. Alium te modum indicaturum putabam, cum tot me significationes vocis, Naturalis, omisisset scriberes. Sed iam tua expendamus. Si Astrologiam naturalem esse solidè probaueris, non tu quidem inter homines infimum, sed summum obtinebis locum. Sex tuas rationes quibus probaretentas, ordine ad veritatis stateram examinabimus.

1 Prima huiusmodi est: *Omnis ars corporum naturalium, naturalis est. Astrologia est ars corporum naturalium. Ergo est naturalis.* Assumptionem vehementer tibi metuo ut veram probaturus sis. Prudenter sanè probare tentasti, Astrologiam esse artem. Statim enim hoc negaturus fueram. Ergo quomodo probes consideremus oportet. Astrologiæ accommodari seu tribui potest artis definitio. Ergo ars est. Etenim præcepta, inquis, multa huius artis extare, vnumque finem spectare utilem vitæ, nullus hominum rectè negare potest, licet aliqui eum non semper consequantur. Paulò post, quid per præcepta intelligas, satis dilucidè declaras, cum Astrologos hoc anno vehementer æstus frequētesque grandines futuras prædixisse scribis, ob Planetarum positum in trigonis & signis calidis, ac Martis situm in Ariete, quo in eundem tempore sol ingressus est. Præceptum namque Astrologicum tale erit: Planetæ & Mars si hac inter sese figura, cum sol arietem attingit, constituti fuerint, æstus & grandinem expectabimus.

Talia præcepta (hac iā nominatione dignabor) cōtinere plurima Astrologiam nō nescio. Eadē illa inter se cōspirare ad vnū finē, scilicet ad futurorū præfensionē, minimè nego. Concedo etiā, vtilē hominibus plurimis videri posse futurorū præscientiā. Sic igitur artē esse pbas: *Astrologia est collectio multarū ppositionū cōfensione quadā futurorū præfensione spectatiū. At hac est ratio seu definitio artis. Quæ cū astrologia cōueniat, artē probatū est esse ipsam.* Bona, vt puto, fide rationē tuā deduxi. Ad eā ego ita respondeo, fallacē esse tuā collectionē. Nā caret illis pceptis Astrologia, quæ in definitione artis ponūtur. Quod quō sit verū, iā docere aggredior.

Artē cū dicimus esse comprehensionē multorū præceptorum ad finē vtilē vitæ conspirantiū, nō quālibet propositionum siue enunciationum collectionē intelligimus, tamen si mutua cōspiratione vtilē homini vitā quærāt. Veras esse tales propositiones, nō falsas oportet. Argumento nobis sint, Auguriū, Extispiciū, Geomātia, Onomātia, & huius generis cōplura alia deliramenta. Quis tā est audax, qui nō has quoq; artes (sic enim olim vocabantur) multa præcepta habuisse & habere, quæ aptè inter se consentiant ad intelligēda futura? Equidē, vt de alijs, quas nunquā sciui, nihil dicā, de Geomātia cui olim, dū Astrologica mihi adhuc ariderēt, nō impigrā operā nauauī, hoc verē affirmare possū. Sed negari de alijs nullo modo pōt. Cur igitur nō habētur inter artes istæ superstitiones? Quia artis ratio illis cōuenire neq; Vera nāq; nō falsa esse oportet pcepta, ex quibus cōcinnē iūctis ars coalescere pōt. (Loquor de honestis & liberalibus artibus. In honeste ne nomine quidē hoc dignæ sunt.)

Vnde scitē Galenus tria in omni præcepto requirit, vt sit verum, vtile, cōsentiens. Horū si aliquo careat, præcepti nomen pariter & naturam amisit. Quod si vera esse oportet, vt ostensum iam est, sequitur primū quidē, vt cum rebus concordent. Veritas enim orationis non aliunde, quā ex concordia cū rebus æstimatur: deinde aliarū artium principijs nō repugnabunt. Verum etenim vero nunquam aduersatur. Postremò propositum finem vt plurimum, si non semper possunt, & per se, non autem per accideus, efficere

scu

seu consequi debebunt. Nam corū quæ per accidens sunt, nec ars est, nec ratio aliqua. Talia quoq; non plerunq;, sed rarò eueniunt. Artes autē plerunq; suos effectus seu fines assequuntur. Ac referuntur artificiosa omnia, quatenus talia, in artem, à qua effecta sunt, tanquam in per se causam. Quare etsi præcepta aliquis complura congerat, itaq; inter se copulet, vt mutua consensione finem vnum quærant, illum tamen per se nunquam assequuntur, nomen artis non merebuntur. Falsa nāq; talia esse palàm est, nisi vera putentur, quæ eiusmodi promittūt, qualia præstare nequeunt.

Talia sunt, exempli gratia, Chymistarum præcepta, quibus aurum venantur infelices quidam. Tamen si enim illa concinnè iunguntur, vnumq; omnia finem, scilicet auri effectiōnem, quærant: eum tamē, quia efficere & assequi non possunt, falsa meritissimò cēsenda sunt. Scio & experientia didici, multa & vulgò incredibilia per illa præcepta à peritioribus artificibus effici posse. Ad hæc si referantur, artis nomine dignabimur. At verò cum ad auri argentiue effectiōnem, quam præstare non valent, conferuntur, falsa sunt, & à loco & dignitate præceptorum artis excidunt. Primum, quia non præstāt quod promittūt: deinde quia huius principio siue axiomati, *Ars naturam imitari potest, eadem quæ natura facit, facere non potest, repugnant.*

Talis fuit illius conatus, qui se nauem fabricaturum receperat, in qua ita per aerem homines ad certum spacium veherentur, vt in aqua vehi videmus. Præcepta ad nauis fabricam, vt ille animo conceperat, collata, consentientia & vera potuerunt æstimari: at ad verum finē, hoc est, ad vsum illius nauis relata, falsa fuerūt. Ex quibus omnibus apparet, quo pacto intelligendū sit, cum artē dicimus comprehensionem esse multorū præceptorū ad finē vtilem vitæ producendū cōsentientium. Nihil ergo efficit, cū multa Astrologiæ extare præcepta dicis, quæ finē vtilem, videlicet præsensionē futurorū spectent. Nā de Geomātia, Augurio, Extispicio, alijsq; diuinādi modis eadē dici possunt nō minus verè, quàm de Astrologia, artes tamē inde eas pbare, nemo sanæ mentis conabitur. Sic igitur ratiocinari te oportuit.

Ars est cōprehensio multorū praeceptorū verorū, ad finē vitæ per se efficiendū conspirantiū. (Si per se finē, non autē per accidens producant, patet vt plurimū eū attingi.)

Atqui Astrologia multa habet vera praecepta, quibus futurorū p̄sensio p se docetur, vt rarò à scopo artifex aberret.

Ergo astrologia ars est nominanda & habenda.

Hoc modo si fueris ratiocinatus, assumptio siue Minor tibi restat probāda. Quod cū facere incipies, quā sint omnia vana intelliges, & cui humeros oneri subieceris cōpēries. Loquor autē de praeceptis Astrologicis, nō Astronomicis aut naturalibus. Nā Plānetas certo tēpore tali schemate in cōelo apparituros cū alijs stellis, praeceptum Astronomicum est. At talem stellarū dispositionem, talem aliquem certū effectum hīc producturū, quales Astrologi se praeuidere iactitant, praeceptū est Astrologicum. Talia omnia, aut sunt manifestè falsa, aut ita incerta & dubia, vt probabilioribus semper cōfutari, quā cōfirmari queant. Ergo nondum te probasse, Astrologiam artem esse perspicuē vides.

Miror profectò te credere caussas insoliti caloris, fuisse planetarum in trigonis & calidis signis, ac Martis in Ariete constitutionem sub ingressum solis in eundem. Miror illud etiā, quòd torpens & frigore enectus veterator ille Saturnus, Martis æstū, quē ex solis propinquitate cōcepit, reprimere nō potuerit, præsertim cum in Tauro signo secundū vos frigidus, (in quo etiā sol defecit,) cōgressus cū eo sit. Ego hoc anno quorundam, qui praecepui habētur, libellos prognosticos legi, nec tamē ab ipsis tale aliquid prædictum aduerti. Tardum esse necesse est, qui præteritorum non causas qualescunq; comminiscatur, cum & somnia hoc modo aptent pleriq; præteritis. Sed hīc nō est de his locus. Vnum præterire nō debeo, multis annis nunquā infrequentiores grandines in his & vicinis locis visas esse. Nihil etiam apud vulgares magis futilitatē Astrologiæ arguit, quā de temporum mutationibus infinita mendacia. Lege quæ Bellantius in 2. artic. 13. quæstionis hac de re scripsit.

Quanquam si his terminis se contineret Astrologia, tolerabilis minusq; impia foret, quantumuis falsa maneret, nihi-

nihilominus. Quod ne tu quidem intra hosce cancellos te cōtinere possis, id probat, quod in fine de aduersarijs meis, de quibus ad te scripserā, assuis: *illi, inquis, nihil contra te scribent hoc anno. Astra enim nolunt, nisi mirabile aliquid.* Hæc cū legerem, risum tenere nō potui, statimq; sic cogitavi. Astra nihil nisi mirabile permittēt. Atqui edere, bibere, ambulare, loqui nō sunt mirabilia. Nihil ergo horū faciēt illi homines. Nullā videbā rationē, cur loq, numerare, currere, legere, si ita placuisset ipsis, possent: scribere aut quæ cogitassēt, nō possent. Ita ne animi nostri alligati sunt cœlis, vt ne scribere quidem nobis liceat, nisi Astrologica aliqua figura id iubeat aut permittat? Lōgissimè extra terminū procurrens, & nisi substiteris, regressum non facilè inuenies.

Tu ne ex astris, quid homines facturi sint particulatim vides? Ab alijs Astrologis negari audio. Si cuiusmodi actiones nostræ à cœlo pendent, vt eo nolente, nequeamus, quæ meditati sumus, scribere, quæ porrò nobis relicta est libertas? Præterea videris hoc velle, illos nihil pro Astrologia admiratione dignum posse præstare. Si possunt, & astra mirabilia non prohibent, incitè concludis eos pro Astrologia nihil scripturos. Si nō possunt, ignauos & imperitos Astrologia patronos facis, nisi hoc pro excusatione adducas, quod ego vt verissimum libenter concedo, nihil præclari, quod scilicet præcipua laude admirationeue dignum sit, (hoc enim te mirabile appellare suspicor) à quoquam pro Astrologia excogitari posse. Si aliud per mirabile intelligis, quid mirabilius illi facere possint, quàm vt pro Astrologia ita, vt tu, pugnent, non perpericio. Quare si ἀστρολογικῶς argumentari velim, maximè scripturos probem. Quod præterea dicis nihil me physicum arbitrari, quod nō expressè docuerit Aristot. hoc tu nunquā ostendes à me dictū scriptū me esse.

2. Secunda ratio tua hæc ferè est. Aristoteles non excludit Astrologiā à physica. Quinimò physic⁹ ab Astrologo motū, lumē, influētias ita mutuatur, vt ab arithmetico numeros, à Geometra lineas accipit. Ergo Astrologia est Naturalis.

Hoc primum falsum est, Aristotelē non excludere eam à physiologia. Si vbi faciat interrogēs, respondeo, ibi, vbi artē

nō esse subīndicat: vbi ex causā Vniuersalis cognitione artificiosa nihil illorum præsciri posse docet, quā ab ea sine opera secundarum causarum fortuitō cum ea concurrentium, effici non possunt: vbi contingentium futurorū præfensionem impossibilem esse monet: deniq; in tota ipsius physiologia. Quōd si mentionem Astrologiæ ipsum facere obijcies, verē tibi respondebo, ipsum non ita hanc vocem vsurpare, vt nos solemus, id quod & tu cognouisse videris. Si meum argumentum, quod Aristotelem esse non negabis, considerasses, non hoc modo interrogasses. Primam ergo antecedentis partem nondum probatam vides. Nō verius est, quod physicum propriē dictum, ab Astrologo aut Astronomo influentias & lumen mutuari addis. Nō enim vnquam probabis. Motum, si rectē intelligas, siderum, ab Astronomo accipit. At disputatio de operationibus, viribus, & qualitatibus siderum, itemq; de luminis natura, & potestate, non ad Astronomum, sed ad philosophum naturalem pertinet, si rationi, si philosophorum sententiā, si Aristoteli fides hīc habenda est. Quis, quāso te, concedet tibi Physicum accipere motum ab Astronomo, vt iam taceam Astrologos? Ego ideo Astronomiam ex parte Physicā subiectam putavi adhuc, propterea quōd motū ab ea mutuata fuisset. Ad Physicum pertinet disputatio de motu omnis, non ad Astronomum vel Mathematicum. Vbi nam hi docent quid sit Motus, quomodo fiat, quæ species, & quæ præterea ad considerationē Motus pertinent? Plurimum certē hīc aberras. Proinde vides nunc tam esse falsam secundam tuam rationem, quā falsa est prima.

3 Tertia talis est. Philosophia distribuitur in Physicē, Logicē, Ethicē. Ergo cū Mathematicā disciplinā sub Physica contineantur, multō magis huc Astrologia referetur. Naturalis ergo est. Mathematicas disciplinas sub Physica latē dicta (nam si propriē dictam intelligas, falsum est) contineri scio. Cur propterea Astrologiam sub eadem contineri oporteat, non scio. Nam nihil illa Mathematicum habet. Hæc enim certissima & verissima sunt omnia. Astrologica incerta & probabilia sunt tantum, vel ipsorum Astrologorum

rum iudicio. Si propterea putes ad naturalē philosophiæ partē referendā, quia de siderū actionibus & potētijis differat, negabo tibi facultates in astris inueniri tales, quales Astrologi putāt dicūtq;. Quare cū somnia sint, frustra in diuinis illis corporibus asseueraueris, nisi rationibus demonstres.

Aues, atq; viscera animalium, ex quibus diuinabant omnes ferè olim nationes, naturalia erant corpora. Quis propterea species illas vaticinādi naturalis philosophiæ particulas hodie ponat? Quid in causā est? Nihil aliud, quàm quòd in cōmemoratis corporibus naturalibus, vires illæ, quibus talia præsignificētur, nō insunt. Si sæpe tamē euentum præsensionī respondisse dicas, respondebo & ego, vel casu aliquando ita euenisse, vel Dæmonum fuisse ludibria. Quod quia nemo, vt cōfido, nunc negat ac nescit, probare pluribus iam nō volo, quantumuis facilis sit ostēsiō. Quod augures auium volatui gestibusq; tribuerunt, quod Geomantes appellati punctis, aut ex his concinnatis figuris adscribunt, sed fallō, hoc aut simile Astrologi perperam astris inesse affirmant. Non igitur considerat naturales Astrologia siderum vires, sed fictitias. Frustra ergo hinc probabis eam naturalem esse, nisi antè illud demonstratum sit, has potestates insitas ipsis esse, quæ res particulares nostras producant, quomodo producere Astrologi credidisse hactenus videntur, non sine magno errore.

Quæ de Thalete Milesio ex Aristotele adfers, causam tuam nihil iuuāt. Neq; enim Aristoteles eo in loco aliquid affirmat, sed Thaleti hoc adscriptum fuisse scribit, propter sapientiā. Permulum refert scire, cū authoritate alicuius probare aliquid volumus, vtrum author, quē pro teste producimus, ex aliorū, an ex ppria mente ac sentētia loquatur. Equidē vniuersa Aristotelis philosophia satis superq; declarat, nihil ipsum Astrologiæ credidisse. Adde quod ex historiis apertè admodū pbari potest, Thaletē Astrologiæ diuinatricis imperitū fuisse. Illo nāq; tēpore Græcis Astronomiæ principia incognita ferè fuerūt, nedum Astrologicas nugas sciebāt. Thaletē primū Phisicū fuisse, & primū inter Græcos coelestiū motuū causas indagare cœpisse referunt.

Post hunc annis plus minus 80. Anaxagoras floruit. Qui cū primus de Lunę defectionis causſa ausus fuisset scribere, ab Atheniensibus in carcerem cōiectus, vix est Periclis precibus seruatus. Nam sidera putabant Athenienses esse Deos, nec naturali ratione & lege contorqueri credebant, sed se ipsa pro suo arbitrio circumducere existimabant. Quomodo post totidem ferē annos Nicias Atheniensium res affligerit propter ignoratam causſam deliquij Lunę, docent Plinius & Plutarchus. Certē ante Platonis tempora, nemo præcipui aliquid inter Græcos in astronomicis percognouisse legitur. Huius amicus Eudoxus Cnidius, cū nō Astro-nomiā tātū ab Aegyptijs, verū etiā Astrologiā didicisset: hāc expresse damnauit, illā summo studio primus inter Græcos diligētius excoluit exornauitq; Nō legimus vllum ex Græcia tanto studio hisce rebus operā dedisse. Tam studiosē omnia apud Aegyptios obseruauit, siderūq; motus notauit ex loco editiore, vt Eudoxi specularū nomen ætate Strabonis adhuc locus ille retineret. Et hūc primum apud Græcos legimus Astrologiam nouisse, quem nihilominus damnasse eandē scribunt authores, propterea quod fallacem & futilem deprehēdisset. Qui veræ Mathematicæ studiosi sunt aut gnari, hi faciliē cum Eudoxo nugas istas reijcient. Sed redeo ad propositum.

Eudoxum secutus est Aristoteles, qui Callippi Cyziceni (vixit hic cum Polemarcho Cyziceno familiari & amico Eudoxi) familiaritate operaq; vsus, Eudoxi inuentis addere aliquid est conatus. Hunc si Astronomiæ tu non admodum peritum fuisse credis, quem post Thaletem ferē 300. annis scripsisse ex historijs colligimus, quid de Thalete credes? Meritò, ait, de Thalete hoc dictū fuisse, & propter sapientiam ei attributū, hoc ipso significans se nihil certi affirmare de ea re, quam compertam nō haberet. Profectò si quid tale cognouisse Thaletē credidisset, nō voluisset ipse quoq; nō scire. Sanè quod hīc de Thalete dictū refert, Plinius de Democrito scribit, ita sunt incerta omnia. Taceo quod post Aristotelē neminē inter Græcos aliquot sæculis Astrologica p̄basse legimus. Ptolemæus Aegyptius primus, quod

quod sciam, de hisce Græcè scripsit. Qui ipso antiquiores sunt, Astronomica duntaxat scripserunt. Hæc & huius generis alia te examinasse cōueniebat, antequam Thaletem diuinatricis Astrologiæ studiosum & peritum fuisse tibi persuaderes. Aristoteles certè hoc illi propter sapientiam adscriptum scribit ab alijs, ipse Astrologum fuisse non dixit, nec fuisse eum talem credere potuit.

Vt non te decipiat homonymia vocabuli, sciendum est, Aristotelem nomen Astrologiæ hoc loco ex aliorum sententia ponere, pro obseruatione ortus & occasus siderum, quibus antiqui tempora operarum Rusticarum describebant. Qui vel Plinium vel rerum Rusticarum scriptores perlegit, facilè, quid velim, percipit. Quippe Astrologia ista Diuinatoria, de qua nunc agimus, apud Græcos Thaletis ætate ignota fuit. Quanquam verò per se res est probabilis & nota, non tamen pigebit Plinij verbis atque auctoritate planiorem testatioremque facere.

Plinius lib. Nat. hist. 18. cap. 28. hæc habet: Ferunt Democritum, qui primus intellexit ostenditque cum terris coeli societatem, spernentibus hanc curam eius opulentissimis ciuium, præuisa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, qua diximus ratione, ostendemusque iam plenius, magnam vtilitatem propter spem oliuæ cōmissæ in toto tractu omne oleum, &c. Et paulo post: Hoc postea Sextius è Romanis sapientiæ adsectatoribus Athenis fecit eadem ratione.

Hic primum dissentit Plinius ab Aristotele in nomine. Ille nanque Democritum, hic Thaletem fecisse hoc scribit. Deinde scribit ille, Democritum olei caritatem præuidisse: Aristoteles autem ait, Thaletem vberem olei prouentum præintellexisse. Quod Aristoteles dicit Thaletem ex Astrologia cognouisse, idque ex aliorum sententia, hoc affirmat Plinius Democritum ex Vergiliarum ortu coniecisse. Et qua ratione præuiderit, explicatis verbis exponit, cum ait: Qua diximus ratione, ostēdemusque iam plenius.

Cæterum constat, Plinium nullibi docuisse, quomodo more Astrologico, vt hodie Astrologi talia profitentur,

olei vel caritas vel vbertas sit præuidenda. At ita præcognoscere docuit, quemadmodum Agricola de hoc & alijs fructibus coniectât, & quemadmodum supra monuimus. Inuenies hoc cum alibi, tum in lib. præcedente, cap. 2. luculentè expositum. In utroque citato libro multa huiusmodi commemorat, ex quibus, quod dico, faciliè intelligi potest, qualia nonnulla in 25. & 26. cap. libri 18. reperiēs. Huc & illa disputatio referri aliquo modo potest, quæ de olei perfectione apud Theophrastū cap. 11. libri de plantarum causis sexti habetur.

Illud in Plinio & Aristotele primum apparet, admodum incertam fuisse olim eam historiam. Deinde vtrunque ea scribere, quæ apud alios inuenit. Præterea Plinium non in Astrologiam istam hodiernam, sed in antiquam illam referre. Inter alia dissensionis capita hoc etiam vnū est, quod Aristoteles Thaletem nō scribit oleum coēmisse, sed arrabone data officinas Olearias pro eo anno conduxisse, id quod Io. Genesius Sepulveda primus, quantum ego scio huius rei, animaduertit, & ex Græco textu manifestū fecit. Hoc obiter, quanquam ad rem nihil admodum faceret, monere quoque placuit.

Non malè fortasse senserit, qui fallō de Thalete hoc scriptum ac dictum putauerit. Neque primum sit hoc Græcorum in historia mendacium. Quinimō in eadem re non minus turpiter mentiti sunt, cum Anaxagoram ex Astrologia siue fiderum scientia anno secundo 78. Olympiadis dies prædixisse scripserunt, quibus saxum è Sole casurū esset, quod & ceciderit ad flumen Aegos. Quin & alium casurum prædixisse scripserunt, qui in Abydi gymnasio ea causa cultus postea sit. Vide Plin. lib. 2. cap. 58. Ratio quæ huc Anaxagoram perduxit, ea fuit, quod Solem iudicauit lapidem ignitum. Quid miri fuerit, si tam verum illud sit, quàm hoc est? Nisi plurimum fallor, minus post hac roboris putabis in hoc Arist. et Plinij loco siue testimonio inesse, quàm vt vestram Astrolog. hinc Arist. probatā ostēdatis.

4 Quarta ratio hæc est: Vetustissimi gentium Theologi, inter quos vltimus Plato fuit, anima mundi

di omnia per secundas stellas gubernari tradiderunt, ex quarum energia pro diuerso situ motuque omnes mutationes in inferioribus fiant. Ergo Astrologia naturalis est. Nihil hic de consequentia dicam tuæ ratiocinationis. Nihil de theologorum illorum gentilitatis mente, & opinione. Nihil de Platonis sententia, quam constat non fuisse Astrologicam. Plato certè, sicut post ipsum. Aristoteles, & post utrunque. Auerroes, nūquam crediderunt planetarū siue stellarum alias esse beneficas, alias maleficas, sed omnes omnino bonas putauerunt. At hoc principiis Astrologiæ ita aduersatur, ut vix aliquid, hoc non concessio, efficiant. Quomodo Plato animis ex astris descendentibus peculiare inesse dixerit potestates, quas inde acceperint, nō nescio. Sed quā non sit vera illa sententia, & quā nihil Astrologiæ patrocinetur, similiter non ignoro. Istis omis- sis, ex quibus iam argumentū solutum est, alio modo apertius ita tibi respondere iam libet. Si omnes inferiorum mutationes à stellis, veluti à causis per se, proprijs & definitis fieri putas, plurimum deciperis. Etenim rationi, euidentiæ & sensibus repugnat. Si verò tanquam à causis vniuersalibus & remotis gubernari hæc nostratia à stellis opineris, pinatique sint olim veteres illi, vitiosa est tuæ ratiocinationis consequentia, ut ratio, sensus, experientia, doctorum omnium consensus, & ipsimet Astrologi (inuiti licet) declarant ac probant.

5 Quintam iam inspiciamus. Si Magia naturalis est, quid prohibet Astrologiam, quæ rudior est naturaliorque, & ad Aristotelis doctrinam accedit propius, naturalem esse? Si per naturalem Magiam intelligis eam facultatem, quæ rerum naturalium omnium cœlestium & terrestrium vires, naturas, operationesque perscrutatur, antipatheiam & synptheiam rerum obseruat, latentes earum potestates explicat, quæ quibus aptè coniungi, quo pacto, quo tempore per quæ media debent, perquirat: & ut semel omnia dicam, quæ nihil non facit, ut exactam rerum notitiam consequatur: dubium non est, quin eiusmodi ratio naturalis sit. Quinimò naturalium scientiarum omnium quasi

complexus quidam summumque fastigium siue extrema perfectio existit. Hanc minus accedere ad Aristotelis doctrinam, cuius est absolutio quædam, quam Astrologiam, tunc probabis, quando verum falsum esse ostenderis, aut contra falsum verum esse declaraueris. Si quæris cur non ut hæc, Astrologia quoque possit naturalis censeretur: respondeo, hoc obstare, quod Astrologia tota est falsa, ficta, vana. Quod sideribus tribuit, quæ nunquam habuerunt. Quod ex fabulosis & fictitijs principijs & imaginibus futurorum præscientiam pollicetur. Quod sensui ac intellectui notis principijs repugnat. Quod si per Magiam aliud intelligis, tum respondebo, cum quid intelligas ipse intellexero. Nō enim diabolicam illam Magiam omnibus bonis damnatam te commendare hic velle credere audeo.

6 Sexta & postrema ratio similis est ceterarum. Multi appellant Astronomiæ partem naturaliore, quæ est Astrologiæ, naturalem, Ergo est Naturalis. Quis amabo te Astrologiam non Astrologus naturalem vnquam appellauit? Si hoc satis est, ut naturalis sit, quia à suis cultoribus ita nominetur: nulla tam impura inuenietur superstitio, quæ non ad minimum velit naturalis censeretur. Pleræque non contentæ ista nominatione diuinæ videri volunt. Alia est probatione opus, quàm Astrologorum testimonio. Valde nanque parum integri incorruptique sunt in præsentia causa testes. Scio quidem Aristotelem & antiquos, Astrologiam naturalem appellasse: verum non iudiciariam siue diuinatricem illi intellexerunt, sed Astronomiam notarunt, quam medium tenere locum inter physicas & verè Mathematicas scientias putauerunt. At hoc quid ad rem nostram? Non propterea vestra illa aut naturalis aut Astronomiæ pars censeretur poterit.

Quemadmodum neque Onomantia illa rectè pars Arithmetices dicatur, quæ ex numeris præcipuè de cuiusque hominis natura, moribus, ingenio, felicitate, infortunio, liberis, exoribus varicinetur. Non enim quia numeris perperam vtitur, statim ad Arithmeticam pertinet. Sic neque Astrologia, quia sideribus abutitur, inter Astronomiam

miæ partes reponi debet. Astronomiam veram esse, omnes libenter docti confitentur. Astrologiam falsam esse, cū alij multi, tum Deus ipse docuit in Sacris literis. Tu igitur incertissimum certi, contingens necessarij, per accidens contingens eius quod per se euenit, falsum: & quod esse nequit, veri ac necessario veri partem arbitraris? Non si sapias. Mathematica sunt certissima, Astrologica vobismet testibus maximè incerta & dubia. Quare veram te antè probare Astrologiam oportet, quàm Astronomiæ partem facias.

Sex tuas rationes omnino Astrologicas, hoc est, euandæ, elumbes, friuolas esse omnino perspicis, si non te cæcum reddidit Astrologia. Meas autem rationes ita suo loco persistere intelligis, vt ne pilum vnum dimoueri ab omnibus tuis arietibus quierint. Prima tua ex commemoratis sola speciem aliquam habebat, quam tamen ita perspicuè ostendi vanam esse nihilq; probare, vt nihil te desideraturum meritò confidam. Cæteræ vix dignæ responsione videbantur. Tam malè cohærent, tamque infeliter confutæ sunt, vt hiatum nemo non palpet.

In fine tuarum literarum hæc scribis: *Rogo ne agrè feras, quòd durius aliquando te appellem. Feci, ut stylus appareret vehementior.* Hæc tua sunt. Quæso te, putabas me vehementiore oratione permotum stationem veritatemq; deferere, & in Astrologorum castra transfugere uelle? Non ista metuo, nec minas & conuicia pertimesco. Solis argumentis terga do. Quòd si ignosci tibi cupis, propter ea quòd stylum hoc modo acuerè placuisset, equisimo iure me uicissim feres, cum à me durius aliquid dictum uideris. Quippe nō vt stylum acuerem, sed vt partim tuas accusationes depellerem, partim veritatem strenuè defenderem, quæ duriuscula vel acerbiusculè dicta videantur, dixi. Puto me, si tuas literas cum meis contuleris, modestissimè scripsisse. Nō opus erat ista deprecatione. Nam, vt aliàs monui, non tam alios sine perturbatione & odio refellere, quàm ab alijs quoties à vero discedere videor, sine dolore refelli paratus sum. Vale felicis. Non. Octob. Anno 1558. Heidelbergæ.

THOMÆ ERASTI
EPISTOLÆ XIII.

*Thom. Erastus viro clariss. D. Petro Lethichio
S. Medico, S. D.*



Isceptionis quam nuper, vir ornatissime & clarissime de ortu, natura, motu, viribus Cometarū inter nos habuimus, adeo non memineram amplius, vt nunquam recordaturus viderer, si non misso ad me libro in memoriā reuocasses. Nō enim ex professo in eā dissertationē, sed casu quodā incideramus. Nec eo studio ego tū quicquā asserēbā, quo, cū cōsultō aliquid ago, asserere soleo. Vbi verò librū misisses, ac locum consignatū inspicere iussisses, minimē fuit difficile cunctorū reminisci, præsertim cū recens adhuc res esset. Ceteris aut omnibus, de quibus nō admodū discordantes habebamus sentētiās, omissis, de motu Cometarum, in quo plurimum dissentiebamus, & illis quæ præterea exponi tibi volebas tunc, in præsentia quantum res postulare videbitur, dicam. Non aliud à me petere iam videris, cum de hac re duntaxat legerem, e, commonstrato per puerum loco, librum iubes. Quo res clarior sit, & nihil me falsū dixisse magis perspicia-
tur, rem totam vt gesta est, breuiter repetam.

Cum amicis quibuscū & discipulis obiter insoliti calor-
is caussas reddere rētaremus, & in eā narratione mentio-
tionē Cometæ, qui illis diebus apparuerat, fecissem, signū
ipsum esse affirmaui, multitudine & copia siccarū exhal-
ationū aërem crassiorē redditū fuisse, atq; ideo impressum
à Solis radijs calorē pertinacius retinere. Quia verò neq;
magnus, neq; vehementer ardens, neq; diu apparuisset, in-
dicia nobis ea esse, nō tam multos in ipso vapores siue ha-
litus potuisse contineri, quot sæpe in alijs animaduertisse-
mus. Hæc tū cum audires, respondebas caussam, quod mi-
nus fuisset splendidus obscureque palluisset, non in mate-
riæ qualitatem & copiam, sed multo magis in Saturnum, à
quo esset accensus & ductus, referri debere. Nullū etenim
nasci, qui non à planetarū aliquo succenderetur ac moue-
retur.

setur. Hoc ego cum mihi verisimile fieri non posse dicerem, propterea quòd frequenter extra Zodiacum apparerent, nullaq; certa lege sæpe iam huc iam illuc inclinaret, iã tardè, mox celerrimè moueretur, & deniq; nullius planetæ motum seruarent: tu contrà, demonstrari posse rem ita habere, & iam pridem demonstratum fuisse, demũque omnes Astrologos ita semper sensisse aiebas. Omnium namq; sæculorum obseruationem ita rem habere demonstrasse.

Quomodo, inquam ego, demonstrari potuit, cuius causa propria & proxima ignoratur? Vbi reperietur causa huius affectionis in Cometis, quod motũ planetæ potius sequi eos oporteat, quàm stellæ alius cuiuslibet? Non enim videre me potuisse hanc apud vllum probatum authorem causam. Cometæ ita ab exhalationibus generari, vt reliquæ traiectiones, eadẽm q; materiam vtrorũq; esse. Quod si illi non nisi à planeta ducantur & attrahantur, confectarium videri, vt hæc quoq; ab iisdem ducantur. Non generari eos certo & statuto tempore, vt eclipses, non ab vna eadẽm q; causa, non ex vna semper & æquali materia. Deniq; tam esse in his, quàm in cæteris meteoris incerta omnia, ortum motumq; eorum tum solum sciri, cum præsentia fuissent aut essent. Formis differre, effectricem causam & materiam easdẽm esse.

Durare Cometæ longiore tempore, moueri q; non tam celeriter, sed magis accedere ad stellarum motus. Causam dissimilitudinis quæri à philosophis & inueniri etiam in materiæ caliditate, siccitate, raritate, densitate, lentore, grauitate, leuitate, multitudine, crassitudine, paucitate, distractione, coagulatione, inclinatione, agitatione, impulsione ventorum, & similibus materiæ qualitatibus.

Ratiocinationem hanc tuam, Astrologi ita cuncti sentiunt, ergo verum est, nec veram nec necessariam mihi videri. Omnibus hoc sæculis ita obseruatum non posse dici, cum Aristoteles dicat, obseruatum inerrantes stellas aliquando materiam attraxisse, suoque motu circumduxisse. Talem etiam cometam Olympiodorum à se visum scribere.

Ad hæc tu, vehementer te admirari meam imprudentiã, imò potius temeritatem, quòd certa & confessã omnibus in dubium & controuersiam vocare nihil vererer. Facile esse omnia negare, at cum eiusmodi ne disputandum quidem esse, sapientes rectè prudenterq; præcepisse. Hic me nihil affirmare dixi, quod non à clarissimis antè viris comprobatum certò scirem. Itaque ex Aristotele eiusdemq; interpretibus, quæ memoria tenebam, (Tenebam autè pleraq; adhuc, quod sub apparitionem Cometæ, de hac re disputationes eorum attentè perlegissem) attuli.

Tandem non esse opus authorum testimonio dixi, vbi sensus controuersiam dirimere possent. Iudicare autem et videre nos oculis motus ipsorum ἀνωμαλίαν, nec posse eos ad vllius sæpe Planetæ motū aptari. Tametsi enim Planetæ errarent, & alij alijs motibus cicerentur, esse tamen singulorū motus certos & regulares. At cometas iam tardè, mox celerrimè progredi, paulò post subsistere videri, & repentè aliquando cursum inceptum inflectere, atq; aut ad latus declinare, aut retrorsum contendere.

Hanc tu conuersionem ad retrogradationem Planetarum vocatam pertinere aiebas. Ego verò Planetas nō retrogredi, sed nobis ita nonnunquam videri, cum inter cætera hic dicerem, seuerè monebas, ne Mathematicorū dogmata subuertere tentarem, magno meo malo. Non esse de eo dubitandum, quod summo ab omnibus doctis consensu esset semper approbatum. Ego quid hic dicerem aliud, quàm vt Mathematicos consuleres super hac re, siq; aliter illi rem habere te docerent, errorem me meum libenter cōfessurum. Multò magis mirabar, te Astrologiæ patrocinari voluisse sine causã, nec tamen principia eorum, quæ huc pertinerent, perdidicisse. Quia consiliū secutus es, eosq; consuluisti, & verè id à me dictum fuisse, te intellexisse mihi significasti, nulla nobis porrò hac de re controuersia erit.

Hoc te permouisse, ais, quòd ex falsis suppositis, non videres, quomodo vera demonstrarentur. In philosophia nō semel impossibilia, vt sic appellem, supponuntur, vt ex illi

verè

veritas propositarum rerum inuestigetur. Quod cum facimus, nec alios, nec nos ipsos fallimus. Ponimus substantiam corporatam aliquando à quantitate & qualitate separatim considerandam. Ponimus materiam primam omnibus carere formis. Ponimus Aethyopem candidissimum esse, & huius generis infinita alia, ex quibus alia deinde rectè concludimus. Non enim philosophi ex his positis ita ratiocinantur vt Astrologi, sed verum hoc modo indagare solent. Sic Astronomi quæ non sunt, esse ponunt, vt quæ sunt hinc inueniant.

Tota Mathematica disciplina constat ex talibus principijs, mente scilicet separatis rebus intentibus. Quòd si philosophus aliquis ita argumentetur, ponimus substantiam aliquã corporatam carere omnibus qualitatibus: ergo talis aliqua in rerù natura extat. Vel sic: Materia ponitur carere omnibus formis & qualitatibus, ergo reperitur alicubi talis. Si, inquam, aliquis ita argumentetur, an nõ rideatur ab omnibus doctis? Similiter non valet, Lineæ Mathematicæ ponuntur extra subiectum, ergo re vera inueniuntur abstractæ. Fuit qui Mathematicas disciplinas falsas existimaret, propterea quòd non prorsus eandem reperiret rationem in Mathematicis lineis ac superficiebus, & in illis quæ in subiectis corporibus insunt. Quamobrem nõ rectè argumentabuntur Astrologi, Planetæ ponuntur retrogredi, ergo verè retrogrediuntur.

Quòd si aliquis mihi hîc obijciat, Astrologos non ita ratiocinari, respondeo ipsos re vera ita argumentari. Dum enim ita colligunt, cum Planeta retrogreditur, Cometam qui prorsum antea mouebatur, retrorsum ire cogit, siue retrahit ab instituto cursu, & in contrariam partem impellit, nihil aliud propè affirmat. Argumentũ certè vim roburq;, si valeat, inde habere oportebit, quod retrocedere verè ponatur. Si namq; hoc non sit verum, quomodo aliquid efficiet? Quod enim non est in rerum natura, id ne agere quidem aliquid poterit, vt omnes homines nõ amentes libenter fatentur & præclare intelligunt. Non verius est bis quatuor oïto facere, quàm hoc est. Quòd sit, vt ratio tua valere

nullo modo possit, nec retrogressio Cometarum à Planetarum retrogradatione tanquam ab efficiente causâ perficiatur, ut quæ in rerum natura non extet.

Quamquam si ea extet, nihil admodum Astrologos iuuet, præsertim si Heliodorus rectè docuit, retrogredientes Planetas nō aliter agere, quàm cū progrediūtur. Efficacius autē agere, cum propiores sunt, imbecillius cū plus absunt. Iam propinquiores terræ sunt, cum retrogredi videntur.

Quare Cometam qui prorsum antè ferebatur, nō retrahet, sed magis quàm antè impellet. Virtus enim Planetæ non mutata, sed efficacior est reddita, cum retrorsum ferri videtur, iuxta Heliodori opinionē, magni nominis Astrologi. Sed frustra hæc tã multis apud te expono, qui ab Astronomis & Mathematicis persuasus iam es, nullas esse Planetarum retrogradationes, sed apparere tantum. Etenim inter *Φαινόμενα*, non inter ea, quæ verè extant, numeratur Planetarum retrocessio.

In libro, quem mihi misisti, opinionem tuam probatam nō rectè credis. Aduersatur enim author tuæ sententiæ omnino plurimum. In 2. & 3. argumento, quibus probat, cometas non esse stellas, ita scribit: *Cometa non apparent ullis statim temporibus, & cum fulgent, motus habent dissimilimos.* Et mox: *Deinde nec regulari motu aut certo feruntur.* In 4. argumento: *Et varietas ac dissimilitudo motus, non obscure significat, materiam esse halitū in aere. Non uno aliquo loco, non spacio certo oritur aut vehitur, sed aliàs alibi incenduntur, & variegantur, propemodum ut alia traiectiones.* Hisce iam, si libet, adde: sed Planetæ habēt motus certos. Concludes inde, non semper motu Planetarum moueri.

Velim hīc obiter illud etiam notes, non posse ortum eorū prædici, nisi fortasse casu aliquādo euentus & forte fortuna respōdeat prædictioni. Si namq; nec loco nec tempore nec cœli spacio certo oriuntur, sed instar traiectionum nascuntur & propemodum agitantur: facile apparet, incertum esse eorum ortum, nullaq; præsciri eum arte posse.

Verumenimuerò respōdebis hīc mihi fortasse, nihil adducta testimonia probare. Nā authorem diuersitatem seu dissimi-

diffimilitudinem motus Cometarum in diuersis considerare. Iam nihil prohibere, quin motum nihilominus singuli alicuius Planetæ sequantur, cum etiam Planetæ diuersissimis moueantur motibus, quantumuis singuli suos habeant peculiares & certos. Non difficile mihi foret ostendere, verba authoris ita esse intelligenda, vt ego intelligo, præsertim cum falsum sit Cometas irregulari motu cieri, si Planetæ alicuius motum imitentur, quos regulares esse constat. Cōparatione tantum dicuntur motus habere magis minusq; regulares. Deinde fatetur idem author, materiam Cometarum nō semper à Planetis eleuari atq; attrahi, sicut nuper tibi ex Aristot. & Olympiodori obseruatione probaui. Si ab alia stella attrahitur, ab eadem etiam duci valde est probabile.

Sed cōcedam hoc loco, (quia de huius duntaxat authoris sententia concertatio est) te prædicta verba interpretari vt voles, cū apertissimis ipsius verbis alijs ostendere propositum queam. Nam cum ad 1. argumentum Senecæ respondet, sic scribit: *Antecedens non est perpetuū verum. Sæpe enim prorsus irregulari motu vagantur extra Zodiacum. (Hoc est, non sequuntur signorum ordinem, nec alium quog, ullum, ut ponebat in antecedente Seneca)* deinde etiam cum *vehuntur iuxta signorum ordinē, id fit prorsus per accidens. Rapiunt enim materia alicuius Planetæ viribus, à quo inflammata est.* Non hic apertè dicit, Cometarum motus interdum prorsus esse irregulares? Regulares autem tum fieri, cum à Planeta materia illa rapiatur? Ergo aliquando nō feruntur Planetarū motibus. Idem sensus docet, quod hic author dixit. Nullus autē sensilium melior est certiorq; iudex, quàm sensus. Idē Aristotelem atq; Olympiodorum censuisse, suprà indicaui.

Certum est inerrantes stellas nō moueri Planetarū motibus. Quare ne Cometæ quidē, qui harū stellarū motibus cientur, Planetarū motus imitātur. Nō minus certū est, traiectiones siue impressiōes igneas planetarū motus nō semper, imò rarò admodū, sequi. Materiæ motū sequuntur magis quàm stellarum. Porro Cometas ex eadem gigni materia, & eodem propè modo, vel hic tuus author confitetur.

Sententia eadem est Aristotelis, qui non nisi materiæ densitate, duratione & similibus qualitatibus differre arbitratuſ est Cometas & traiectiones. Nec dubitare videtur quin à traiectione Cometæ aliquando incendantur. Cum enim materia in loco aliquo conglobata est, & pars tenuior instar radij cuiusdam longius extenditur, ignemq; concipit, ignis per tenuiorem materiæ partem celerrimè discurrens, vbi in crassiorem deuenerit, sistitur.

Ex quibus liquet, non moueri eos semper aut necessariò motu Planetarum, quemadmodū neq; traiectiones. Hinc illud etiam intelligi poterit, cur modò huc, modò illuc inclinent moueanturq;. Sequitur enim materiā instar ignis, quæ iam in hanc, iam in illam partem exporrecta est, prout collecta in vno loco magis est, quàm in alio. Sæpe à vento in vnum aliquem locum cogitur. Certè ex motu traiectionum ventos spiraturos præuidemus ab illa parte, vnde ipsos moueri conspeximus. Huc etiam facit loci consideratio, ex quo continuè halitus isti ascendant. Confirmat hæc omnia, Quod Philoponus scribit, Ammonium Cometam vidisse, cuius vna pars magis quàm aliæ splenderet. Pars vna extinguebatur, dum alia quæpiam magis accendebatur, sicut in facibus quibusdam cōtingere aliquando solet.

Cæterum motu primi mobilis circumducuntur Cometæ, sed plurimum *πολείπεται*, vt & aer, in quo est, propter materiæ ineptitudinem. Quòd si casu propter nuper commemoratas & alias similes causas prope Zodiacum materia constiterit, & deinde à motu primi mobilis magis magisq; relinquitur, mirum non est, quod instar stellæ certo videatur motu per Zodiacum ferri. Motum Planetarum tunc solum sequuntur, cum ab aliquo ex ipsis materia est attracta, vt comā ei fecisse videatur. Vnde patescit, non esse verum quod Astrologi nugantur, à certa solum constellatione materiā pro Cometa attrahi. de qua re alibi firmiora diximus. Et vt verum esset, falsum nihilominus foret, præuideri eorū ortum posse. Nam qui in actione qualibet vel agens solum, vel patiens solum considerat, necessariò plerunq; fallitur. Sed nec philosophi aut prudentis intelligentisq;

tisq; hominis est, ex agētis natura velle de effectibus, ignorata passi natura & aptitudine, cōiectare. Caterum de istis hoc loco differere non fuit propositum. Quare finem faciam, præsertim cum mihi persuadeam, me, quod probare debebam, validissimè probasse, Cometas non semper motu Planetarū moueri. Iam quod præterea ex me scire desideras, quomodo Cometas negē principum mortes significare, & pestem mortalibus adferre, breuiter quidem, sed apertè tamen edisseram. Cometas significare aerem, quo tempore ipsi apparent, halitibus refertum esse, concedi ab omnibus scio. Quanto maiores sunt, longioreq; tempore apparēt, tanto maiorem in aëre halituum copiam collectā esse necessariū prorsus est. Etenim ex tali materia ipsi constant, imò nil sunt aliud, quàm exhalatio conglobata & incensa. Quare necesse est, si magni sint, magnā etiam exhalationum copiam de terra ascendisse.

Quod si longo tempore ardeant, præterquā quòd crassiores indicant esse materiam densioremq; necesse est, vt infernè continuè alimentum accedat, quo foueantur. Ne cogitari quidem aut fingi potest, quemodo vapor siue exhalatio tot diebus & septimanis, interdum etiam mēsisbus ignem sustineat, si non recens materia semper succedat. Quàm celeriter materiā talem, præsertim tenuiorem ignis deuoret ac absumat, cū alia meteora ignita, tum stellæ cadentes nominatæ perspicuè demonstrāt, quemadmodum fulgura quoq; Celerrimè namq; ignis per eam discurret. illo ferè modo, quo per puluerem illum tormentarium discurret. Dubium non est, Cometæ materiam densiorem, crassiores, magisq; lentam esse, quàm aliorum ignitorum meteororum, quæ celeriter postquam orta sunt, iterum dissiparent ac dissipantur. At quantumcunq; lentam, crassam, densam imagineris, igni tanto tempore nunquam resistet, nisi continuè renouetur Etenim ne densissima quidem ligna vim actionemq; ignis tam diu sufferāt siue perferant. Quæ idcirco commemorō, vt rectè me posuisse liqueat, argumentum ipsos esse referti aëris crassis lentisq; vaporibus. Certum illud etiam est, ignem in ea materia accēsum,

ad se non ex vicina tantum, sed etiam remotiore aeris parte exhalationes omnis generis attrahere, quantum omnino attrahere potest. Quod non de illis tantum intelligi debet, quæ infernè ascendunt, sed etiam de illis, quæ per aerem antea sparsæ fuerant.

His ita positis, quæ negari à nemine possunt, alterum ex duobus consequatur oportet, nempe, ut vel consumi hanc materiæ maximam partem contingat, vel in aere relinqui. Non de illa tantum halituum parte, quæ accēsa est loquor (hāc enim cōsumi aut semper, aut ferè semper, nemo, puto, ambigit) sed de omnibus per aerem vicinum dispersis, deq; terra eleuatis. Ab his si aer repurgatus fuerit, necesse est, ut qui relictī sunt, rariores, tenuiores, aridioresq; effecti sint, ac lentorem maxima ex parte exuerint. Vnde necessum est, ventos & siccitatem aeris consequi, id quod plerunq; euenire tum nos videmus, tum antiqui obseruarunt. Aristotelem eiusdemq; interpretes hīc consulas moneo, qui hanc rem, ut cætera propemodum omnia, pulcherrimè accuratissimeq; explanant.

Si verò certa occasione eueniat, ut aer non expurgetur ab halitibus crassis ac lentis, & sequens aeris cōstitutio eodem vel non dispulerit, vel etiam auxerit: facillè putrescent, præsertim si vel venti humidi & pluuiæ accedant, vel multi de terra vapores certa de causā eleuentur. Non enim omnibus temporibus aut supra aut infra terram æqualis vaporum exhalationū copia suscitatur: id quod neminè negaturum cōfido. Nec ego sum, qui primus id dico. Dixit ante me Aristoteles sæpe, & longa admodum oratione in 2. Meteororū exposuit. Præterea non sunt vnus semper naturæ vapores, qui tolluntur de terra in aerē. Ex quo fit, ut nūc ventosus, nunc pluuius, nūc aliter affectus sit annus. Siquidē igitur nō expurgetur ab expirationibus aer, & aliæ eiusdem generis præterea accedāt, pestē generari nō est mirū.

An verò post extinctionem Cometæ, in aere exhalationū magna vis remanserit, ex alijs est quàm ex Cometa coniectandum. Quanquam nō negem, ex magnitudine ipsius, ex duratione, ex augmento, ex decremento, ex motu & in-

clina-

clinatione, deniq; ex ipsius extinctione cōiecturas nō omnino leues sumi possē. Hoc tamē certū est, rarō ita euenire, vt nō post Cometā purior sit aer multo quā antē fuerit.

Neq; ego Cometam adferre pestem inter concertandū dixi, sed fieri posse, vt aliquando ipsius extinctionem pestis consequatur, affirmaui. Huius pestis nō Cometa causā fuerit, sed illa, quæ Cometam generauit. Hāc enim pestem generasse rectius veriusq; dixeris, quā Cometam. Hic enim aliud nihil est, quā accensus vapor, qui ab igne plerunq; consumitur. Et qui non absumitur, ita saltem attenuatur & disijcitur, vt altius ascendat, & in suprema aeris regione totus pereat. Quæ autē causā hunc vaporem extulit, & in aere conglobauit, eadem etiam pesti materiam suppeditat, si nō maxima ex parte consumatur.

Si ante extingatur, quā halituum maximam partem dissoluerit, quacunq; tandē ratione accidisse intelligatur, non dicetur propriē causā esse, tametsi per accidens causā dici queat. Quomodo enim aliquid effecit, cum est extinctus? Quæ causā cum extinxit, ea propius accedit, vt pestis causā existimetur, tametsi hic quoq; per accidēs id sequatur. Sed hac de re nimis multa.

Frequētius accidit, vt post Cometā aer nō tā multis vaporibus repletus existat, sed q̄ humidiores fuerāt, pluuijsq; generādis apti, exiccētur, & flatuū ventorūq; apta materia fiāt, siccitatēq; pariāt. Superiore anno 1556. qualis quātusq; per hyemē Cometa apparuerit, vidisti. Quāta siccitas eū secuta sit, præclare omnes meminimus. Is quē pximē aliquot noctibus diligēter contemplatus nobiscū es, citō extinctus est, & non magnus fuit. Nihilominus calor eū solito maior & exoptatissima siccitas cum ventis siccis cōsecuta statim est, quæ iam tertium ferē perdurat mensem.

Prioris generis cometæ, vix rectē ab aliquo dicātur credantūre occidere Principes. Etsi nāq; pestis eos sequatur, eo modo quo diximus, plures tamē ex vulgo pereūt, quā ex nobilibus & opulentis, nisi omnino sæua sit latissimeq; regnet. Ditiores enim aut remedijs opportunis arcent, aut loco idoneo sibi cauent, infecta loca deserentes.

De posterioribus quid dicam nō habeo. Neq; vnquā, pō-
 stea quā hās res vtrūq; intelligere cōepi, credidi Come-
 tas aut signū aut causā mortis Principū esse. Nā quomodo
 sint, ne Astrologi quidē exponere poterūt. Sed nō ideo non
 esset eos aut signa aut causas dico, quia quomodo aut alte-
 rutrum aut vtrūq; sint nō video: sed quia multi apparēt, cū
 nullus Princeps moritur: & multi occumbūt Principes, cū
 nullus illis prælucet Cometa. Quæ sit materia Cometarū,
 si perpēdere volumus, quomodo generētur, quæ forma, fa-
 cile apparebit, tam nō esse eos aut signa aut causas interi-
 tus Principum, quā nō sunt alterutrū ceteræ omnes tra-
 iectiones. Vt vno me verbo expediā, & rationi & euidentiæ
 siue experiētīæ non cōsentire certō scio. Multo plures sum-
 mi Principes & Monarchæ moriuntur sine præcedēte Co-
 meta, quā cū Cometis. Sēpenumero insignes apparuerūt
 Comete, post quos longo tēpore nullus Princeps mortuus
 fuit. Si quādo accidit, satis apparet casu ita cōtigisse, vt tum
 aliquis obiret mortem, cum Cometa nuper apparuisset.

Videtur hęc opinio inde nata esse, qd' inter aëreos ignes
 ita penē excellit Cometa, vt inter mortales hic Principes
 illustriores sunt, magisq; celebres. Sed quā vanē hoc ad
 hanc rem aptetur, nemini non videre licet.

Nō nescio interim, qd Aristotelis aliqui expositores hic
 cōmenti sint. Cum ex Aristotele didicissent, Ventorū & sic-
 citatis indicia & causas modo exposito ipsos esse, sic ratio-
 cinati sunt quidam: Constitutione sicca & calida aeris lēdi
 corpora necesse est, præsertim verò imbecilliora & delica-
 tiora. Talia ferē sunt Principum, quippe qui nec laboribus,
 nec perferēdæ aeris iniuriæ satis assuefacti sunt, & præterea
 delicatē viuunt, in ocio degunt, corpus vitiosis humoribus
 replent. Quare promptius ab aeris intemperie tales lædun-
 tur, atq; vitam cum morte frequenter commutant.

Quod si hoc modo & causæ & signa perhibeantur esse
 interitus Principum, nō repugno, modò longissimē petita
 ista cogites. Equidem per accidēs omnino & signa & caus-
 æ erunt mortis Principum. Nā si multos alios Principum
 more viuere contingat, necesse est, vt non minus his, quā Prin-

principibus exitium minitentur & creent. Quod illi ipsi huius authores sententiæ concedunt : quare non magis principibus, quàm alijs ominosi sunt hoc pacto Cometæ. Si probare hanc sententiam potes, facile patior. At hac ratione omnis, à quacunq; causâ orta sit, aëris calida si ccaq; intemperies, non minus quàm Cometæ, exitiosa principibus dicenda erit.

Quod de Porphyrij sententia in præsentī causa legimus, nihil aliud probat, quàm incerta esse omnia, quæ Astrologi vaticinati sunt de Cometarum effectionibus. Nō enim non volunt hinc etiam suæ vanitati cōmendationem aucupari, quamvis ad Astrologiam hæc res non propriè pertineat. Est enim Cometa non in cœlo, sed in aëre. Sic ergo Porphyrius: *Si ad Austrum deferantur pluuia dabunt. Si ad Boreales cœli plagas tendant, siccitates denotant. Si ad occasum precipitentur, egregiam anni constitutionem futuram significent. Sin ad ortum vergant, pestes noxiosq; alios morbos, quibus nequicquam manum Medicam admoveas, prænunciant.* Hæc Porphyrij, si iuxta modum suprà à nobis expositum accipiantur, non carebunt ratione. Sin aliter interpreteris, satis constat, rationi ea non consentire, nec euentus semper respondere. Certè videtur ita intellexisse, vti iam demonstravi. Ad Austrum inclinantes indicium faciunt plurimarum exhalationum. Sed de his suprà satis.

Hactenus perspicuè, vt arbitror, & meam sententiā veram esse ostendi de motu Cometarum, & quomodo Principum interitus ac pestis vel signa vel causæ dici possent, videantur, exposui. Obiter etiam naturam, generationem, causam motus ipsorum iuxta signorum ordinem, si aliquando ita moueantur, declaravi. Omnia verò satis, puto, copiose, breuius tamen quàm res poscere videretur tractavi, propterea quòd negocijs impeditus aliter non possem. Festinationi igitur nostræ ignosces, spero,

cum quod desiderabis addi semper à no

bis queat. Vale felicis. Ex
nostro Musæo.

Anno 58.

Cc



Vod in fine literarum tuarū à me petis, ne aegre ferā te hac in re à me dissentire, vir ornatissime, & omni mihi officiorū genere colendissime, antea quā peteres impetrasti. Debēt enim libera esse hominum iudicia, nō ex alieno arbitrio pendere. Quare nō modò nō grauitè fero, sed vehemēter. etiā iudiciū ingeniūq; probo, qđ nō temerē à tua sentētia recedēs, in alienam pedibus discedas. Sapientissimē namq; Galenus monuit, ne temerē cuius assentiremur, sed rationum momenta prius diligenter pōderemus. Ego ex te vehemēter discere cupio, qua in re potissimum errasse censei possim. Vbi docueris, instar Doctoris & praeceptoris meritò te colam, gratiasq; publicē priuatimq; agam vti debebo. Quod ad illa quinq; capita attinet, quæ in me reprehendis, culpam me omni uacare arbitror.

Nam quod ad primū attinet, nihil vereor affirmare, me doctorū hominū de siderib. obseruationes veras, & ratione nitētes nō contēnere, sed omnino magni facere. Non hoc quero, quomodo sidera suos effectus producant: sed illud ingro, an ratione aliqua probari possit, à siderib. talia effici. Alia quæstio est, cum, quomodo Rhabarbarum bilem purget, inquiritur, & cum, an probari possit bilē à Rhabarbaro educi, quæritur. Certè nemo facilē dicenti, Rhabarbarum bilē expurgare, credet, nisi vel ratione vel experientia verum esse doceri posse cognōrit.

Hoc scire velimus, an ratione vel experientia probari queat, illos effectus, de quibus vaticinantur Astrologi, à siderib. veluti à causis per se, & nō accidens proficisci. Quod si experiētia id ostendi posset, credere nos vtiq; oporteret in sideribus potestatem inesse, qua hæc perficerent. Si verò nec ratione nec experientia demonstrari possit, nemo certè doctus credet, talia à sideribus effici, præsertim cum veræ & proximæ causæ notæ sunt. Si quis rectè confutet rationes,

rationes, quas attuli paucas ad probandum, Astrologos nō posse experientia probare, quod tales effectus à sideribus efficiantur, fortasse credam aliquid huic vestræ experiētiæ. Non sequitur, Astrologi prædicunt interdum aliqd, q̄ ita ferè vsuuenit: ergo Astrologia vera simul & ars est. Non enim vlla est tam inepta diuinādi ratio, quā nō artē esse, & quidem veram sis probaturus, si hæc ratio valeat.

Non satis est, vt aliquid, quod Astrologus euenturum prædixerit, acciderit, sed à siderum tali positu effectum fuisse probare oportet. Plurima eorum ita eueniunt, vt Aruspices euentura dixerunt: at probari non poterit, aues ista naturaliter significasse. Plurima hodie, cuius rei testis esse certissimus possum, Geomantes prædiuinant ex punctis suis, vt ipsi quidē opinantur, quæ sic eueniunt ferè postea: at hinc non dices cōsequi, vt vel ars sit dicenda Geomātia, vel vera existimanda. Rhabarbarum probare facile possumus bilem extra corpus exigere, quo fit vt nemo dubitet, quantumuis causam huius effectus ignorent. Docet namque experientia ita rem habere, quæcunque tandem eius rei causa ponatur. Ergo non nego experientiam, sed hoc nego, experientia ostendi probari q̄; posse, tales effectus à sideribus, vt per se causa, effici.

Alterum caput accusationis est, me perpetuò ridere eruditæ doctorum hominum de his rebus coniecturas. Puto te intelligere, me de Astrologicis, non alijs vllis obseruationibus loqui, in quibus nihil eruditi reperiri posse existimo. Quare non eruditæ, sed Astrologicas, hoc est, vanas & friuolas coniecturas despicio.

Tertio illud tibi displicet, quod non videam, quam sideralium effectuum notitia pulchritudinem habeat in natura. Ego non solum, quam pulchritudinem habeat mediocriter video, sed etiā quā sit necessaria omnibus rebus eorum virtus, præclare intelligo. Illos autem effectus, de quibus Astrologi diuinant, à sideribus non nisi per accidens euenire certissimum est. Quare non est, vt eos valdè admirer, tanquam arte præcognosci in sideribus possint.

Quarto loco damnas, quòd putem, nullam esse homini cum coelo cognationem, & non esse in temperamentorū varietate interdum ad coelestes causas respiciendum. Prius nemo ex me vnquam audiuit. Sol & homo, inquit Magister Aristoteles, generat hominem. Non vbiq; ego & doceo, & expono, coelos esse generales horum inferiorū causas? Quomodo verò in uarietate temperamentorum ad coelestes causas me respicere velis, non intelligo. Non enim magis temperamenta per se efficiunt sidera, quā quidvis aliud, & quā nos ipsos. Sidera cum homine generant hominem, nō absq; eo. Et cum ita temperatis hominibus, ita nō aliter temperatos generant, cum aliter temperatis, aliter etiam temperatos gignūt. Si ergo hęc ita intelligis, nihil repugno, sed tecum sentio. Si verò vt Astrologi accipiunt, tu quoq; intelligas, optima ratione dico non tantū non vtilem esse Medico eam considerationem: sed etiam perniciosam; idq; ex omnium doctorum Medicorum sententia asseuero.

Quod postremò in me vituperas, id quoque nec dixi, nec credidi vnquam, scilicet omnium naturalium actionū rationes methodo ex corporū temperaturis desumi posse. Scio permultas esse occultas rerum vires, quæ ex crasi nō propriè pendent, tametsi absq; certa crasi esse nequeunt. Scio formas rerum suas in subiectis rebus exercere operationes, quas nemo temperaturæ effectus existimarit. Astrologos rideo, & meritò quidem, qui cum in veras & proximas causas referre tales rectè possunt, in generalissimas & remotissimas causas, siderum videlicet mistiones, deducunt. Qui in philosophia mediocriter versatus est, non ignorat quamlibet stellarum figuram, quomodocunq; sese mutuo intueri dicantur, facultate vniuersali hęc nostratia permutare, ita nimirum, vt singula perpeti apta sunt. Nec refert, quòd non omnium eadem esse vis & potentia existimatur.

Non igitur negamus magnam esse coeli vim in hęc inferiora. Nec illud etiam imus inficias, si ita velint Astrologi, coelestium vires differre, non tantum vt Solis & Lunę lumen

men differunt, sed alia etiam ratione. Quanquam si accurate & ex Aristotelis sententia loqui velimus, non nisi maioris minorisq; discrimen statuemus. Sed ex omnibus istis confici pernegamus, coelestia particulares & propinquas horum, quæ hîc fiunt, & quorum prænotationem profitentur Astrologi, causas existere. Non enim hæc efficiunt coelestia, sed secundæ, propriæ, proximæ, & per se causæ, omnia talia generant & producant, actu à coelestibus recepto, ut in libello exposui, quorum à te iam refutationem expecto.

Non tibi concedo Astrologiam à doctis partim bonam, partim verò malam iudicari. Totam enim, quanta quanta est, friuolam existimant, ac rationi, sensibus, philosophiæ, pietati, aduersari maximè affirmant. Nunquam probabis ideo ipsam à D. Basilio & Augustino repudiari & damnari esse, quia pars ipsius aliqua tantum sacrarum literarum auctoritatem imminuat. Totam totam, inquam, friuolam, vanam, falsam, impiam, asseuerarunt, quatenus de contingebis futuris diuinat. Hactenus enim iudiciaria & diuinatrix est. Quod in ea præterea quiddam inesse aiunt, non ad hanc, sed Astronomiam pertinet.

Animum naturam, motum, & huius causam considerat Philosophus naturalis. At quid futurum sit, si in hac vel alia cœli regione volet vel confideat, prædicere ad Augustini, superstitionem pertinet. Valde miror, quomodo nō sis veritus hoc de Basilio & Augustino affirmare: De Basilio legere potes, quæ in Genesim scripsit: Augustinus theologiæ studiosum ne Astronomiam quidem, (quam tamen utilem concedit, ad loca quædam scripturæ intelligenda,) perdiscere permittit, hac de causa duntaxat, quod Astrologiæ finitima est. Quomodo igitur partem Astrologiæ bonam seu veram concedat?

Non hi solum, sed alij omnes antiqui Theologi pariter & philosophi, eandem vituperarunt & cōdemnarunt, Hieronymus, Ambrosius, Athanasius, Origenes, Eusebius, Martyr Cyprianus, Chrysostomus, Lactantius, Gregorius, Scuerianus, Nemesis. Similiter philosophi Gentilium, quicūq;

alicuius nominis & authoritatis fuerunt, ipsam deriserunt & repudiarunt.

Iureconfulti quoq; Christiani nō partem aliquā huius vanitatis, sed totam prohibuerunt. Constantinus capitis poena afficit Mathematicum, hoc est, Astrologum cōsulētem. Non addit is exceptionem hanc, si de talibus reb. cōsulat, quæ sacrarum literarum authoritatem imminuant: sed absolute occidi iubet omnes, qui Mathematicos de futuris rebus consuluerint. In lege. 2. dicit Imperator, artem Geometriæ interesse Reipub. vt discatur, Mathematicam autem (ita tunc vocabant Astrologiam) damnalibem esse & omnino interdictam. Eodem ferè loco, ita argumentatur Imperator, siue lex.

Omnis diuinitio punienda est gladio.

Astrologia est diuinandi species.

Astrologia igitur capitali supplicio prohibenda est.

Execrari te dicis, quæ sacrę scripturæ authoritatē minuant, q̃ meritò probo. Si ergo quę huius authoritatē quocūq; modo eleuāt ac dimittunt, verè detestaris, totā te diuinatricē Astrologiā detestari oportet. An tu credere pōtes, oēs Theologos veteres, quos & doctissimos & summos fuisse Philosophos constat, tanto consensu Astrologiam dānaturos fuisse, si non perspexissent, ipsam pietati & sacrarū literarum veritati maximè aduersari?

Liber hīc argumētum Pici obiter adducere. Argumētū est extra causam, & ad hominē, scilicet Astrologos, hoc est, leue qdē, quod tamē eos perurgeat. Cum ostēdimus Theologos (taceo iam Philosophos & Imperatores) vniuersam Astrologiā, excipere Astrologi solent, vt tu quoq; hīc facis, abusum duntaxat siue partē ipsos dānare, nō totā Astrologiā. Rationē esse putatis, quia quēdā in ea viderint nō satis pia & religioni cōsona esse. Sic ergo ex Pico arguo: Aut piē, sapienter & rectē fecerunt Theologi, quod propter abusum siue partem Astrologiæ, totam damnarunt, aut non rectē fecerunt. Posterius hoc dici nequit. Non enim errasse vniuersos vnā cum præclarissimis Philosophis et pijs Imperatorib. rectē credi potest. Nō inficior oēs errasse in multis:

ris: at oēs errasse in ea re, in qua cōsenserunt, hoc est quod pernego. Nā si aliqua in re vna ipsorum aliquis errauit, alij errorē correxerunt ac indicarūt. Vbi inter se cōsentiūt, nō facile ipsos errasse demonstraueris. At hac in re cōsentiunt omnino. Malē igitur putaueris eos hīc aberrasse. Rectē ergo & piē fecerunt. Cur igitur nō & vos eā abijcitis, & rectē factū sanctissimorū hominum imitamini? Nullā illi honestā artē spreuerunt. At Astrologiam modis omnib. lacera-
runt. Quod si tot ac tanti viri Astrologiā ideo vituperarūt, ac vt disceretur vetuerunt, quia aliquid solū in se haberet vitij, vt tu ais, vel quia multi ea perperam vterentur, vt alij quidā affirmār: quid existimatu-
ros fuisse cogitas, si totā vanā cognouissent? Ac re vera vanā illi totā esse perui-
derunt, ideoq; execrati eam sunt. Hęc respondere ad tuam accusationem volui, expectans interim quomodo argumē-
tis sis confutaturus, quæ te refutare posse aiebas. Vale felici-
ter. 16. Ianuarij. Anno 59.

A. D. E. V. R. D. E. M.

Epistola XV.

DVo tantū te attingere velle, vir colendissime, ex illis, quę in meis literis cōtinentur, scribis. Primū est, quod scripsi, cœlum vniuersalē causam esse effectuum, de quibus Astrologi vaticinantur. Alterum, quod per experiētiā cognosci posse negaui, an effectus eiusmodi à sideribus producti effectiq; sint. Hęc duo leuiter te attingere velle scribis. Maluissē te graui-
ter tractasse. Deinde vehementer cupiebā, vt argumēta edi-
ti libelli confutasses, sicut nō esse tibi difficile affirmabas. Neq; te excusat, quod iam nō omnia te perlustrasse dicis. Illorum nāq; refutationē tantū ex te discere desiderabam, quæ perlegisses, & refellere posse videri volebas. Sed quia aliter tibi visum est, libet hęc ipsa ordine expendere, quæ pro Astrologia adduxisti.

Principiō rectē colligis, me in ea opinione esse, ut putē, astra cōcurrere ad generationē & effectiōem omnium, quæ hīc fiunt à Natura. Rectē illud etiam me responde-
re asseris, vt generales causas duntaxat concurrere, at

effectus nequaquam distinguere. Non rectè autem illud addis, Sauonarolam hac responsione prognostarū de morte sua sententiam eludere voluisse. Nam suum hunc librū anno 1497. conscripsit, quo tempore neminem illi mortē prædixisse legi. Equidem hostis ipsius Bellantius, quicquid vel à se vel ab alijs prædictum cognouit, quod de illo quo vis modo intelligi exponiq; posse iudicaretur, commemorat, sed tale nihil recitat. Narrat Episcopum quendam ex magna Saturni & Iouis cōiunctione, quæ ante aliquot annos apparuerat, de aduentu falsi prophetæ, in genere tamen, prædiuinasse. Hanc Episcopi hariolationem iniquissimè pariter ac imperitissimè in Sauonarolam detorquet. Refert idem se quinq; ante ipsius obitum mensibus inspecta ipsius genitura, prædixisse, ipsum ad hæresim propensum, vitamq; laqueo finitum esse. At cōbustus est anno 1499. Ante ergo ediderat suum libellum, quàm Bellantius de ipsius morte vaticinatus fuisset. Sed quid hīc dixit Sauonarola, quod non ante eum Picus rectè verissimèq; dixisset? Num & hunc ideo dixisse dices, vt prognostas eluderet? Mirari magis debemus, quòd præuidere propriā calamitatem non potuit Bellantius, tantus scilicet vates, & tam oculatus in cognoscenda aliena Astrologus.

Sed præstiterit videre quàm docta fuerit Bellantij hariolatio. Multo iam tempore publicè priuatimq; docuerat Florentiæ Sauonarola.

Communione sub vtraque specie percipiendam.

Indulgentias esse Paparum aucupia.

Primum Papæ non esse iuris Diuini.

Claues non vni Petro, sed toti Ecclesiæ traditas.

Papam suas traditiones pluris facere, quàm Christi meritum, atque Antichristum esse.

Excommunicationes Pontificias non metuendas esse, & huius generis alia plurima. An erat Bellantio hæc audienti (exulabat enim tunc Florentiæ) difficile prædicere, quòd ad hæresim inclinaret, occidendusq; à Pontifice esset? Qui illis temporibus talia docebat, pro hæretico ab omnibus habebatur. Rustici inter Papicolas nunc etiam

tantum

tantum habent ingenij, eruditionis, Astrologiæ.

Iam alterum consideremus, vt Astrologorum ineptias propius videas. Occidendum prædixit. Cur quæso? Quia hæreticus erat, respondebit. Cur hæreticus, rogo, erat? Quia Papam vocauit Antichristum, & cætera illa, quæ suprà connumeravi docuit. Omnes igitur nos hæretici cõburendiq; Astrologorū iudicio sumus. Vehementer velim scire, quomodo stellæ falsos faciāt prophetas. Bellantius intemperatas stellas fures, homicidas efficere ait, corrumpendo spiritus, humores, & elemēta natorum. Tale quid ergo efficiendo, falsos prophetas generabunt. Non enim animum per se afficere mutareq; , ex omnium etiā Astrologorum sententia, stellæ possunt. Sed friuola est, à ratione & philosophia alienissima ista imaginatio.

Impiam esse vident omnes, qui nō prorsus nihil vident. Quomodo enim pulcherrima Dei opera, à sui creatoris iussu nusquam discedentia (carent enim ratione & voluntate, qua resistere Dei præcepto queant) impellere ad scelera, imò ad hæresim sine impietate credemus? Deum certè authorem huius rei faciunt, quicunq; stellis hanc potestatem stultè tribuunt. Nihil enim cū agant aliud, quàm quod agere à Deo, cuius voluntati repugnare non possunt, iussæ sunt, & homicidas, adulteros, fures generent, patet ipsas ita à Deo iussas fuisse. Porro qui alius mandata exequitur, per se & ex sua natura ac sentētia nihil agit, non nisi instrumentum est effectoris. Sicut igitur non calamus, sed homo calamum ducēs, scripturæ author effectorq; rectè dicitur cogitaturq; : ita necesse est, vt Astrologi confiteantur, Deū esse scelerum authorem & effectorem. Vel ex vno isto perspicitur dogmatis impietas.

Sed Astrologorum etiam nostri sæculi præceptionibus idem repugnat. Sauonarolam intemperatæ stellæ falsum prophetā reddiderunt, corruptis videlicet spiritibus & humoribus ipsius, vnde occidendū ipsum præuiderūt Astrologi. At fuit vir sanctus & bonus Propheta factus, talisq; ad finem vsq; permanſit, ac propter veritatis doctrinam, non propter vllum scelus, tandē occisus est. Ergo intemperatæ

stellæ dū corruperūt spiritus Sauonarolę, vt falsū prophetā crearēt, verū ipsum Prophetā, sanctū, & religiosum hominē effecerūt. Intēpatæ igitur stellę nōnunquā corrūpendo spiritus, humores, & elementa natorū, per se reddūt homines sanctos. An potest aliqd magis falsum ineptūq; excogitari?

Bellātius alibi negat, coelū indicare posse, quis religiosus aut irreligiosus futurus sit, hīc nefariē asserit. Sed & Cardanus hoc pacto quæda scripsit, quę valde crasa cupiūt nostri Astrologi. Mirū certē est, eos tāto veritatis odio flagrare, vt quiduis admittāt potius, quā vanitatē suā p̄fiteantur. Tu quoq; p̄turbatē & iracundē hęc scripsisse videris, cū Sauonarolā exustū appellas Monachū. Quod glorię ducūt oēs boni, id tu acerbē tanquā malū carpis. Multo meliore possem ego iure, si qd ad rē faceret patrono vestro Bellatio iugulato insultare. Ille nāq; p̄pter Christū cōbustus est: hic p̄pter facinus ab hostibus suis foedē trucidatus est. Nec p̄fuit illi diligentissima coeli inspectio. Quāuis enim domo nunquā egress⁹ dicitur, qn fausta coeli ominari viderētur, decept⁹ tamē in sua sapiētia fuit. Quis miretur infaustas stellas bonas, & faustas mala facere? lā enim audiui⁹ intēpatas sanctitatē creare in Sauonarola potuisse. Sed ad rem redeundū est.

Coelū & coelestia vniuersa, cū vniuersales sublunarium causas negare te nō posse vides, interpretādo sententiā lenire, vt argumentū effugias, conaris, cū sic scribis: *Verū euentus liquido ostēdit, cæli lumina locāue posse habere causā etiam particularis rationem, aut omnino talis in natura causā, cuius aspectio cōducit nōnihil ad prænīdēda futura, quod cōtra experientia cū Pico tu negas, &c.* Hęc cū tua est, quam nobis promittebas, ingeniosa & docta argumentorū nostrorū cōfutatō? Rationū mearū dissolutionē expectabā, tu verò negas, ne vna quidē ratione prolata. Non te principiū petere, siue quod in cōtrouersia est sumere intelligis? Ego particularem causā coelū aut sidera esse posse nego, & rationibus certis cōfirmo. Tu istis p̄teritis, particularis causę rationē habere posse affirmas, & ratione nulla comprobās.

Cæterū quia res huc perducta est, & tu, si coelū vniuersalis tantum causā sit, consequi vides, Astrologiā esse vanā, non

non fuerit præter rem exponere vniuersalis causæ actionē aliquot exemplis. Nam ex ista declaratione apparebit, nunquam cœlestia particulares causas ita fieri, vt ex ipsis futura prænosci queant. Vtar autē Medicis primū apud Medicum, deinde etiam alio rudi quidem illo, sed valde apto.

Cor vnica facultate vnā eādēq; vim, vitā scilicet, p spiritū omnibus corporis partibus largitur. Hāc vbi accēpint, suū quēq; officiū facit, cui à natura p̄ficiēdo destinata est. Vēter cibos conficit. Hepar sanguinē generat. Oculus videt. Auris p̄cipit sonos. Lingua saporū discrimina indicat. Fecē sanguinis attrahit ad se lien. Renes inutile serū. Musculi p̄ motu animalis explicātur & cōtrahuntur, & facit quælibet particula, quod p̄ sua natura facere debet ac potest. Nemo ignorat, si vim istā, quæ vnica est, & omnibus ex æquo cōmunicatur, pars aliqua amiserit, omnē ipsam mox actionē amittere. Quam rationē hic cor habet ad reliquas corporis particulas, talem propē cœlum habet ad res sublunares.

Si qs iā Medic⁹ ex cordis eiusq; facultatis notitia p̄scire se posse diceret, quā rectē vnāq;libet corporis pars suū partiatim officiū faciat, aut quā natiuā habeat temperiem, nō tu eū rideres? At nō magis ex cœli viriū cognitiōe sciri pōt, quō hęc sublunaria sint actura seu futura. Non sequitur, Cor egregiē valet, vitāq; largiter de se spargit, ergo vētricul⁹ bene tēpatus est aut male, bene malēue cōcoqt. Pōt enim hic optimē tēpatus esse, corde parū bene valēte: & cōtrā corde rectissimē affecto, pessimē tēpar⁹ esse pōt. Ratio eadē est oculorū, hepatis & omnino partiū cunctarū totius corporis.

Si cur ita res habeat q̄ris, in prōtu est verissima respōsio. Quia facultas cordis nō dat partib⁹, vt sint qđ sunt, sed actū omnibus eodē modo eādēq; potestate cōtribuit solū. Hoc accepto oculus videt, auris audit, nō videt, quātūmuis eandem quam oculus vitā, non aliam à corde receperit. Suam quælibet pars actionem, nō à corde accipit, sed à sua insita natura habet. Hoc solum à corde accipit, vt pro sua natura in actum exeat. Simili modo cœlum idem præcisē dat vni homini, quod alij cuius in vno loco existēt, idem robusto quod imbecillo, idē bono quod malo, idē ægro quod sano.

Non magis dat vt sis bonus, quàm vt sis malus. Neutrum enim dat, sed actum solum tribuit, vt cor omnibus ex æquo vitalem calorem de se mittit.

Sed dices fortasse magnum esse discrimē. Cordis namq; facultatem eandem permanere, coelestium vires variè huc demitti, pro varijs ipsorum motibus. Ad hoc respondeo, nihil hoc rationes nostras turbare. Satis nobis est ex hoc exemplo rei naturam intelligere, quomodo scilicet vniuersalis causa nō distinguat particulares effectus. Quomodocūq; cœlū mutari cogites, semper tamen vniuersalis causa manet. Aspectus siue contuitus Planetarū aliquis triangularis, etiāsi aliud posse atq; efficere cōcedatur, quàm quadratus aut ipsorū coniunctio, non tamē illius effectus minus erit vniuersalis, quàm horū. Rectè igitur quadrat exemplum.

Quamquam si accuratè examines, non minus variè cor permutari quàm cœlum videbis. Certum est ipsum bene & malè, melius ac deterius valere, & perpetuè subiectū esse mutationi. Quomodocunq; verò permutetur, semper vniuersalis causæ rationem possidet, particularis nunquā acquirit. Quæ causa est? Quia semper cōmunis est virtus illius membris omnibus, itaq; singula afficit, vt affici quouis tempore apta sunt. Siue igitur valeat, siue ægrotet, semper suam vim, quātum in ipso est, omnibus æqualiter cōmunicat, licet non similiter vitam operetur in ipsis, cum valet & cum ægrotat. Pariter coelestia quoq;, vt vt variè cōueniant, ac à se mutrò abeant, atq; ideo variè res subiectas afficiāt, nunquā tamen particulares causæ fiunt. Sol aliter hyeme quàm æstate subiectas terras aspicit. At non minus aut magis cōmunis est potestas eius hyeme quàm æstate, tametsi imbecillior huc descēdat. Inscitè igitur & contra tū rationē tum euentiā Astrologi cœlū particularē causam faciūt.

Secundū exemplum hoc sit. Rhabarbarum, Agaricum, Helleborumq; nigrum miscē, ac homini deuoranda exhibe. Calor innatus vnicus eodem modo in omnia tria agendo, vnica virtute sua ad actum similiter perducet. Actū accepto, nō vnum trahent humorem, quia vnum actum specie ab vno calore receperūt, sed omnino diuersos. Rhabarbarum

barum flauam bilē, Agaricus pituitam, Helleborus melancholiam expurgabit, vnūquodq; ſcilicet ſuæ naturæ familiarem. Nō enim, naturā ſuam à calore innato accipiūt, ſed actū pro ſua natura agēdi. Eodē modo quælibet cœli figuratio, vnā eandēq; facultatē rebus cūctis infundit, qua recepta, ſingulæ pro ſuæ naturæ modo aliter atq; aliter agunt.

Tu ne ſperes ex ſolius inſiti caloris notitia quenquam præintelligere poſſe, quomodo aut quid medicamēta, quæ certo homini offerēda oblataūc ſint, perfectura ſint? Non tantum, arbitror, de te nobis polliceri audebis. Quin potius impoſſibile dices, ac medicamentorum exacta cognitione ſingulorum opus eſſe fateberis ei, qui prædicere iſta rectē velit. At nō minus impoſſibile eſt ex inſpectione & notitia motus ſiderū præintelligere, quid & quomodo hīc omnia actura ſint, niſi ꝑbē ſingulorū natura cognita ſit. Cæterū ſi hæc ſint accuratē cognita, ne opus quidē erit, niſi generali quadā cognitione cœleſtiū. Intelligi, qđ dixi, ex his poteſt.

Qui naturam Rhabarbari exactē percepit, iſ quid in corpus hominis poſſit agere, cū ab inſito calore ad actum perductum eſt, tametſi caloris naturā & modū, quo in actum ab eo perducitur ignoret. Qui nouit aliquē poſſidere ventriculum rectē apteq; temperatum, rectē cōcocturum oblatos cibos intelligit, tantisper dum ipſius temperies nō labefit, & à corde vitā recipit. Sic qui nouit equum vim habere generandi equum, non opus habet ad huius rei notitiam ſiderum aſpectione, vt quando & quid generaturus ſit præuideat. Sanè Rhabarbarum omni tēpore bilem purgat, cum à natiuo calore eſt in actum perductum, quocūq; tandem ſidere obtuleris, modò in corpore bilem quæ educi poſſit offendat.

Iam verò quis neſcit Aſtologos temperaturas, naturas, vires, proprietates illarum rerum, de quarū mutationibus nugantur in ſuis vaticinijs, prorſus ignorare, quinetiam nō inquirere? Supponūt, authore Bellantio, materias. An poſſit aliquid magis ridiculum fingi? Sic ratiocinantur:

Hic natus eſt, cum talis quidam in cœlo appareret ſiderum poſitus & aſpectus.

At quicunq; sub tali sidere nascitur,propēsum gerit animū ad latrocinia vel homicidia.

Ergo hic homo ꝑcliuē possidet animū ad ꝑdicta scelera.

Viriū ratiocinationis ꝑculdubio cernis. Si cœlū rē quālibet ita afficit, vt affici apta est, falsa erit cōplexio apud illos etiā, qui talibus cœlestia viribus prædita esse stultè credunt. (Plato, Aristoteles, Auerroes, ac verè Docti omnes aliter sentiunt.) Nō enim cōstat, vtrū qui nascebatur aptus esset, vt à cœlo huc impelli posset. Si dū cōciperetur præparatam materiā cū Astrologis dicas, rursus respōdebo, tam nō cōstare vtrū ea materia apta esset ad recipiendū tūc talem præparationē, quā est incertū, an, cū prodiret ex vtero in lucem, aptus idoneusq; ad peculiare istos cœli impulsus fuisset. Si omnes aptos respōdeat Astrologus, sic percunctabor: Cur non omnes homines, quos illi siderū latētes radij attingebāt, huc perpulerūt? Cur solius nati pueruli animū figura cœli flexit? An hic solus erat aptus? Aliud respōderi non pōt. Sed ponebātur oēs esse idonei. Et hoc nisi poneretur, nō posse ostēdi, vtrū is, q in lucē exijt, apt⁹ esset. Quis q̄lo Astrologos docuit, hūc nascētē magis, quā reliquos idoneū existere? An cœlū aptū reddidit? Redibit mox quæstio prima, cur non etiā alios reddiderit aptos. Quid hīc respondebis? Si ad cōceptionē refugias, eadē hīc quoq; interrogabo.

Addamus iam & tertium exemplū, ex lib 1. Galeni de vsu part. cap. 3. desumptum. Oua diuersi generis, anatis scilicet, anseris, testudinis, columborum, gallinarum vni supposito gallinæ, vt calore suo foueat. Calor quo omnia hæc ova fouet, vnicus & simplex est. Nec aliud facit, quā quod ex equo omnia calefacit. Nō enim alio calore, siue alio modo gallinacea, alio anserina, alio rursus anatum ova calefacit ac fouet: sed vnico & simplici omnia æqualiter calefacit, eodēq; modo, vt disparitatis ne fingere quidem aliquid hīc possis. Calefaciendo ergo ac fouendo excludentur diuersi generis pulli, gallinacei, anserini, columbini, anatum, &c.

Quæ nam dicetur caussa diuersitatis animalium istorum esse? Nō calor incubantis gallinæ, qui vnicus ac simplex est. Vnicū igitur quid per se, non distincta genere facit, nempe

tepe-

repefacit oua. Non ergo calor, sed ouorum natura in causa est, cur non vnius naturæ pulli ex omnibus prodeant, sed ex alijs alijs. Quid igitur ouis cōtulit gallinæ calor? Vitalem vim in ouis potentia existentem excitauit, confirmauit, auxit, ad actum perduxit. Hoc factō, qui in singulis inerat calor diuersus, ex subiecta sibi materia animal tale efformauit atq; finxit, quale fingere poterat. Nihil ergo aliud omnibus quàm calorem contribuit, à quo congeniti ouorum calores de potentia ad actum perducti sunt.

Non puto iam quenquā hominē inueniri tam fatuum, qui speret, se ex notitia caloris gallinacei, siue ex eo, quod gallinam intelligit desiderare ouis incubare (intelligi hoc potest ex ipsarum voce, scilicet cū glocitant) præintelligere cuiusmodi animalia fotu suo ex ouis sit generatura. Nō minus vel difficile vel impossibile est, ex inspectione cœlorū cognoscere, quid hic particulatim sit euenturū. Sicut enim gallinæ calor per se nec gallinam, nec anserem, nec anatem generat, sed cū calore ingenito anserini oui anserem, cū eo qui in anatum ouis inest, anatem, & cum gallinacei oui calore, gallinaceum pullū generat: ita cœlū per se nihil sigillatim efficit, sed cum secūdis caussis omnia. Et vt insiti ouorum calores, nisi caloris externi fotu, gallinæ, exēpli gratia, quasi de somno excitarentur, siue adiuuarentur, non poterant in actum exire, ac pullos sui generis excitare: ita prope modum terrena ista sine salutari & viuifica siderum potentia iacēt nec in actum exeunt. Adiuta autem pro sua natura omnia alacriter agunt, vt in ouis inclusi natiui calores. Præterea vt à valido gallinæ calore felicius oua excluduntur quàm ab imbecillo, & à tēperato melius quàm intemperato: ita cœlum quoq; felicius & melius quædam æstate, quædā verò hyeme afficit, quatenus videlicet vnius cuiusq; natura valido aut imbecillo indiget calore.

Eadē ratio est omniū cœli virtutū, quod ad hanc rē attinet. Hæc enim nostratia mouētur, quia illa mouētur. Quòd autē hoc modores quilibet magis mouetur, quā alio quouis, hoc à sua natura singulæ habēt, non à cœlo p se acceperūt. Calores in ouis mouēt, q̃a calor incubātis gallinæ mouet.

Quòd autē hīc anferem, ille anatem, alius gallinam ex subiecta sibi materia fabricatur, hoc ex sua natura singuli habent, non ab incubantis gallinæ calore nanciscuntur.

Ex omnibus istis exēplis pulcherrimè intelligis, vniuersalem causam, nunquam posse particularem causam fieri, ratione & comparatione illorum, quorū causa vniuersalis existit. Quod commune aliquibus rebus est, non potest alicuius illarum esse proprium, vt nemo non intelligit. Cæterum cœlum & cœlestia vniuersales causas esse particularium effectuum huius mundi, alibi satis probatum est, hīc non eget probatione apud te, qui non negas.

Quod cum dico, nō nego sidera particulares causas fieri, quoties cum particulari causa iunguntur, cumq; ea effectum particularem producant. Sic virtus cordis cū ventriculi potestate coniuncta, particularis causa concoctionis, quæ in ventre fit, aliquo modo existimari potest. Sic eadem cordis potestas, cum hepate sanguinem generat, tum liene eundem à fece purgat, cū oculo (vt sic dicam) videt, cum auribus audit, & cū omnibus partibus omnia efficit. Sic etiam cœlum cum homine generat hominē, cum herbæ semine herbam, cum lepore leporem, & cum re qualibet rem quamlibet, vt iam expositū est. Nō aliud tu quoq; dicis, cum vniuersalem causam per aduentū secundarum causarum contrahi scribis. Vt autē res tota explicetur, nec scrupus tibi relinquatur, libet quæ Bellantius hac de re affert, confutare. Facio vel ob eam causam libentius, quòd prorsus idem tu quoq; sentis in his literis.

Verborum Bellantij in 2. quæst. artic. 6. vbi particularem causam trifariā dici monuisset, hæc ferè sentētia est. Cœlū etsi ratione plurimorū effectuum vniuersalis causa sit, in quibusdā tamē particularis causæ rationē habere posse, scilicet in generatione muriū, ranarū, & aliorū animalium, quæ nō ex semine, sed ex putredine & limonaſcūtur. Quæ mox de Ioue addit, ineptissimè adscribuntur ab ipso, cū aliud nihil sint q̃ principij petitio. Audio Bellantiū dicere cœlū particulare causā esse illorū, quæ sine manifesta causa, p̃pria semē conferēte, ex putredine generātur. At p̃bationē nullā audio. Si
ascue-

asseuerasse satis est, omnia probari ab omnibus poterunt. Sed age expendamus accuratius.

Dum Sol in limum agit; ranasq; ex eo generat, virtute illa sua ranarum generatrice non solum putrefactum limum, sed alia omnia, arbores, herbas, animalia, &c. attingit & afficit. Quare ergo non ex omnibus his ranas generat? Dices ne hanc Solis βατραχοποιητικὴν δύναμιν (hanc enim pro exemplo posui) duntaxat limum alterare possit? At hoc est sensui, rationi, omnium doctōrum hominum sententiæ contrarium. Constat enim omnia omnibus cœli viribus subiecta esse, omniaq; ab ipsis affici, mutari, moueriq; posse. Nam sicut corporis nostri partes, aptæ sunt pro recipienda à cordis viribus vita, ita naturalia cuncta apta sunt pro recipiendo à cœlestibus actu. Quid igitur ad prædictā quæstionem responderi aliud possit, quàm non esse omnium eandem naturam & dispositionem recipiendi, ego certè videre nequeo. Cæterùm quæcunq; causa res diuersas vna eademq; potestate afficiens, unamquãq; ita mouet, vt moueri idonea est, ac res omni tempore diuersissimas, pro diuersitate patientium, efficit, communis generalisq; causa est, ac dici debet. Sic vitalis in homine calor ex quibusdam humoribus putrefactis uermes generat, ex aliter vel temperatis vel affectis nō generat, quantumuis eodem vtrosq; modo afficiat.

Quid ad hæc respondebit Astrologus? Dicet ne Solem disponere limum, nō verò alia, pro tali receptione? (Ratio prorsus eadem est, à quocunq; siue qualicunq; cœlestiū positu fieri cogites. Ego namq; claritatis gratia Solem ista facere pono, vt plerique omnes censent.) At redibit prior quæstio, cur, cum ad alias res plurimas pertingat, nō easdē illas similiter sic disponat siue præparet, vt præparare limū putridum creditur? Respondere Astrologi nihil aliud poterunt, quocunq; se vertant, quàm non omnia idonea fuisse, quæ ita præpararētur. Ex quo conficitur, cœlū rem quilibet ita afficere, vt affici potest. At hoc vniuersalis causæ munus est & officium, à qua particulares effectus non distinguuntur, vt ex suprā enumeratis exemplis liquidò ap-

paret. Ergo ideo ex limo putrido ranas generat, quia aptitudinē et præparationē ad hæc habebat. Si cetera eandē habuissent, ex omnibus ranas produxisset. Eadē ista coeli vis, quæ ex disposito luto ranas gignit, ex apta materia mures generat, uel alia consimilia animalia.

Quod si nondū rectè percipis quæ dicta hæcenus sunt, exēplum de ouis in memoriā reuocato. Certū est ingenitū in singulis ouis calorē, effectorē esse pulli q̄ generatur. Et hīc nulla est cōtrouersia. Nō minus certū est, hunc cōgenitū ouis calorē imbecilliorē esse, quā ut pullū generet unq̄ quā, nisi ab externo calore corroboretur. Aequē notū cōfessumq̄; cunctis est hominibus, externū illū calorē, (gallinæ scilicet aut huic aliū similē) ex ouis nūquā pullū generare, si non coniungatur cum innato ouorum calore.

Si non omniū ætatū certa experientia id nos fateri cogeret, ex eo saltē cognosci posset, quod cū subuētaneis ouis incubant gallinæ, putredinē pro pullo generant. Cur non hīc etiam generant pullos? Quia calor pulli effector, qui cuilibet ouo suus est & proprius, in talibus ouis nullus adest. Sicut gallinæ calor absq̄; ouorum calore tali corrumpit potius oua, quā pullos ex ipsis generet: ita cœlestis figura quælibet siue Sol in limum agens, si non calorem in eo inueniat formandis ranis & muribus aptum atq̄; idoneū, tantum abest, ut talia tunc animalia ex luto generet, ut multo magis putrefaciat aliterū corrumpat. Non magis caret lutum pro generatione murium aut ranarum dispositum calore suæ naturæ accommodato, quā semina, licet non perinde nos intelligamus, unde ipsū acceperit, aut quomodo paulatim in eo generatus sit.

Cogita carnes putrefactas asini, equi, bouis seu vituli soli eodē modo expositas esse, & ab eadem Solis aut cœli calore cōfoueri, & vespas, apes, crabrones, vermes, muscas diuersi omnino generis animalia nasci conspiciaberis. An diuersa ista animalia absque ope & auxilio diuersorum calorū, qui in singulis carnibus inerat, generasse cœlum credes? Non arbitror, quemadmodum neque gallinæ calorem pullum excludere ex ouis apto calore, desituris audisti.

At. Quomodo ergo vel Bellantius, vel tu potes credere, coelestia particularis causæ rationem inducere, cum ex putrida terra aut fimo generantur animalia quædā? Non sicco indiget calore, qui in re putrida inest, eoq; certo? Nemo sanæ mentis dubitabit vnquam.

Hactenus exposui quæ esset vniuersalis causæ natura & proprietas. Declaravi etiam, quomodo particularis causâ fieri nequeat, nisi per cōiunctionem particularium causarum. Talis autem particularitas, vt sic vocem, Astrologos nihil omnino iuuat. Bellantij præterea sententiâ, quæ eadē cum tua est, falsam esse planissimè docui. Cœlum vniuersalē causam esse, hîc non probaui ex professo. Hoc enim alibi feci, & quomodo ad ea tu respondeas, etiam nunc expecto. Deinde non fuit opus, vt pluribus ostenderē, cum præsertim te negare non posse ex tuis literis appareret. Quamquam si attētē omnia obseruabis, hîc etiam ratione simul atque experientia conprobatum perspicies. Ex quibus omnibus liquet, falsum esse quod scribis, euentus liquidò ostendere, astra interdum particularis causæ rationem habere. Si verum est superiora quolibet tempore hunc inferiorem mundum, & in eo res singulas ita mouere, vt moueri singulæ aptæ sunt, ac sine secundis causis nihil particulatim efficiunt: manifestum est rectē me cum Pico negare, quod perperam tu cum Bellantio affirmas.

Malè illud etiam dicis, me viris doctis & prudentibus multis sensum communem adimere malle, quàm admittere aliquas esse demonstrationes ex effectibus sumitas. Ego hoc ne dixi nec scripsi vnquam. Hoc autē dixi, & nunc quoque dico, Astrologos non posse aut ratione aut experientia docere, particulares huius mundi mutationes à sideribus per se fieri. Nō est verū quod tu putas, præcepta Astrologica ex effectibus, vt Medicinæ & Nauticæ orta esse. Quos enim putatis siderum effectus esse, non sunt ab ipsis, vt à propriis & per se causis profecti, sicut iam copiose & planè explicasse me puto. At Medicina & Nautica effectuum, de quibus præsagiunt, proximas & per se causas considerant, & ex his, siue ex harum actionibus

diuinant. Quinetiam quia variè actiones earum mutari, impediri, tardari, impelli ab accidentibus alijs caussis intelligunt Medici & Nautæ, non ante prædicunt aliquid futurum, quàm iam produci aliquo modo perspexerint. Sed nec causas duntaxat proprias & finitimas inspiciunt, verùm obiecta quoque contemplantur. Ex mutua horum actione & perpeffione cognita præfagiunt. Ex effectibus talibus, quorum causas proximas, proprias, determinatas, veras peruiderant, sua præcepta collegerunt.

Astrogoli contrà, quæ in alias causas veras & proximas referre debebant, in remotissimas, communissimas & in contractas retulerunt. Et nunc in diuinando non alias contuentur, quas tamen per accidens producere talia certissimum est. Materiam nec considerant, nec considerare possunt, sed supponunt. Non secus faciunt, ac si tota natura id tantum facere posset ac vellet, quod illi præmentiri (volui dicere prænunciare) statuisfent. lætitant etiam se lōgo ante tempore quàm eueniant omnia præuidere posse. Quo fit, vt ex omni parte Nautarum & Medicorum præfagijs contraria sint Astrolōgorum vaticinia. Quis non rideret Medicum particulares crises ex solius natui caloris consideratione prædicere tentantem? Quid si respondeat, se humorem aptum expulsionī supponere? Perinde is faciat, acis, qui ex incubatione gallinæ prædicere velit, quos pullos exclusura sit, cum ignoret quibus ouis infideat. Talis illius etiam conatus fuerit, qui ex contactu arteriarum, hoc est, virtute cordis cognoscere studeat partium omnium corporis naturam, actionem, temperiem, robur, sanitatem, morbos, & quæ his similia sunt. An non meritò dicerentur insanire, qui talia stultè tentarent? At verò non aliud faciunt Astrologi, cum ex cœlo hariolantur, supposita materia rectè præparata.

Valde scire velim, cur tibi Picus oscitanter expendisse videatur sententiam Aristot. in 1. Météor. qua hunc mundum à superiore gubernari asserit. An tu aliud Aristot. illo loco per inferiorem mundum intellexisse censes, quàm elementarem hanc machinam? Equidem nullius rei quam element-

temētorum affectiones, illis in libris tractat. Taceo quòd verba, quæ antecedunt, & mox sequuntur, hanc expositionē requirunt, imò nobis extorquēt. An vt illa scriberet, illo in loco causa ei fuit alia? Certè omnes boni Philosophi ita semper interpretati sunt. Tibi plus videtur dicere voluisse. Verum non quod tibi aut mihi videtur, dixit Aristoteles, sed quod verum iudicauit. Verba diligenter ponderanda primum sunt: Deinde est intelligentia eorum ex dicendorum causis, ex ipsa rei de qua dicuntur natura, ex antecessis & consequentibus eruenda. Tu vide ne locum parū diligenter inspexeris, & magis quid Astrologi contra mentem authoris ex coelo particularem causam facientes, ipsum dixisse cupiant, quam qui dicere voluerit, spectaris. Quāquam non tecum litigem, si hac eum sententia illud significasse asseueres, Omnia huius mundi à coelestibus vniuersali & communi ratione gubernari. Idem nos & dicimus & sentimus. Et quid amplius ex propositis verbis elici possit, ego sanè non video.

Cum me dicis negare causas naturales contrahi posse ad indiuidua, quid dicas ignoro. Iam exposui, astra cū homine generare hominē, cū equo equū, cū herbæ cuiuslibet semine talē herbā, cum diuersarum formarum indiuiduis, diuersa specie indiuidua, cū vnius speciei indiuiduis diuersis, vnius speciei indiuidua diuersa. Explanaui exemplis, præsertim verò gallinæ calore fouentis oua diuersa. Quæ si non intelligis, quid dicere possim clarius non scio. Possum ex tuismet verbis hoc loco positis probare, coelestia vniuersales causas esse.

Coelestium vires lōgè lateq; patēt, nihil certi efficiunt, nisi ab alijs causis determinētur, inq; angustū cōtrahātur, hoc est, ad certum effectum producēdum dirigātur & circumscribātur. At tales causæ vniuersales, cōmunes, interminate sunt, neq; effectus distinguunt. Ergo sidera vniuersales causæ sunt, effectus nō distinguūt, ideoq; ad diuinādū inutiles existūt, siue particulares eiusmodi effectus ex ipsis prenosci nequeūt. Rectè tu fateris amplum, hoc est, vniuersale p particulare cōtrahi, sicut nup declarauī. Quo fit,

vt meritò mirer, cur interrogas caussam,quòd Aristoteles vniuersalem caussam particulari copulauit. Sed profectò verum est,quod Galenus dixit,falsa dogmata cecos et surdos reddere,quoum animos occuparūt, vt nec videre nec audire possint,quæ alij vident audiuntq;.

Nisi ita esset,iam dicta intellexisses, & præterea vidisses, cur Cicero sui dissimilimū generarit filiū.Nō ex eodē semine,nō eodē ī loco generatus ē filius,ex quo et in quo pater natus fuit.Nō eadē habuere matrē nō ex simili vterq; nutritus est sanguine.nō eodē vterq; modo educatus fuit.Lege Cic.filij epistolam, quę in 16.lib.Fam.epistolarum extat. Huic adiunge Plutarchum in vita Ciceronis, & intelliges quę res corruperint adolescentis mores.Nō ita multò antè vel ex tuis verbis ostendi,sidera cū diuerso semine & sanguine,cum diuersis indiuiduīs diuersos seu dispares foetus procreare.Quid igitur miri accidit,ꝑ filius nō eisdem moribus præditus fuit,nō eadem vsus est fortuna,nō idem cū patre ingenium & iudiciū nactus est.Dispares causæ dispares pariunt effectus.Sed hæc satis.

Non nego diuersos astrorum positus diuersè & dissimiliter huc agere,scilicet efficacius & minus efficaciter. Aliiter namq; Sol oriens & occidēs, aliter in medio cœlo hærens calefacit.Aliiter,dico,non alia vi alioue calore,sed potentius,& imbecillius. Sic & Lunæ motus hoc abundè arguit & demonstrat.Nec illud etiā negaui vnquam,homini eam cum cœlo esse cognationem, quæ rebus naturalibus omnibus est.Hoc negabam,cœlos particulares caussas esse effectuum,quorum præuisionem sibi falsò arrogant Astrologi. Huius rei probationē ex te auditurū me sperabā,aut saltem,quia facilius est docere cur aliquid falsum sit, quā cur verū sit,nostra te cōfutaturū, sicuti pollicitus fueras,suspicebar.Tu verò horum nihil adfers, sed tantum fingis me dicere & scribere, quæ per omnem vitā nunquā cogitauī.ꝑ sciā. Tale illud etiā est,ꝑ me existimare ais, causarum vniuersaliū indagationē impossibilem & inutile esse. Item quòd sensibus neglectis,te rationes meas sequi iubeam. Certè quod scripsi hætenus,non vllis magis testibus,quàm

quàm sensibus iudicari cupio. Tu, si potes, non cōsona sensuum iudicio doceto.

Post multa huius generis hæc demum scribis: *Quæ hæc est consequentia, Aristoteles primos stimulos dixit esse stellæ, nec longius est progressus, ergo nemo mortalium aliquid certi diuinare potest ex primis & communibus illis impulsibus.* Hæc tua est ratiocinatio, quam mihi tribuis, sed frustra. Neque enim sic ego argumentatus sum. Præclare intelligo, non propterea non posse mortales diuinare ex astris, quia non potuit Aristoteles. Ergo quod ad antecedens attinet, verum esse concedo, tibiq; probari gaudeo. Dum non aliud quàm consequentiam negas, Aristotelem Astrologica nō consecratum fuisse aperte satis te credere ostendis. Consequens non minus est verum, tametsi consequentiam non esse firmam & bonam, aperto, vt dicitur, ore fatear. Ex suprà commemoratis patet, me non ita fuisse ratiocinatum. Ideo non possunt ex siderum motibus futura præuideri, quia rerum natura id nō patitur, vt cū alibi, tum hīc etiam, quantum res postulabat probaui.

Vter nostrum in schola viuat, in qua αὐτὸς ἔφα valcat is intelliget, qui nostra cum iudicio leget. Ego argumenta plurima attuli. Tu nullum ex his confutare potuisti hætenus, imò me tentasti quidem. At absque probatione complura scripsisti. Quo argumento, vt præteream alia, confirmare conatus es, quod confidenter suprà asseuerabas, cœlos particularis causæ rationem habere posse? Certè nos rem non nuda asseueratione, vt tu, gessimus, sed firmamenta nostræ causæ minimè leuia attulimus. Ea cū tu loco mouere, sicut te facere posse nuper iactitabas in aliorum præsentia, huc vsque nequineris, quomodo sola affirmatione pugnare tecum tibi videar?

Si vidisset, ais, apotelesmata Ptolemæi Aristoteles, probaturus credo fuisset. Bene est quod credis. At ego non quid tu credas, sed quid probes specto. Nisi vniuersam abijcere dānareq; suā voluisset philosophiā, probare nō potuisset. Nā ex diametro hæc cū Astrologicis fabulis pugnat.

Quæ de Democrito scribis, nihil ad rem nostram. *Hippocrates*, inquis, *Ptolemai de siderū potestatibus sobriam (rectius dixisse ebriam) inquisitionem non fuisset, credo, refutaturus.* At ego non credo. Plus enim habuit iudicij & ingenij, quàm vt talibus nugis fidem adhiberet. Atqui iussit, inquires, obseruari ortum & occasum certorum siderū, Arcturi, Pleiadum, Canis, &c. Si vel ipsum Hippocratem hæc scribentem accuratè consideraueris, vel Galenum hæc interpretantem attentè perlegeris, in primo scilicet comm. in. 1. Epidē. Hippocratis, nihil Astrologiæ ea patrocinari aptissimè cognosces.

Vinum, ais, plus trudit ad arma scio, quàm Martium sidus, & Satyriones ad aphrodisia potētius incitat, ergo Veneris influxus nihil est. Falsa est consequentia. Sed hæc ἀτοπώτερα, verba tua sunt. Miror te tales. producere nugas, quales à me nunquā audisti. Argumenta potius mea sicut receperas, proferre, & in illis dissoluendis desudare te, decebat. Quæ hæctenus attulisti, non ἀτοπώτερα, sed planè ἀτοπώτατα sunt. Quod si hoc ipso fuisset argumento, te concedente, vsus, multum certè effecissem. Si namq; plus vinū trudit ad arma, quàm Martium sidus, non quidem sequitur, Martij sideris vim nihil esse: at hoc sequitur, ex sidere Martis bellū prædici præsciriūc nullum vnquam posse. Nam si ex vini viribus & actione in corpora nostra prædiuinare ex arte hoc nemo potest, multò minus ex actione huius sideris quisquam poterit. Prius verum esse nemo sanus negabit. At maiorem vini vim hic esse tu ipse fateris. Concedes ergo prorsus, quod inde sequi dixi.

Frigidè primam te disputationis tuæ partem defendisse, omnino vides. Iam an felicius alteram tuearis, videndū nobis erit. Argumentum primum tale est: *Ptolemaus, Cardanus, Trapezantius, experimenta sua narrant, ergo de siderum operationibus experientia potest haberi.* Si talibus ipse vterer argumentis, quid non tu diceres? Sed faciliè patior mihi nō licere ἀστρολογίζεσθαι. Nego tibi hos viros probare posse, quod aliquid eorum, de quibus nostra disputatio est, à sideribus per se, non per accidens, effectum sit. Rationes & argumē-

ta

ta flagito, non Astrologorum testimonia. Nunquam dubitavi eos pro sua vanitate absq; argumentis testimonium dicturos. Miror tamen te Cardani autoritate hac in re niti, quem impiè Astrologum esse, & de Christo mentiri non erubescere, non potes ignorare. An talibus tu me in hac re & causâ fidem adhibere iubes? De Trapezuntio nihil affirmare aut negare possum, utrû tale aliquid dixerit. De Ptolemæo frustra respondeam. Si huius apud me plus valeret auctoritas quàm veritas, tecû de his rebus nō concertarem.

Quæ de Mauritij Ducis Astrologo narras, audisti tātum. Falsa esse potuere. Scis quā coactè Astrologi suas prædictiones ad facta aptent, cū antè ne somnassent quidē aliquid simile. Similiter ac illi faciūt, qui somniū vident. Hi namq; tunc nihil intelligunt, cum somniauerunt. Postridie quicquid illis accidit, hoc à somnio præsignificatum rentur, & sæpe violenter & ineptissimè facto accommodant. Sed siinge vera fuisse, quæ de ipso audisti, scilicet prænunciâsse eum talia, antequam euenirent. Non potuit alia fraude, vt plerunq; faciunt Astrologi, vti? Si & hoc neges, esto ita. Verum ne continuò erit, à sideribus effecta fuisse, quæ ille prædixerat? Minimè gentium.

At in sideribus hæc vidit, respōdebis. Ponamus ita ipsum credidisse. Attamen non est consecrarium, sidera illa aut efecisse aut significasse. Nam si consequi cōtendas, concedere hoc etiam velis nolis cogeris, Aues præsignificasse volatu & gestibus, quæ ex his Augures se præuidere putabant. Huius certè vanitatis impiæ, sicut Extispicij, & Geomantiæ plura & illustriora exempla ex omnibus historijs adferre & ex quotidiana exercitatione Geomanticorum poterimus, quàm Astrologiæ. Non nescis Romanos (vt gentes alias taceam) nihil inauspicatò domi forisq; inchoasse ac gessisse. An infinita propemodum euenisse, quæ futura prædixerant augures, dubitas? Falsi crebrò sunt isti diuinatores omnes, scio. At crebrius aberrant Astrologi, quod omnes homines fateri coguntur, qui obseruant.

Quod si artificum, non artis (sic enim iam nomino) vitio cōtingere dicas, idem Augures, Aruspices, Geomantes,

cum vniuersa diuinatorū turba respondebūt. Quid ipsis respōdebis? Si dicas experiētiā ipsoꝝ fallacē esse, nec fuisse talia ab auib; & extis & pūctis p̄indicata, sensum cōmunē te doctis & prudētibus omniū ætatum viris adimere velle vociferabūt, & expiētiā identidē vrgebūt, ita nimirū euenisse dictitātes, sicut euentura in auium volatu vel garritu & similibus præuisa fuerint. Nō tu hic rationē ab ipsis petes, quæ ab auib; talia præsignificari potuisse doceat ac p̄bet? Cur nō idē nobis in vos liceat? Ecq̄d tandē interrogati hoc modo, respōdebitis? Augures à Dijs suis ita cōmotas aues vt hæc p̄mōstrārēt fortasse dixerint. Vos autē qd habebitis? Naturalē hāc siderū vim esse dicitis. Nos verò id negam⁹, & vt p̄betis petim⁹, p̄sertim cū validissimē nos p̄bem⁹ falsū esse qd dicitis, nec argumēta vos dissoluere cōfutareq; possitis.

Auguriū multo illustrius verū esse probauit Accius Nauius Tarquinio Prisco regi Romanorū, quā omnes Astrologi suā Astrologiā. Historiā reperies apud Liuiū lib. i. decadis primæ, apud Dionysiu Halyc. sub finē libri tertij, apud Lactant. li. 2. instit. cap. 8. Tametsi hæc ita habent, nihil tamē aliud sunt oēs istę species vaticinādi, quā indōctę, ineptæ, falsæ & impiæ gentilitatis sup̄stitutiones, rationi ac sensui repugnātes. Quod si ex euentis hic p̄bari nihil pōt, vides facilē te quoq; nihil p̄baturū, etiāsi aliquid ita accidisse cōstet, vt euenturū p̄dixit Astrologus, nisi pariter cōmonstres sidera talia p̄ se efficere posse. Cōueniebat instituto tuo argumēta mea & Sauonarolæ refellere, qbus p̄batur, nullā expiētiā taliū haberi posse, quod scilicet à sideribus, vt per se causis, nata profecta q; sint. Sed præstiterit fortasse hanc rē verbosius explicare hoc loco, vt minus dubitare posthac possis.

Experientia est eiusdem rei sæpe eodemq; modo factæ obseruatio. Ergo non poterit quisquam rectē affirmare, se per experientiam cognouisse, hoc ab illo factum, nisi ab eodem sæpe eodemq; factum modo percognouerit. Dico necesse esse, vt ab eodem factum sciat per se, nō per accidens. Deinde vt caussa nulla p̄sens fuerit alia, à qua idē effectus potuerit produci. Postremò vt neq; sensui neq; rationi repugnet, illum effectum ab illa caussa produci. Nemo ergo rectē

rectè gloriabitur de experientia, nisi eandem rem sæpe fieri obseruarit. Deinde vt eodem modo siue ab eadē causā sæpe produci cognorit. Hoc autē scire nunquam poterit, nisi duo ista explorata habeat. Primum, nullam adfuisse aliam causā, dum fieret, in quam rectè referri effectus potuerit. Postea vt non repugnet rei naturæ, si ab illa causā generatus talis effectus ponatur. Hæc iam examinabimus, vt ea necessariò requiri liqueat.

Primum quod sæpe ita euenisse oporteat, ipsa notio experientiæ indicat. Non enim satis est, vt re aliqua præsentē, quippiā fiat, ad hoc, vt ab ea re factū credi debeat. Nō enim quod præcedit aut adest, causā semper est eius, quod fit aut sequitur. Sic enim solis ortus causā p se foret omniū illorū dicēda, quæ post ipsius ortū homines faciūt. Sæpe tonitru factū, aut dū fieret, aliquis fortē in febrē incidit, nec tamen tonitru p se causā fuerat illius febris. Sic aliquādo causā certi effectus putāt homines esse, cuius causā nullo modo est, nisi p accidēs. Quia ergo q̄ p accidēs eueniūt, fermē raro eueniūt, oportet nos scire, idē eodē modo sæpe euenisse.

Sed hoc nondū satis est. Multa namq; sæpe fiunt eodem ferē modo, præsentē aut præcedente causā aliqua, quæ tamen effectū illorū causā non est. Omnibus aliqui diebus scribūt, studēt, &c. Nec tamē solis exortus & dies causā harū rerū propriæ existimari debēt. Scire ergo præterea oportet, nullā aliam adesse causā, quæ aptè recteq; dici queat effectū pduxisse. Quàm difficile sit iudiciū, cū in plures præsentēs causās p̄babiliter effectas aliq; referri valet, ipsa res satis declarat. Potes quē de hac re Galenus in cōm. i. aphor. i. cōscripsit plegere. Qui Medicā artē exercēt, nimis frequenter experiūtur. Quare nō satis est scire, eandē causā aliquā præsentē fuisse, cū vnus idēq; effectus sæpe fieret, sed nullā præterea adfuisse oportet, in quā, vt verā causā, effectus ille referri potuerit. Sol semp est in cœli medio, aut certē plerunq; cū horologiū duodecies pulsāt, exēpli gratia: sed ista pulsatio ab alijs causis fieri potuit, vel cōmodius vel æquē cōmodē, ac à sole. Ex hoc exēplo cætera cognosci faciliē poterunt. Ideo enim rudi vti placuit, vt dilucidior res esset.

Verumenimuerò ne hoc quidem satis est. Potest enim quæ verè causa effectus est latère, & quæ nō verè causa est, apparere, ac ita vñuenire, vt quæ causa non est, causa putetur fuisse. Et contrà, quæ causa verè est, effectumq; produxit, causa esse nesciatur, vt quæ latuerit, ea interim apparente, quæ causa effectus non fuit. Quare hoc quoq; considerare oportet, vtrum pugnet cum sensu, cum ratione, cum ipsa rerum natura, vt illum effectum ab ea, quæ nobis occurrebat tunc causa, productum asseramus.

Hæc iam ad rem nostrā accommodaturi exemplo prius declarabimus Rhabarbari. Hæc radicem purgare bilem dicimus. Et si quis roget, quomodo aut vnde sciamus, respondemus, experientia id nos docuisse. Etenim cū homini aliquando exhibitum fuisset, bilemq; multam eduxisset, orta suspicio fuit, Rhabarbarum hac vi præditum esse. Cum idē postea plurimis saturis, famelicis, calefactis, perfrigeratis, ociosis, exercitatis mulieribus, viris, adolescentibus, pueris, propinatum fuisset, semperq; bilis deiectio consecuta fuisset, Rhabarbarum virtutem in se bilem purgādi habere cognouerunt per experientiam. Si tu id neges, respondebunt tibi, qui huius rei periculum fecerunt, hoc modo: Quoties Rhabarbarum homini exhibetur, siue calidus, siue frigidus is sit factus, siue æger sit siue sanus, expurgat semper bilem, tunc etiam cum causa nulla fingi posset alia præsens, quæ idem hoc efficere potuerit. Ambigi hac de causa non potest, quin huius effectus per se causa sit Rhabarbarū, si non aliter, certè vt instrumentum idoneū naturæ corporis. Ergo rectè bilis ista deiectio in Rhabarbarū tanquā causam refertur. Nō aduersatur autē rerū naturæ, si fungus aut radix aliqua pituitam detrahit, aliquā esse quæ bilē ducat. Rectè ergo dicetur, experientia cognitū esse, quod Rhabarbarum bilē trahat. Omnes enim cōditiones cōmemoratæ adsunt.

Iā, an Astrologi possint effectus, quos præscire cupiūt, imò videri præscire volūt, sic aptare sideribus, dispiciamus. Equidem cōditiones omnes repugnāt. Nā nec eundē effectum sepe obseruarūt ab eadē causa, puenisse. Nec possunt negare, quin ijdem effectus, quos à sideribus profectos contendunt,

dunt, in alias propiores & veriores causas referri queant. Quod postremò ipsorū positio, euidētiā, rationi ac naturæ aduersetur, ex suprà declaratis patet, vbi dilucidè expositū est, qua ratio fieri nequeat, vt vniuersalis cōmunisq; causa, particularis fiat. Attamē vt res illustrior sit & clarior, exemplum adferā Astrologicū, nō parū aptū proposito nostro.

Ponamus certā solis eclipsim bellum ciere posse, vt tu in tuis literis affirmas. Si quomodo id cognoueris percūcter, experiētia te cognouisse respōdebis. Quæro ergo ex te iam, vtrū eandē specie solis eclipsim sæpe bellū suscitasse obseruaueris? Quæro deinde, an belli cuiuslibet, quod eclipsim eam secutū ponitur, nō veriores hīc inuenire licuerit causas? Quæro tertio, an nō rerum euidētiā contrarium credat, qui eclipsim excitare per se bellum credit?

Quid ad primum responsurus sis ignoro, quid verum sit probè scio. Certū est eandē prorsus specie eclipsim, aut aliā quamuis siderū figurationē redire nunquā posse: aliqua ex parte similē posse, at nō nisi post longū tēpus. Non id dico, quod aliquibus placuit, mihi placere nisi rectè intelligatur, nō potest, totius cœli sidera concurrere ad effectū quēlibet particularē producendū. Nihil tamē isti quoq; dicūt, quod, qui cādide interpretatur, facilē dānare possit. Hoc certū est, maximā partē hæmisphērij siue dimidij cœli vires sibi mutuo secundū Astrologorū dogma cōmunicare. Radij nāq; omniū suo modo vniūtur, pro diuersitate tamē positus, diuersē. Iā constat hoc etiā, sidera siue stellas perpaucas notas esse Astrologis. Nō enim omniū, imò ne plurimarū quidē se vires cognoscere affirmare audēt. Quare cū diuerso positu aliæ aliarū vires augeāt, pmoueant, retardēt, impediāt, mutēt: sciri non pōt, quatenus singularū figurationū potestates pmutatæ sint, nisi omniū vires exploratè cognitæ habeāt, & quantū ex figuræ mutatione qualibet, viriū vel accedat vel detrahatur, perspexerint. Nā vt sol in eodē signo similiter deficiat, nō tamē cæteræ oēs stellæ cū in cœlo sitū habēt, quem cū antea in hoc signo deficiebat, obtinebant. Quantū igitur nuper promouerāt efficacitatē eclipsim, tantum fortasse iam impediūt. Hoc autē ignoratē eos necesse

est tantisper, dum singularū vires perdidicerint. Quod cum fieri nequeat, quis quæso non videt, prima statim conditione Astrologorum experientiam priuatam esse?

Respondet hoc loco ineptissimus Astrologus ineptissimè. Medici, ait, etsi herbarū omniū vires nō explorarūt, multarū tamē facultates p̄ expientiā cognouerūt. Quid igitur prohibet idē de Astrologis sentire? Nō opus est, arbitror, multis declarare qd̄ phibeat. Iā enim expositū est. Herbe singulæ p̄ se adhiberi corporibus, vel intra corpora sumi solēt ac possūt, cū, qua potestate p̄ditæ sint, inuestigatur. Quare singularū p̄ se actionē obseruare sigillatim Medici possūt. Nā quæ nec admoventur nec sumūtur, eæ admotarū vim nec augere nec impedire possūt. Si eodē modo singularū stellarū potentiā, ab aliarū viribus separatā ostendere mihi aliq̄s possit, credā tūc Astrologis eos aliqd̄ interdū scire amplius posse. Iā cū omnia sidera eodē tēpore semp̄ vires cōmunicēt, ac radios seorsum nullū solū agat: certū est mutarē figurē potestatē ignorari, dū nescitur quantū singulæ stelle, propositus diuersitate, figuræ cuiuslibet actionē vel p̄mouere vel retardare valeāt. Etenim nullius sideris vires tātæ (exceptis solis atq; lunæ potestatibus) ad nos perueniūt, vt sensibilibiter ab aliorū viribus discernere possimus. Possunt ergo Medici plantarū vires quarundā cognoscere, tametsi lōgè plurimarū virtutes ignorent, Astrologi stellarū hoc modo nō possūt. Taceo qd̄ p̄ter expientiā sensu ac rationē variē harū vires dijudicare possumus, illarū si possemus, nō nisi p̄ expientiā possem⁹ notare & discernere. Putidā ergo, impitā, & verē Astrologicā cōstāt hāc esse respōsionē, & primā cōditionē Astrologicę expientię prorsus deesse magis elucet.

Videamus ergo nunc, an secunda cōditio adsit, ytrū bella quæ post dictas eclipses secuta sunt, nō potuerint rectē, aptē, prudēter, verē in alias caus̄as p̄piores referri, in Principum & Regum odium, auaritiā, regnandi libidinē, ambitionem, vanā gloriæ studiū, opes amplificandi cupiditatē, & quæ huius generis alia Principes extimulant, vt bonis alij aliorū inhient? Si neges ab his nasci bella, siue appareant siue nō appareāt in cœlo eclipses, verē de te dici potest,

test, quod de me falso dicis, te doctis & prudentibus cōmunem sensum adimere, imò te ex hominibus plus quā bruta facere conari. Si affirmes, non ideo bellum exortum esse vides, quia eclipsis apparuit: sed quia hæc adfuerunt, & præterea arma, vires, copiæ, pecuniæ, occasio. Non dubito quin credas absq; his bellum neminem suscipere.

Si ergo hæc adfunt, nec ab eclipsi dari potuerint, frustra nobis narras eclipsim suscitasse bellum. Sanè qui aliena inuadere cupit, & suis adijcere satagit, atq; iam commemorata habet in promptu, bellum vicino inferet, siue eclipsis in cœlo visa sit, siue non sit visa. Vnde plurima bella nulla eclipsi præcedente exorta sunt, ac multas eclipseis etiam nulla bella secuta sunt. Atqui, respōdeat fortè Astrologus, eclipsis Principum animos qui ad bellū parata omnia habent, excitat. Respondeo, falsum esse. Nam nec animos cœli permouere possūt, nec corpora aliter afficere quā affigi idonea sunt, sicut suprā ostendimus. Et quomocunq; cogitetur hoc perficere eclipsis, semper tamen rectius in prædictas causas propinquas referetur bellum, quā in cœlum, ex omnium non infatuatorum hominum sententia. Ruit ergo hac quoq; in parte experientia vestra, cum quæ à cœlo effecta dicitis, aptius & verius in proximas causas referuntur. Eclipseis certè non nisi prorsus per accidens causæ vocari possunt.

De tertia cōditione, quòd illa etiā absit, nō opus est lōga disputatione. Tu ab eclipsibus bella cieri asseueras, & nihil probas. Ego nego, & illis argumētis demonstro, quæ tu refellere nō potes. Nō possum mihi persuadere te nolle, cum præsertim in his literis aliquo modo tentaris. Quā feliciter, ex iam dictis perspicias. Perinde facit qui eclipsim bellum suscitaturam affirmat, ac si quis glorientem gallinam anseres exclusuram narret, cum, an subiiciēda anserina oua illi sint, prorsus & simpliciter ignoret. Si etiam eclipsis aliqua permouere ad bellum Principis animum possēt alicuius, non tamen constaret cuius. Nam omnium dici nequit. Sic enim omnium hominum permoueret, quod perspicuè falsum, & absurdorum absurdissimum est.

Deinde si hoc etiā cognitū foret, quod impossibile esse tu ipse vides, nondum tamen cōstaret, an vires, milites idoneos, pecunias, & occasionē obtineret. Nisi fortasse ei thesaurū ostēdat latentē alicubi eclipsis, & exercitū ei conscribat, ac animos eorum, qui à cōsilijs ipsi sunt, ita flectat, vt à proposito Principem nō dehortētur suum. Nō satis est eclipsim in cœlo apparere, alijs præterea opus est. Si quia illa præcessit, hæc sequi oportet, causa eorum vt sit, & quidem per se causa, est necesse. Sed hoc falsum tu quoq;, credo, fateberis. Quòd si sæpe post eclipsim bellū secutum respondeas, nihil dixeris. Nō enim quod præcedit, semper est causa eius quod sequitur. Fortasse causa vera effectus latuit, & quæ causa non erat præcessit. Nisi ita sit, Cometa siue eclipsis proxima te impulit, vt tam præclarè Astrologiam tuis argumentis defenderes.

Sed hæc satis multa sunt ad ostendendum, nulla vos experientia probare posse à cœlo fieri, quæ ab eo effici vos somniatis. Generali mōdo à cœlo ista proficisci non nego, sed ita, vt vos putatis, inde manare nego, ac rectè me negare probo. Proinde nō verè de me scribis, me experientiam negare, cum vos nulla experientia didicisse affirmo, quod à cœlo eiusmodi facta sint. Experientia id præstare non potestis, ratione caretis. Nos contrà, rationes ac sensus habemus testes nostræ sententiæ, experientiamq; iudicem pro nobis sententiam ferentem. Vtra ergo pars veriorē causam tueatur, valde considerare te velim.

Ad eclipseis tuas facile iam quid respondendū sit vides. Eclipsim solis anno 1540 æstū effecisse aut significasse scribis. Signum quomodo potuerit esse æstus non video. Cœlestia causas poni ab Astrologis scio. Quare de signis hîc disputare nolo, apud Medicum præsertim & philosophum, quem signorum omnium ortum & proprietates ignorare non decet. Causa igitur fuit etiam tibi. At hoc anno non fuit minor æstus (quemadmodum & 1556, cuius æstum nemo Astrologus præsensit.) nulla tali præcedente eclipsi. Nam quæ hoc anno minima fuit, eam nihil aut perparum ad nos pertinere, cū cæteris Astrologis omnibus, quorum iudi-

iudicia vidi, tu quoq; in Ephemeride, nisi vehementer fallor, affirmasti.

Quæso te, cum eclipsis solis aliud nihil sit, quàm ereptio luminis & caloris per interiectionem Lunæ, quo pacto æstus creabit? Tale est hoc, ac si dicam, cæcum acutius visum, aut qui clausos habet oculos, aut absente magis esse præsentem. Aristoteles in. 12. sect. probl. 2. cum de Iride loquitur, quam aliqui odoris causam ponebant, sic ait: τὸ δὲ αἴτιον κατὰ συμβεβηκὸς τῇ ἰρίδι ἀποδοτέον, ἄλλω ττεχέ, εἰ μὴ ἔστι τις φύσις ἡ ἰρίς, ἀλλὰ τῆς ὀψέως πάθος ἀνακλωμένης. Sanè minus est reuera aliquid eclipsis, quàm Iris, aut certè similiter, vt consideranti vtriusq; naturam patet. Multò ergo magis erit per accidens causa, quemadmodum suprà dixi, quàm iris: aut saltem non magis erit causa belli, quàm Iris causa odoris. Est enim mera & simplex priuatio, atq; ita belli causa, vt absens Nauta submersionis nauis. Fortè per eclipsim putas Solis vim augeri, vt in oculis clausis spiritus multiplicari solent. Sed malè hoc putas. Soli nec accedit nec decedit aliquid ex ista Lunæ interpositione. Nobis hoc accedit, quod interea lumine ipsius caremus. Cum redit, non aliud nec aliter, redit quàm antè nobis adfuisse.

Illud magis miror, quòd eclipsim Solis anno 44 visam belli Germanici, quod biennio pòst erupit, causam fuisse scribis. Bellū tantū quātū Germania multis retrò annis nō vidit, ab eclipsi, quæ tanto antè tēpore euanuerat, excitatū credam? Perinde hoc est, ac si dicam te biennio post mortē tuam, artem Medicam maiore vi & doctrina publicè docturum viua voce, quàm viuus docueris. An tu naturalem causam agere aliquid posse censes, cum non est in rerum natura amplius? Si Bellantium hanc rem explicantem legisti, & extremam absurditatē nō animaduertisti, est quod meritò admirer. Nemo ferè est, qui non huius belli causas multò veriores nōrit, quàm cœlum illud vestrum Astrologicum. Tu ipse, puto, non ignoras hoc bellum multis retrò annis, atq; adeò ante eclipsim cogitatum, consultatum, institutumq; fuisse. Occasio rei iam antè cogitatæ non ante se obtulit. Hanc ab eclipsi datam non dices, ne si plum-

beus quidē sis. Non puto te veras & proximas causas, atq; ipsos etiam auctores antē eclipsim nesciuisse. Saltē remota à memoria nostra adducere debebas, si minus vanitatem conspici desiderabas. Hæc ad ea, quæ ad duos meos articulos (sic vocas tu) respondisti, refellenda satis esse iudicaui. Ad tertium venio, de quo ita scribis.

Super tertio, quo nos etiam terrefacias, dicam, Astrologos nihil habere, in quo sibi metuant à thelogis & Imperatoribus magis, quàm Medici habēt, qui vitiosas inclinationes referūt ad infelicia tēperamenta. Nec ledere possunt religionē magis quàm reliqua Physices partes. Haftenus tua recensui. Tu in prioribus literis dixeras Basiliū, Augustinū, & Imperatores quosdam ideo dānasse Astrologos, quod propter abusus aliquos, siue quia aliqua ex parte visā ipsis Astrologia fuisset sacrarū literarū dignitatē imminuere. Ego cōtrā ostēdi, nō partē aliquā solū, sed ompino totā eos dānasse Astrologiam. Quod si propter abusum totam ipsos damnasse cōcederes, vt cōcedere videbaris, ex Pico argumentabor hoc pacto: Aut rectē fecerunt, quod totā propter partē siue abusum reiecerūt, aut non rectē. Si prius, decet vos exēplum sequi, & totā negligere. Si posterius, probandum id vobis erit. Non facile autē in ea re errasse omnes vetustos Theologos probari poterit, in qua omnes consensum habuēre.

Ad hæc tu ne verbū quidem respondes, sed ad priora aliquid dicere conatus es. Vt autē videas antiquos totā damnare, Tertulliani tibi, quē, cum hæc describerem, præ manibus habebā, audi sic scribētē: *Quas artes* (loquitur de Astrologia, Aruspina, Augurio & Magia) *vt ab angelis desertorib. proditas, & à Deo interdictas, ne suis quidem causis adhibent Christiani.* Tantum abesse, ait, vt de Imperatoris euentu per has artes aliquid præscire desiderent Christiani, vt ne in suis quidem priuatis rebus prænoscentis illis vtantur. Causam manifestam addit, quia sunt à Dæmonibus proditæ, & à Deo interdictæ. Locum inuenies in Apolog. aduersus gentes, cap. 36. Si illustriora testimonia videre cupis, Augustinum atque alios lege, quos hoc loco citare non est opus. Sauonarola quædam produxit. Qui plura cupit,

cupit, apud ipsos autores inueniet. Non adduxi autem hæc vt terrerem quenquam, sed vt non rectè affirmare te ostenderem, Basilium, Augustinum, Imperatores totam propter partem siue propter abusum execratos fuisse.

Ad tua redeo, in quibus argumenti vim non volo examinare, sed rem expendere. Videris autem hoc velle, si Astrologia damnata sit, quia doceat cœlum nos ad peccandum flectere. Medicinam eadem ratione damnam, quæ temperamenta nos huc impellere doceat. Consequentia falsa est, quia nihil similitudinis inuenitur inter Medicorum & Astrologorum sententias. Qui mediocriter Sacras literas vel inspexit solum, infinitum discrimen cernit. Quis nescit hominem, cum liber esset, sua sponte peccasse, & peccado peccati seruum fuisse factum? Vix iam vestigium pristini & diuini splendoris in eo reliquum cernitur. Et hæc omnia merito suo patitur, quod Dæmoni magis, quàm creatoris sui voci præceptoque parere voluit. Flectitur & impellitur ergo iam homo à sua natura, quia serua facta est peccati. Talis autem à Deo facta nequaquam fuit, sed à peccato quod sponte admisit, huc miseriæ deducta est. Pœna est peccati ista ad peccandum propensio inclinatioq;.

Quòd si Deus ne naturam quidem nostram talem fecit, vt nos ad præuaricandum impelleret, quomodo cœlum ita factum esse ab eo rectè cogitemus, vt nos nescientes incitet aduersus pietatem & honestatem? Medicina ergo nihil à Sacris literis alienum docet, cum pro temperamentorum ratione inclinatam hominis naturam ad scelera exponit, quantumuis huius infelicitatis causam non norit. Sed ne pertinet quidem ad ipsam huius rei & causæ inquisitio. Philosophorum potius munus fuerit, qui peruidere natura duce nunquam originem tanti mali potuerunt. Antea quàm primi parentes nostri peccassent, natura non erat, sicut iam est ad peccata prona & facilis. Nec à cœlo etiam impellebatur ad transgressionem.

Postquam verò peccarunt, & ingenium naturamq; hanc in nos transfuderunt, propendimus huc toti, non aliunde, quàm ab innata nobis malicia impulsì. Cœlum per peccatum non inis mutatum nō legimus. Quare sicut ante peccatum iussa creatoris faciebat, nec ad peccandum tamen hominem inclinabat, ita ne nunc quidē inclināt. Et posset sanè homo excusare se Deo, si à cœlo ad flagitiose faciendum incitaretur. De sua carne queri naturaq; non potest, propterea quòd hanc sibi pestem vltro contra Dei præceptum accersuit Hoc Basilius voluit, ad cuius argumentū tu respexisse videri potes, cum hæc scribebas. Puto te iam intelligere, quàm non sit argumentum solutum tua ista euania responsione de Medicina & Physica. Siue hoc, siue aliud spectaris, parū refert, modò quod res est intelligas.

Verbosius ista exposui, quàm fortè conueniret, non tamen quàm res apud Astrologos flagitaret, qui ne illa quidem intelligunt, quæ satis dilucida alijs videntur. Præcipuè me mouit, quòd te id quod maximè cupiebam, & tibi facile fore aiebas, non præstaturum suspicor ac metuo. Argumenta suspicionis nō leuia in hisce mihi literis præbuiſti. Cœlum quomodo vniuersalis caussa sit, & quòd particularis fieri non possit aliter, quàm per cōiunctionē particularis caussæ, perspicuè exposui. Deinde etiam quæ & quæ requirantur, vt experientia nos aliquid cognouisse rectè affirmemus, similiter ostendi. Postremò Medicos nihil dissonum à sacris literis & Philosophia docere declarauì, adeoq; demonstraui malè te hac in parte has scientias Astrologiæ comparasse, quæ tota falsa, impossibilis, impia, & à Deo interdicta est, ut cū Lex, tū Tertullianus loquuntur? Tuum erit ista legere, ponderare, & quæ vera esse

perspexeris, amplecti. Vale. Febr. mense,

Anno Domini 1559.

R E R V M

RERVM ET VERBORVM

in T. Erasti epistolarum libros, Index.

A



BVSVS astrologia
non excusat astro-
logiam 43
Accidens ab accidente
noscitur. 148
absurdæ maioris huius inficiatio, quod
solus Deus futura contingentia in-
telligat, quia omnem præscientiam
tollat, non eam tantum quæ ex a-
stris sumitur 19
Ad generationem fætus quæ concurre-
re sit neceffe. 150
Aeris mutatio sub exortum Pleiadum,
Arcturi, non sine ratione expecta-
tur similis: quia partim ad ea quorū
causæ iam agere incæperunt. 20
Aer obscurus hyeme. 120
Affectus quid Galeni. 38
Agricolæ quos dies obseruent. 2
Anaxagoras Astrologus qualis. 183
Agricolæ vbertatem vt præuideant.
77
Anaxagoras primus causam luminis,
lunæ & vmbre scriptis mandauit
61
Alia mens Galeni de diebus decretorijs.
ἀπορίων ἡμερῶν ἀπορίων. 15.36
Alterationem non esse sensibilem,
eiusq; argumenti refutatio 38
Alterationem non esse affectum 36
Animi nostri ab actione siderum non
patiuntur 96
Alterationem esse sensibilem. 37
Alteratio non dicitur, nisi sensibilis
fiat. 36
Antiqui vt morbos prædixerint. 106
Animalia quæ generantur luna noua
non viuunt, aut sunt imbecilla 113
Antiqui tempora anni iuxta ortus &
occasus syderum descripserunt 92

Ætatis nostræ medici clariß. non sunt
Astrologi 88
Æstus causæ 190
Æstate cur pauciores pluuia ac venti.
199
Argumentum quo probatur effectam
esse sensibilem, eiusq; confutatio. 37
Arcturi ortus principium autumnii 92
Aristoteles de cælo disputans, proprias
causas inuestigat. 131
Aristoteles optimum Philosophum, bo-
num ait Medicum 23
Aristotelis scientia qualis, qua hunc in-
feriorem mundum à superiori gu-
bernari dixit 215
Ars quid 145
Ars diuinandi ad præsagia pertinet 59
Artis præceptiones quales. 178
Artifices versantur circa contingentia
145
Artifices in sua arte non possunt prædi-
cere futura, nisi causas proximas a-
gentes videant. 19
Astra non sunt particulares causæ sub-
lunarium. 130
Astra quomodo humectare possint. 103
Astra vt causa dicuntur inferiorum, co-
gnosci non possunt. 172
Astra modo generali tantum causæ re-
rum omnium 28
Astrolabij vsus. 131
Astra per accidens causæ sunt effectri-
ces caloris subterranei 121
Astra tempestates pariunt per acciden-
s & per se, præcipue autem solis & lu-
næ. 122
Astra particulares inferiorum causæ cõ-
seri debent. 172
Astrologorum doctrina. 2.22
Astrologia vocabuli acceptiones. 185
Per Astrologia vocabulū Astronomia
Gg 3

| | | | |
|--|----------|--|---------------|
| accipitur | 2 | Astrologia arte caret. | 134 |
| Astrologiam in Grecia nemo ante Galenum docuit | 65 | Astrologia damnata est ab antiquis cum patribus, Patriarchis, Imperatoribus, Philosophis & Medicis, tum ipsis S. literis | 163. 177 |
| Astronomia commendatio, Astrologiae derisio. | 165 | Parribus | 234 |
| Astronomica praecepta ab astrologicis distinguntur. | 180 | Imperatoribus. Iureconsultis. | 132. 205 |
| Astrologi non praedicunt futura ex veris causis. | 154 | Aristotele, Avicenna, Gal. | 53. 182 |
| Astrologicum est vaticinari ex observatione siderum, non Astronom. | 131 | Astr. recte ab his data | 207. 206. 234 |
| Astrologia nihil mathematicum habet. | 182 | Astrologia cur damnata. | 167 |
| Astrologia quid differat ab Astron. | 125 | Astrologia diuinatrix reprehenditur hoc loco saltem. | 59 |
| Astronomia non excludenda à Philosophia. | 14 | Astrologia post Hipp. tempora ex Aegypto in Graciam est translata | 60 |
| Astrologica vaticinia Medicorum & nautarum sunt longe diuersa. | 200 | Astrologi causas affectuum veras non observant | 156 |
| Astrologia ut Astronomia Platonis tempore in Grecia floruit. | 60 | Astrologorum praenotiones futurorum praesciri nesciunt. | 170 |
| Astrologica praedictio. | 168 | Astrologia considerat fictitias siderum vires. | ibid. |
| Astrologia exercentibus Medicinam nihil commodat. | 30 | Astrologifigurationes celestes aiunt agere, priusquam ex rerum natura sunt sublata. | 51 |
| Astrologia Astrologorum alia, quam rustici & nautae vtuntur. | 64 | Autores pro Astrologia, Bellantius, Raphael | 172 |
| Astrologi non ut Medici & Nautae, ex effectis potest praedicere. | 200 | Astrologi versantur circa affectus paritculares. | 145 |
| Astrologia à Doctis simpl. pro mala habetur | 205 | Astrologi versantur circa futura contingentia | 13 |
| Astrologia Galeno falsa. | 87 | Astrologi inepti. | 165 |
| Astrologi diuinant de effectibus per accidens euenturis. | 151 | Astrologia naturalis, quae motus coniunctiones observat, non est pariter | 160 |
| Astrologia non conducit ad morbos prauidendos | 106 | Secunda ratio cur Astro. naturalis | 181. |
| Astrologia non Medico utilis esse, & si detur tempestates cognoscere. | 104 | Tertia ratio Astrologiam naturalem probans | 182. |
| Astrologia neque ad rationem victus, neque ad futuros morbos prauidendos conducit. | ibid. | Quarta ratio quid astrologia naturalis. | 186 |
| Astrologia an ars. | 177 | Quinta ratio | 187. |
| Astrologiam futilem probant Theologi philosophici | 175 | Sexta ratio | 188 |
| Astrologia non est ars | 155. 178 | Astrologia pariter non continetur sub naturali doctrina. | 130 |
| Astrologia neque vera neque ars. | 253 | Astrologi pollicentur, quod prestare non possunt | 13 |
| Astrologia non est donum Dei. | 105 | Astrologia naturalis | 130 |
| | | Astrologia aduersatur rationi & Physicis principiis. | 1 |
| | | Astra sunt sub lunarium causa generalis | les |

Res ordinis & dispositionis effectrices
causæ 14
Astrologi dum ex arte futura cognosce
re volunt, sibi arrogant quod solius
est Dei 10
Astrologus seu parras 154
Astra quo rerum omnium causæ 25
Astra si sunt omnium causæ, & homi-
nis leonis, sunt causæ 25
Astra si sunt vniuersales tantum cau-
sæ, Galeni ratio est fluxa. 27

B

Basilii & Augustini de Astrol. 205
Bellorum causæ veræ 230
Bellantij, inepta vaticinatio de Sauo-
narola 208
Bellantij, prædictio de morte Sauonar-
ole 174
Bellantij calumnia aduersum Sauonar-
olam virum pium *ibid.*
Bellantius occisus ab hostibus 210
Bonus medicus intelligit crism in sta-
tu & initio. 89

C

Calor natiuus actum dat assumptis, vt
hoc quod à natura facere apta sunt,
facta efficiantur. 212
Calor subterraneus copiam spirituum gene-
rat, ex quibus lapides metallorum ori-
untur 119
Calor extenuans & rarefaciens du-
plex 117
Calor subterraneus quando fortissimus
& qualis 117. 118
Calor attenuat elementa, materiam
meteororum 117
Caloris in terra inclusi vis & imbecilli-
tas qualis 118
Causa communis nihil futurorum docet 139
Causa indefinita necessaria est ad
præscientiam 137
Causæ vniuersales quid 145
Causæ vniuersalis officium. 146
Causarum diuisio 35

Causa communis quid 138
Causæ per accidens plurimæ inter effe-
ctum cæli, & horum quæ in terra fi-
unt 86
Causa intellectui nota vt præsciri facit
at effectus 155
Causæ naturales effectus suos per acci-
dens etiam inducunt 148
Causa proxima facit vt sit res 146
Cardani iudicium de Lusbero quale
74
Causæ dierum decretiorum quædæ
sunt non ex motu Lunæ, sed ex agē-
tis causæ natura 18
Causæ naturales & particulares affe-
ctus suos producant per accidens.
151
Causæ remotæ effectum non possumus
prædicere 135
Causæ rerum particularium omnium.
147
Causas ratione præditas docet Aristo-
teles *ibid.*
Cælum quæ efficiat 142
Chymia impossibilia docet 179
Christianis non est integrum dies ob-
seruare, quia Deus prohibuit 1
Cælum & astra causæ sunt horum in-
feriorum generales 204
Cælum vniuersalis causa sublunarium.
27
Cæli quid per se, quid per accidens fa-
cient 141
Cælestia corpora non agunt in hæc in-
feriora vt causa proxima 36
Cælum singulis actum dat, vt vnum
quodque agat, ad quod agendum est
natum 14
Cælestia sunt generationis & altera-
tionis in his inferioribus causæ, sed
non causæ particulares 112
Cælum an tempestatum causa existat.
ibid.
Cælestia quid in hæc inferiora faciant.
47

I N D E X.

| | | | |
|---|---------|--|------|
| Cometarum ortus | 196 | iam effectum producere ceperint | 55 |
| Cometarum materia & ortus | 197 | Crisis particularis non potest prædici | |
| Cometarum mora diutina | 198 | nisi iam fiat | 56 |
| Cometa sequitur motum materiae suae | | Crisis sola medica arte cognoscenda re- | |
| 195 | | ctè Gal. | 55 |
| Cometarum motus | 191 | Cuius rei causa Gal. tertium Decret. | |
| Cometa duratio vnde | 190 | scripserit | 28 |
| Cometarum in ventos resolutio | 199 | D | |
| Cometarum motus ut regulares | 155 | Deus solus futura contingentia intelli- | |
| Cometae quomodo pestem significant | | git | 19 |
| 198.199 | | διαβάσαν | 42 |
| Cometae non significant principium mor- | | Discrimen inter peritum Med. & ru- | |
| tes aut pestem venturam | 197.199 | dem. | 12 |
| Cometa virum signum sit interitus prin- | | Dierum decretorum propositum | 32 |
| cipium | 200 | Dies decret. quomodo possint motui lu- | |
| Confutatio ratiocinationis, celum & as- | | nae aptari | 17 |
| tra sunt generales cause horum in- | | Dies Critici Medico sunt observandi | 23 |
| feriorum: ergo ex ipsorum aspectu pos- | | Dies observatorum vani sunt, nec habet | |
| sunt futura contingentia prædici | 15 | in natura causam | 20 |
| Contingentia quid | 45 | Divinatio astrologica non est naturalis | |
| Cognitio futurorum Deo tribuenda | 158 | 12 | |
| Constitutio Hippocratis non significat | | Duo scribendi genera sunt | 10 |
| aeris temperiem | 157 | E | |
| Contingentia à contingentibus oriun- | | Eclipsis quid | 233 |
| tur | 156 | Eclipsium causa Græcos longo tempore | |
| Contingentia futura quæ | 18 | post Anaxagoram latuit | 61 |
| Coniunctiones astrorum non diu durat, | | Eclipsis quomodo causa sit æstus | 232. |
| quo fit ut effectus imbecilliores e- | | 233 | |
| dant | 101 | Eclip. animos Principum non potest | |
| Contingentia quotuplex | 45 | inducere ad belligerandum | 231 |
| Contingentia habent causas | 56 | Effectus particulares per accidens ene- | |
| Contingentia non carent causis | 21 | niunt | 145 |
| Contingentium principia | 151 | Effectus est, etiam si nondum sensibilis | |
| Constantinus capitis pœna afficit eos qui | | sit | 36 |
| astrologos consulunt | 206 | Effectus refertur ad efficientem cau- | |
| Crisis futura expectatio | 12 | sam | 37 |
| Cor omnibus partibus actum contri- | | Effectus à causis necessariis & contin- | |
| buit non esse | 211 | gentibus quales | 146 |
| Corporis partes à corde vires vitamque | | Effectus accidentarii non possunt co- | |
| accipiunt | 15 | gnosci | 151 |
| Crisis in medicina indicantur non ex | | Effectus pro opere non potest sumi | 38 |
| astrologia, sed pulsibus, accessionibus | | Effectus pro affectu absurde sumitur. | |
| & alijs similibus | 54 | ibid. | |
| Crisim futuram quis intelligat | 68 | Ephemeridum siue Calendariorum | |
| Crisim cause non possunt intelligi, nisi | | examen | 183 |

Eudoxus

INDEX.

| | |
|--|------------|
| <i>Eudoxus Cnidius Astron. non Astrol.</i> | |
| <i>calluit</i> | 187 |
| <i>Eudoxus Astron. in Græciam transpor-</i> | |
| <i>tauit</i> | 64 |
| <i>Ex Animalium gestibus tempestates</i> | |
| <i>prædicimus</i> | 92 |
| <i>Ex motu lune non potest Medicus co-</i> | |
| <i>ktionem morbi, statum futurum in-</i> | |
| <i>telligere</i> | 87 |
| <i>Experientia quid</i> | 40 |
| <i>Experientia confirmatio sensuum</i> | 26. |
| | 27. 39. 40 |
| <i>Expectatio felicitatis diet, sæpe occasi-</i> | |
| <i>onem bene agendi amisit</i> | 22 |
| <i>Ex quibus rebus Medicus morbos futu-</i> | |
| <i>ros prædicat</i> | 107. 110 |
| <i>Exhalationes non trahuntur à fideri-</i> | |
| <i>bis</i> | 122. 123 |
| <i>Exemplum, quo declaratur quomodo</i> | |
| <i>Mædici futura præsentiant</i> | 19 |
| <i>Exemplum quo Gal. in 3. decret. utitur,</i> | |
| <i>Aegyptiacum est</i> | 15 |
| F | |
| <i>Falsæ opiniones imbibitæ excæcant</i> | 58 |
| <i>Falsum est, nullam alterationē esse sen-</i> | |
| <i>suum</i> | 36 |
| <i>Fortuna quid</i> | 147 |
| <i>Futura contingentia quid</i> | 20 |
| <i>Futura contingentia non possunt ex</i> | |
| <i>celo prædici</i> | 3. 11 |
| <i>Futurorum cognitio quid Gal.</i> | 74 |
| <i>Futurorum causæ sunt ignotæ</i> | 46 |
| <i>Futura Astrologica nulla arte prædi-</i> | |
| <i>ci queunt.</i> | 160 |
| <i>Futura quæ talia, non sunt præsentia</i> | |
| | 155 |
| <i>Futura non nisi in causâ posita intelli-</i> | |
| <i>guntur</i> | 134 |
| <i>Futura ex signis constare, quæ in Mæ-</i> | |
| <i>dicina præsciuntur, Gal. rationibus</i> | |
| <i>probat</i> | 79 |
| G | |
| <i>Galenî mensis ficticius</i> | 2 |
| <i>Gal. disputatio in lib. de diebus Decre-</i> | |
| <i>torys philosophica est nō Mædica</i> | 85 |

| | |
|---|---------|
| <i>Gal. quid de tertio Decret. senserit</i> | 30. 31 |
| <i>Gal. in tertio Decret. astroligizatus</i> | |
| <i>est</i> | 41 |
| <i>Gal. propter 20 diem lib. Decretorum</i> | |
| <i>scripsit</i> | 16 |
| <i>Gal. dies decretorins est vicefirmus, non</i> | |
| <i>vicefirmus primus</i> | 20 |
| <i>Gal. negat Hipp. causam criticorum lu-</i> | |
| <i>nam ponere</i> | 63 |
| <i>Gal. primus causam dierum Decret. lu-</i> | |
| <i>nam posuit</i> | 33 |
| <i>Gal. non cogit ut. 3. Decret. addiscatur</i> | |
| | 44 |
| <i>Gal. rectius in reliquis lib. dies Decret.</i> | |
| <i>docuit, quàm in com. dierum Dec-</i> | |
| <i>ret.</i> | 18 |
| <i>Gal. autoritas ad confirmandos criticos</i> | |
| <i>non sufficit</i> | 17. 23 |
| <i>Gal. contra astrologos</i> | 44. 53 |
| <i>Gal. in arte faciendâ non adhibuit astro-</i> | |
| <i>logiâ 21. 24. 32. 41. 43. 49. 51. 58.</i> | |
| <i>66. 67. lîc rationes quib. conficitur</i> | |
| <i>Gal. astrologia in mædendo nō etiâ v-</i> | |
| <i>sum. Prima 51. 84. Altera 51</i> | |
| <i>Tertia 52. Quarta</i> | ibid. |
| <i>Gal. præcepta alijs sequenda, ipse imitas</i> | |
| <i>tus est</i> | 70 |
| <i>Gal. ex arte mæd. non astrol. prævidet</i> | |
| <i>futura circa ægros 80 vsque ad 82</i> | |
| <i>Gal. quomodo crîsim ante triduum præ-</i> | |
| <i>viderit</i> | 72. 76 |
| <i>Gal. in curando & præfagiendo præ-</i> | |
| <i>stantiss.</i> | 73. 74. |
| <i>Gal. crîscos horam & diem prænouit.</i> | |
| | 74 |
| <i>Gal. ex quibus euentus præsciri doceat</i> | |
| | 76. 83. |
| <i>Gal. adscriptus est lib. de decubitu ægro-</i> | |
| <i>rum</i> | 66 |
| <i>Gal. in lib. præfagiorum nullam fecit</i> | |
| <i>mentionem astrol.</i> | 72. 82 |
| <i>Gal. tâtū in 3 Decret. astrol. meminit 2</i> | |
| <i>Gal. futurorum præfensionem docuit</i> | |
| <i>accuratè</i> | 71 |
| <i>Gal. astr. inter vates collocauit</i> | 76. 82 |

| | |
|---|-------|
| non Galeni | 34 45 |
| Luna non potest in corpore contingens aliquid præsignificare | 75 |
| Luna 7. & 14. die quadratum habet aspectum: ergo tum efficacissima | 25 |
| Luna res quaslibet afficit, at pro natura tamē eius quem afficit, effectus pro- ducit non simul in omnibus agit | 24 |
| Luna æque in omnes res agit, itaq; uni- uersalis causa | 57 |
| Luna crīsum vniuersalis causa | 56 |
| Luna quare non potest temporum dis- crimina similia efficere | 101 |
| Luna prout se habet, ita & humores in sublunaribus habent | 112 |

M

| | |
|---|-------|
| Maior propositio quæ | 168 |
| Math. scientiæ & astrologiæ discrimen | 124 |
| Mathematica circa quæ versetur | ibid. |
| Math. non naturalis quæ | 43 |
| Martianus Galeno infestus | ibid. |
| Martianus Galen. canillatus est | ibid. |
| Medicus non debet præfigere, quod idiotæ iam intelligunt | 108 |
| Medicus quo pacto de futuris differat | 12 |
| Medico nō est necessaria astrologiæ cog- nitio, quia decretoriæ dies non à motu lune pendet | 23 |
| Medico futuro quæ facienda | 107 |
| Medici præstantiss. sine astrologia ar- tem exercuerunt | 47 |
| Medicinam & astrologiam nihil ha- bere simile | 235 |
| Medicina non præfagit ex astris, sed ex illis quæ iam esse comperuit | 171 |
| Mensis medicinalis | 28 |
| Mensis medicinalis fundamentum. | ibid. |
| Menses si apud omnes idem essent: | |

| | |
|--|--------|
| Hip. non fecisset mentionem artus ri | 92. 93 |
| Memoria quid | 40 |
| Memoria non gignitur ex eadem re sæpe eodem modo factæ. | ibid. |
| Memoriam sensus non confirmant. | ibid. |
| Medici & nautæ quomodo obseruent dies eosdem | 19. 20 |
| Metalla in montibus felicius proue- niunt | 193 |
| Minor propositio quæ | 168 |
| Modus alter præsentendi tempestas- tes, boreas | 92 |
| Morbi non facti indicium nullum | 12 |

| | |
|--|-----|
| Motus causa est dierum, dies effectus motus lune | 17 |
| Murium & ranarum generatio secun- dum Bellantium qualis | 216 |
| Mutationes inferiorum non fiunt à stellis | 169 |
| Mutationes in agris sūt vi morbi aut nature aut virus | 75 |

N

| | |
|---|----------|
| Naturalis vocabuli significatio apud as- trolog. | 159. 167 |
| Natura morborum iudicatrix ac me- dicatrix | 26 |
| Natura quomodo crīsum faciat, & me- dico cognoscenda | 67 |
| Natura crīsum causa propinqua. | 56 |
| Natura crīsum efficit pro humorū qua- litate & quantitate | 26 |
| Nautarum exemplum quomodo ipse tempestates prævideant | 77 |
| Nautæ & agricolæ nō ex siderum cons- uersionibus, motibus vt affectibus tempestates futuras præfagiunt, sed ex aeris affectionibus | 3 |
| Necessaria est conclusio, quæ ex veris principijs deducitur | 15 |

| | |
|--|-----|
| Nihil si sine causa efficiente | 55 |
| Non omnis affectus sensilis | 38 |
| Noticia affectuum in corporibus ex indicijs, quæ in corpore sunt cognoscenda | 76 |
| Nugari & fallere non idem | 29 |
| Nullum futurum patibulum à Medicis potest præsentiri, nisi iam eo in corpore sit | 78 |
| Nulla contingentia arte continetur. | 170 |
| Nulla potest dari experientia, qua ex continuo siderum aliqua fieri probetur | 15 |
| O | |
| Observatio quid | 40 |
| Onomatia qualis | 192 |
| Ovis calor innatus causa est pulli | 218 |
| Omnes astrologi sunt vates | 82 |
| P | |
| Particularis cause acceptationes secundum Bellantium | 216 |
| Particularibus effectibus communia quedam natura est, quæ per se fit | 152 |
| Particulares effectus per accidens sunt tales | 147 |
| Particulares effectus prævideri non possunt | 153 |
| Per accidens tales, quales sumus generantur | 150 |
| Picus & Manardus astrologiam diuinæ matricem damnavit | 132 |
| Philosophi munus | 1 |
| Philosophis astrologi quid | 165 |
| Physiognomia Hip. | 127 |
| Physicus non sumit motum & laudem ab astrologis | 182 |
| Physici propria est motus & lucis dispositio, non astrologi | 182 |
| Plato stellas omnes beneficas voluit | 187 |
| Planete non retrogrediuntur | 260 |
| Pluvia, nix ex vaporibus & exhalationibus | 117 |
| Pluvie unde generentur | 98 |
| Porphyrius de significatione cometæ | 65 |

| | |
|---|----------|
| Præceptum tria debet habere | 180 |
| Præcepta astrologica non sunt effectus orta | 219 |
| Præcognoscere quid | 71 |
| Prædictiones medicorum, nautarum, rusticorum & Astrologorum quomodo differant | 153 |
| Prædictiones ex sole quæ | 142 |
| Propter quod unumquodque tale est, illud magis tale est, explic. | 96 |
| Prudentes medici, nautæ, rustici ut futura prædicant | 153 |
| Ptolomæus astronomus præstantissimus fuit, non philosophus | 1421 |
| Ptolomæus astrologus ante eum astronomi | 185 |
| Ptolomæo quis bonus astrologus | 130 |
| Puer non accipit à cælo ingenium, sed à temperatura | 137 |
| Q | |
| Quare Hippocrates tempora anni iuxta ortum & occasum siderum descripsit | 95 |
| Quare æstate aer non tot exhalationibus repletur | 126 |
| Qualis vis universalis cælestium corporum exemplo cordis docet. | 36 |
| Quæ per accidens fiunt, contingenter fiunt | 170 |
| Quæstio utrum Galen. in modo de sola arte medica usus sit, an astrologiæ adhibuerit | 67 |
| Quæ per accidens fiunt, eorum nec ratio est, nec ratio | 179 |
| Quid Astrologiæ vocabula intelligendum | 3 |
| Qui astrologiæ fidem habet, neque medicus neque philosophus est | 1 |
| Quomodo cælum universalis sublimitatis causa ex ætate declaratur | 210. 232 |
| Quomodo medicus de morbo aliquo prædicere possit | 20 |
| Quomodo ex falsis suppositis vera concludantur | 192 |
| Quod præpositum sit scribendi | 11 |
| Quomodo | |

- Quomodo alteratio sensus 39
 Quòd disputatio Galeni de diebus decretorijs ad artis opera nihil faciat 16
 Quòd dies critici ad lunam referendi sint, & 7. cum 14. sint Critici 25
 Quòd Astrologia falsa sit ratiocinatio 9
 Quòd medico motus lunæ non sit necessarius ad crises menstruas cognoscendas 23
 Quòd vnā rem altera magis mouet, potest esse cōmunis et vniuersalis 57
 R
 Rhabbarbarum bilem purgat 26. 228
 Ratio quare Galenus vicesimum diem criticum posuerit 2.
 Rationes actionum omnium rerū non possunt dari ex corporum temperaturis 204
 Ratiocinatio, qua probatur astrologica vaticinia inania esse 144
 Ratiocinatio Galeni ex 3. Decret. astra causas esse mutationum quæ fiunt 29
 Ratiocinatio, qua astrologiam falsam probatur 175
 Ratiocinatio falsa experientia est, obseruatio rei eodem modo sepe facta: ergo est sensuum confirmatio 40
 Ratiocinatio quòd astrologi futura cōtingentia non norint, repetita ex superioris epistola 18
 Ratiocinationes, quibus probatur ante Galenum in Græcia nihil astrologicum esse scriptum 65 argumentum tertium ibid. argumentum quartū ibid
 Res quælibet agunt pro sua natura, quā accipiunt à suis speciebus 114
 Res ab illius causis generantur, quibus miscantur 157
 Responso ad Martiani criminationes 31 32. 42 eiusq. refutatio 42
 Romanensium medicorū in Galenum calumnie 81
 Rustici & nautæ prædicunt futuras iē pestatas, at non sunt Astrologi 91
 Rustici & nautæ prædicunt ex luce lunæ & imagine, non vt ex causa ibid.
 S
 Sententia Galeni in 3. Decretorijs 33
 Scribendi duo sunt genera 11
 Sensus apud philosophos tria signifi. 39
 Sauonarolæ liber publicatus 2
 Sensus in pati quodam consistit 39
 Sensus est alteratio ibid.
 Sensus passio ibid
 Sydera vniuersales cause 221
 Sydera vniuersalissima cause sunt rerum 157
 Sidera non attrahunt exhalationem à calorē subterraneo generato, vt tēpestas fiat 122
 Sidera non possunt semper eundē effectum producere 99
 Sydera coniuncta potentiam Solis minime adequant 101
 Sydera quomodo particulares cause possint fieri 216
 Sydera non agunt semper eodem modo in corpora 97
 Sidera per se non efficiunt aut ventos aut pluuias 98
 Sydera terrenis dupliciter actum largiuntur 188
 Siderum aspectus nihil facit ad tempestates 123
 Si 7. & 14. sunt critici, quia tunc luna augetur, 9. & 11. sunt magis 26
 Singularia fiunt quæcunque fiunt 148
 Similitudo de pulsibus & astrologia claudicat 47
 Syllogismi ad quas figuras referendi. 169
 Si tempestates ex lunæ facie cornutæ, rutilæ, obscuræ aut pallidæ iudicantur, non ad meteora iudicium pertinet 3
 Si motus lunæ quorundam saltem dierum causa est critica, quæ causa erit 7. & 14. diei vt decret. sint 17
 H b 3

| | |
|---|---|
| Si motus lune efficit, vt quidam dies decernant, alij verò non: omnes sunt decretorij | 17 |
| Situs loci ad ventum quomodo morbos edoceat | 110 |
| Sol aerem nō eodem modo calefacit | 97 |
| Sol quomodo actiones adiuuet | 15. 117 |
| Sol serenitatis & tempestatū causa | 122 |
| Sol tantum calfacit | 143 |
| Sol nō agit aliter, sed alio modo agit | 222 |
| Sol non dat rebus suas naturas, sed tantum excitat vt pro ea faciant | 114 |
| Sol efficit æstatem, diem | 142 |
| Sol causa quare subterraneus calor augetur & minuitur | 122 |
| Sole ad nos accedente frigus in profundum propellitur | 122. rursusq; a nobis discedente calor frigus propellitur |
| | ibid. |
| Solius Dei est futura cōingentia intelligere | 5. 12 |
| Subterraneus calor necessarius est ad exhalationes generandas | 121 |
| T | |
| Tempestatum generatio | 117 |
| Tempus quod obseruatur in cedendis lignis, habet rationem & causam in natura | 20 |
| Terræ motus ē spiritibus collectus | 119 |
| Testimonia ex Galeno, quod nunquam vsus sit Astrologia in medendo | 31. 32 |
| Thales Milesius astrologus | 183 |
| Theologi astrologiam damnant | 132 |
| Triple x vocabuli naturalis significatio, quarum neutra astrologiæ con- | |

| | |
|--|------|
| uenit | 159 |
| Tetragona & diametrales stationes in principijs bonis bonas alterationes, in malis malas faciunt | 15 |
| V | |
| Vates & astrologi nunquā vera prædicunt in morbis | 82 |
| Vates Romæ non potuerunt de agris prædicere | 76 |
| Vapores vnde generentur | 117 |
| Vnde cometæ signa mortis principum sint constituta | 200 |
| Venti quidam regionibus & locis quibusdam proprij | 120 |
| Venti à montibus ferè nunquam discedunt | ibid |
| Victus ratio non mutanda ob aeris rationem futuram | 105 |
| Vigesimali diem Decretoriam posuit Galenus | 28 |
| Vniuersalis causa quid | 57 |
| Vniuersali ex causa nihil certi de particularibus deduci potest | 17 |
| Vires astrorum vniuersales possunt deprehendi, at particulares non | 26 |
| Vniuersalis causa non potest particularis fieri | 216 |
| Vnus calor & idem diuersorum generatorum causa esse potest | 214 |
| Vtrum Galenus in medendo vsus fuerit astrologia | 41 |
| Vtrum eclipsis solis bellum monere possit | 229 |
| Vtrum Hippocrates lunam criticorum causam voluerit | 63 |

Ἀστρολογὶ αἰεὶ ψευταί. Τίλθ.

